

ЧАРЛЗ ДИКЕНС ПРИКЛЮЧЕНИЯТА НА ОЛИВЪР ТУИСТ

Превод от английски: Нели Доспевска, 1979

chitanka.info

ГЛАВА I

ТУК СЕ РАЗКАЗВА ЗА МЯСТОТО, КЪДЕТО СЕ РОДИ ОЛИВЪР ТУИСТ, И ЗА ОБСТОЯТЕЛСТВАТА, СЪПЪТСТВАЩИ РАЖДАНЕТО МУ

Между обществените сгради на един град, чието име по много причини би било разумно да не споменавам и на който няма да дам никакво измислено наименование, имаше една постройка, характерна в миналото за повечето градове, били те големи или малки. Това беше приютът за скитници и бездомни. Един ден, чиято дата няма защо да определям, тъй като поне засега това не е от значение за читателя, там се роди онова смъртно същество, чието име се чете в заглавието на настоящата повест.

Дълго време след като това дете бе въведено от лекаря на черковната община в този свят на мъки и тегла, съществуваше много голямо съмнение дали то изобщо ще може да оцелее, за да носи каквото и да било име. В такъв случай повече от вероятно е, че тези записки никога не биха се появили, или ако те действително видеха бял свят, целият разказ би обемал не повече от две страници и те щяха да притежават неоценимото качество да представляват най-сбитата и точна биография, съществуваща в литературата на коя и да е епоха или страна.

Макар и да не съм склонен да поддържам, че да си роден в такъв приют, е само по себе си най-щастливата и достойна за завиждане участ, която може да сполети едно човешко същество, настоявам, че специално в този случай това беше най-хубавото нещо, което можеше да стане с Оливър Туист. Преди всичко трябва да се отбележи, че беше нужно голямо усилие, за да се накара Оливър да започне да диша — твърде досадна дейност, която обаче опитът е направил необходима за нашето по-лесно съществуване. Известно време той лежа задъхан

върху малко вълнено дюшече, увиснал някъде по средата между този свят и онзи, и с много по-голяма вероятност да отиде във втория, отколкото да остане в първия. Ако през този кратък промеждутък от време Оливър бе заобиколен от внимателни баби, загрижени лели, опитни милосърдни сестри и дълбокомъдри лекари, безсъмнено и неминуемо той би бил умъртвен едва ли не веднага. Край него обаче нямаше никой друг освен една стара просякиня, доста замаяна от необикновеното количество изпита ракия, и лекаря на черковната община, служебно задължен да помага в подобни случаи. С взаимни усилия Оливър и природата се заловиха за борба, в резултат, на което след малко напрежение Оливър пое дъх, кихна и се зае да оповести на обитателите на приюта, че нов товар ляга върху раменете на енорията. Той стори това, като нададе такъв вик, какъвто би могъл да се очаква от едно мъжко дете, лишено за повече от три минути и четвърт от тази така полезна принадлежност — гласа.

Докато Оливър даваше това първо доказателство за свободната и правилна дейност на дробовете си, парцалената черга, нехайно метната върху желязното легло, се раздвижи. Бледото лице на млада жена се вдигна безсилно от възглавницата и слаб глас промълви неясно:

— Нека да видя детето и да умра.

Лекарят беше седнал с лице, извърнато към огъня, като последователно топлеше и разтриваше дланите на ръцете си. Когато младата жена проговори, той стана и като се приближи към главата ѝ, каза с по-голяма топлота, отколкото би могло да се очаква от него:

— Но вие още не трябва да приказвате за умирање.

— Божичко, смили се над нея, дано не умре! — намеси се и свитата в ъгъла помагачка, като мушна бързо в джоба си зелената стъклена бутилка, чието съдържание опитваше с голямо удоволствие. — Да ѝ помага господ, клетичката, когато ще доживее толкова години, колкото са моите, господине и когато ще има тринадесет собствени деца, и всичките умрели освен две, пък и те натикани в приют заедно с мене. Тогава хич няма да ѝ идва наум да приказва такива дивотии, горкичката! Хайде, милото ми агънце, помисли си само какво значи да бъдеш майка.

Очевидно тази утешителна възможност за майчински радости не успя да окаже никакво въздействие. Болната поклати главата си и

протегна ръка към детето.

Лекарят го положи в обятията ѝ. Тя страстно залепи студените си бледи устни върху челото му, прокара длани по лицето си, озърна се наоколо с изплашен поглед, потръпна, падна назад и умря. Разтъркаха гърдите, ръцете и слепите ѝ очи, но кръвта беше спряла завинаги. Заприказваха за надежда и успокоение. Дълго време се бяха държали като чужди.

— Всичко свърши, мисис Тънгами! — каза най-последно лекарят.

— Ех, горкичката, отиде си! — продума жената, като вдигна запушалката на зелената бутилка, търкулнала се върху възглавницата, докато тя се беше навеждала да взема детето. — Горката женица!

— Непременно да изпратиш да ме повикат, ако детето заплаче — каза лекарят, като си слагаше ръкавиците бавно и замислено. — Голяма вероятност има да ни създаде неприятности. Ако е неспокойно, дай му малко кашлица. — Той си сложи шапката и като се спря за малко до леглото на път за вратата, прибави: — И на всичко отгоре беше хубаво момиче. Знаеш ли откъде е дошла?

— Доведоха я снощи — отвърна старата жена — по заповед на надзирателя. Намерили я легнала на улицата. Сигурно е изминала доста път, тъй като обувките ѝ бяха станали на парцали. Но откъде е дошла и къде е отивала, никой не знае.

Лекарят се наведе над тялото и вдигна лявата ръка.

— Все същата стара история — каза той, като поклати глава. — Никаква венчална халка. Ех! Лека нощ!

С тези думи лекарят си тръгна за вечеря. А жената, която играеше роля на милосърдна сестра, отпи още веднъж няколко глътки от зелената бутилка, седна на едно ниско столче до огъня и се залови до повива детето.

Какъв прекрасен пример за значението на облеклото представляваше малкият Оливър Туист! Завит в одеялото, което досега беше едничката му покривка, той еднакво би могъл да мине за дете на благородник и на просяк; би било мъчно и за най-високомерния чужд човек да определи истинското му място в обществото. Но сега, повит в старите басмени пелени, пожълтели от дълго употребление, той получи знака и отличието на положението, което едничко му подобаваше — положение на дете, принадлежащо на черковната община, — сираче от приют за скитници и бездомни, чиято смирена

участ е тежко робуване — да бъде удряно и блъскано, да води трудния живот на същество, което всички презират и никой не съжалява.

Оливър плачеше силно. Ако би знаел, че е сираче, оставено на нежните грижи на черковни настоятели и надзиратели, той сигурно би плакал още по-гръмогласно.

ГЛАВА II

ТУК СЕ РАЗКАЗВА ЗА РАСТЕЖА, ВЪЗПИТАНИЕТО И ОТГЛЕЖДАНЕТО НА ОЛИВЪР ТУИСТ

През следващите осем или десет месеца Оливър беше жертва на сложна система от подлости и измами. Грижеха се за него по установения ред. Приютските власти съобщиха надлежно на енорийските власти за отчаяното състояние и постоянния глад на сирачето. Енорийските власти запитаха с достойнство приютските власти дали в „къщата“ няма настанена някоя жена, която би била в състояние да осигури на Оливър Туист утехата и храната, от които той така много се нуждае. Приютските власти отговориха със смирение, че такава жена там няма. Като научиха това, енорийските власти великодушно и човеколюбиво решиха, че Оливър трябва да бъде „преотстъпен“ или, с други думи, да го изпратят в един от клоновете на приюта, намиращ се на около три мили от първия, където двадесет или тридесет други подобни младенци, нарушители на закона на бедните, се търкаляха по цял ден върху пода, без да изпитват неудобство от твърде много храна или твърде много дрехи. Там те живееха под майчиния надзор на едно възстаро женско същество. То се грижеше за малките виновници, за които получаваше седем и половина пенса на глава седмично. Със седем и половина пенса седмично можеше да се набави добра храна за едно дете; твърде много можеше да се получи за седем и половина пенса, съвсем достатъчно, за да се претовари стомахът му и да му се причинят болки. Възстарата жена притежаваше мъдрост и опитност. Тя знаеше кое е добро за децата, а също така имаше и твърде изострено съзнание за това, кое е добро за самата нея. Тя присвояваше за собствено ползване по-голямата част от седмично отпуснатата сума, като определяше на подрастващото енорийско поколение една дажба, по-малка дори от

първоначално предвидената. По този начин тя успя да отиде по-далеч и от пестеливите енорийски власти, с което доказа дълбочината на опитната си философия.

На всекиго е известна историята на друг един експериментален философ, който създал чудесна подобна теория. Според нея, един кон може да живее, без да яде. Този философ доказал теорията си на практика по такъв блестящ начин, че можал да доведе собствения си кон до положение да яде по една сламка дневно. И сигурно е щял да успее да направи от него наистина здраво и буйно животно; без изобщо да го храни само ако то нямало нещастieto да умре двадесет и четири часа преди да получи първата си превъзходна дажба въздух. За нещастие на експерименталната философия на женското същество, на чиято грижа и защита бе поверен Оливър Туист, подобни резултати се получаваха и при провеждане на неговата система. В момента, когато дадено дете съумяваше да поддържа живота си при най-малка възможна дажба от най-слабата възможна храна, все така се случваше по най-извратен начин, че в осем и половина случаи от десет детето или се разболяваше от настинка, или по невнимание падаше в огъня, или пък се задушаваше поради недоглеждане. Във всеки от тези случаи нещастното малко същество обикновено биваше призовавано в друг свят и там то се присъединяваше към родителите си, които никога не би познавало на земята.

От време на време, когато се произвеждаше по-интересно разследване във връзка с някое енорийско дете, незабелязано при изтърсване на леглата или по невнимание попарено до смърт, когато се е случвало да има — пране — макар че последното нещастие ставаше рядко, тъй като в това общечитие прането съвсем не беше често явление, — в такива именно случаи съдебните заседатели си наумяваха да задават обезпокояващи въпроси или пък енорияшите по най-заплашителен начин слагаха имената си под някакъв писмен протест. Но тези прояви скоро се оставяха без последствие благодарение на показанията на лекаря или свидетелстването на черковния прислужник. Първият винаги разпаряше телата на трагично загиналите деца и никога не намираше нищо в тях (което беше наистина твърде естествено), а вторият неизменно потвърждаваше под клетва онова, което искаха енорияшите (и от негова страна това беше проява на истинска преданост). Освен туй настоятелството периодично

правеше посещение на чифлика и винаги изпращаше още предишния ден черковния прислужник, за да съобщи за тяхното отиване. При тези именно посещения децата биваха чисти и спретнати; да ти е драго да ги погледнеш. Какво повече биха могли да искат енорияшите!

Не може да се очаква, че тази система на „преотстъпване“ би могла да даде някаква необикновена или богата жетва. Деветият Оливъров рожден ден го завари като едно тънко и бледо дете, дребничко на ръст и съвсем слабо. Но природата или наследствеността бяха внедрили в гърдите му здрав и крепък дух. Той бе имал достатъчно място да се развие благодарение на оскъдната храна, поднасяна в това заведение. И може би тъкмо това обстоятелство му даде възможност да достигне до деветия си рожден ден. Както и да е, този ден действително дойде. И той го отпразнува в помещението за въглища, в избраното общество на други двама господа, които след като заедно с него бяха понесли солиден побой, стояха сега затворени в зимника за проявеното ужасно непокорство да разправят, че са гладни. Тъкмо в този миг мисис Ман, добрата домакиня на къщата, се стресна неочаквано от появяването на мистър Бъмбл, черковния прислужник, който се мъчеше да отвори градинската врата.

— Боже мой! Та няма това сте вие, мистър Бъмбл? — каза мисис Ман, като подаде глава от прозореца и умело се престори, че изпитва неописуема радост. (— Сузана, веднага изведи Оливър и онези двама проклетници и ги измий!) — Боже, миличък! Мистър Бъмбл, да знаете само колко се радвам, че ви виждам!

Мистър Бъмбл беше дебел човек, при това с холеричен нрав, така че, вместо да отвърне на този чистосърдечен поздрав в същия дух, той яростно разтърси малката градинска порта, след което ѝ подари такъв ритник, какъвто би могъл да се очаква само от черковен служител.

— Ох, майчице, да ме вземат дяволите! — извика мисис Ман, като изтича бързо навън. (В това време децата бяха вече изведени от зимника.) — Как можах да го направя! Забравила съм, че вратата е зарезана отвътре, за да не могат децата да излизат вън, миличките. Влезте, моля ви, мистър Бъмбл, влезте.

Макар и тази покана да бе придружена с поклон, който би могъл да смекчи дори сърцето на черковен настоятел, той съвсем не успя да трогне клисаря.

— Смятате ли, че държанието ви е достатъчно почтително и редно, мисис Ман — запита мистър Бъмбл, като още по-здраво стисна бастуна си, — да карате черковните чиновници да чакат на градинската ви врата, когато идват тук по енорийска работа, свързана с енорийските сирачета? Съзнавате ли добре, мисис Ман, че вие сте, ако мога така да се изразя, енорийска пълномощница, натоварена с отговорна длъжност?

— Вие сте напълно прав, мистър Бъмбл, но аз само казвах на милите дечица, които така много ви обичат, че идвате да ги видите — отвърна мисис Ман с голямо смирение.

Мистър Бъмбл имаше голямо мнение за ораторските си способности и за собствената си значимост. Сега той бе успял да покаже първото и да потвърди второто, така че можеше да се успокои.

— Добре, добре, мисис Ман — отвърна той с по-кротък глас. — Може и да е така, може и да е така. Въведете ме вътре, мисис Ман, тъй като дойдох по работа и имам да ви казвам нещо.

Мисис Ман покани клисаря в малка гостна стая с тухлен под, предложи му да седне, учтиво положи триъгълната му шапка и бастуна на масата пред него. Мистър Бъмбл избърса потта, избила по челото му от дългия път, погледна мило към шапката си и се усмихна. Да, той се усмихна. Черковните прислужници са само хора и мистър Бъмбл се усмихна.

— Не трябва да се обиждате от това, което ще кажа — забеляза мисис Ман с пленителна сладост в гласа си. — Вие сте изминали доста дълъг път, ако не беше така, нямаше да го споменавам. Следователно няма да откажете да вземете една капчица нещичко, нали, мистър Бъмбл?

— Нито капка, нито капка — отвърна мистър Бъмбл, като махна с дясната си ръка с достойнство, но спокойно.

— О смятам, че ще вземете — каза мисис Ман, която бе доловила тона на отказа и движението, с което той бе придружен.

— Само една малка капчица, с малко студена водица и бучка захар.

Мистър Бъмбл се изкашля.

— Вижте, само една съвсем малка капчица — повтори мисис Ман убедително.

— Какво е? — запита клисарят.

— Ами това, от което съм длъжна да имам по малко подръка, за да слагам понякога в чая на миличките дечица, когато не се чувстват добре, мистър Бъмбл. Само джин.

— Давате ли на децата чай с джин, мисис Ман? — запита той, като проследи със заинтересуван поглед как жената приготвява питието.

— Ох, да ми ги благослови господ, разбира се, че им давам, макар и да е доста скъпо — отвърна бавачката. — Не бих могла да гледам как страдат пред собствените ми очи, сър.

— Не — каза съчувствено мистър Бъмбл, — разбира се, че не бихте могла. Вие сте човеколюбива жена, мисис Ман. (Точно в този момент тя сложи пред него чашата.) При пръв удобен случай ще спомена това пред настоятелството, мисис Ман. (И той притегли чашата към себе си.) Вие имате сърце на истинска майка, мисис Ман. (Той разклати питието.) Аз, аз пия с радост за вашето здраве, мисис Ман. — При тези думи той глътна половината.

— А сега да поговорим по работа — каза клисарят, като извади кожен портфейл. — Детето, което беше кръстено Оливър Туист, днес навършва девет години.

— Господ да го благослови — прибави мисис Ман, като си обърса лявото око с края на престилката.

— И въпреки предложената награда от десет лири, която по-късно беше увеличена на двадесет, въпреки най-усърдните, дори, бих казал, нечовешки усилия от страна на черковната община — продължи мистър Бъмбл, — ние все още не сме успели да открием кой е баща му, нито пък името и положението на майка му.

Мисис Ман вдигна учудено ръце, но след като се замисли за миг, прибави:

— Тогава как изобщо той има име?

Клисарят се изпъчи гордо и каза:

— Аз го измислих.

— Вие, мистър Бъмбл!

— Аз, мисис Ман. Ние наименуваме нашите любимци по азбучен ред. Последният беше С — Суибл; аз го нарекох така. Този пък беше Т — Туист; и него аз кръстих. Следващият ще бъде Унуин, а после Филкинс. Приготвил съм си имена до края на азбуката. Имам си

дори в запас, така че да мога да я повторя още веднъж, когато стигнем до последната буква.

— Та вие сте бил цял литератор, сър — каза мисис Ман.

— Така, така — каза клисарят, явно доволен от комплимента. — Може и да съм. Може и да съм, мисис Ман. — След това той довърши питието и прибави: — Тъй като Оливър е твърде голям, за да остане повече тук, настоятелството е решило да го върне отново в приюта. Самият аз съм дошъл да го заведа там. Така че нека дойде веднага при мене.

— Ще ви го доведе ей сега — каза мисис Ман, като напусна стаята, за да изпълни заповедта.

Оливър, който до това време бе успял да премахне такава част от външния пласт на наслоената по лицето и ръцете му чернилка, каквато би могла да се отстрани с едно измиване, бе заведен в стаята от благородната си покровителка.

— Поклони се на господина, Оливър — каза мисис Ман.

Оливър направи поклон, който раздели между седналия на стола клисар и сложената на масата шапка.

— Ще дойдеш ли с мене, Оливър? — запита го мистър Бъмбл с тържествен глас.

Оливър тъкмо щеше да каже, че би отишъл с пълна готовност с когото и да било където и да било, когато погледна нагоре и забележа мисис Ман, застанала зад стола на клисаря, да му сочи заплашително свития си юмрук. Той веднага схвана намека. Този юмрук твърде често бе опитвал силата си върху тялото му, така че сега не можеше да не се наложи и на съзнанието му.

— А тя ще дойде ли с мене? — запита нещастният Оливър.

— Не, тя не ще може да стори това — отвърна мистър Бъмбл, — обаче от време на време ще идва да те вижда.

Това не беше голяма утеха за детето. Но колкото и малък да беше, той имаше достатъчно разум да се сети колко необходимо е да се престори, че изпитва голяма мъка при раздялата си с мисис Ман. Не беше никак трудно за момчето да предизвика сълзи в очите си. Гладът и споменът за неотдавна минали страдания могат лесно да накарат едно дете да заплаче. И Оливър наистина заплака съвсем естествено. Мисис Ман го обсипа с милувки и освен това даде нещо, от което детето се нуждаеше много повече — парче хляб с масло. Тя стори това,

за да не изглежда той прекалено гладен, когато стигне в приюта. С парчето хляб в ръка и с малката кафява приютска шапка на главата Оливър бе отведен от мизерния дом, където нито блага дума, нито мил поглед бяха озарили мрака на детските му години. Но въпреки това, разкъсван от мъка, каквато само децата могат да изпитват, той избухна в неудържим плач, когато градинската врата се затвори зад него. Колкото и неприветливи да бяха малките другарчета по нещастие, които той напускаше, все пак те бяха едничките му досегашни приятели, и чувството, че е съвсем самичък в безкрайния широк свят, се загнезди за първи път в сърцето на малкото момче.

Мистър Бъмбл вървеше с големи крачки. Малкият Оливър, хванал здраво обшития му със златни галони ръкав, припикаше край него, като на края на всяка четвърт миля запитваше дали не са „близо до там“. На тези въпроси мистър Бъмбл отвърщаше с къси и резки отговори. Това се дължеше на обстоятелството, че благостта, която временно се събужда в гърдите на някои хора под влияние на изпитата смес от джин и вода, до това време в него се беше изпарила напълно. Той отново беше станал черковен прислужник.

Не беше изминал и четвърт час, откакто Оливър се намираше в приюта и едва бе завършил унищожението на второто парче хляб с масло, когато мистър Бъмбл, който го бе предал на грижите на някаква стара жена, се завърна. Той му каза, че тази вечер настоятелството ще има заседание и му съобщи също така, че е взето решение той да се яви лично там.

Като нямаше точно определена идея какво именно е жива дъска^[1], Оливър до известна степен се зачуди на това съобщение и съвсем не беше сигурен дали трябваше да плаче, или да се смее. Той обаче нямаше време да размишлява по този въпрос, тъй като мистър Бъмбл го чукна с бастуна си по главата, за да го събуди, и по гърба, за да го оживи. После, като му каза да върви подир него, той го заведе в голяма, бяло боядисана стая, където осем или десет дебели господа седяха около една маса. На горния край на масата, в едно кресло, повисоко от другите, се беше разположил един особено дебел господин, със съвсем кръгло червено лице.

— Поклони се на настоятелството — каза Бъмбл.

Оливър избърса две или три сълзи, които все още се намираха в очите му, и като не видя никаква друга дъска освен масата, той се

поклони за щастие на нея.

— Как ти е името? — запита господинът във високото кресло.

Оливър се изплаши при вида на толкова много господа и това го накара да се разтрепере. Клисарят още веднъж го чукна с бастуна си по гърба, което пък го накара да се разплаче. Тези две обстоятелства го принудиха да отговаря с много нисък и колеблив глас. Всичко това даде основание на един господин с бяла жилетка да забележи, че момчето е глупак. Тези негови думи успяха чудесно да повдигнат духа на детето и да го успокоят.

— Момче — каза господинът от високия стол, — слушай какво ще ти кажа. Сигурно знаеш, че си сираче, нали?

— Какво значи това, сър? — попита нещастният Оливър.

— Момчето действително е глупак, аз си го знаех — заяви господинът с бялата жилетка.

— Тихо! — каза господинът, който бе заговорил пръв. — Знаеш, че нямаш нито баща, нито майка и че си отгледан от черковната община, нали?

— Да — отвърна Оливър, като се разплака горчиво.

— Защо плачеш? — попита господинът с бялата жилетка. И действително това беше много чудно. Та за какво ли би могло да плаче момчето?

— Надявам се, че всяка вечер казваш молитвите си — намеси се друг един господин със суров глас. — И сигурно, като добър християнин, ти се молиш и за хората, които те хранят и се грижат за тебе, нали?

— Да, сър — отвърна момчето със заекване.

Господинът, който каза последните думи, беше несъзнателно прав. Действително Оливър би бил истински християнин, при това удивително добър християнин, ако беше се молил за хората, които го хранеха и се грижеха за него. Но той не беше се молил никога, тъй като никой не го бе научил на това.

— Ето какво: дошъл си тук, за да бъдеш възпитаван и да научиш някакъв полезен занаят — каза червеноликият господин от високия стол.

— Така че утре сутринта в шест часа ще започнеш да чистиш кълчища от стари въжета — прибави навъсенният човек с бялата жилетка.

За това че му се даваше възможност да свърже тези две милости в простия процес на чистенето на кълчища, Оливър се поклонил ниско под напътствието на клисаря, след което бързо го отведоха в едно голямо помещение. Там, на грубото и твърдо легло, той плака дълго, докато най-после заспа. Какъв благороден израз на човеколюбивите английски закони! Те просто оставяха просяците да спят!

Клетият Оливър! Той едва ли мислеше, докато спеше щастливо, без да усеща какво става наоколо му, че този именно ден настоятелството беше взело решение, което щеше да окаже най-осезателно влияние върху цялото му бъдеще. Ето какво беше решението:

Членовете на това черковно настоятелство бяха много мъдри, дълбоки и философски настроени хора. И когато се случваше да спрат вниманието си на приюта за скитници и бездомни, те изведнъж идваха до заключение, каквото никога не би дошло на ума на обикновените хора, а именно, че бедняците просто обичаха приюта. Той не бе нищо друго освен едно обществено заведение за бедните класи, гостилница, в която нищо не се плаща, място, където през цялата година можеш свободно да получаваш закуска, обед, следобеден чай и вечеря. Това беше не приют, а просто рай от камъни и тухли, в който имаше само забавления без никаква работа. „Охо! — казаха си този ден членовете на настоятелството с многозначителни погледи; — Ние сме хората, които ще оправят тази работа, на всичко това ще се сложи край, и то в най-скоро време.“ И те изработиха правило, според което на всички бедни хора се даваше възможност (никого не принуждаваха, разбира се) да бъдат уморявани от глад — бавно, в приюта, или бързо — вън от него. За постигане на тази цел те сключиха договор с водоснабдителните власти да им дават неограничено количество вода и с един производител на царевично брашно да им доставя периодично малки количества от стоката си. От последната се правеше каша за три яденета дневно, в които два пъти седмично се слагаше по една глава лук на човек, а в неделен ден се прибавяше и по половин кифла. Съставиха и много други мъдри и човечни правила, с които доста уреждаха положението на нуждаещите се от помощ жени. Върху тях няма защо да се спиране. Любезно се натовариха и с длъжността да развеждат бедни женени хора, за да не става нужда последните да водят скъпи дела пред съдилищата. И вместо да принудят един баща да

се грижи за децата си, те просто вземаха от него семейството му и отново го правеха ерген. Едва ли може да се каже колко хора, от всички класи на обществото, биха търсили облекчение на положението си посредством действието на последните две разпоредби само ако те нямаха нищо общо с приюта. Членовете на настоятелството обаче бяха разумни хора и се бяха погрижили и за това. Помощта, която се даваше, беше неразривно свързана с приюта и с кашата, а това плашеше хората.

През първите шест месеца, след като преместиха Оливър в приюта, системата вървеше отлично. Отначало тя се оказа доста скъпа поради увеличената сметка на собственика на погребалния магазин, както и от необходимостта да се търсят нови дрехи за бедняците, тъй като парцалите висяха от сухите им тела, които ставаха още по-слаби и кокалести след едно-две седмично хранене с каша. Колкото повече изтъняваха питомците на приюта, толкова по-бързо намаляваше и броят им, а това караше настоятелството да изпада в екстаз.

Стаята, в която се хранеха момчетата, беше дълга каменна зала, с голям меден казан, поставен на огнище на горния ѝ край. По време на ядене надзирателят, облечен в специална престилка и подпомаган от една или две — жени, разсипваше кашата от казана. При този пир всяко момче получаваше по една порция, освен когато имаше някакъв голям обществен празник, в какъвто случай на всекиго даваха и по две и половина унции хляб. Паничките на момчетата никога не се нуждаеха от измиване. Децата така ги излъскваха с лъжиците си, че те отново светваха. Когато свършваха това действие (а то не им отнемаше много време, тъй като лъжиците бяха толкова големи, колкото паничките), децата продължаваха да седят на масата си, като вперваха такъв напрегнат поглед в казана, сякаш искаха да изядат и самите тухли, от които беше направено огнището. Междувременно те се залавяха най-усърдно да облизват пръстите си, за да изядат и случайните капчици каша, които биха могли да се полепят по ръцете им. Обикновено всички момчета имат много голяма охота за ядене. В продължение на три месеца Оливър Туист и другарчетата му изпитваха мъките на бавното изтощаване от глад. Най-после липсата на храна така ги подлуди и освирепи, че едно от момчетата, израснало високо за възрастта си и съвсем несвикнало на подобен живот (тъй като баща му бе имал малка гостилничка), мрачно загатна на другарите си, че ако не

му дават по още една паница каша дневно, има опасност да изяде момчето, което спеше до него и което беше слабичко дете на съвсем крехка възраст. Очите му имаха такова диво и лакомо изражение, че момчетата веднага му повярваха. Направиха съвещание и решиха да хвърлят жребие, за да се определи кой ще трябва да отиде вечерта след ядене при надзирателя и да поиска втора порция каша; падна се на Оливър Туист.

Вечерта дойде, момчетата заеха местата си. Надзирателят, облечен в готвачката си униформа, застана до казана; помощничките му се наредиха зад него. Раздадоха кашата; преди да почнат кратката вечеря казаха дълга молитва. Кашата изчезна, момчетата си зашушукаха нещо и намигнаха на Оливър, а непосредствените му съседы го смушкаха. И понеже той беше само дете, гладът го беше ожесточил, а страданието — направило безразсъден. Той стана от масата и като се приближи до надзирателя с лъжица и паница в ръка, каза, поизплашен от собствената си смелост:

— Моля, сър, аз искам още.

Надзирателят беше дебел, здрав човек, но тези думи го накараха на преbledнее силно. В продължение на няколко секунди той гледаше малкия бунтовник със съвсем слисан от учудване поглед, като се подпря на казана, докато се съвземе. Помощничките му се вцепениха от изумление, а момчетата от страх.

— Какво! — продума най-после надзирателят със слаб глас.

— Моля, сър — отвърна Оливър, — искам още малко.

Надзирателят замахна с лъжицата да удари Оливър по главата, сграбчи го в ръцете си и извика със силен глас клисаря.

Настоятелството беше се събрало тържествено на заседание, когато мистър Бъмбл се втурна в стаята в състояние на силна възбуда и като се обърна, към господина на високия стол, каза:

— Мистър Лимбкинс, извинете за безпокойството! Оливър Туист си е поискал още!

Настана общо раздвижване. Ужас беше изписан на всяко лице.

— Поискал още! — възкликна мистър Лимбкинс. — Успокойте се, мистър Бъмбл, и ми отговорете ясно. Вярно ли разбрах, че е поискал още, след като е изял вечерята, определена му от домакина?

— Да, сър, точно така е направил — отвърна Бъмбл.

— Това момче ще бъде обесено — каза господинът с бялата жилетка. — Сигурен съм, че някой ден непременно ще го обесят.

Никой не оспори мнението на пророчески настроения господин. Започна оживено разискване. Заповядаха веднага да затворят Оливър. И още на следната сутрин залепиха върху външната страна на вратата на приюта обява, с която се предлагаше награда от пет лири на този, който би отървал черковната община от Оливър Туист. С други думи, пет лири и Оливър Туист се предлагаха на този мъж или жена, който би имал нужда от чирак за каквато и да е работа, занаят или професия.

— През целия си живот в нищо не съм бил така дълбоко убеден — каза господинът с бялата жилетка, когато на другия ден почука на външната врата и прочете залепената на нея обява, — никога не съм бил по-дълбоко убеден в нещо, отколкото в твърдението си, че някой ден това момче непременно ще бъде обесено.

Тъй като целта ми е да покажа по-нататък дали господинът с бялата жилетка имаше право, или не, може би бих намалил интереса към този разказ (в случай че той наистина е интересен), ако още сега се осмеля да загатна дали животът на Оливър Туист щеше да има такъв жесток край, или не.

---

[1] Тук има игра на думи: на английски понятията „дъска“ и „настоятелство“ се означават с една и съща дума. Б. пр. ↑

ГЛАВА III

ТУК СЕ РАЗКАЗВА КАК ОЛИВЪР ТУИСТ БЕЗ МАЛКО ЩЕШЕ ДА ЗАЕМЕ СЛУЖБА, КОЯТО НЯМАШЕ ДА БЪДЕ СИНЕКУРНА

В продължение на седмица след като извърши непристойната и безбожна постъпка — да си поиска още, — Оливър лежа затворен в тъмната и самотна стаичка, която му беше определена благодарение на — мъдростта и милостта на настоятелството. На пръв поглед би изглеждало твърде разумно да се предположи, че ако изпитваше подобаващото чувство на уважение към предсказанието на господина с бялата жилетка, той би доказал пророческата дарба на този мъдър джентълмен веднъж завинаги, като завърже единия край на носната си кърпа за една кука на стената и обвие врата си с другия ѝ край. Но за изпълнението на този подвиг съществуваше една пречка: а именно — тъй като носните кърпи се считаха от някои хора за луксозни артикули, тяхната употреба беше забранена за носовете на бедняците чрез специална разпоредба, издадена при пълен състав на настоятелството, тържествено изречена и подкрепена за вечни времена с подписите и печатите им. А още по-голяма пречка за това бяха Оливъровата младост и неговата детска природа. Едничкото нещо, което той можа да стори, беше да плаче горчиво цял ден. А когато дойде дългата и мрачна нощ, той притисна длани до очите си, за да отблъсне тъмнината, и като се сви в ъгъла, опита се да заспи. Но се събуждаше често със стряскане и потрепване, като се присламчваше все по-близо и по-близо до стената, сякаш нейното твърдо и студено докосване би могло да го защити от заобикалящите го мрак и самота.

Нека противниците на „системата“ не мислят, че през времето, когато изтърпяваше наказанието си, Оливър бе лишен от доброто въздействие на телесните упражнения, от удоволствието да има общество или от преимуществата на предлаганата от религията утеха.

Колкото се отнася до физически упражнения, времето беше приятно хладно и му разрешаваха да се мие всяка сутрин на чешмата сред постлания с плочи двор в присъствието на мистър Бъмбл, който, за да му попречи да хване настинка, го налагаше с бастуна си, като по този начин се старееше да събуди приятен гъдел по тялото му. Не му липсваше и общество: през ден го завеждаха в залата, където момчетата се хранеха, и там го набиваха публично за пример и назидание на всички. Не само, че благодатта на религиозната утеха не му бе отказана, но дори нещо повече — всяка вечер го изритваха в споменатото вече помещение, където му се даваше възможност да слуша и се утешава със задружната молитва на момчетата, съдържаща специален пасаж, надлежно вмъкнат от настоятелството, с който децата умоляваха бога да ги направи добри, послушни, добродетелни и доволни и да ги запази от греховете и пороците на Оливър Туист. В тази молитва го изобразяваха като същество, което се намира под изключителната власт и зависимост на силите на злото, сътворено направо от самия дявол.

Случи се така, че една сутрин, когато Оливър се намираше в това спокойно и благоприятно състояние, мистър Гемфийлд, коминочистачът, вървеше по главната улица, дълбоко замислен върху начина, по който трябваше да намери пари, за да плати на хазаина си, чиято възискателност напоследък доста се бе засилила. Колкото и да напругаше мисълта си, мистър Гемфийлд неизбежно идваше все до едно и също заключение: дългът му към хазаина беше с пет лири по-голям от цялата му парична наличност. Погълнат от тази аритметична операция, отчаян от резултатите ѝ, той почукваше със сопата си ту собствената си глава, ту магарето. Точно по това време той мина край приюта и погледът му се спря на залепената на вратата обява.

— У-у! — подвижна мистър Гемфийлд на магарето.

Последното беше дълбоко замислено. Вероятно то се чудеше дали му е писано да го възнаградят с едно-две зелени листа, когато занесе на определеното място двата чувала сажди, натоварени на количката. Така че, без да обърне внимание на издадената заповед, продължи да се тътри напред.

Мистър Гемфийлд отправи свирепо проклятие към магарето изобщо и към очите му по-специално; после се затича подире му и му нанесе удар по главата, който би счупил всеки друг череп освен

магарешкия. След това хвана юздата и сърдито изви челюстта му, за да му напомни по този начин, че то не е господар на себе си. С всички тези действия той успя да върне назад животното. Последва още един удар по главата на магарето с цел да бъде зашеметено, за да не избяга отново. Направил всичко необходимо за случая, коминочистачът отиде най-сетне до портата и прочете обявата.

Господинът с бялата жилетка беше застанал до вратата с ръце на гърба си малко след като бе излял в заседателната зала насъбралите се в гърдите му силни чувства.

Той беше станал неволен свидетел на малкия спор между мистър Гемфийлд и магарето му, така че, когато коминочистачът дойде, за да прочете обявата, той се засмя радостно — в негово лице добрият джентълмен веднага съзря човека, който най-много би подходжал да стане господар на Оливър Туист. И самият мистър Гемфийлд се усмихна, докато четеше документа, тъй като точно, пет лири беше сумата, от която се нуждаеше. А колкото се отнасяше до момчето, с което тя беше обременена, мистър Гемфийлд предвиждаше, като познаваше твърде добре домакина на приюта, че то ще е слабо и крехко, тъкмо каквото му трябваше за чистене на комини. Поради това той още веднъж засрича обявата от начало до край и като докосна кожената си шапка в знак на смирение, обърна се към господина с бялата жилетка:

— Питам за момчето, сър, което черковната община иска да даде за чирак — каза мистър Гемфийлд.

— Добре, човече — каза господинът с бялата жилетка, — какво точно искаш да знаеш за него?

— Ако общината иска той да научи един хубав и приятен занаят, да се залови за порядъчна работа, каквато е чистенето на печки и комини, аз съм готов да го взема, тъй като, точно сега се нуждаем от помощник.

— Влез вътре — покани го господинът с бялата жилетка.

Мистър Гемфийлд се позабави малко, за да удари още веднъж магарето по главата и отново да изви челюстта му. Това беше необходимо предупреждение към животното, да не реши пак да избяга в отсъствието на господаря си. След това коминочистачът последва господина с бялата жилетка в стаята, където Оливър Туист го беше видял за първи път.

— Мръсен занаят е този — каза мистър Лимбкинс, след като Гемфийлд още веднъж изрази желанието си.

— Неведнъж малки момчета са били задушавани в комини — каза един от господата.

— То е, защото най-напред намокрят сламата, преди да я запалят в комина, за да ги накара да слязат — каза Гемфийлд. — А това дава само пушек без пламък. С пушек не може да се принуди едно момче да се измъкне от комина, тъй като само ги приспива, а те тъкмо това обичат. Момчетата са страшно лениви и упорити същества, господа, и няма по-хубаво от един хубав горещ пламък, който да ги накара да изчезнат тичешком от комина. То е и много човечно, господа, защото дори и да са се залостили някъде в комина, пламъкът, който ще обгори краката им, ще ги накара веднага да се потрудят да се измъкнат.

Изглежда, че това обяснение се стори много забавно на господина с бялата жилетка, но неговото иеселие бързо бе задушено от погледа, хвърлен му от мистър Лимбкинс. След това членовете на настоятелството почнаха да се съвещават. Но те приказваха така тихо, че едничките думи, които можеха да се чуят, бяха: „Така се спестяват разноски“, „Ще изглежда добре в равносметката“, „Да се състави печатен доклад“. Само тези думи — успяваха да стигнат до ушите на Гемфийлд, тъй като те често биваха повтаряни с натъртен глас.

Най-сетне шепненето престана. Членовете на настоятелството отново заеха местата си и придобиха тържествения си вид. Тогава мистър Лимбкинс заяви:

— Разисквахме върху предложението ви и дойдохме до заключението, че то не е приемливо.

— Съвсем не е — потвърди господинът с бялата жилетка.

— Положително не е — прибавиха и другите членове.

Тъй като съвестта на мистър Гемфийлд беше леко обременена със спомена за две-три пребити до смърт момчета, мина му през ума, че по някакъв необясним каприз това незначително обстоятелство може да е оказало влияние върху решението на членовете на настоятелството. Ако работата наистина стоеше така, това би било твърде необичайно за тях, но понеже нямаше желание да отприщва стари слухове, той повъртя в ръце шапката си и бавно се отдалечи от масата.

— Значи, господа, вие няма да ми дадете момчето — каза той, като се поспря до вратата.

— Не — отвърна мистър Лимбкинс, — смятаме, че понеже занаятът ви е доста мръсен, трябва поне да намалим първоначално предложената сума.

Лицето на мистър Гемфийлд светна. С бързи стъпки той се върна отново до масата и каза:

— Колко ще ми дадете господа? Хайде! Не бъдете много придилични към един беден човек. Колко ще ми дадете?

— Бих казал, че три лири и десет шилинга са достатъчни — заяви мистър Лимбкинс.

— Прибавката от десет шилинга е твърде много — добави господинът с бялата жилетка.

— Хайде — подхвана отново Гемфийлд, — да кажем, четири лири, господа. Да кажем четири лири и вие ще се отървете от момчето завинаги. Хайде!

— Три лири и десет шилинга — повтори мистър Лимбкинс твърдо.

— Хайде, нека разделим разликата, господа — настоя Гемфийлд. — Три лири и петнадесет шилинга.

— Нито стотинка повече — беше твърдият отговор на мистър Лимбкинс.

— Страшно сте придилични към мене, господа — каза Гемфийлд, като се колебаеше.

— Ами! Ами! Глупости! — каза господинът с бялата жилетка. — И без никаква сума да го вземеш, пак ще ти излезе съвсем евтино. Вземи го, глупави човече! Той е точно момче за тебе. Само че от време на време има нужда от пръчка: малко бой няма да му дойде зле. Пък и за прехраната му не е необходимо да се дават много пари, тъй като никога не се е претоварвал с ядене. Ха! Ха! Ха!

Мистър Гемфийлд хвърли поглед към наредените около масата лица и като забеляза усмивка на всяко едно от тях, самият той — се усмихна, отначало плахо, после с по-голяма увереност. Сделката беше сключена. Веднага съобщиха на мистър Бъмбл, че още същия ден следобед трябва да заведе Оливър Туист заедно с договора му за служба при съдията, за да се даде необходимото съгласие и се подпечата договорът.

В изпълнение на това решение малкият Оливър за най-голямо свое учудване бе освободен от килията, като му се заповяда да си облече чиста риза. Едва бе успял да направи това необичайно гимнастическо упражнение, когато мистър Бъмбл му донесе със собствените си ръце пълна паница с каша и празничната дажба от две и половина унции хляб. При вида на това необикновено зрелище Оливър се разплака жално. Той си мислеше не без основание, че членовете на настоятелството сигурно са решили да го убият за някаква полезна цел, иначе никога не биха го угоявали по такъв начин.

— Не плачи, за да не ти се зачервят очите, Оливър, а изяж храната си и бъди благодарен — каза мистър Бъмбл с глас, в който звучеше внушителна тържественост. — Ще те дадат чирак, Оливър.

— Чирак ли, сър? — запита момчето разтреперано.

— Да, Оливър — отвърна му мистър Бъмбл. — Добрите и богобоязливи господа, които се грижат за тебе като истински родители, понеже си лишен от такива, решиха да те дадат чирак, да те подготвят за живота и да направят от тебе човек, макар че за това черковната община ще трябва да изразходва три лири и десет шилинга! Три лири и десет шилинга, Оливър! Седемдесет шилинга сто и четиридесет сикспенса! — и всичко това за едно непослушно сираче, което никой не може да обича.

Когато мистър Бъмбл спря да си поеме дъх след произнасянето на тази гръмка изказана реч, сълзи се стичаха по лицето на бедното дете и то се разплака горчиво.

— Хайде — каза мистър Бъмбл, този път не така тържествено, понеже суетата му беше задоволена, след като видя въздействието на красноречието си. — Хайде, Оливър, избърши си очите с края на ръкава си и не плачи в кашата, това е много глупаво, Оливър. — И наистина, че беше глупаво — в кашата и без това имаше достатъчно вода.

По пътя за съда мистър Бъмбл каза на Оливър, че едничкото нещо, което трябва да направи, е да се постарее да изглежда щастлив и доволен, а когато съдията го попита дали иска да стане чирак, да отговори, че много би желал това. Оливър обеща да изпълни и двете предписания, още повече че, както мистър Бъмбл деликатно му загатна, не се знаеше какво може да го сполети, ако пропуснеше да се съобрази с тези съвети. Когато пристигнаха, затвори Оливър

самичък в една малка стаичка и мистър Бъмбл го предупреди да седи и да чака, докато той се върне и го вземе.

Момчето стоя там с разтуптяно сърце в продължение на половин час. Като измина това време, мистър Бъмбл си подаде главата, този път не украсена с триъгълната шапка, и каза високо:

— Сега, Оливър, милото ми момче, ела при господина — Докато мистър Бъмбл произнасяше тези думи, лицето му придоби мрачен и застрашителен вид и той прибави с нисък глас: — Не забравяй какво ти бях казал, калпазанин такъв!

Оливър загледа невинно мистър Бъмбл, учуден от противоречивото му държане, но клисарят предотврати всяка забележка от негова страна, като го поведе веднага към съседната стая, чиято врата беше широко отворена. Стаята беше голяма и с висок прозорец. Зад писалището седяха двама възрастни господа с напудрени коси. Единият от тях четеше вестник, а з това време другият преглеждаше някакво малко парче пергамент с помощта на чифт очила с рогови рамки. Мистър Лимбкинс беше застанал пред писалището от едната страна, а мистър Гемфийлд, с полуизмито лице — от другата. Двама или трима дебели мъже с високи ботуши се разхождаха наоколо.

Старият господин постепенно задряма върху пергаментния лист; последва малка пауза, след която мистър Бъмбл намести Оливър пред писалището.

— Това е момчето, ваше благородие — каза мистър Бъмбл.

Възрастният господин, който четеше вестника, вдигна за миг глава и дръпна другия възрастен господин за ръката; последният се стресна и се събуди.

— О, това ли е момчето? — запита той.

— Да, сър, то е — отвърна мистър Бъмбл. — Поклони се на съдията, милото ми.

Оливър се сепна и направи най-хубавия възможен за него поклон. С очи, вперени в напудрената перука на съдията, той се чудеше дали всички настоятелства се раждат с това бяло нещо по главата и дали то ги прави настоятелства.

— Е — каза възрастният господин, — предполагам, че той обича коминочистаческия занаят.

— Просто умира за него, ваше благородие — отвърна Бъмбл, като леко ошипа Оливър, за да му напомни, че би било най-добре да не

се опитва да му противоречи.

— И значи той желае да стане коминочистач, така ли? — запита възрастният господин.

— Ако утре го накараме да се залови с някой друг занаят, той веднага ще избяга, ваше благородие — отвърна Бъмбл.

— И този човек, който ще му стане господар — вие; сър, ще се отнасяте добре с него, ще го храните и ще се грижите за здравето му, нали? — запита възрастният господин.

— Когато кажа „да“, това значи „да“ — отвърна мистър Гемфийлд натъртено.

— Ти говориш грубичко, приятелю, но ми изглеждаш честен и откровен човек — каза възрастният господин, като обърна очилата си към кандидата за предлаганата заедно с Оливър сума. Лицето му явно изразяваше суровост и жестокост. Но съдията беше полузаспал и полувдетинен, така че никой разумен човек не можеше да очаква от него да преценява правилно хората.

— Надявам се, че съм такъв — отвърна мистър Гемфийлд, грозно ухилен.

— Не се съмнявам в това, приятелю — заяви старият господин, като закрепил здраво очилата върху носа си и се огледал за маситницата.

Този момент беше критичен за съдбата на Оливър. Ако маситницата беше там, където старият господин мислеше, че се намира, той би натопил перото си в нея и би подписал договора, след което веднага щяха да изпратят Оливър с коминочистача. Но понеже се случи, че тя бе точно под носа му, много естествено и логично беше той да я търси по цялото писалище, без да я намери. През време на това усилено търсене той погледна право пред себе си и очите му се спряха върху бледото и изплашено Оливърово лице. Въпреки предупредителните погледи и ощипвания от страна на Бъмбл момчето наблюдаваше отблъскващата физиономия на бъдещия си господар с ужас и страх, така осезателно изписани на лицето му, че дори и един полусляп съдия не можеше да не ги долови.

Възрастният господин се спря, остави писалката си и отправи поглед от Оливър към мистър Лимбкинс; последният даваше вид, че весело и безгрижно смърка енфие.

— Момчето ми — каза възрастният господин, като се наведе над писалището си.

При тези думи Оливър се стресна.

Той имаше основание да направи това, тъй като думите бяха изречени любезно, а непознатите звуци плашат хората. Той се разтрепера силно и избухна в плач.

— Момчето ми — каза отново възрастният господин. — Изглеждаш ми блед и изплашен. Какво има?

— Застани малко по-далеч от него, клисарю — каза другият съдия, като остави вестника и се наведе напред с израз на голяма заинтересованост. — А сега, момче, кажи ни какво има, не се страхувай.

Оливър падна на колене и като си стисна здраво ръцете, замоли да го върнат пак в тъмната стая — да го изморят от глад, да го бият — да го убият, ако желаят, — но да не го дават на този ужасен човек.

— Боже мой! — възкликна мистър Бъмбл, като вдигна очи и ръце с най-внушителна тържественост. — Боже мой! От всички хитри и лукави сираци, които съм срещал, Оливър, ти си един от най-безочливите.

— Дръж си езика, клисарю — каза вторият възрастен господин, когато мистър Бъмбл завърши речта си.

— Моля за извинение, ваше благородие — каза мистър Бъмбл, недоумяващ дали правилно е чул. — Ваше благородие на мене ли каза нещо?

— Да. Дръж си езика.

Мистър Бъмбл се вцепени от учудване. Да се заповяда на клисар да си държи езика! Та това е цяла морална революция!

Възрастният господин с роговите очила погледна съседа си и кимна многозначително.

— Отказваме да утвърдим този договор — каза съдията, като хвърли настрана пергаментния лист.

— Надявам се — запелтечи мистър Лимбкинс, — надявам се, че господа съдиите няма да си съставят мнение, основавайки се само на непотвърденото свидетелстване на едно дете, че настояществото е виновно за извършване на някакво нередно действие.

— Съдиите не са призовани да дават мнение по този въпрос — каза вторият възрастен господин остро. — Върнете момчето в приюта

и се отнасяйте добре с него. Както изглежда, то се нуждае от това.

Същата вечер — господинът с бялата жилетка най-решително и категорично заяви не само, че Оливър ще бъде обесен, но и че самият, той ще вземе участие в това. Мистър Бъмбл поклати главата си с мрачна тайнственост и каза, че би желал всичко да свърши благополучно за детето. На това мистър Гемфийлд отговори, че би предпочел Оливър да отиде при него. Макар и по повечето въпроси мнението му да се схождаше с това на клисаря, този път изглежда желанията им бяха напълно противоположни.

На следната сутрин обществото отново беше уведомено, че Оливър Туист пак се дава под наем и че ще се платят пет лири на онзи, който би го взел.

ГЛАВА IV

ПРЕДЛАГАТ НА ОЛИВЪР ДРУГО МЯСТО И ТОЙ ЗА ПРЪВ ПЪТ ВЛИЗА В ОБЩЕСТВЕНИЯ ЖИВОТ

Когато в големите семейства по една или друга причина не може да се намери изгодна служба за подрастващия син, обичаят е да го изпратят по море. Като взеха предвид този мъдър и препоръчителен пример, господата от настоятелството решиха да намерят място на Оливър Туист в някой малък търговски кораб, отправен към някое добро нездравословно пристанище. Едва ли можеше да се измисли нещо по-подходящо за малкото момче, тъй като съществуваше голяма вероятност, щото капитанът, когато изпадне във весело настроение, някой хубав следобед да го пребие до смърт или да му пръсне черепа с железен прът. На всекиго е добре известно, че тези две забавления са любимите и най-обикновени развлечения на господата от това съсловие. Колкото по-усърдно разглеждаше настоятелството това предложение в тази именно светлина, толкова по-ясно виждаха преимуществата му. И така, най-после се стигна до заключението, че едничкият начин, по който можеше да се намери подходящо препитание за Оливър Туист, беше да го пратят незабавно по море.

Възложиха на мистър Бъмбл да направи известни предварителни запитвания и да намери някой морски капитан, който се нуждае от прислужник без никакви близки. Клисарят тъкмо се връщаше в приюта, за да съобщи резултатите от разследването си, когато срещна на вратата не друг, а самия мистър Саурбъри, енорийския погребален деятел.

— Вие ще направите цяло състояние, мистър Саурбъри — каза клисарят, като си пхна палеца и показалеца в предложената му енфиена кутийка, представляваща изящен малък ковчег. — Казвам, че ще натрупате цяло състояние, мистър Саурбъри — повтори мистър

Бъмбл, като потупа приятелски погребалния деятел с бастуна си по рамото.

— Така ли мислите? — запита Саурбъри с глас, който наполовина допускаше тази вероятност и наполовина я отричаше. — Цените, които настоятелството плаща, са твърде малки, мистър Бъмбл.

— Такива са и ковчезите — отвърна клисарят с точно толкова подобие на смях, колкото е позволено на висш чиновник.

Както трябваше да се очаква, мистър Саурбъри много хареса тази шега и дълго време се смя, без да се спре.

— Така, така, мистър Бъмбл — каза той най-после, — не може да се откаже, че откакто се въведе новата система на хранене, ковчезите станаха до известна степен по-тесни и по-плитки, отколкото по-рано; но и ние трябва да печелим, мистър Бъмбл. Добре рендосаните дъски са скъп материал, сър, и всички железни дръжки идат по канален ред от Бирмингам.

— Добре, добре — каза мистър Бъмбл, — всеки занаят си има своите неудобства. Разбира се, позволено е човек да очаква заслужена печалба от работата си.

— Разбира се, разбира се — отвърна погребалният разпоредител. — Ако пък не мога да спечеля от всеки ковчег поотделно, тогава гледам да си го наваксам с общи печалби — хи-хи-хи!

— Точно така — съгласи се мистър Бъмбл.

— Макар и да трябва да кажа — продължи погребалният деятел, като отново подхвана прекъснатата си от клисаря мисъл, — макар и да трябва да кажа, мистър Бъмбл, че съм длъжен да се боря с голяма несгода, а именно, че най-свестните хора си отиват най-бързо. Тези, които са били най-заможни и са си плащали общинските налози в продължение на дълги години, тъкмо те умират точно тогава, когато рекат да заемат някоя общинска длъжност, поради което погребението им става по намалената тарифа. А това доста понижава печалбите, мистър Бъмбл, особено когато човек трябва да се грижи и за семейство.

Мистър Саурбъри каза това с подходящото за онеправдан човек възмущение. От своя страна мистър Бъмбл почувствува, че думите на събеседника му засягаха до известна степен честта на енорията и затова счете за нужно да промени темата. Понбже Оливър Туист се въртеше най-много в съзнанието му, той заприказва за него.

— Между другото — захвана мистър Бъмбл, — не познавате ли някого, който да има нужда от момче? Някой, който да вземе за чирак един от енорийските сираци? Той е, ако мога така да се изразя, същинска тежест, истински камък около врата на черковната община. Условиата са много добри, мистър Саурбъри, много добри! — И докато произнасяше тези думи, мистър Бъмбл вдигна бастуна си към закачената на вратата обява и отчетливо чукна три пъти върху думите „пет лири“, които бяха написани с римски цифри в гигантски размер.

— Бога ми! — каза погребалният разпоредител, като дръпна мистър Бъмбл за обшития със сърмени галони ревер на официалния му жакет. — Та аз тъкмо по тази работа искам да приказвам с вас. Ето що... боже мой, какво изящно копче е това, мистър Бъмбл! Никога не съм го виждал по-рано.

— Да, и аз смятам, че е доста хубаво — каза клисарят, като погледна гордо големите медни копчета, които украсяваха жакета му. — На него е изобразен знакът на общинския печат — добрият самарянин изцерява болния и наранен човек. Настоятелството ми го поднесе сутринта на Нова година, мистър Саурбъри. Спомням си, че за първи път го сложих, когато се провеждаше дознанието на онзи продавач, когото бяха намерили в полунощ умрял до един вход.

— Спомням си — каза Саурбъри. — Заключение на съдебните заседатели беше, че е „умрял от студ и поради липса на основните, необходими за живот условия“, нали?

Мистър Бъмбл кимна.

— И, както ми, се струва, бяха изказали и особено мнение, което гласеше: „Ако служителят, който оказваше помощ ...“

— Шт! Глупости! — прекъсна го клисарят. — Ако настоятелството се занимаваше с всички безсмислици, които излизат от устата на разни невежи съдебни заседатели, нямаше да им остане време за нищо друго.

— Съвсем вярно — каза погребалният деятел, — точно така е.

— Всички съдебни заседатели — каза мистър Бъмбл, стискайки здраво бастуна си, както му беше обичай, когато биваше обхванат от особено силни чувства, — всички съдебни заседатели са необразовани, прости, подли тъпацы.

— Точно такива са — потвърди събеседникът му.

— Те не разбират нито ей толкова от философия, нито от политическа икономия — каза клисарят, като щракна надменно с пръсти.

— Вие сте съвсем прав — съгласи се погребалният деятел.

— Бих желал в приюта да дойдат няколко от независимите съдебни заседатели и да постоят там една-две седмици — каза клисарят. — Правилата и наредбите на настоятелствата в най-скоро време ще охладят духовете им.

— Не се занимавайте толкова с тях — каза погребалният разпоредител, като се усмихна одобрително, за да успокои надигация се гняв на възмутения общински чиновник.

Мистър Бъмбл свали цилиндъра си, извади от дъното му носна кърпа, избърса челото си, което гневът му бе оросил със ситни капки пот, сложи отново цилиндъра си и като се обърна към погребалния разпоредител, каза с по-спокоен глас:

— Е, какво ще кажете за момчето?

— Вижте какво, мистър Бъмбл, сумата, която плащам за поддръжка на бедните, не е малка — заяви Саурбъри.

— Та какво от това? — запита мистър Бъмбл.

— Ех, мислех си — отвърна погребалният разпоредител, — че ако плащам толкова за издръжката им, редно е и аз да изкарам всичко, каквото мога, от тях, мистър Бъмбл, така че смятам самият аз да взема момчето. — Мистър Бъмбл сграбчи погребалния разпоредител за ръката и го заведе в приюта. Мистър Саурбъри остана при настоятелството в продължение на пет минути, в резултат на което се нареди още същата вечер Оливър Туист да отиде при него и да остане на служба, „ако го харесат“ — израз, който по отношение на енорийските сираци означава следното: ако в къс срок господарят намери, че чиракът е в състояние да работи твърде много и да яде твърде малко, той ще го задържи при себе си в продължение на десет години и ще прави с него, каквото намери за добре.

Когато заведоха малкия Оливър пред господата, съобщиха му, че още същата вечер ще трябва да постъпи при производителя на ковчези като слуга за обща работа. Обърнаха му внимание, че ако се оплаква от службата си или ако отново се върне в приюта, веднага ще го изпратят по море, където или ще се удави, или ще му пукнат главата. Като чу всичко това, Оливър прояви толкова малко вълнение, че по общо

съгласие бе обявен за безчувствен нехранимайко, след което заповядаха на мистър Бъмбл да го изведе от залата.

Макар и да беше много естествено за членовете на настоятелството да изпаднат в състояние на благородно учудване и ужас при проявената липса на чувства от страна на когото и да било, в този именно случай те нямаха никакво право за това. Простата истина беше, че Оливър, вместо да изпитва твърде малко вълнение, изпитваше по-скоро прекалено много. Лошото отнасяне, което бе търпял още от самото си раждане, го караше да изпада в състояние на постоянна тъпота и навъсеност. Затова, като му съобщиha каква ще бъде понататъшната му участ, той не каза абсолютно нищо. Сложиха му в ръцете багажа, който не беше никак труден за носене, тъй като се състоеше от кафяв книжен вързоп, около половин фут дълъг и три инча дебел, после той си нахлупи шапката над очите и като хвана отново ръкава на достопочтения мистър Бъмбл, тръгна за мястото на новите си страдания. Известно време мистър Бъмбл влачи подире си Оливър, без да продума каквото и да било. Клисарят вървеше с гордо изправена глава, както подобава на почтен черковен прислужник. Денят беше ветровит и полите на връхната му дреха се развяваха, като се увиваха около тялото на момчето и излагаха на показ бозавите му кадифени бричове и широката му жилетка. Когато обаче наближиха мястото, за което се бяха отправили, мистър Бъмбл реши, че е разумно да погледне надолу и види дали момчето е в състояние да бъде представено на новия си господар. Клисарят стори това като прояви подходящото за случая благородно покровителствено чувство.

— Оливър! — каза мистър Бъмбл.

— Да, сър — отвърна Оливър с нисък и разтреперан глас.

— Вдигни тази шапка от очите си и дръж главата си изправена.

— Макар че Оливър направи веднага това, което му се каза, като изтри очи със свободната си ръка, все пак в тях остана една сълза, когато той вдигна глава към придружителя си, и докато мистър Бъмбл го изглеждаше строго, тя се търколи по бузата му. Последва още една и още една. Детето направи голямо усилие, но то съвсем не се оказа успешно. Като издърпа ръката си от тази на мистър Бъмбл, той захлупи длани върху лицето си и продължи да плаче, докато сълзите му протекоха между брадичката и костеливите му пръсти.

— Боже мой! — възкликна мистър Бъмбл, като се спря и хвърли на детето поглед, изпълнен с голяма злоба. — Боже мой! От всички най-неблагодарни и зле възпитани момчета, които съм срещал, Оливър, ти си най ...

— Не, не, сър, не — простена Оливър, като се прилепи до ръката, която държеше добре познатия бастун. — Не, сър, не, аз наистина ще бъда добър, наистина, наистина ще бъда, господине! Аз съм много малко момче, сър, и тъй... тъй...

— Тъй, какво? — запита мистър Бъмбл с учудване.

— Тъй самотно, сър! Тъй много самотно! — заплака детето. — Всички ме мразят! О, сър, много ви се моля, не ми се сърдете. — И детето — заудря с ръка гърдите си, като погледна клисаря със сълзи, изразяващи истинско страдание.

В продължение на няколко секунди мистър Бъмбл наблюдаваше не без учудване жалката и безпомощна фигурка на детето. После се изкашля дрезгаво три или четири пъти и като промърмори нещо за „тази проклета кашлица“, каза на Оливър да си изтрие очите и да бъде добро момче. След това отново го хвана за ръка и продължи да върви мълчешком.

Погребалният деятел, който току-що беше спуснал кепенците на дюкяна, записваше нещо в тефтера си под светлината на напълно подходяща за гробар свещ. Мистър Бъмбл влезе.

— Аха! — каза погребалният деятел, като вдигна очи от тефтера си и се спря на средата на една дума. — Вие ли сте, Бъмбл?

— Кой друг може да бъде, мистър Саурбъри — отвърна клисарят. — Ето, доведох ви момчето. — Оливър се поклони.

— О! Това ли е момчето? — запита погребалният разпоредител, като вдигна свещта над главата си, за да види по-добре Оливър.

— Мисис Саурбъри, ще бъдеш ли така добра да дойдеш за минутка при нас, мила?

Мисис Саурбъри излезе от малката стаичка зад дюкяна. Тя беше ниска, слаба, съсухрена жена, с лукаво изражение.

— Мила моя — каза мистър Саурбъри почтително, — това е момчето от приюта, за което ти бях казал. — Оливър отново се поклони.

— Боже мой — каза жената, — та то е много дребно.

— Да, вярно, че е дребничък — отвърна мистър Бъмбл, като погледна Оливър по такъв начин, сякаш той беше виновен, че не е пораснал повече. — Вярно, че е дребничък, не мога да отрека това. Но той ще порасне, мисис Саурбъри, ще порасне.

— А, не се и съмнявам в това — отвърна жената. — Нашето ядене и пиене ще го угои. Винаги съм поддържала, че от приютските деца не може да се пести, тъй като за тях се изразходва повече, отколкото струват. Впрочем мъжете все мислят, че знаят повече от нас.

— Хайде! Слез долу, слабаче! — С тези думи жената на погребалния разпоредител отвори страничната врата и бутна Оливър по стръмната стълба, която водеше към една тъмна и влажна каменна килийка. Последната образуваше преддверието на зимника, в който държаха въглищата, и се наричаше „кухня“. Там седеше размъкнато момиче с подпетени обувки и износени сиви вълнени чорапи.

— Ей, Шарлота — каза мисис Саурбъри, която беше последвала Оливър, — дай на това момче от студените остатъци, които бяха приготвени за Трип. Той не си е идвал в къщи от сутринта, така че ще мине и без тях. Както изглежда, момчето не е твърде деликатно, та ще може да ги изяде. Нали, момче? — Оливър, чиито очи светнаха, като чу да се говори за ядене, трепереше от желание да се нахрани. Той потвърди веднага мнението на мисис Саурбъри, след което пред него сложила паница с остатъци.

Бих желал някой добре нахранен философ, чието ядене и пиене се преобръща на жлъчка в стомаха му, чиято кръв е ледена и чието сърце е от камък, да би могъл да види как Оливър Туист се нахвърли на вкусните мръвки, които кучето бе изоставило. Бих желал той да бъде свидетел на страшната лакомия, с която Оливър разкъсваше парчетата, подтикван от жесток глад. Има само едно нещо, което бих желал повече от това — да видя този философ да яде от подобна гозба със същата охота.

— Е, добре — каза жената, когато Оливър свърши вечерята, която тя бе наблюдавала с мълчалив ужас и със страшни предчувствия за бъдещия му апетит. — Свърши ли?

Тъй като в паницата не бе останало нищо, Оливър отговори утвърдително.

— Тогава ела с мене — каза мисис Саурбъри, като взе мръсната и опушена лампа и го поведе по стълбата. — Леглото ти е под този

тезгях. Предполагам, че няма да имаш нищо против да спиш между ковчезите. Но даже и да не ти хареса там, ще трябва да се помириш, тъй като друго място за спане няма. Хайде, не ме карай да стоя тук цяла нощ!

Без да се бави повече, Оливър смирено последва новата си господарка.

ГЛАВА V

ОЛИВЪР НАМИРА НОВИ ДРУГАРИ, ТОЙ ОТИВА НА ПОГРЕБЕНИЕ ЗА ПЪРВИ ПЪТ И СИ СЪСТАВЯ НЕБЛАГОПРИЯТНО МНЕНИЕ ЗА ЗАНАЯТА НА ГОСПОДАРЯ СИ

След като оставиха Оливър самичък в дюкяна на погребалния разпоредител, той сложи лампата на една скамейка и се заоглежда плахо наоколо си с чувство на страхопочитание и уплаха, което мнозина хора, доста по-възрастни от него, много лесно биха разбрали. Един недовършен ковчег, поставен на черни подпорки в средата на дюкяна, изглеждаше така печален и зловещ, че студени тръпки го побиваха винаги когато очите му се отправяха по посока на този мрачен предмет, и той почти очакваше да види как някаква страшна фигура бавно надига от него глава и го кара да подлудява от ужас. Край стената бяха поставени в правилна редица няколко брястови дъски, изрязани в същата форма. В неясната светлина те приличаха на призраци с високи рамене и с ръце, пъхнати в джобовете на бричовете си. Капаци на ковчези, брястови трески, гвоздеи с лъскави главички и парчета черен плат лежах разпръснати по пода. Стената зад тезгяха беше украсена с много живо нарисувана картина, представляваща двама оплаквачи с корави яки, застанали пред някаква голяма врата да чакат погребална колесница, която се приближава от далечината, карана от четири черни жребци. В дюкяна беше топло и задушно. Цялата атмосфера беше проникната от миризмата на ковчези. Отворът под тезгяха, където беше хвърлен вълненият му дюшек, изглеждаше също като гроб.

Но това не бяха едничките мрачни чувства, които потискаха Оливър. Той беше самичък на чуждо място, а ние всички знаем колко смразени и самотни се чувствуват дори и най-храбрите от нас, ако се случи да попаднат в подобна обстановка. Момчето нямаше приятели,

които да обича или да го обичат. В сърцето му нямаше съжаление, порбдено от раздяла с близък човек; никакъв спомен за любимо същество не измъчваше душата му и все пак сърцето му се свиваше болезнено. И докато се промъкваше в тясното си легло, той горещо желаше то да бъде ковчегът му, да заспи кротко и завинаги в черковния двор, високата трева да се люлее нежно над главата му, а дълбокият звън на черковната камбана да го успокоява в съня му.

Сутринта Оливър се събуди от силен ритник върху външната страна на дюкянската врата. Преди още да успее да се измъкне от завивките си, той чу този ритник да се повтаря сърдито и стремително около двадесет и пет пъти. Когато започна да отключва вратата, краката спряха, а един глас продължи:

— Хайде, отваряй — извика гласът, принадлежащ на краката, които риташа вратата. — Предполагам, че ти си момчето, нали? — каза гласът през ключалката.

— Да, сър — отвърна Оливър.

— На колко си години? — запита гласът.

— На десет, сър — отвърна Оливър.

— Тогава ще те пребия, като вляза — каза гласът. — Само виж дали няма да го направя, приютски проклетник такъв! — И като даде това мило обещание, гласът взе да си подсвирква.

Оливър твърде често бе подлаган на процеса, така красноречиво описан от непознатия глас, поради което не хранеше ни най-малкото съмнение, че притежателят на гласа който и да беше той, би се отказал от намерението си. С разтреперана ръка той измъкна резето и отвори вратата.

В продължение на една-две секунди Оливър гледаше наляво и надясно по протежение на улицата. Искаше му се да вярва, че непознатият, който му беше проговорил през ключалката, може би беше направил няколко крачки по улицата, за да се постопли. Пред вратата не се виждаше никой друг освен един едър питомец на сиропиталище, седнал на едно дърво пред къщата и с парче хляб с масло в ръка. Той го режеше на големи залци с джобното си ножче и ловко ги пхаше в устата си.

— Извинете ме, сър — каза най-после Оливър, като не видя никой друг пред себе си. — Вие ли чукахте?

— Аз ритам — отвърна сиропиталищният питомец.

— Ковчег ли искате, сър? — запита невинно Оливър.

При тези думи питомецът погледна Оливър разгневено, като му каза, че заслужава „хубаво да го наредят“, ако продължава да си прави такива шеги с началството си.

— — Предполагам, че не знаеш кой съм, нали, приятско хлапе? — продължи питомецът, като се надигна от дървото важно и тържествено.

— Не, сър — призна си Оливър.

— Аз съм мистър Ной Клейпоул — каза сиропиталищният питомец, — а ти си мой подчинен. — При тези думи мистър Клейпоул ритна Оливър и като го погледна надменно, влезе в дюкяна. Доста мъчно е за момче с голяма глава и малки очи, с тежко и трмаво тяло, да изглежда надменно при каквито и да било обстоятелства; това обаче е още по-трудно, когато към този личен чар се прибави и червен нос.

Оливър свали кепенците и ги занесе в малкия двор встрани от къщата, където ги държеха през деня. Приведен под тежестта им, той счупи, без да иска, едно стъкло на прозореца. Ной го утеши с уверението, че „добре ще го наредят“, и любезно благоволи да му помогне. Скоро подир това при тях влезе мистър Саурбъри, а не след дълго се появи и мисис Саурбъри. Предсказанието на Ной се изпълни и Оливър бе наистина „добре нареден“, след което двамата млади господа слязоха долу да закусят.

— Ела по-близо до огъня, Ной — каза Шарлота. — Запазила съм ти малко парченце бекон от закуската на господаря. Оливър, затвори онази врата зад гърба на мистър Ной и вземи залците, които съм оставила върху долапа. Ето и чая ти, занеси го на онзи сандък и го изпий там. Само че трябва да побързаш, защото ще те извикат да пазиш дюкяна. Чу ли какво ти казах?

— Хей, приятско хлапе, чу ли? — запита го Ной Клейпоул.

— Боже мой, Ной — каза Шарлота, — какво си особено същество! Защо не оставиш това момче на мира?

— Да го оставя на мира! В това отношение той няма какво да се оплаква — всички са го оставили на мира. Няма нито баща, нито майка да му се бъркат. Пък и всичките му други роднини са го оставили да върши, каквото си иска. Е, Шарлота, какво ще кажеш на това? Ха-ха-ха!

— Ох, чудак такъв! — каза Шарлота, като избухна в сърдечен смях, към който скоро се присъедини и Ной. После и двамата погледнаха презрително към нещастния Оливър Туист, докато той седеше разтреперан върху сандъка в най-студения ъгъл на стаята и ядеше изсъхналите парчета хляб, запазени специално за него.

Ной беше питомец на сиропиталището, но не сирак от приют за бездомници. Той не беше безстопанствено същество, тъй като можеше да проследи рода си чак до баща си и майка си, които живееха в голяма бедност. Майка му беше перачка, а баща му вечно пиян войник, уволнен от служба, с дървен крак и пенсия от два и половина пенса дневно. Търговските служещи от квартала имаха обичай да подвикват подир Ной и да го наричат „сиропиталищно куче“, „питомец“ и други подобни. Той понасяше това, без да им отговаря. Но сега, когато съдбата му беше изпратила този безименен сирак, когото дори и най-нископоставеният в обществото можеше презрително да сочи с пръст, той изля върху него всичките си дълго събирани унижения. Това може да ни послужи за богата храна на мисълта. То ни показва какво прекрасно нещо може да бъде човешката природа и как едни и същи благородни качества могат да бъдат еднакво развити у най-високопоставения лорд и у най-мръсния сиропиталищен питомец.

Оливър бе прекарал три или четири седмици в дома на погребалния разпоредител. Дюкянът беше затворен и мистър и мисис Саурбъри вечеряха в малката задна стаичка, когато мистър Саурбъри, след като погледна няколко пъти почтително жена си, каза:

— Мила моя — той щеше да каже още нещо, но мисис Саурбъри му хвърли един особено неблагоприятен поглед и той веднага замлъкна.

— Какво има? — запита мисис Саурбъри остро.

— Нищо, мила, нищо — каза мистър Саурбъри.

— Звяр такъв! — каза мисис Саурбъри.

— Съвсем не съм звяр, миличка — каза мистър Саурбъри смирено. — Просто си помислих, че не желаш да чуеш какво щях да ти кажа, мила. Искях само да те попитам дали ...

— О, не ми разправяй какво си искал да кажеш — прекъсна го мисис Саурбъри. — Аз съм просто едно нищо; моля ти се, недей иска мнението ми. Нямам намерение да се бъркам в тайните ти. — Докато

казваше това, мисис Саурбъри избухна в истеричен смях, който не предвещава нищо добро.

— Но, мила — каза Саурбъри, — исках да се посъветвам нещо с тебе.

— Не, не, няма защо да се съветваш с мене — отвърна мисис Саурбъри афектирано, — съветвай се с някой друг — Последва нов истеричен смях, който много изплаши мистър Саурбъри. Този начин на действие е твърде добре познат и често практикуван в брака. В повечето случаи той дава отлични резултати. Сега той накара мистър Саурбъри да се помоли, като за особена услуга, да съобщи на мисис Саурбъри нещо, което тя беше крайно любопитна да узнае. След един къс срок от около три четвърти час позволениято беше най-последно любезно дадено.

— Касае се само за малкия Туист, мила — каза мистър Саурбъри. — Той е хубавичко момче, нали, мила?

— Няма защо да не е хубавичко, тъй като яде достатъчно — забеляза жената.

— Знаеш ли, мила, лицето му има едно особено меланхолично изражение — продължи мистър Саурбъри, — което е твърде интересно. От него би станал чудесен оплаквач.

Мисис Саурбъри го погледна с израз на немалко учудване. Мистър Саурбъри долови това и побърза да продължи, без да й даде време да направи каквато и да било забележка.

— Не искам да кажа за оплаквач за погребения на възрастни, а само за деца. Това ще бъде великолепно нововъведение, мила. Можеш да бъдеш сигурна, че ще има голям успех.

Мисис Саурбъри, която проявяваше твърде добър вкус в областта на погребалното дело, прие тази идея с голям интерес, но тъй като би било против чувството ѝ за лично достойнство да покаже това при съществуващите обстоятелства, тя само запита остро защо тази така очевидна мисъл не бе му дошла на ума по-рано. Мистър Саурбъри основателно прие това за одобрение на предложението му. Без повече разисквания решиха още веднага да посветят Оливър в тънкостите на това изкуство. За тази цел беше нужно той да придружи господаря си още на следния път, когато услугите на погребалния деятел щяха да бъдат необходими. Този случай не закъсня да се появи. Следната сутрин, половин час след закуска, мистър Бъмбл влезе в дюкяна. Като

подпря бастуна си до тезгяха, той извади големия си кожен портфейл, взе от него малко парче хартия и го предаде на Саурбъри.

— Аха! — каза погребалният деятел, като го прочете със светнадо от радост лице. — Поръчка за ковчег, а?

— Най-напред за ковчег и после за енорийско погребение — отвърна мистър Бъмбл, като закопча кожения си портфейл, който, подобно на самия него, имаше твърде внушителен вид.

— Бейтън — каза погребалният деятел, като погледна от листчето към мистър Бъмбл. — Никога по-рано не съм чувал това име.

Бъмбл поклати глава и отговори:

— Упорити хора, мистър Саурбъри, много упорити. А и твърде горделиви, да, твърде горделиви.

— Горделиви ли! — възкликна мистър Саурбъри подигравателно. — Хайде де! Това е вече твърде много.

— Просто да се поболее човек — отвърна клисарят. — Възмутително, мистър Саурбъри.

— Точно така — съгласи се погребалният разпоредител.

— Чухме за това семейство едва предишната вечер — каза клисарят. — И надали бихме узнали за съществуването му дори и тогава, ако не беше жената, която живее в същата къща; тя отправила молба до черковната община да пратят общинския лекар при болната, която била зле. Лекарят бил отишъл на вечеря, но слугата му (наистина способно момче) веднага им изпратил някакво лекарство в шише от черна боя.

— Какво усърдие! — възкликна погребалният деятел.

— Наистина усърдие! — отвърна клисарят. — Но знаете ли какво е станало след това, каква черна неблагодарност проявили тези разбойници? Представете си, сър, мъжът пратил да кажат, че лекарството не подхожда за болестта на жена му и затова тя няма да го вземе. Моля ви се, такова хубаво, силно, целебно лекарство, което тъй много помогна на двама ирландски работници и на един въглищар само преди седмица! При това дават им го без пари, а те го връщат и не искат да го вземат!

И мисълта за това безобразие така мощно обхвана съзнанието на мистър Бъмбл, че той удари силно по тезгяха с бастуна си и се зачерви от възмущение.

— Бога ми — каза погребалният деятел, — ни-ко-га не съм ...

— Нито аз, сър — възкликна клисарят, — нито кой и да било друг. Но сега тя е мъртва и ние трябва да я погребем. Нарездането е такова. И колкото по-бързо свършим това, толкова по-добре. — Като каза това, мистър Бъмбл си сложи триъгълната шапка най-напред накриво, но после я оправя. Силно възбуден, той напусна дюкяна.

— Толкова беше ядосан, дори забрави да пита за тебе! — каза мистър Саурбъри на Оливър, като погледна подир клисаря, който бързаше надолу по улицата.

— Да, сър — отвърна Оливър, който през цялото време на разговора се бе държал старателно колкото може по-далеч от клисаря и който се разтреперваше от глава до пети само като си спомнеше за звука на гласа на мистър Бъмбл. Той обаче нямаше защо да се страхува от погледа на клисаря, тъй като последният, комуто предсказанието на господина с бялата жилетка бе направило много силно впечатление, смяташе, че щом погребалният деятел е взел Оливър за опит, ще е по-добре, ако въпросът за момчето се избягва, докато се изминат предвидените в условията седем години, след изтичането, на които законът ще предотврати всяка опасност от връщането на момчето в приюта.

— Ъ, добре — каза мистър Саурбъри, като взе шапката си. — Колкото по-скоро се свърши тази работа, толкова по-добре. Ной, погрижи се за дюкяна. А ти, Оливър, си вземи шапката и ела с мене. — Оливър послуша и последва господаря си в неговата професионална мисия.

Известно време те вървяха през най-шумната и най-гъсто населена част на града. След това, като свиха по тясна уличка, по-мръсна и по-мизерна от всички, които бяха срещали досега, те се спряха да потърсят къщата, за която се бяха отправили. Постройките от двете страни на улицата бяха високи и големи, но много стари. В тях живееха хора от най-бедното съсловие. Самият запустял вид на тези къщи беше достатъчен, за да се разбере какви хора живеят там. Това нямаше нужда да се потвърждава от мършавите фигури на неколцина мъже и жени, които, унили и приведени на две, от време на време дебнешком пресичаха улицата. Голяма част от жилищата имаха дюкяни отпред, но последните бяха затворени и изоставени да гният и се рушат; само горните стаи бяха обитавани. Някои от къщите, полуразрушени от времето и годините, бяха подпрени с огромни греди,

забити здраво в улицата. Но дори и тези зловещи дупки, изглежда, служеха за нощно убежище на някои бездомни нещастници, тъй като много от грубите дъски, заковани вместо врати и прозорци, бяха изкъртени, така че се бе получило отверстие, достатъчно голямо, за да се промъкне през него човешко тяло. Тези бараки бяха мръсни и вонещи. Дори плъховете, гниеши в мръсотията, бяха грозно измършавели от глад.

Нямаше нито чукче, нито дръжка на звънец на отворената врата, пред която Оливър и господарят му се спряха. Погребалният деятел мина пипнешком през тъмния вход и като заръча на Оливър да върви до него и да не се страхува, се заизкачва предпазливо по прогнилата стълба. После, като се спъна във вратата на първата площадка, той се спря и почука.

Отвори им младо момиче на тринадесет или четиринадесет години. Достатъчно беше погребалният деятел да види какво имаше в стаята, за да разбере, че тъкмо това беше жилището, в което го бяха изпратили. Той влезе и Оливър го последва.

В стаята нямаше огън, но един човек беше клекнал механично край празната печка. Стара жена също бе доближила малко столче до студено огнище и седеше на него. В друг ъгъл се виждаха няколко парцаливи деца. В една ниша в стената, точно срещу вратата, лежеше на земята нещо, покрито със старо, изпокъсано одеяло. Оливър изтръпна, когато хвърли поглед нататък, и неволно се прилепи до господаря си; макар че беше покрито, момчето почувствува, че това нещо беше труп.

Мъжът имаше слабо и много бледо лице, косата и брадата му бяха посивели, а очите кръвясали. Старата жена беше с набръчкано лице, а едничките ѝ два зъба се подаваха над долната ѝ устна. Очите ѝ бяха блестящи и пронизителни.

Оливър се страхуваше да погледне и нея, и мъжа. Те така приличаха на плъховете, които бе видял въвн.

— Никой да не се приближава до нея — каза мъжът и скочи свиреп, когато погребалният деятел тръгна към нишата. — Махай се, махай се, дявол да те вземе, ако не искаш да ти пукна главата!

— Глупости, добри ми човече — каза добре запознатият с всички форми на мизерията погребален деятел. — Глупости.

— Казвам ти — продължи човекът, като стисна юмруци и тропна яростно по пода, — казвам ти, че няма да оставя да я сложите в земята. Там тя не ще си почине. Червеите ще я безпокоят — те няма да я изядат, защото вече нищо не е останало от нея.

Саурбъри не отговори на тези безумни думи; той само извади един канап от джоба си и се наведе за малко над тялото.

— Ах — каза мъжът, като избухна в плач и се свлече на колене до краката на умрялата жена. — Коленичете, коленичете край нея, всички ... и запомнете какво ще ви кажа. Чуйте, умориха я от глад. Едва когато я пипна треската, разбрах колко е зле; тогава костите ѝ се показаха през кожата. Нямах нито свещ, нито огън; тя умря в тъмното ... в тъмното! Дори не можа да види лицата на децата си, макар и да я чувахме как мълви имената им. Просих за нея из улиците и тогава ме затвориха. Когато се върнах, тя вече умираше, кръвта ми се смръзна в сърцето, защото я бях уморили от глад! — Той вплете пръсти в косата си и като нададе силен вой, свлече се и се строполи на пода, очите му гледаха втренчено, а от устата му излизаше пяна.

Ужасените деца заплакаха горчиво, старата жена, която досега бе мълчала, сякаш не чуваше какво става наоколо ѝ, ги смъмра да мълчат. Като развърза връзката на мъжа, който продължаваше да лежи на пода, тя се дотътра до погребалния деятел.

— Умрялата е моя дъщеря — каза старата жена, като кимна по направление на трупа, и заговори идиотски ухилена. Това зрелище беше по-зловещо дори и от присъствието на смъртта на това място. — Божичко! Божичко! Не е ли чудно, че аз, която бях вече голяма жена, когато я родих, сега съм още жива и весела, а тя лежи там мъртва ... студена и вцепенена. Божичко! Божичко! ... Само като си помисля. Просто, като че е някаква игра, също като игра!

Докато това нещастно същество мърмореше и шепнеше, обладано от някаква зловеща веселост, погребалният деятел тръгна да си върви.

— Чакай, чакай — прошепна старата жена. — Утре ли ще я погребете, или довечера, или в други ден? Вече съм я наредила. Ще трябва да вървя подир колесницата. Изпратете ми някаква наметка — дълга, топла наметка, защото е студено. А преди да тръгнем, ще ни трябва една торта и вино! Няма значение — изпрати ни малко хляб, само един хляб и чаша вода. Ще ни дадеш ли малко хляб, миличък? —

каза тя нетърпеливо и го задърпа за ръкава, докато той тръгваше да си излиза.

— Да, да — каза погребалният деятел, — разбира се. Ще ви изпратя всичко, каквото желаете. — С тези думи той се откопчи от ръката на старата жена, дръпна след себе си Оливър и бързо излезе навън.

На следния ден (междувременно гладуващото семейство бе подпомогнато с четвърт хляб и парче сирене, занесени лично от мистър Бъмбл) Оливър и господарят му отидоха отново в бедното жилище. Мистър Бъмбл беше вече пристигнал. Придружаваха го трима мъже от приюта, които щяха да играят роля на носачи. Хвърлиха стара върхна дреха върху парцалите на бабичката и на мъжа, а носачите вдигнаха големия ковчег на раменете си и го изнесоха на улицата.

— Сега трябва да побързате, уважаеми господа — прошепна Саурбъри в ухото на старата жена, — доста сме закъснели, а не бива да оставяме свещеникът да ни чака. Хайде, момчета, пристъпвайте побързичко, не трябва да се бавим повече.

Носачите заприпкаха с лекия си товар, а мъжът и бабичката се стараеха да вървят колкото бе възможно по-близо до тях. Мистър Бъмбл и Саурбъри крачеха бодро напред. Оливър, чиито крака не бяха тъй дълги като тези на господаря му, подтичваше отстрани.

Не беше обаче необходимо да се бърза толкова, защото, като стигнаха забутания ъгъл на черковния двор, където изобилно растеше коприва и където се намираха гробовете на бедните енориаши, свещеникът не беше пристигнал още. Общинският чиновник, седнал край огъня в една от стаите на черковната община, смяташе за твърде вероятно, че ще измине не по-малко от един час, преди да дойде свещеникът. Поставиха ковчега на ръба на прясно изкопания гроб. Мъжът и бабичката чакаха търпеливо сред влажните буци глина, а парцаливите момчета, привлечени в черковния двор от това зрелище, играеха шумно на криеница между надгробните камъни или разнообразяваха забавлението си, като прескачаха ковчега надлъж и нашир. Мистър Бъмбл и Саурбъри, които бяха лични приятели на общинския чиновник, седнаха до него край огъня и се заловиха да четат вестник.

Най-после, след като беше изминал повече от един час, се видя как мистър Бъмбл, Саурбъри и общинският чиновник тичат към гроба.

Веднага подир това се появи и свещеникът, който, вървейки, си слагаше одеждите. После мистър Бъмбл наби едно-две от момчетата, за да даде по-приличен вид на цялата церемония. Преподобният божи служител прочете такава част от погребалната служба, каквато можеше да се изрече за четири минути, подаде одеждите си на общинския чиновник и си отиде.

— А сега, Бил! Заравяй! — каза Саурбъри на гробаря. Това съвсем не беше трудна работа, понеже гробът беше така добре изпълнен, че най-горният ковчег се намираше само на няколко фута от повърхността. Гробарят нахвърля отгоре пръстта, поутъпка я леко с крака, нарами лопатата си и се отдалечи, последван от момчетата, които високо се оплакваха, че играта се бе свършила твърде скоро.

— Хайде, приятелю — каза Бъмбл, като потупа мъжа по гърба, — ще трябва да затварят гробищата.

Мъжът, който не се беше помръднал, откакто бе застанал край гроба, се сепна, вдигна глава, изгледа човека, който му бе заговорил, направи няколко крачки и падна тежко на земята. Лудата старица беше твърде заета да се вайка за наметката си (взета от нея от погребалния деятел), та не можа да му обърне никакво внимание. Поляха го с канче студена вода и когато се свести, изведоха го благополучно от черковния двор, заключиха портата и всеки тръгна по пътя си.

— Е, Оливър — обърна се Саурбъри към момчето, когато се прибраха в къщи. — Как ти хареса?

— Благодаря, сър, доста — отвърна Оливър с немалко двоумение. — Не ми хареса много, сър.

— О, с течение на времето ще свикнеш — каза Саурбъри. — Когато свикнеш, няма да ти прави никакво впечатление, момчето ми.

Оливър се чудеше дали на мистър Саурбъри му беше отнело много време да свикне, но реши, че би било добре да не задава този въпрос. Той тръгна за дюкяна, като през всичкото време си мислеше за това, което бе видял и чул.

ГЛАВА VI

ОЛИВЪР, РАЗДРАЗНЕН ОТ ЗАКАЧКИТЕ НА НОЙ, БИВА ПОДТИКНАТ КЪМ ДЕЙСТВИЕ И ДОСТА ГО УДИВЛЯВА

Измина месец, след който Оливър бе формално приет за чирак. Времето беше влажно и студено — напълно благоприятно за търговията на мистър Саурбъри. Да се изразим по търговски, ковчезите бяха много търсени. В продължение на няколко седмици Оливър придоби доста голяма опитност. Успехът на изкусните спекулации на погребалния деятел надмина дори най-смелите му очаквания. И най-старите жители на града не си спомняха в миналото да е имало толкова много и тъй фатални за детското здраве заболявания от шарка. Много бяха печалните процесии, начело, на които пристъпваше малкият Оливър Туист, с креп чак до коленете му. Този негов вид събуждаше неописуемо възхищение и вълнение в сърцата на всички майки от града. Тъй като Оливър придружаваше господаря си и на всички погребения на възрастни, за да може да придобие нужното спокойствие и способност да въздържа чувствата си — тези така необходими за всеки погребален деятел качества, — той имаше много случаи да наблюдава благородното примирение и твърдост, с които някои от хората с най-силен характер понасят изпитанията и нещастията си.

Така например често се случваше да повикат Саурбъри да уреди погребението на някой богат стар господин или дама, заобиколени от множество племенници и племеннички, които биваха просто неутешими, докато траеше болестта, и които дори пред цяло множество хора не можаха да потиснат разяждащата ги мъка. Когато обаче оставаха насаме, същите тези млади хора проявяваха такава веселост и безгрижие, така свободно и радостно се разговаряха, сякаш нищо не ги тревожеше. Съпрузите понасяха загубата на жените си с

най-героично спокойствие. А множество съпруги си поръчваха такива прекрасни траурни облекла, сякаш не само не жалеа за починалите си съпрузи, но като че ли бяха решили да се направят колкото може по-привлекателни. Много често се случваше, щото дами и господа, които през време на погребалната церемония се разкъсваха от ридания, когато се приберяха в къщи, се успокояваха почти веднага, дори още преди да се беше свършило пиенето на чая. Всичко това биваше много приятно и поучително за гледане и Оливър го наблюдаваше с голямо възхищение.

Макар че сам аз пиша биографията на Оливър Туист, не бих могъл да твърдя с абсолютна сигурност дали примерът на тези добри хора караше и него да понася с твърдост страданията. Но това, в което съм положителен, е, че в продължение на дълги месеци той смирено търпеше господството и лошото отношение на Ной Клейпоул. По-голямото момче се разкъсваше от завист, като виждаше как приютското хлапе бе повишено в чин на оплаквач, с дълъг креп и черен бастун, докато той, по-възрастният, продължаваше да стои в същото положение, с платнена шапка и закърпени чорапи. Това го караше да тормози малкото момче още повече от по-рано. Шарлота го измъчваше, защото и Ной вършеше същото. А мисис Саурбъри се държеше като най-отявлена негова противничка, защото мистър Саурбъри беше наклонен да го покровителства. Поставен между трима неприятели, от една страна, и върволицата погребения, от друга, Оливър се чувствуваше по-зле и от онова гладно прасе, което по погрешка било затворено в празен чифликчийски хамбар.

Сега идвам до един твърде важен пасаж от Оливъровата история. Длъжен съм да разправа една случка, дребна и маловажна на вид, която обаче предизвика доста голяма промяна във всичките му бъдещи стъпки и възможности.

Един ден Оливър и Ной слязоха в кухнята по обикновеното обедно време, за да пируват с малко парче агнешко месо — един и половина фунт от най-лошия край на врата, — когато Шарлота излезе, тъй като я бяха повикали навън. Подтикван от глад и злоба, Ной Клейпоул реши, че спокойно би могъл да използва това време, като го посвети на благородната цел — да дразни и сърди малкия Оливър Туист.

Взел решение за това невинно забавление, Ной си сложи краката на масата и дръпна Оливъровата коса, после изтегли ушите му, като изрази мнението, че малкото момче е „страхопъзльо“. След това тържествено заяви, че възнамерява да присъства на обесването му, когато това радостно събитие се сбъдне, подир което злият и жесток сиропиталищен питомец продължи да дразни и ядосва Оливър по най-безобразен начин. Тъй като нито една от тези закачки не успя да предизвика желаното въздействие — да разплаче Оливър, Ной реши да се покаже още по-духовит. Изпълнен с такова желание, той стори това, което вършат много други смешници, доста по-способни от него, когато имат намерение да бъдат особено шеговити — опита се да задава лични въпроси.

— Приютско хлапе — каза Ной, — как е майка ти?

— Тя е умряла — отвърна Оливър, — не ми приказвай за нея!

Като каза това, Оливър се изчерви, задиша бързо, а устата и носът, му се затресоха по особен начин. Мистър Клейпоул помисли, че ще последва неудържим плач. Придобил това впечатление, той продължи нападението си.

— Приютско хлапе, от какво умря майка ти? — запита Ной.

— От сломено сърце; каза ми го една от старите ни бавачки — отвърна Оливър, като приказваше по-скоро на себе си, отколкото на Ной. — Струва ми се, че много добре мога да разбера какво значи да умреш от подобно нещо!

— Тра-ла-ла, тра-ла-ла, приютско хлапе — затананика Ной, докато една сълза се търкули по бузата на малкото момче.

— Какво те накара да ревеш, а?

— Във всеки случай не ти — отвърна Оливър, като си изтри бързо очите. — Не си въобразявай, че ти ме разплака.

— Ох, миличък, така ли? — ухили се Ной.

— Точно така — отвърна Оливър остро. — Хайде, стига толкова, това е достатъчно. Не ми говори повече за нея. Само ако посмееш! ...

— Ако посмея ли! — възкликна Ной. — Какво, ако посмея? Приютско хлапе, не ставай нахално. Пък и майка ти — бивало си я нея. Ох, божичко! — при тези думи Ной поклати глава многозначително и сбърчи късия си червен нос дотолкова, доколкото мускулите му имаха сила за това.

— Виж какво, приятско хлапе — продължи Ной, окуражен от Оливъровото мълчание, и с глас, в който звучеше престорено съжаление, — виж какво, приятско хлапе, сега това вече не може да се предотврати и, разбира се, ти и тогава не си могъл нищо да сториш. Аз страшно много те съжалявам, ние всички те съжаляваме, но ти трябва да знаеш, приятско хлапе, че майка ти е била обикновена уличница.

— Какво каза? — запита Оливър, като го погледна бързо.

— Обикновена уличница, приятско хлапе — отвърна хладнокръвно Ной. — И много добре е станало, че е умряла още тогава, иначе сигурно са щели да я изпратят да работи в Брайдуел или да я изселят, или да я обесят, което би било най-вероятно от всичко.

Силно зачервен от гняв, Оливър скочи, преобърна стола и масата, сграбчи Ной за гърлото и го разтърси яростно, докато зъбите му затракаха в устата. След това събра всичките си сили, нанесе му силен удар и го събори на земята.

Преди минута момчето се бе държало като кротко, смирено, наплашено същество, каквото го беше направило суровото държане на хората край него. Но най-после духът му се събуди; жестоката обида, нанесена на умрялата му майка, запали кръвта му. Гърдите му дишаха тежко, тялото му се изпъна, очите му светнаха необичайно, цялото му същество се измени, докато разкъсваше с поглед страхливия мъчител, който лежеше сега свит в краката му. Оливър се нахвърли върху му със сила, каквата никога досега не бе проявявал.

— Ще ме убие! — стенеше Ной. — Шарлота! Госпожо! Новото момче ме убива! Помощ! Помощ! Оливър подлудя! Шар-ло-та!

Една след друга Шарлота и мисис Саурбъри отвърнаха на виковете му със силни крясъци. Първата се втурна в кухнята през страничната врата, а втората се поспря за малко на стълбата, за да се увери, че присъствието ѝ долу наистина ще е необходимо за спасяването на един човешки живот.

— Ах, ти, мизерник такъв! — закрещя Шарлота, като сграбчи Оливър. Силата ѝ се равняваше на средно як мъж, доста добре трениран. — Ах, ти, мъничък не-бла-го-да-рен, про-клет, от-вра-ти-телен раз-бой-ник! — и между всяка сричка Шарлота удряше Оливър с всичка сила, като за доброто на обществото придружаваше ударите си със силни писъци.

Шарлотиният юмрук съвсем не беше лек, но за да не би той да е недостатъчен за успокояването на Оливъровия гняв, мисис Саурбъри се втурна в кухнята, хвана момчето с едната си ръка и взе да драще лицето му с другата. В това благоприятно положение Ной се привдигна от земята и го заудря отзад.

Това действие беше твърде буйно, за да трае дълго. Когато всички се умориха достатъчно и не им остана сила да бият и блъскат повече, те повлякоха Оливър, който се дърпаше и викаше, хвърлиха го в един пращен килер и го заключиха. Като свършиха и тази работа, мисис Саурбъри се свлече върху един стол и избухна в плач.

— Божичко, горкичката! Тя припадна! — възкликна Шарлота. — Чаша вода, Ной, миличък. Побързай!

— Ох, Шарлота — каза мисис Саурбъри, като едвам говореше поради недостига на въздух и излишъка на студената вода, която Ной бе излял върху главата и раменете й. — Ох, Шарлота, какъв късмет сме имали досега, че не сме били изклани в леглата си!

— Да, госпожо, наистина какъв късмет! — отвърна момичето. — Едничката ми надежда е, че това ще научи господаря да не прибира вече такива ужасни същества, които още от люлката си са обречени да стават убийци и разбойници. Горкият Ной, когато влязох, той насмалко щеше да бъде убит, госпожо!

— Клетото момче — каза мисис Саурбъри, като погледна състрадателно към питомеца.

Ной, чието най-горно копче на жилетката достигаше някъде до върха на Оливъровата глава, затърка очи със свития си юмрук, докато двете жени го обсипваха със съжаление, и сполучи да се престори, че плаче.

— Какво ще правим сега! — възкликна мисис Саурбъри. — Господарят ти не е у дома; в къщата няма никакъв мъж и той ще изкърти вратата за десет минути. — Свирепите удари, нанасяни от Оливър върху въпросната, служеща за врата дъска, правеха това предположение да изглежда напълно вероятно.

— Божичко, божичко! Просто не зная какво да правя, госпожо! — каза Шарлота. — Не би било зле да изпратим за полицейските власти.

— Или за военните — предложи мистър Клейпоул.

— Не, не — каза мисис Саурбъри, като се сети за Оливъровия стар приятел. — Изтичай при мистър Бъмбл, Ной, и му кажи веднага да дойде тук; да не губи нито минутка. Можеш и без шапка! Побързай! Докато тичаш, подръж един нож върху тази синявица на окото си; той ще ѝ попречи да се подуе повече.

Ной не се върна да отговори, а затича с най-голяма бързина. Всички хора, които се разхождаха по улицата, се зачудиха немалко, когато видяха как един сиропиталищен питомец тича като луд, без шапка на главата и с джобно ножче, прилепено до окото.

ГЛАВА VII

ОЛИВЪР ПРОДЪЛЖАВА ДА БЪДЕ НЕПОКОРЕН

Ной Клейпоул тичаше с всичка сила по улиците и нито веднъж не се спря да си поеме дъх, докато не стигна вратата на приюта. Като си почина там една-две минути, за да събере достатъчно ридания и сълзи, той заудря силно по портата. Старият бедняк, който му отвори, видя пред себе си такова печално лице, че дори той, който никога не виждаше друго освен печални лица, го загледа с най-голямо учудване.

— Какво става с тебе, момче? — го запита старият просяк.

— Мистър Бъмбл! Мистър Бъмбл! — завика Ной с престорен ужас в гласа си. Викът му беше тъй силен и развълнуван, че не само достигна до ушите на самия мистър Бъмбл, който се случи да бъде наблизо, но дори толкова го разтревожи, че той се втурна на двора без триъгълната си шапка — едно наистина чудно и необичайно явление. То показва, че дори клисарят може да действа под натиска на някой внезапен и могъщ порив и дотолкова да загуби самообладание, та да забрави личното си достойнство.

— Ох, мистър Бъмбл, сър! — каза Ной. — Оливър, сър, Оливър — той...

— Е, какво? — прекъсна го мистър Бъмбл с весело пламъче в стоманените си очи. — Да не е избягал, а? Да не е избягал?

— Не, сър, не. Не е избягал, но нещо го прихвана — отвърна Ной. — Опита се да ме убие, сър, а след това се опита да убие Шарлота, а после и госпожата. Ох, каква ужасна болка, сър! Такъв тормоз, сър! — При тези думи Ной закърши и заизвива тялото си по най-разнообразни начини, с което даваше на мистър Бъмбл да разбере, че грубото и жестоко Оливърово нападение му бе причинило остри вътрешни болки и наранявания, които в момента го караха да изпитва нечовешки страдания.

Когато Ной видя, че въздействието беше достатъчно силно и мистър Бъмбл просто се вцепени, той усили произведеното вече впечатление, като заоплаква раните си десет пъти по-силно от по-рано. А когато забеляза господинът с бялата жилетка да прекосява двора, той заплака още по-жално и неудържимо, като правилно схвана, че е крайно необходимо да привлече вниманието и възбуди възмущението на споменатия господин.

И наистина вниманието на споменатия господин беше много скоро привлечено. Той не бе изминал и три крачки, когато се обърна ядосано и запита защо това куче вие така продължително, и защо мистър Бъмбл не се опита да стори нещо и спре тези проглушителни писъци.

— Това е нещастно дете от сиропиталището, сър — отвърна мистър Бъмбл, — което е било почти убито, да, сър, едва ли не убито от малкия Туист.

— Бога ми — отвърна господинът с бялата жилетка, като се спря изведнъж, — аз си го знаех! Още от самото начало имах най-чудноватото предчувствие, че този дързък малък дивак ще заслужи да го обесят!

— Едновременно с това, сър, той направил опит да убие и домашната помощничка — каза мистър Бъмбл с преbledняло от ужас лице.

— И господарката си — прибави мистър Клейпоул.

— А мисля, че каза и за господаря — допълни мистър Бъмбл.

— Не, той беше излязъл, иначе Оливър би убил и него — отвърна Ной. — Самичък си го призна.

— А-ха, значи сам призна, че възнамерява да убие господаря си, така ли, момчето ми? — запита господинът с бялата жилетка.

— Да, сър — отвърна Ной. — И моля, сър, госпожата иска да знае дали мистър Бъмбл би могъл да отдели малко време и да дойде за минутка у нас още сега, сър, за да го напердаши, тъй като господарят не си е в къщи.

— Разбира се, мое момче, разбира се — каза господинът с бялата жилетка, като се усмихна благосклонно и погали Ной по главата, която беше с цели три инча по-висока от собствената му.

— Ти си добро момче, много добро момче. Ето ти едно пени. Бъмбл, вземи бастуна си, върви у Саурбъри и виж какво може да се

направи. Не го щади, Бъмбл, не го щади.

— Не, сър, разбира се, че няма да го щадя — отвърна клисарят и заопипва бастуна си, който му служеше главно за биене на възпитаниците от приюта.

— Кажи и на Саурбъри да не го щади. Едва ли ще излезе нещо от него, ако не го понатупват и налагат от време на време — каза господинът с бялата жилетка.

— Ще се погрижа за това, сър — отвърна клисарят. И като сложи по подходящия начин триъгълната си шапка и си взе бастуна, мистър Бъмбл, придружен от Ной Клейпоул, се отправя бързо към дюкяна на погребалния деятел.

Там положението бе останало все същото. Саурбъри не се беше завърнал и Оливър продължаваше да рита килерската врата с ненамалена енергия. Сведенията за буйството му, дадени от Шарлота и мисис Саурбъри, бяха от такова заплашително естество, че мистър Бъмбл счете за разумно да поведе преговори, преди да отвори килера. За тази цел той ритна веднъж вратата, като смяташе това да му бъде само увод; после прилепи уста до ключалката и каза с дълбок, внушителен глас:

— Оливър!

— Хайде, пуснете ме да изляза! — отвърна Оливър отвътре.

— Познаваш ли този глас, Оливър? — запита мистър Бъмбл.

— Да — отговори момчето.

— И не се ли страхуваш от него, сър? Не се ли разтреперваш, когато ти заговоря? — попита мистър Бъмбл.

— Не! — отговори Оливър смело.

Този отговор, така различен от отговорите, които обикновено получаваше, и от тези, които винаги очакваше да получи, удиви немалко мистър Бъмбл. Той се отдръпна от ключалката, изправи се с цялата си височина и с нямо учудване изгледа последователно двете жени и момчето.

— Вижте какво, мистър Бъмбл, той сигурно е полудял — каза мисис Саурбъри. — Никое момче, което е с ума си, не би се осмелило да ви говори така.

— Това не е от лудост, госпожо — отвърна мистър Бъмбл след няколкоминутно дълбоко размишляване, — не е от лудост, а от месото.

— Какво? — възкликна мисис Саурбъри.

— От месото, госпожо, от месото — каза Бъмбл строго. — Вие сте го претоварили с ядене, госпожо. Изкуствено сте създали у него душа и дух, госпожо, неотговарящи на човек в неговото положение. Членовете на настоятелството, които са философи на практика, мисис Саурбъри, ще ви кажат точно това. Какво общо имат просяците с душата или духа? Стига им да ги оставим да имат тела. Ако бяхте го хранили само с каша, госпожо, това никога не би се случило.

— Божичко, божичко! — възкликна мисис Саурбъри, като вдигна набожно очи към кухненския таван. — Какво значи да има човек либерални схващания!

Либералните схващания, които мисис Саурбъри проявяваше спрямо Оливър, се състояха в изобилно даването му мръсни остатъци от храна, които никой друг не ядеше. Така че тя смирено прие тежките нападки, които мистър Бъмбл й бе отправил. За да бъдем обаче справедливи, трябва да признаем, че тя никога не бе възнамерявала да събуди душата на детето нито с мисъл, нито най-после с дело. В това отношение беше напълно невинна.

— Ах! — възкликна мистър Бъмбл, когато най-сетне дамата сведе очи към земята. — Едничкото нещо, което смятам, че би могло да се направи, е да го оставим в килера още един-два дни, докато поогладнее малко. После ще го пуснем и ще го храним само с каша през всичкото време, докато трае чиракуването му. Той идва от лошо семейство. Лесно възбудими хора, мисис Саурбъри! Както бабата, така и лекарят потвърдиха, че майка му била докарана в приюта при такива болки и страдания, които са били в състояние да умъртвят нормална жена седмици по-рано.

При тази точка от разказа на мистър Бъмбл, когато дочу достатъчно, за да разбере, че отново правят намеци за майка му, Оливър зарита вратата с такава ярост, че никой друг звук не можеше да се чуе. Точно в този момент Саурбъри се върна. Двете жени веднага му разказаха за Оливъровите престъпления, като преувеличиха нещата дотолкова, доколкото смятаха, че би било необходимо, за да се събуди гневът на погребалния разпоредител. Последният побърза да отвори вратата и да издърпа непокорния си чирак за яката.

Оливъровите дрехи бяха разкъсани при боя, който беше получил. Лицето му бе подуто и издраскано, а косата му падаше на залепени кичури върху челото. Лицето му бе все още зачервено от яд и когато го

измъкнаха от затвора му, той изгледа сърдито Ной, без да покаже какъвто и да било страх.

— Добър младеж си ми ти, нали? — каза Саурбъри, като разтърси момчето и му издърпа ухото.

— Той обиди майка ми — отвърна Оливър.

— Та какво от това, като я е обидил, непризнателно хлапе такова — обади се мисис Саурбъри. — Напълно си е заслужила думите му, пък и повече — дори.

— Не е заслужила — каза Оливър.

— Заслужила е — настоя жената.

— Това е лъжа — повтори Оливър.

Мисис Саурбъри избухна в плач.

Този поток от сълзи не позволи на мистър Саурбъри да се колебае. Ако само за миг се бе забавил да накаже Оливър, на всеки попитен читател би станало — съвсем ясно, че като се има предвид естеството и характерът на семейните кавги изобщо, той би бил наречен звяр, тиранин, отвратително същество, подло нечовешко създание и редица други приятни имена, твърде многочислени, за да се изброят в само една глава. За да бъдем справедливи към него, трябва да кажем, че доколкото му позволяваха възможностите — а те не бяха големи, — той беше добре настроен към момчето. Може би защото интересите му го налагаха, или пък защото жена му го мразеше. Обаче потокът сълзи не му позволяваше да избира. Той така наби момчето, че дори самата мисис Саурбъри остана доволна а мистър Бъмбл от своя страна нямаше защо да прибягва към услугите на бастуна си. Остатъка от деня Оливър прекара затворен в задната кухня, където му оставиха на разположение кофа с вода и парче хляб. Вечерта, след като се поспря до вратата, за да отправи няколко не много ласкателни забележки по адрес на майка му, мисис Саурбъри изведе Оливър и сред подигравките и подвикванията на Ной и Шарлота му заповяда да си легне в мизерното си легло.

Едва когато остана самичък сред тишината и покоя на мрачния погребален дюкян, Оливър даде воля на чувствата, които се очаква, че преживените през деня изпитания биха могли да събудят в душата на едно дете. Той бе слушал подигравките с презрение, бе понесъл ударите, без да издаде вик. Гордостта, надигнала се в гърдите му, му бе дала сили да не изохка дори и ако го бяха изгорили жив. Но сега,

когато нямаше кой да го види и чуе, той се хвърли на колене на пода и като захлупи лицето си в ръце, заплака с такива горчиви сълзи, каквито господ ни изпраща за облекчение на мъките, но каквито малко деца на Оливъровата възраст имат причина да изплачат пред него.

Дълго време Оливър стоя така неподвижен. Когато се изправи на крака, свещта бе почти догоряла. Като се огледа предпазливо наоколо и се послуша внимателно, той извади полекичка мандалото на вратата и погледна навън.

Нощта беше тъмна и студена. Струваше му се, че сега звездите бяха по-далеч от земята от всеки друг път; вятър нямаше, тишината караше мълчаливите сенки на дърветата да изглеждат мрачни и мъртвешки. Той затвори полека вратата.

След като се възползува от изгасващия пламък на свещта, за да завърже с кърпа малкото си дрехи, той седна на скамейката и зачака утрото.

Когато първите слънчеви лъчи се промъкнаха през цепките на прозоречните капаци, Оливър стана и отново отключи вратата. После хвърли плах поглед наоколо си — един кратък миг на колебание, — затвори вратата след себе си и излезе на пустата улица.

Оливър се огледа наляво и надясно, като не знаеше кой път да хване. Спомни си, че бе виждал много каруци да се изкачват по височината, и тръгна нататък. После стигна до една пътека, която водеше през нивите. Той знаеше, че тя отново ще го изведе на пътя, тръгна по нея и продължи напред.

Оливър си спомняше доста добре, че по същата тази пътека бе припкал край мистър Бъмбл, когато го беше завел за първи път в приюта от чифлика на мисис Ман. Пътят му минаваше точно пред къщата. Сърцето му заби бързо, когато се сети за това, и малко остана да се върне назад. Но той бе изминал вече доста голямо разстояние и щеше да загуби много време, ако стореше това. Освен туй толкова рано беше още, че нямаше голяма опасност да го видят; и той продължи да върви.

Скоро стигна до къщата. В този ранен час нищо не сочеше, че обитателите ѝ са се събудили. Оливър се спря и надзърна в градината. Едно дете скубеше плевелите от една леха. Когато Оливър се приближи, то вдигна очи и в негово лице той позна едно от бившите си другарчета. Оливър се зарадва, че ще го види, преди да се махне от

това място, тъй като, макар и по-малко от него, едно време това дете му беше приятелче и другар в игрите. Много, много пъти заедно ги бяха били, оставяли да гладуват и затваряли.

— Хей, Дик! — каза Оливър, когато момчето се затича до портата и си пъкна ръката между летвите на оградата, за да се здрависа. — Станали ли са?

— Не, само аз — отвърна детето.

— Не трябва да казваш, че си ме видял, Дик. Аз избягах. Биеха ме и ме измъчваха. Сега ще си търся щастieto някъде далеч. Оттук не зная точно къде. Колко си бледен!

— Чух докторът да им казва, че съм щял скоро да умра — отвърна детето с унила усмивка. — Много се радвам, че те виждам, миличък, но ти не стой тук, Оливър, не стой тук!

— Не, не, ще поостана малко, за да ти кажа сбогом — отвърна Оливър. — Но ние пак ще се видим, Дик, пак ще се видим. Ти ще оздравееш и ще бъдеш щастлив!

— Вярвам, вярвам — отвърна детето. — След като умра, не по-рано. Сигурен съм, че докторът е прав, Оливър, защото много често сънувам рая, ангелите и разни мили и добри лица, които никога не виждам, когато съм буден. Целуни ме — каза детето, като се покачи по ниската порта и обви малките си ръце около Оливъровия врат. — Сбогом, миличък! Бог да те благослови.

Благословията бе изречена от устата на дете, но тя беше първата, която Оливър чу да се отправя към него, и през борбите и страданията, през мъките и промените на по-сетнешния си живот той никога не я забрави.

ГЛАВА VIII

ОЛИВЪР СЕ ЗАПЪТВА ЗА ЛОНДОН. ПО ПЪТЯ СИ ТОЙ СРЕЩА ЕДИН ТВЪРДЕ ОСОБЕН МЛАД ГОСПОДИН

Оливър стигна до кръстопътя, където свършваше пътеката, и още веднъж пое по широкото шосе. Беше осем часът. Макар да бе вече на около пет мили от града, той потичваше и се криеше зад храсталаците чак до обяд, защото се страхуваше да не го проследят и сетне настигнат. Седна да си почине край километражния камък и за първи път е замисли къде би могъл да отиде и си намери начин да преживява.

На камъка, до който беше седнал, имаше надпис с големи букви, който гласеше, че от това място до Лондон има точно седемдесет мили. Това име събуди цял ред мисли в главата на момчето. Лондон! — онзи голям обширен град! — никой, нито дори мистър Бъмбл не можеше да го намери там! Също така той беше чувал от старите мъже в приюта, че никое свястно момче не би могло да се оплаче от липсата на възможности в Лондон. В този голям град можело да се преживява по начини, напълно непознати на израслите в селата или малките градове хора. Той бил най-подходящото място за едно бездомно момче, което другаде би умряло на улицата, ако никой не му се притече на помощ. Докато тези мисли минаваха през главата му, той скочи на крака и отново тръгна напред.

Беше намалил разстоянието между себе си и Лондон с още цели четири мили, когато му мина през ума за мъчнотиите, които трябваше да понесе, преди да успее да се добере до желаното място. Докато това съображение се налагаше на мисълта му, той забави крачките си и взе да разсъждава върху възможностите и начините да стигне благополучно дотам. Във вързопа му се намираха кора хляб, груба риза и два чифта чорапи. В джоба си имаше едно пени — подарък от Саурбъри след погребението, на което се бе особено отличил. „Една

чиста риза — помисли си Оливър — е много хубаво нещо, също и два чифта закърпени чорапи, също и едно пени. Но те могат да помогнат твърде малко, когато човек трябва да измине пеш цели шестдесет и пет мили, и то през зимата.“ Оливъровите мисли, като тези на повечето други хора, му изтъкваха съвсем ясно мъчнотиите и неудобствата, които го чакаха, но никак не успяха да му открият начин да се справи с тези мъчнотии и неудобства. И така, след дълго размишляване, което не го доведе доникъде, той премести малкия вързоп на другото си рамо и продължи да се тътре напред.

Този ден Оливър извървя двадесет мили и през цялото това време не вкуси нищо друго освен сухата коричка хляб и няколко глътки вода, които си бе изпросил от къщите по пътя. Когато падна нощта, той сви в една ливада и като се промъкна до купа сено, реши да легне там и си почине до сутринта. Отначало го достраша, тъй като вятърът стенеше зловещо над пустите ниви и той се чувствуваше измръзнал, гладен и по-самотен от когато и да било. Но изморен от дългото ходене, той скоро заспа и забрави грижите си.

Когато се събуди на следната сутрин, бе измръзнал, вцепенен и толкова гладен, че се принуди да даде едничкото си пени за малко хляб, който купи в първото село по пътя. Не бе извървял и дванадесет мили, а нощта отново се спусна. Краката му бяха изранени и така отслабнали, че просто се люлееха под него. Измина още една нощ. Въздухът беше студен и влажен и това още повече влоши състоянието му. При пукването на зората, когато отново тръгна на път, той едва се влачеше.

Оливър зачака в подножието на един хълм, докато мине дилижансът. Детето се опита да изпроси нещо от пътниците, но малцина от тях го забелязаха, а дори и те му казаха да почака да стигнат върха на хълма, за да го видят как ще тича надолу за половин пени. Клетият Оливър се опита да върви наред с дилижанса донякъде, но умората и изранените му крака не му позволиха. Пътниците, като видяха това, прибраха своите половин пени в джобовете си, заявявайки, че той е мързеливо паленце и не заслужава нищо. Колата изтопурка напред, като остави след себе си само облак прах.

В някои села по стените имаше окачени големи надписи, които предупреждаваха всички хора, че онези, които просят в тази околност, ще бъдат затваряни. Това много плашеше Оливър и го караше да се

чувствува доволен, като напущаше тези села с възможната най-голяма бързина. Другаде той заставаще в двора на хановете и заглеждаше жално всеки минувач край него. Обикновено това завършваше, като ханджийката заповядваше на някой от слугите, който се разтакаваше наоколо, да изпъди от двора непознатото момче, дошло навярно да краде. Когато просеше от селските къщи, шансът беше десет към едно да го заплашат, че ще пуснат кучето по него. А покажеше ли носа си в някой дюкян, все се случваше да приказват за селския клисар — което обстоятелство караше Оливър да усеща сърцето си в устата, твърде често едничкото нещо, което се намираше там.

Всъщност, ако не беше един добросърдечен градински пазач и една милостива стара жена, Оливъровите грижи щяха да се прекратят по съвсем същия начин, по който се бяха прекратили и майчините му. С други думи, той сигурно щеше да умре от глад на царския път. Но градинският пазач му даде хляб и сирене, а старата жена, която имаше изпаднал в беда след корабокрушение внук, заскитал се босоног някъде из широкия свят, се смили над клетото сираче и му даде малкото, което оскъдните й възможности й позволяваха — не, тя му даде повече, — такива мили и топли думи, такива сълзи на съчувствие и обич, които заседнаха в душата му по-дълбоко от всички изтърпени досега страдания.

Рано на седмата сутрин, след като бе напуснал родното си място, Оливър влезе, бавно накуцвайки, в малкото градче Барнет. Капаците на прозорците бяха затворени; улицата беше пуста. Никой още не се бе събудил за всекидневната работа. Слънцето изгряваше с цялата си величествена красота, но светлината му само сочеше на момчето колко самотно и изоставено бе то, седнало на един праг с кървящи нозе и цяло покрито с прах.

Малко по малко капаците се заотваряха, транспарантите се вдигаха и хората взеха да минават насам-натам. Малцина се спряха да позяпат за миг или два Оливър, или пък се извъръщаха да го изгледат, докато отминаваха бързо. Обаче никой не го облекчи, нито си направи труд да запита как бе дошъл тук. Не му даваше сърце да проси. И той продължаваше да седи.

Известно време той седя така, свит на прага, като се чудеше на големия брой кръчми (в Барнет през една къща имаше кръчма, била тя малка, или голяма), зяпаше разсеяно минаващите файтони и си

мислеше колко бе чудно, че те лесно извършваха за няколко часа това, за което той трябваше в продължение на седмица да вложи решителност и смелост не за годините си. Точно тогава той бе сепнат от момчето, което го бе отминало нехайно преди няколко минути, бе се върнало и сега го наблюдаваше най-усърдно от отсрещната страна на улицата. Отначало той не обърна голямо внимание на това, но момчето така дълго го наблюдаваше, че Оливър вдигна глава и отвърна на вперения в него поглед. Тогава момчето прекоси улицата и като се приближи до Оливър, каза:

— Здравей, гълъбче! Каква е работата? Момчето, което зададе този въпрос на малкия пътник, беше горе-долу на негова възраст и бе един от най-чудновато изглеждащите юноши, които Оливър бе срещал. Лицето му беше достатъчно обикновено, с вирнат нос и плоско чело, държанието и обноските му обаче бяха на възрастен мъж. Той беше нисък за годините си, с малко изкривени нозе и с мънички, остри, грозни очи. Шапката му беше бутната на върха на главата така леко, че всеки миг заплашваше да падне — и наистина би вършила това твърде често, ако притежателят ѝ нямаше навика от време на време да си извърта внезапно главата и отново да я връща на старото ѝ място. Той носеше мъжко сако, което стигаше до петите му. Беше си запретнал маншетите до лактите, очевидно с цел да мушне ръце в джобовете на плюшените си панталони. Общо взето, той беше най-надутият и оперен млад джентълмен, който някога се е издигал на четири фута и шест инча от земята.

— Здравей, гълъбче! Каква е работата? — обърна се този особен млад господин към Оливър.

— Много съм гладен и изморен — отвърна Оливър с насълзени очи. — Изминах много дълъг път. Вървял съм цели седем дни.

— Вървял си в продължение на седем дни! — възкликна младият господин. — Да, да, разбирам. По заповед на човката, а? Но — прибави той, като забеляза учудения Оливъров поглед — предполагам, че не знаеш какво е човка, лъскаво приятелче.

Оливър отвърна смирено, че винаги е чувал да се назовава с това наименование устата на птичките.

— Боже мой, колко е зелен! — възкликна младият джентълмен. — Човка, това значи съдия, обаче няма какво да ти обяснявам. Ти искаш да се напакаш и аз ще ти дам тази възможност. И аз съм

позагазил — имам само един шилинг и нещо, но ще го накарам да ни свърши работа. Изправи се на клечките си. Хайде! Побързай!

Като помогна на Оливър да стане, младият джентълмен го заведе в съседния бакалин, където купи шунка и четвърт хляб. За да запази шунката от праха, той издълба малко средата на хляба и я мушна вътре. После взе хляба под мишница, влезе в един малък хан и се запъти към една стая в дъното на заведението. Тук, по заповед на тайнствения младеж, донесоха канче бира и Оливър, подканен от новия си приятел, се залови охотно за яденето, докато чудноватото момче го поглеждаше от време на време с голямо внимание.

— В Лондон ли отиваш? — запита момчето, когато Оливър най-после свърши.

— Да.

— Имаш ли жилище?

— Не.

— Пари?

— Не.

Непознатото момче подсвирна и сложи ръце в джобовете си, доколкото ръкавите на голямото му сако позволяваха това.

— Вие в Лондон ли живеете? — запита Оливър.

— Да, когато съм у дома си — отвърна момчето. — Предполагам, че търсиш някое място, където да спиш довечера, нали?

— О, да — отвърна Оливър. — Не съм спал под покрив, откакто съм тръгнал.

— Не си прави грижи за това — каза младият джентълмен. — Трябва и аз да бъда довечера в Лондон, а там познавам един почтен стар господин, който ще ти даде квартира без пари — ако те заведе някой познат нему джентълмен. Пък колкото се отнася до мене, той никак не ме познава! Съвсем не! Ни най-малко!

Младият джентълмен се усмихна, за да покаже, че последните му думи бяха игриво иронични. И като правеше това, той довърши бирата.

Това неочаквано предложение беше твърде изкусително, за да се отхвърли, особено пък когато то бе последвано от уверението, че споменатият стар господин непременно ще намери хубава работа на Оливър, без да губи нито минута. Това даде повод да продължат приятелския и доверителен разговор, от който Оливър разбра, че

приятелят му се именува Джек Докинс и е любимец и протеже на стария господин, за когото бе станало дума.

Външният вид на мистър Докинс не говореше много в полза на удобствата, които можеха да се осигурят вследствие на благоволенieto, оказано от патрона му, но тъй като младежът приказваше твърде разпуснато, а освен това и призна, че близките му приятели го зоват с прякора „Хитреца“, Оливър заключи, че разгулен и нехаен по природа, мистър Докинс не е могъл да се повлияе от нравствените принципи на благодетеля си. Добил това впечатление, той тайно реши да спечели доброто мнение на стария джентълмен колкото може по-скоро, и ако намери Хитреца за непоправим, което доста подозираше, да се откаже от честта да дружи с него.

Тъй като Джек Докинс не желаше да влязат в Лондон преди мръкване, часът беше почти единадесет, когато стигнаха Илингтън. Свърнаха към Сент Джонс Роуд, поеха по малката уличка, свършваща до Садлерс Уелс театър, през Ексмаутстрийт и Копие Роу, покрай Сафрън Хил, където Хитреца закрачи бързо и поръча на Оливър да върви по петите му.

Макар че Оливъровото внимание бе погълнато от старанието да не загуби своя спътник от погледа си, той не можеше да се удържи да не хвърля по някой и друг поглед наоколо си. Никога не бе виждал по-мръсно и по-мизерно място. Улицата беше много тясна и кална, а въздухът бе наситен с неприятни миризми. Имаше доста малки дюкянчета, обаче едничкият артикул за продан, изглежда, бяха купищата деца, които дори и по това време на нощта влизаха и излизаха пълзешком от вратите или пискаха отвътре. Единствените заведения, които процъфтяваха измежду общата нищета на това място бяха кръчмите, в които смело и решително се биеха ирландци от най-ниските обществени слоеве. Слепи пътечки и дворища, които тук-там излизаха от главната улица, разкриваха малки купчинки къщи, в които пияни мъже и жени просто се валяха в мръсотия, а от няколко врати се виждаха предпазливо да излизат едри мъже с лош вид, запътили се, както личеше, да вършат недотам добри и безвредни работи.

Оливър тъкмо си размишляваше дали няма да е по-добре да избяга, когато стигнаха полите на хълма. Водачът му го хвана за ръката, бутна вратата на една къща близо до Филд Лейн и като го притегли в коридора, затвори зад него.

— Хей! — извика един глас изотдолу в отговор на изсвирване от страна на Хитреца.

— За чудо и приказ! — беше отговорът.

Това, изглежда, бе някаква парола, с която се изразяваше, че всичко е наред, тъй като светлината на слаба свещ затрептя на стената в най-отдалечения кът на коридора и мъжко лице надзърна от мястото, където се виждаха изпочупените перила на старата кухненска стълба.

— Двама сте — каза човекът, като протегна напред свещта и си засенчи очите с едната ръка. — Кой е другият?

— Едно ново приятелче — отвърна Джек Докинс, като бутна напред Оливър.

— Откъде идва?

— От Гренландия. Феджин горе ли е?

— Да, подрежда стоката. Качвай се! — Свещта се отдръпна и лицето изчезна.

Оливъровият спътник стискаше здраво едната му ръка. Като опипваше пътя си с другата, малкото момче се изкачваше с голяма мъка по тъмните и изпочупени стълби, по които другарят му вървеше с такава лекота, която показваше, че бе добре запознат с тях. Той блъсна вратата на една задна стая и дръпна Оливър след себе си.

Стените и таванът на стаята бяха съвсем черни от годините и мръсотията. Пред огъня имаше дъсчена маса, върху която се виждаха свещ, пъхната в бирена бутилка, две-три глинени канчета, самун хляб, масло и чиния. В един тиган на огъня, с дръжка, прикрепена за горната част на огнището посредством канап, се пържеха суджучета. Над тигана беше застанал с вилица в ръка много стар и набръчкан евреин, чието отблъскващо и зло лице бе покрито с гъсто сплътени червени косми. Беше облечен с мазна фланелена роба с открита шия и, както изглеждаше, разделяше вниманието си между тигана и окачалката за дрехи, на която висяха цял куп копринени носни кърпи. Няколко груби легла, стъкмени от стари чували, бяха струпани едно до друго на пода. Около масата бяха насядали около четири или пет момчета, не по-възрастни от Хитреца, които пушеха дълги глинени лули и пиеха вино с вид на мъже на средна възраст. Те всички се насъбраха около другаря си, докато той прошепна няколко думи на евреина, а сетне се извърнаха и се ухилиха на Оливър. Това стори и самият евреин с вилицата в ръка.

— Това е той, Феджин — каза Джек Докинс, — моят приятел Оливър Туист.

Евреинът се ухили и като се поклони ниско на Оливър, взе ръката му и изказа надеждата, че ще има честта да се запознае по-отблизо с него. При тези думи младите господа с глинени лули го заобиколиха и разтърсиха здраво и двете му ръце — най-вече тази, в която държеше малкия си товар. Един от младите господа с особено старание му окачи шапката, а друг пък беше толкова услужлив, че пребърка джобовете му, за да облекчи от тази длъжност Оливър, който беше много уморен и може би би желал да ги изпразни, преди да си легне. Тези любезности щяха навярно да отидат още по-далеч, ако не беше вилицата на евреина, която щедро се стоварваше върху главите и раменете на словоохотливите млади господа.

— Много ни е приятно да се запознаем с тебе, Оливър — каза евреинът. — Хитрецо, махни суджуците и сложи столче пред огъня за Оливър. Аха, ти зяпаш носните кърпи, така ли, миличък! Там са окачени доста много, нали? Просто сме ги приготвили за пране. Само за това, Оливър, само за това. Ха-ха-ха!

Последните му думи бяха придружени от бурни викове от страна на благонадеждните възпитаници на веселия стар джентълмен. И сред тези викове те седнаха да вечерят.

Оливър изяде своя дял, а сетне евреинът му сипа чашка горещ джин с вода, като го подкани да ги изпие наведнъж, понеже друг един от господата искаше чашката. Оливър стори, както му поръчаха. Веднага след това почувствува как го слагат внимателно върху един от чувалите и мигновено потъна в дълбок сън.

ГЛАВА IX

НОВИ ПОДРОБНОСТИ ОТНОСНО ПРИЯТНИЯ СТАР ДЖЕНТЪЛМЕН И НЕГОВИТЕ БЛАГОНАДЕЖДНИ ВЪЗПИТАНИЦИ

Късно на следното утро Оливър се събуди след дълбок, продължителен сън. В стаята нямаше никого освен стария евреин, който вареше в котле кафе за закуска и си подсвиркваше тихичко, като го бъркаше с желязна лъжица. От време на време, когато отдолу се чуваше и най-малкият шум, той спираше да се ослуша, след което продължаваше да бърка и си подсвиркваше, както преди. Макар и да не спеше вече, Оливър не бе напълно буден. Има едно състояние между съня и събуждането, когато в продължение на пет минути с полуотворени очи и полусъзнаваш онова, което става край тебе, сънуваш повече, отколкото за пет нощи, със здраво затворени очи и с напълно притъпени сетива.

Оливър беше точно в такова състояние. Той виждаше евреина с полузатворените си очи, чуваше ниското му подсвиркване, разпознаваше звука от стържещата по дъното на котлето лъжица и въпреки това със същите тези свои сетива той се намираше във въображаем досег с почти всички, които някога бе познавал.

Когато кафето бе готово, евреинът отдръпна настрани котлето. Сетне като застана за миг в нерешителност, като, че не знаеше добре какво да прави, той се извърна към Оливър и го повика по име. Момчето не отговори и по всичко изглеждаше, че спи.

След като се задоволи с това, евреинът пристъпи полекичка до вратата и я заключи. А после, както се стори на Оливър, извади от някакво скривалище в пода малка кутия, която постави внимателно на масата. Очите му заблестяха, когато отвори капака и погледна вътре.

Като довлече до масата стар стол, той седна и извади от кутията прекрасен златен часовник, святакц от скъпоценни камъни.

— Аха! — каза евреинът, като подвижи раменете си и изкриви всяка черта на лицето си с отвратителна усмивка. — Хитри кучета! Хитри кучета! Верни докрай! — С тези и други подобни възклицания евреинът отново сложи часовника в скривалището му. От същата кутия той извади най-малко още половин дузина такива часовници, които изгледа със същото удоволствие като първия. Освен тях имаше и пръстени, брошки, гривни и други скъпоценности от такъв прекрасен материал и с такава скъпа изработка, че Оливър нямаше понятие дори как се наричат.

След като върна тези дрънкулки на мястото им, евреинът извади друга, толкова малка, че можеше да се побере в дланта му. Изглежда на нея имаше някакъв много ситен надпис, защото, като я сложи на масата и я засенчи с ръка, дълго и усърдно се вира в нея. После я прибра отчаян от неуспеха си и облягайки се назад в стола, промърмори:

— Какво прекрасно нещо е смъртното наказание! Мъртвите никога не се разкайват, мъртвите не разправят неудобни неща. Това е чудесно за нашата търговия! Петима нанизани в редица, без да остане никой да издаде нещо в страха си!

Старецът изрече тези думи и бляскащите му тъмни очи, които блуждаеха напред, се спряха върху Оливъровото лице: очите на момчето се бяха вторачили в неговите с нямо любопитство и макар това да трая само момент, той беше достатъчен да покаже на евреина, че е бил наблюдаван. Той затвори шумно капака на кутията, сложи ръце върху ножа на масата и скочи яростно. Той трепереше силно, тъй като дори и в уплахата си Оливър видя ножа да се тресе във въздуха.

— Какво е това? — каза евреинът. — Защо ме наблюдаваш? Защо си буден? Какво видя? Говори, момче! Бързо, бързо! Касае се за живота ти!

— Не ми беше възможно да спя повече, сър — плахо отвърна Оливър. — Много съжалявам, ако съм ви обезпокоил.

— Беше ли буден преди един час? — каза евреинът, като погледна момчето свирепо намръщен.

— Не, не. Наистина не бях! — отвърна Оливър.

— Уверен ли си? — изкряска евреинът заплашително и му хвърли още по-свиреп поглед.

— Честна дума, сър, не бях — отвърна Оливър с жар.

— Стига, стига, миличък! — каза евреинът, като възприе рязко пак предишното си държане и си поигра малко с ножа, преди да го остави, сякаш да покаже, че го е взел само за игра. — Разбира се, аз знам това, миличък. Просто исках да те посплаша. Ти си храбро момче. Ха, ха, ти си храбро момче, Оливър! — И евреинът си потри ръцете, като възклицаваше, но все пак погледна нервно към кутията.

— Видя ли някои от тези хубави неща, миличък? — запита той, като сложи ръка върху нея след малко мълчание.

— Да, сър — отвърна Оливър.

— А-ха! — възкликна евреинът, малко побледнял. — Те, те са мои, Оливър; моето малко имущество. Едничкото нещо, което ще ме препитава на стари години. Хората ме наричат скъперник, миличък. Само скъперник, нищо друго.

Оливър си помисли, че старият действително трябва да е голям скъперник, за да живее в такова мръсно място, когато има толкова часовници, но като му мина през ум, че може би слабостта му към Хитреца и другите момчета, му струва доста пари, той само хвърли почтителен поглед към евреина и попита дали може да стане.

— Разбира се, миличък, разбира се — отвърна старият джентълмен. — Чакай. В ъгъла до вратата има кана с вода. Донеси я тук и аз ще ти дам леген да се измиеш, миличък.

Оливър стана, прекоси стаята и се наведе за миг да вдигне каната. Когато извърна главата си, кутията беше изчезнала.

Той едва се бе измил и бе излял легена от прозореца, както му бе поръчал евреинът, когато Хитреца се завърна, придружен от много жив млад приятел, когото Оливър бе видял да пуши предишната вечер и когото сега му представиха официално под името Чарли Бейтс. Четиримата седнаха да закусят с кафе, топли кифли и шунка, донесени от Хитреца в дъното на шапката му.

— Е — каза евреинът, като погледна лукаво Оливър и се обърна към Хитреца, — надявам се, че тази сутрин добре сте поработили, милички.

— Работихме усърдно — отвърна Хитреца.

— Като добичета — прибави Чарли Бейтс.

— Добри момчета! Добри момчета! — каза евреинът. — Ти, Хитрецо, какво направи?

— Два портфейла — отвърна младият джентълмен.

— Подплатени? — запита нетърпеливо евреинът.

— Доста добре — отвърна Хитреца и извади два портфейла — единият червен, другият зелен.

— Не са толкова тежки, колкото биха могли да бъдат — заяви евреинът, след като ги прегледа внимателно отвътре — Обаче са направени добре и спретнато. Ловък майстор е той, нали, Оливър?

— Наистина ловък, сър — каза Оливър.

При тези думи мистър Чарли Бейтс се разсмя гръмко за голямо Оливърово учудване, тъй като момчето не виждаше нищо смешно в случилото се.

— Ами ти, миличък, какво си направил? — обърна се евреинът към Чарли Бейтс.

— Бърсалки — отвърна мистър Бейтс и едновременно с това извади четири носни кърпички.

— Добре — каза евреинът, като ги разгледа подробно. — Те наистина са хубави, много хубави. Обаче не си им избродирал добре инициалите, Чарли, затова те ще трябва да се разпорят с игла. Ще научим Оливър как да го направи. Нали, Оливър? Ха-ха-ха!

— Както обичате, сър — каза Оливър.

— Ти би желал да можеш да правиш носни кърпички така лесно, както Чарли Бейтс, нали, миличък? — запита го евреинът.

— Много бих желал, стига да ме научите — отвърна Оливър.

Мистър Бейтс видя нещо така удивително смешно в този отговор, че отново избухна в смях, който дойде в съприкосновение с току-що глътнатото от него кафе, като го закара в някакъв крив канал и едва ли не му причини преждевременно задушаване.

— Той е тъй изумително зелен! — каза Чарли, когато дойде на себе си, сякаш, за да се извини пред компанията за неучтивото си държане.

Хитреца не каза нищо, само поглади Оливъровата коса над очите му и каза, че малко по малко и той ще се научи на повече неща. И когато при тези думи старият джентълмен забеляза как Оливър поруменява, той промени разговора и запита дали сутринта е имало голяма навалица при екзекуциите. Това накара Оливър да се удивява

все повече, тъй като от отговорите на момчетата стана ясно, че и двамата са били там и, естествено, чудно беше как бе възможно да са намерили време да свършат толкова много работа.

Когато прибраха съдовете от закуската, веселият стар джентълмен и двете момчета захванаха да играят на много любопитна и необикновена игра: веселият стар джентълмен сложи енфиена кутийка в единия джоб на панталоните си, портфейл в другия и часовник в джоба на жилетката, с верижка за предпазване около шията си. После забодя фалшива диамантена игла в ризата си, закопча добре връхната си дреха и като мушна в джобовете си калъф за очила и носна кърпа, заситни нагоре-надолу из стаята с бастун в ръка по подобие на старите господа, които се разхождат из улиците по всяко време на деня. Понякога се поспираше до камината или до вратата и даваше вид, че уж се заглежда най-усърдно във витрините. Тогава той се озърташе непрестанно за крадци и потупваше всичките си джобове подред, за да види дали не е изгубил нещо. Той правеше това така смешно, че Оливър се смя, докато сълзи потекоха от очите му. През всичкото това време двете момчета го следваха неотстъпно, като ловко се скриваха от погледа му винаги, когато се извъръщаше, така че му бе невъзможно да проследява движенията им. Най-после Хитреца го настъпваше по краката или се спъваше случайно в обувките му, докато Чарли Бейтс се блъскаше в гърба му. В този миг те вземаха от него с удивителна бързина енфиената кутийка, портфейла, часовника, верижката, иглата, носната кърпа, дори калъфа за очилата. Ако старият джентълмен усетеше някоя ръка в един или друг джоб, той извикваше къде я напипва и играта почваше отново.

Когато повториха тази игра много пъти, две млади дами дойдоха да видят младите господа: едната от тях се наричаше Бети, а другата Нанси. Те имаха доста много коса, не съвсем грижливо прибрана отзад, и бяха малко нещо раздърпани в обувките и чорапите. Може би не бяха твърде хубави, обаче лицата им бяха добре оцветени и изглеждаха здрави и едри. Бяха забележително свободни и приятни в обноските си, затова на Оливър се сториха много симпатични и добри момичета. И безсъмнено те наистина бяха такива.

Тези гостенки останаха дълго време. Извадиха алкохолни напитки, тъй като едната от младите дами се оплака от простуда, и разговорът взе много весел и поучителен характер. Най-после Чарли

Бейтс изказа мнение, че е време да подковат копитото. Оливър реши, че това е френски израз, който означава „излизам на разходка“, защото веднага след изказването на Хитреца, Чарли и двете млади дами излязоха, след като симпатичният стар евреин ги снабди любезно с пари.

— Ето, миличък — каза Феджин. — Това се казва приятен живот, нали? Излязоха за цял ден.

— Ами свършили ли са си работата? — запита Оливър.

— Да — отвърна евреинът, — но ако случайно им се наложи да свършат и още нещо, те няма да пропуснат тази възможност можеш да бъдеш уверен в това. Нека те ти служат за пример, миличък. Нека те ти служат за пример — повтори той, като затропа с лопатата по огнището, за да придаде по-голяма сила на думите си. — Върши всичко, каквото те накарат, и се вслушвай на всяка крачка в съветите им, особено в тези на Хитреца, миличък. Той ще стане велик човек, а и тебе ще направи такъв, ако го вземеш за пример. Носната ми кърпичка виси ли от джоба ми, миличък? — запита внезапно евреинът.

— Да, сър — отвърна Оливър.

— Виж дали ще можеш да я вземеш, без да усетя; също както ги забеляза да правят, когато играехме тази сутрин.

Оливър хвана дъното на джоба с едната ръка, както бе забелязал да върши това Хитреца, и леко издърпа кърпичката с другата.

— Взе ли я? — извика евреинът.

— Ето я, сър — каза Оливър, като я показа в ръката си.

— Ти си способно момче, миличък — каза жизнерадостният стар джентълмен, като одобрително погали Оливър по главата. — Никога не съм виждал по-схватлив момък. Ето ти шилинг. Ако продължаваш в същия дух, ще станеш най-великия човек на времето си. А сега ела тук и ще ти покажа как да разпориш инициалите на носните кърпички.

Оливър се чудеше какво общо имаше играта на измъкване кърпички с възможността да стане велик човек. Но като мислеше, че щом е толкова по-възрастен, евреинът знае това по-добре от него, той го последва тихичко до масата и скоро се вдълбочи в новата си работа.

ГЛАВА X

ОЛИВЪР СЕ ЗАПОЗНАВА ПО-ДОБРЕ С ХАРАКТЕРИТЕ НА НОВИТЕ СИ ДРУГАРИ; ТОЙ ДОБИВА ОПИТНОСТ, КОЯТО ЗАПЛАЩА НА ВИСОКА ЦЕНА. ТАЗИ ГЛАВА Е КЪСА, ОБАЧЕ Е ТВЪРДЕ ВАЖНА ЗА РАЗВОЯ НА РАЗКАЗА

В продължение на много дни Оливър остана в стаята на евреина, като разпаряше инициалите на носни кърпички (цели купища се носеха в къщи), и понякога вземаше участие в описаната вече игра, която двете момчета и евреинът играеха всяка сутрин. Най-после той започна да жадува за чист въздух и често молеше настоятелно стария джентълмен да му позволи да излезе и поработи с двамата си другари.

Това, което най-вече го накара да желае да се залови за дейна работа, бяха строгите морални принципи на стария джентълмен. Когато Хитреца или Чарли Бейтс се прибираха вечер в къщи с празни ръце, той най-сурово им говореше за злините, последици на леността и безделието, и им налагаше да разберат колко е необходимо да се работи, като ги пращаше да си легнат без вечеря. При един случай дори отиде толкова далеч, че събори и двамата по стълбата; това обаче беше прекалено строго приложение на добродетелните му предписания.

Най-сетне една сутрин Оливър получи позволението, за което така горещо се бе молил. В продължение на два-три дни не му бяха давали да разпаря кърпички и тогава обедите бяха доста оскъдни. Може би тези бяха причините, които накараха стария господин да удовлетвори желанието му. Но дали беше така, или не, той каза на Оливър, че може да излезе, като го постави под съвместното попечителство на Чарли Бейтс и неговия приятел Хитреца.

Трите момчета потеглиха: Хитреца със запретнати ръкави и килната шапка, както обикновено, мастър Бейтс с ръце и джобовите и Оливър помежду им. Той се чудеше къде отиват и кой клон от занаятчийството ще започнат да го учат най-напред.

Момчетата се тътреха така лениво по улиците, щото Оливър взе да мисли, че другарите му ще измамят стария джентълмен и изобщо няма да отидат на работа. Също така Хитреца имаше лошия навик да грабва шапките от главите на малките момчета и да ги захвърля надалеч, докато Чарли Бейтс проявяваше твърде либерални възгледи относно хорските права на собственост, като отмъкваше ябълки и глави лук от зарзаватчийските сергии и ги пъхваше в джобовите си, които имаха такава удивителна вместимост, сякаш се простираха из цялата вътрешна страна на дрехите му. Тези неща изглеждаха толкова лоши, че Оливър тъкмо щеше да изрази по възможно най-деликатен начин желанието си да се завърне в къщи, когато мислите му внезапно взеха нова насока. Това се дължеше на твърде тайнствената промяна в държането на Хитреца.

Тримата тъкмо излизаха от тясната уличка недалеч от открития площад в Клеркънуел, когато Хитреца изведнъж се спря и като сложи пръст на устните си, дръпна назад спътниците си с най-голяма предпазливост и бдителност.

— Какво има? — запита Оливър.

— Шт — отвърна Хитреца. — Виждате ли онази дърта гарга до книжарската будка?

— Старият джентълмен отсреща ли? — каза Оливър. — Да, виждам го.

— Ще ни влезе в работа — каза Хитреца.

— Бива си го — забеляза мастър Чарлз Бейтс.

Оливър погледна първо единия, после другия с най-голямо учудване, обаче не му бе позволено да направи каквато и да било забележка, тъй като двете момчета пресякоха крадешком улицата и се промъкнаха съвсем близо до стария джентълмен, към когото бяха насочили вниманието му. Оливър вървеше на няколко крачки зад тях, а като не знаеше дали да продължи, или пък да се върне назад, застана да гледа в безмълвно удивление.

Старият джентълмен имаше много почтен изглед с напудрената си коса и златни очила. Беше облечен в тъмнозелен жакет с черна

кадифена яка, имаше бели панталони и носеше под мишницата си изящен бамбуков бастун. Той бе взел книга от будката и четеше с такова увлечение, сякаш се намираше на креслото в собствения си кабинет. Твърде е възможно той да си представяше, че наистина се намира там, тъй като от унесеността му беше ясно, че не вижда нито будката, нито улицата, нито момчетата, накъсо казано, нищо друго освен книгата. Той четеше всичко подред, като обръщаше листа, когато стигнеше края на страницата и започваше следващата, без да пропуска нито ред, напълно погълнат от заниманието си.

Какъв беше Оливъровият ужас и уплаха, когато застанал няколко крачки настрана, с широко отворени очи, той видя Хитреца да вмъква ръка в джоба на стария джентълмен и да изважда оттам носна кърпичка. После я подаде на Чарли Бейтс и двамата свиха зад ъгъла и побягнаха бързо.

Изведнъж цялата тайнственост около носните кърпи, часовниците, скъпоценностите и евреина се разбули пред съзнанието на момчето. Обхваналият го ужас караше кръвта му да гори във всичките му вени и той се почувствува като пламтящ огън. Сетне, смутен и изплашен, той плю на петите си, без да съзнава какво върши, побягна толкова бързо, колкото можеха да го носят краката му.

Всичко това стана в продължение на минута. В момента, когато Оливър започна да бяга, старият джентълмен мушна ръка в джоба си и като не намери там носната си кърпичка, бързо се извърна. Видял момчето да бяга с такава бързина, той, естествено, заключи, че Оливър бе крадецът, и като завика с всичка сила: „Дръжте крадеца!“ — хукна след него с книгата в ръка.

Но старият джентълмен не беше едничкият, който вдигна аларма. Хитреца и мастер Бейтс, не желаейки да привлекат хорското внимание, като се втурнат да тичат из откритата улица, просто се бяха оттеглили в първия вход зад ъгъла. Едва когато чуха виковете и видяха Оливър да бяга, разбраха каква е работата, изскочиха бързо и като завикаха: „Спрете крадеца!“ — взеха също участие в гонитбата, както подобава на добри граждани.

Макар Оливър да бе възпитан от философи, той не бе теоретично запознат с прекрасната аксиома, че инстинктът за самосъхранение е първият природен закон. Ако това му бе известно, той щеше може би да бъде подготвен за настоящата случка. Но тъй като работата не

стоеше така, случилото се го изплаши още повече. Така че той бягаше като вятър, а старият джентълмен и двете момчета тичаха и викаха зад него.

— Дръжте крадеца! Дръжте крадеца! — В този звук има някаква магия. Търговецът изоставя тезгяха си и каруцарят колата си, касапинът захвърля сатъра, хлебарят кошницата, млекарят гюмовете, ученикът ашиците, детето играчките. И всички хукват тогава, кой както свари, викат, крещят, дигат олелия, събират минувачи, когато завиват зад ъглите, карат кучетата да лаят, домашните птици да кряска, а улиците, площадите и дворовете отекват виковете им.

— Дръжте крадеца! Дръжте крадеца! — Викът се подема от стотици гласове и тълпата се увеличава при всеки завой. Хората тичат, цапат в калта, тропат по плочниците; прозорците се отварят, събират се нови преследвачи, читатели изоставят вестникарския роман на най-интересното място, присъединяват се към тълпата, увеличават писъците и дават нова сила на виковете:

— Дръжте крадеца! Дръжте крадеца! — Страстта за преследване е дълбоко внедрена в човешките гърди. Клето, задъхано дете, едва дишащо от изтощение, с изписан по лицето ужас и очи, изпълнени с уплаха, с едри капки пот, стичащи се по страните му, напряга всичките си нерви да изпревари преследвачите. И като продължават да го гонят, те все повече намаляват разстоянието, изявяват радостта си от отслабващите му сили с още по-гръмки виковете, крещят и се провикват от доволство.

— Дръжте крадеца! Да, дръжте го, за бога, ако не за друго, поне за милост!

Най-после е задържан! Ловък удар. Паднал е върху плочника. Тълпата се събира ревностно около него. Всеки новопристигнал блъска и мушка останалите, за да го види.

— Стойте настрана! Дайте малко въздух! Глупости! Той не заслужава. Къде е господинът? Ето го, идва. Дайте път на господина! Това ли е момчето, господине? Да.

Оливър лежеше, покрит с кал и прах, а от устата му капеше кръв. Той гледаше изплашено множеството лица, които го заобикаляха, когато най-предните преследвачи учтиво издърпаха и бутнаха стария господин в образувалия се край момчето кръг.

— Да — каза господинът, — боя се, че това е момчето.

— Боите се! — промърмори тълпата. — Хубава работа!

— Клетото дете — каза господинът, — ударило се е.

— Аз сторих това, господине — каза един едър, груб човек, като пристъпи напред. — И хубаво си ударих кокалчетата на пръстите в устата му. Аз го хванах, господине.

Човекът докосна с ръка шапката си и се ухили, като се надяваше да получи нещо за положения труд, но възрастният господин го изгледа недружелюбно и се озърна загрижено наоколо, сякаш самият той възнамеряваше да побегне. И навярно би се опитал да стори това, в какъвто случай би дал повод за нова гонитба, ако в този момент през тълпата не се бе промъкнал един полицай (в такива случаи обикновено той пристига последен), който дръпна Оливър за яката.

— Хайде, ставай — каза той грубо.

— Не бях аз, сър. Наистина, наистина не бях аз. Направиха то две други момчета — каза Оливър, като стисна отчаяно ръце и се огледа наоколо. — Те трябва да са тук някъде.

— О, не, няма ги — каза полицаят. Той искаше да каже това иронично, но то се оказа освен туй и вярно, тъй като Хитреца и Чарли се бяха измъкнали през първия удобен двор на пътя им. — Хайде, ставай!

— Не го удряйте — каза съчувствено възрастният господин.

— О, не, няма да го ударя — отвърна полицаят, като за доказателство му смъкна наполовина сакото. — Хайде, зная те аз тебе; не ми минават такива. Ще се изправиш ли на краката си, дяволче такова?

Оливър, който едва можеше да се държи, направи опит да се задържи на нозете си и полицаят веднага го задърпа за яката след себе си, като крачеше бързо. Господинът вървеше — с тях, отстрани на полицая. А тези от навалицата, които можеха, минаха напред, като от време на време извъръщаха глави и зяпаха към Оливър. Момчетата крещяха победоносно и групата продължаваше нататък.

ГЛАВА XI

ТУК СЕ РАЗПРАВЯ ЗА ПОЛИЦЕЙСКИЯ СЛЕДОВАТЕЛ МИСТЪР ФАНГ. ПОКАЗВА СЕ БЕГЛО НАЧИНЪТ, ПО КОЙТО ТОЙ РАЗДАВА ПРАВОСЪДИЕ

Простъпката бе извършена в района и дори в голяма близост с бележит полицейски участък. Тълпата имаше удоволствието да придружи Оливър само по една-две улици и през мястото, наречено Мътън Хил, където го поведоха под нисък свод и през мръсен двор в споменатия правораздавателен институт, в който го вкараха през задния вход. Влязоха в малък, постлан с плочи двор. Там видяха едър човек със сноп бакенбарди на лицето и сноп ключове в ръката.

— Сега пък какво има? — запита нехайно човекът.

— Малолетен джебчия — отвърна полицаят, който водеше Оливър.

— Вие ли сте ограбената страна, сър? — запита човекът с ключовете.

— Да, аз съм — отвърна възрастният господин, — обаче не съм уверен дали това момче действително е взело носната ми кърпичка. Аз, аз не държа много да се води следствие.

— Трябва да се явите пред следователя, сър — отвърна човекът. — Негово благородие ще бъде свободен след половин минутка. Хайде, млади обеснико.

Това беше покана, отправена към Оливър, да влезе във вратата, която човекът отключи, докато говореше и която водеше в каменна килия. Там го претърсиха и като не намериха нищо, го затвориха.

Килията беше непоносимо мръсна, тъй като беше понеделник сутрин, а преди това тя бе обитавана от шестима пияници, които от събота вечер бяха преместени другаде. Но това не е нищо. В нашите полицейски участъци всяка вечер затварят мъже и жени, обвинени в

най-дребни простъпки — думата няма никакво значение — и ги поставят в килии, в сравнение с които тези в Нюгейт, населявани от най-долните престъпници, осъдени на смърт, са истински дворци. Нека всеки, който се съмнява, да сравни двата вида затвори.

Когато ключът заскърца в ключалката, възрастният господин изглеждаше почти толкова печален, колкото и Оливър. Той погледна с въздишка книгата, която беше невинната причина на цялото това преमेждие.

— Има нещо в лицето на това момче — каза сам на себе си възрастният господин, когато крачеше бавно навън и си почукваше замислено брадичката с корицата на книгата, — има нещо, което ме трогва и интригува. Дали е невинен? Така ми изглежда. А освен това — възкликна възрастният господин, като се спря съвсем внезапно и се загледа към небето, — мили боже! Къде другаде съм виждал подобен на неговия поглед?

След като постоя замислен в продължение на няколко минути, възрастният господин влезе, все така замислен, в една задна стаичка-преддверие, където се влизаше направо от двора. А там, като се оттегли в един ъгъл, той прекара през паметта си дълга редица лица, върху които от много години бе простряна тъмна завеса. „Не — каза си възрастният господин, поклащайки глава, — трябва да е само въображение.“

Той отново си ги припомни едно по едно. Бе ги извадил от забравата и сега не беше лесно да ги покрие с мъртвешки саван, който тъй дълго ги бе скривал. Тук имаше лица и на приятели, и на врагове, и на мнозина, които бяха почти чужди хора, надничачи натрапчиво от тълпата, имаше лица на млади и цъфтящи момичета, които сега бяха стари жени; имаше лица, засипани и изменени от гробищната пръст, които обаче споменът, по-мощен от нея, все още кичеше със старата им свежест и красота, като оживяваше блясъка на очите, ведростта на усмивката и лъчистото сияние на душата, проникващо през глинената ѝ маска. И тази сила на спомена шепнеше за красотата отвъд гроба, променена, но само за да стане още по-голяма, и отнета от земята, само за да бъде издигната като факел, който разпръсква меката си и нежна светлина по пътя към рая.

И възрастният господин не можеше да си припомни и едно лице, чиито черти да са близки с тези на Оливър. И той въздъхна тежко над

спомените, които бе пробудил. Но тъй като за свое щастие беше разсеян стар господин, той отново ги зарови в страниците на прашната книга.

Стресна го докосване по рамото, с което човекът с ключовете, го покани да го последва в канцеларията. Той затвори бързо книгата и веднага бе въведен пред внушителната особа на бележития мистър Фанг.

Канцеларията представляваше зала с облицовани стени. Мистър Фанг седеше зад преградка на горния ѝ край; от едната страна на вратата имаше нещо като дървена лежа, в която вече бяха наместили клетия Оливър, съвсем разтреперан пред събуждащата страхопочитание гледка.

Мистър Фанг беше мършав човек на средна възраст, с дълъг гръб и вцепенен врат. Той нямаше много коса, а и тази, която имаше, растеше по задната част и отстрани на главата му. Лицето му беше строго и много зачервено. Ако наистина не притежаваше навика да пие повече, отколкото бе добре за него, той би могъл да заведе дело против лицето си за клевета и тогава сигурно би го осъдил да му заплати вреди и загуби.

Възрастният господин се поклони почтително, пристъпи към писалището на следователя и показа визитната си картичка, като заяви: „Ето името и адреса ми“. Сетне се оттегли една-две крачки назад и с още едно учтиво кимване зачака да го разпитат.

Така се случи, че точно в този момент мистър Фанг преглеждаше уводната статия в един сутрешен вестник, която коментираше скорошно негово решение, като за триста и петдесети път привличаше върху него вниманието на министъра на вътрешните работи. Той беше нервиран и вдигна глава, ядосан и намръщен.

— Кой сте вие? — запита мистър Фанг.

Учуден, възрастният господин посочи картичката си.

— Господин полицай! — каза мистър Фанг, като подхвърли презрително картичката заедно с вестника. — Кой е този човек?

— Името ми, сър — каза възрастният господин, като приказваше като истински джентълмен, — името ми, сър, е Браунлоу. Позволете ми да запitam как е името на този полицейски следовател, който незаслужено и без каквото и да било предизвикателство обижда един почтен човек, като се възползува от длъжността, която заема? — С тези

думи мистър Браунлоу се огледа из залата, сякаш търсеше някой, които би му дал исканото сведение.

— Господин полицай — каза мистър Фанг, като захвърли настрана вестника, — в какво е обвинен този човек?

— Не е обвинен абсолютно в нищо, ваше благородие — отвърна полицаят. — Той се явява като страна срещу момчето, ваше благородие.

Негово благородие знаеше това много добре, но то беше удобен и безопасен начин да раздразни възрастния господин.

— Явява се като страна срещу момчето ли? — каза Фанг, като изгледа надменно мистър Браунлоу от глава да пети. — Нека положи клетва.

— Преди да се закълна, аз моля да кажа една дума — каза мистър Браунлоу, — а именно това, че абсолютно никога не бих могъл да повярвам, че...

— Дръжте си езика, сър! — каза остро мистър Фанг.

— Няма да го държа, сър! — отвърна старият джентълмен.

— Дръжте си езика или ще ви изпъдя още тази минута от залата! — каза мистър Фанг. — Вие сте дързък и нахален човек. Как смее да се карате на полицейски следовател!

— Какво! — възкликна възрастният господин, като почервения.

— Накарайте този човек да положи клетва! — каза Фанг на чиновника. — Няма да чуя нито дума повече. Нека положи клетва.

Мистър Браунлоу бе силно възмутен, но като си помисли, че ако даде израз на чувствата си, може би ще навреди на момчето, той потисна негодуванието си и веднага положи клетвата.

— А сега — каза Фанг, — какво е обвинението срещу това момче? Какво имате да казвате, сър?

— Бях застанал пред книжарска будка ... — започна мистър Браунлоу.

— Дръжте си езика, сър — каза мистър Фанг. — Полицай! Къде е полицаят! Хей, нека полицаят се закълне. А сега кажете каква е тази работа.

Полიცаят разправи с подобаващо смирение как бе заловил момчето, как го бе претърсил и не бе намерил нищо у него, и как това е едничкото, което знае по тази работа.

— Има ли свидетели? — запита мистър Фанг.

— Няма, ваше благородие — отвърна полицаят.

Мистър Фанг постоя безмълвно известно време, а сетне, като се обърна към ищеца, каза с напирещ гняв:

— Човече, имате ли намерение да обясните в какво обвинявате това момче, или не? Заклели сте се и ако продължавате да стоите тук и да отказвате да дадете показания, ще ви накажа за неуважение към съда. Ще го направя по...

По какво или що, никой не можа да разбере, тъй като секретарят и тъмничарят се изкашляха високо тъкмо в подходящия момент и първият изпусна една тежка книга на пода, като по този начин, случайно, разбира се, не даде възможност да се чуе какво бе казал мистър Фанг.

С много прекъсвания и многократно нанесени му обиди мистър Браунлоу успя да изложи обвинението си, като подчерта, че в момент на изненада той подгонил момчето, защото го видял да бяга, след което изрази надеждата, че ако следователят сметне какво момчето, макар и да има някаква връзка с крадци, не е в действителност крадецът, той ще се отнесе към него толкова снизходително, колкото му позволява законът.

— Момчето вече е наранено — каза в заключение възрастният господин — и аз се боя — прибави той много енергично, като погледна към следователя, — и аз се боя, че е болно.

— О, да, не се съмнявам! — каза мистър Фанг подигравателно. — Хайде, хайде, без номера, малък нехранимайко. Такива тук не минават. Как ти е името?

Оливър се опита да отговори, обаче езикът му се беше схванал. Той беше смъртно бледен, сякаш цялата зала се въртеше пред очите му.

— Как ти е името, закоравял престъпнико? — запита мистър Фанг. — Полицай, как му е името?

Тези думи бяха отправени към възпълен възрастен човек, с жилетка на резки, застанал до масата на полицейския следовател. Той се наведе над Оливър и повтори въпроса, но като видя, че момчето не е в състояние да схване какво го питат, и като знаеше, че мълчанието му само ще разгневи още повече следователя и ще отежни присъдата, опита се да налучква.

— Момчето казва, че се нарича Том Уайт, ваше благородие — каза добросърдечният ловец на крадци.

— Аха, значи не иска да говори, така ли? — каза Фанг. — Много добре, много добре. Къде живее?

— Където намери, ваше благородие — отвърна човекът, като пак даде вид, че се вслушва в думите на Оливър.

— Има ли родители? — попита следователят.

— Той казва, че са умрели, когато бил малък, ваше благородие — беше налучканият отговор.

При тази точка от разпита Оливър вдигна глава и като се огледа наоколо с умоляващи очи, помоли със слаб глас за глътка вода.

— Глупости! — каза мистър Фанг. — Не се опитвай да ме правиш на балама.

— Действително мисля, че момчето е болно — възрази полицаят.

— Аз знам тези работи по-добре — каза мистър Фанг.

— Господин полицай, помогнете му — каза старият джентълмен, като вдигна инстинктивно ръце, — той ще падне.

— Полицай, стойте настрана — извика Фанг. — Нека пада, ако желае.

Оливър се възползува от това мило позволение и падна безчувствен на пода. Чиновниците в залата се изгледаха, но никой не посмя да се помръдне.

— Знаех си, че се преструва — заяви Фанг, сякаш това беше неопровержимо доказателство на факта. — Нека си лежи там, скоро ще му омръзне.

— Как възнамерявате да приключите следствието, сър? — запита секретарят с нисък глас.

— По спешност — отвърна мистър Фанг. — Осъждам го на три месеца — тежък физически труд, разбира се. Изпразнете залата.

Отвориха вратата за тази цел и двама мъже тъкмо се готвеха да отнесат безчувственото момче в килията, когато един възрастен мъж, с почтен, но беден вид, облечен във вехт черен костюм, се втурна бързо в залата и пристъпи към масата на следователя.

— Спрете, спрете! Не го изнасяйте! За бога, спрете за минутка! — завика новодошлият, задъхан от бързане.

Макар че високопоставените длъжностни лица в тези институти упражняваха прибързана и произволна власт върху свободите, доброто име и дори живота на поданиците на нейно величество, особено на тези от бедните слоеве; и макар и в тези места всекидневно да се

правят такива номера, каквито могат да накарат дори ангелите да заплачат, те са затворени за публиката освен посредством това, което изнася всекидневната преса (или поне тогава беше така). Така че мистър Фанг се възмути немалко, когато видя един неканен господин да влиза така шумно и непочтително.

— Какво е това? Какво е това? Изпъдете този човек. Махни се от залата! — извика мистър Фанг.

— Настоявам да говоря! — извика човекът. — Няма да се оставя да ме изпъдите. Аз видях всичко. Книжарската будка е моя. Настоявам да положа клетва. Няма да позволя да ме спрете. Мистър Фанг, вие трябва да ме изслушате. Не бива да ми отказвате това, сър.

Човекът имаше право. Държанието му беше решително и работата ставаше сериозна, така че не можеше да бъде потулена.

— Нека човекът положи клетва — изръмжа мистър Фанг грубо. — А сега, човече, какво имаш да казваш?

— Ето какво — отвърна човекът. — Аз видях три момчета: подсъдимия и две други. Когато този джентълмен четеше, те се помайваха на отсрещната страна на улицата. Кражбата бе извършена от едно от другите две момчета. Видях го много добре. Видях също така как това силно изненада и порази обвиняемия. — Тъй като достойният будкаджия бе успял вече малко да си отдъхне, той изложи по-свързано точните обстоятелства на кражбата.

— Защо не дойдохте тук по-рано? — запита Фанг след малко мълчание.

— Нямаше кого да оставя в дюкяна — отвърна човекът. — Всеки, който би могъл да ми помогне, се бе присъединил към преследвачите. Едва преди пет минути можах да намеря кой да ме замести. Тичах по целия път дотука.

— Страната, която води обвинението, се беше зачела, така ли? — запита Фанг след ново мълчание.

— Да — отвърна човекът. — Същата тази книга, която държи в ръката си.

— А-ха, тази книга, така ли? — каза Фанг. — Тя заплатена ли е?

— Не, не е — отвърна човекът с усмивка.

— Боже мой, съвсем забравих за това! — възкликна невинно разсеяният стар джентълмен.

— Точно човек, на когото подобава да обвинява бедното момче в кражба! — каза Фанг, като направи комичен опит да изглежда човечен. — Смятам, сър, че сте влезли във владение на тази книга при много подозрителни и непочтени обстоятелства и трябва наистина да се чувствате щастлив, че собственикът на вещта се отказва да води съдебно преследване. Нека това ви бъде за урок, човече, иначе законът може все пак да ви хване. Момчето е свободно. Махайте се от залата.

— Дявол да ме вземе! — извика старият джентълмен, като излягна, който тъй дълго бе възпирал. — Дявол да ме вземе!

— Махайте се от залата! — каза полицейският следовател. — Чувате ли? Опразнете залата! — обърна се той към чиновниците си.

Заповедта бе изпълнена и възмутеният мистър Браунлоу бе изведен навън, с книгата в една ръка и бамбуковия бастун в другата, обхванат от силна ярост и негодувание. Той стигна двора и тогава възмущението му се изпари моментално. Малкият Оливър Туист лежеше по гръб на плочите, с разкопчана риза и с наквасени с вода слепи очи. Лицето му бе мъртвешки бледо и студени тръпки разтърсваха цялото му тяло.

— Горкото момче! Горкото момче! — каза мистър Браунлоу, като се наведе над него. — Хей, нека някой извика файтон, моля ви. Веднага!

Пристигна един файтон и като положи грижливо Оливър на едното седалище, старият джентълмен влезе и седна на другото.

— Мога ли да ви придружа? — запита книжарят, като надзърна във файтона.

— Боже мой, да, драги господине — каза бързо мистър Браунлоу. — Съвсем ви забравих. Боже, боже! И тази нещастна книга все още е у мене. Скачайте вътре. Горкото дете! Нямаме време за губене.

Книжарят се качи и файтонът потегли.

ГЛАВА XII

ТУК СЕ РАЗПРАВЯ КАК СЕ ПОГРИЖИХА ЗА ОЛИВЪР ТУИСТ ПО-ДОБРЕ, ОТКОЛКОТО КОГАТО И ДА БИЛО ПО- РАНО. РАЗКАЗВАЧЪТ СЕ ВРЪЩА ПРИ ВЕСЕЛИЯ СТАР ДЖЕНТЪЛМЕН И НЕГОВИТЕ МЛАДИ ПРИЯТЕЛИ

Файтонът изтопурка почти по същите места, които Оливър бе преминал, когато най-напред бе влязъл в Лондон с Хитреца, и като взе друга посока при Илингтън, най-последно спря пред спретнатата къща, в тиха сенчеста улица близо до Пентонвил. Тук, без да се губи време, приготвиха легло, в което положиха грижливо и удобно Оливър под надзора на мистър Браунлоу. Грижеха се за него с нежност и старание, които просто нямаха граници.

Но в продължение на много дни Оливър остана безчувствен към всичката тази доброта, проявена от неговите нови приятели. Слънцето изгряваше и залязваше много дни подред, а момчето продължаваше да лежи простряно на леглото си, като се топеше от сухия и изтощителен пламък на треската. Червеят не свършва с по-голяма сигурност своята работа върху умрялото тяло, отколкото прави това този бавно пълзящ огън върху живото.

Изтощен, слаб и бледен, той най-последно се събуди от дългия и неспокоен сън. Като се надигна немоощен от леглото, подпрял глава на разтрепераната си ръка, той се огледа загрижено наоколо.

— Коя е тази стая? Къде са ме довели? — каза си Оливър. — Това не е мястото, в което легнах да спя.

Тъй като беше много отпаднал и изтощен, той изрече тези думи със слаб глас, обаче те бяха веднага чути. Завесата при главата му се отдръпна и една стара жена с майчински вид, много спретнато и чисто

облечена, се вдигна от близкото кресло, в което седеше с ръкоделие в ръка.

— Полекичка, миличък — нежно каза старата жена. — Трябва да седиш съвсем мирен, иначе пак ще се разболееш, а ти беше много болен, едва ли не безнадеждно. Хайде, легни си отново; това се казва добро дете. — С тези думи старата жена положи много нежно Оливъровата глава на възглавницата и като поглади косата му и я отмахна от челото, вгледа се в лицето му с такава доброта и обич, че той не можа да се удържи и сложи малката си изсъхнала ръчица в нейната, като я притегли около шията си.

— Боже всемогъщи! — каза старата жена със сълзи на очи. — Колко е благородно това миличко момче. Хубаво същество! Какво ли би почувствувала майка му, ако бе седяла тъй дълго край леглото му, както мене, и го видеше сега!

— Може би тя наистина ме вижда — прошепна Оливър, като прилепи длани една до друга, — може би наистина тя е седяла до леглото ми. Едва ли не чувствавам, че действително е било така.

— Това е от треската, миличък — каза нежно старата жена.

— Навярно — отвърна Оливър, — тъй като раят е много далеч и там хората са твърде щастливи, за да дойдат и седнат край леглото на едно бедно момче. Но ако е знаела, че съм бил болен, тя сигурно ме е съжалявала, дори и там, защото и самата тя е била много болна, преди да умре. Но не е възможно тя да знае нещо за мене — прибави Оливър след миг мълчание. — Ако ме бе видяла как страдам, това би я опечалило, а пък когато съм я сънувал, винаги е изглеждала щастлива и засмяна.

Старата жена не отвърна на това, но като избърса най-напред очите си, а после и падналите на юргана очила, сякаш и те бяха част от лицето ѝ, донесе на Оливър някакво разхладително питие, а сетне го погали по бузата и му поръча да лежи мирно, ако не желае отново да се разболе.

И така Оливър лежеше съвсем мирно, отчасти, защото имаше ревностното желание да слуша всичко казано от добрата стара жена, и отчасти, защото, искрено казано, той беше напълно изтощен от това, което вече бе казал. Скоро потъна в лека дрямка, от която го събуди светлината на една свещ, която бяха донесли до леглото му и която освети един господин с голям златен часовник в ръка. Часовникът

тиктакаше високо, а господинът опипа пулса му и каза, че сега е много по-добре.

— Ти наистина се чувствуваш по-добре, нали, миличък? — каза господинът.

— Да, сър, благодаря ви — отвърна Оливър.

— Да, знам, че си по-добре — каза господинът. — А също така си и гладен, нали?

— Не, сър — отвърна Оливър.

— Хм — каза господинът. — Така е, знам, че не си гладен.

— Той не е гладен, мисис Бедуин — каза господинът с мъдър вид.

Старата жена кимна почтително с глава, сякаш искаше да каже, че смята доктора за много учен човек. Той, изглежда, беше на същото мнение.

— Нали ти се спи, милото ми? — каза лекарят.

— Не, сър — отвърна Оливър.

— Така е — каза лекарят с много мъдър и доволен вид — Не ти се спи. И не си жаден. Нали?

— Доста съм жаден, господине — отвърна Оливър.

— Точно каквото очаквах, мисис Бедуин — каза докторът. — Много естествено е да се чувствува жаден. Можете да му дадете малко чай, госпожо, и малко препечен хляб, обаче без масло. Не го дръжте на много топло, но внимавайте да не му е много студено. Ще бъдете така добра, нали?

Старата жена направи малък реверанс. След като опита разхладителното питие и даде вещото си одобрение, докторът си излезе бързо, а обувките му заскърцаха важно надолу по стълбата.

Скоро след това Оливър отново задряма. Когато се пробуди, часът беше почти дванадесет. Старата дама му пожела нежно лека нощ и го остави на грижите на дебела възрастна жена, която току-що беше дошла и бе донесла в неголям вързоп малък молитвеник и голяма нощна шапка. Като сложи последната на главата си, а молитвеника на масата, старата жена каза на Оливър, че е дошла да дежури при него, след което притегли стола си до огъня. Тя ту изпадаше в кратка дрямка, ту се олюляваше напред или пък се задавяше и издаваше най-различни звуци. Те имаха само това последствие, че я караха да си почесва усилено носа и сетне отново да заспива.

Нощта преваляше бавно. Оливър лежа буден известно време, като броеше светлите кръгове, образувани върху тавана от абажура на свещта, или пък лениво проследяваше с поглед заплетените шарки по стените. Имаше нещо много тържествено в тъмнината и в дълбоката тишина на стаята. Тъй като те събудиха в ума на момчето мисълта, че в продължение на много дни и нощи смъртта бе дохождала там и все още би могла да изпълни това място със своето мрачно и страшно присъствие, то обърна лице към възглавницата и горещо се помоли на бога.

Постепенно момчето потъна в този дълбок и спокоен сън, който идва само след избавяне от неотдавнашни страдания — тази сладка и ободряваща почивка, от която на човек просто не му се иска да се събуди. И ако това е смъртта, кой би желал да се събуди отново за борбите и мъките на живота, за неговите грижи за настоящето, за безпокойствата за бъдещето и най-вече за мъчителните спомени от миналото!

Светлият ден отдавна бе настъпил, когато Оливър отвори очи. Той се чувствуваше весел и щастлив. Кризата на болестта бе благополучно преминала. Той отново принадлежеше на света.

След три дни вече можеше да седи в кресло, удобно подпрян с възглавници, и тъй като все още бе твърде слаб да върви мисис Бедуин го бе занесла долу в малката домакинска стаичка, която ѝ принадлежеше. След като го сложи да седне до огъня, старата жена също седна и понеже много се радваше, като го гледаше колко по-добре е сега, тя се разплака несдържано.

— Не ми обръщай внимание, миличък — каза старата жена. — Това са само сълзи на облекчение. Ето, мина ми вече и се чувствавам съвсем добре.

— Вие сте много, много добра към мене, госпожо — каза Оливър.

— Това няма никакво значение, миличък — каза старата жена. — То няма нищо общо със супата ти, а вече е време да ти я дам. Докторът каза, че мистър Браунлоу може да дойде тази сутрин да те види и ние трябва да изглеждаме колкото може по-добре, тъй като колкото по-хубав вид имаме, толкова по-доволен ще бъде той. — И като каза това, старата жена се залови да стопли супа в тенджерка, която Оливър

реши, че е достатъчно силна за цял обед най-малко на триста и петдесет питомци от бедняшкия дом.

— Обичаш ли картини, миличко? — запита старата жена, като видя какъв вперен поглед бе отправил Оливър към портрета, окачен на стената точно срещу стола му.

— Не мога да бъда сигурен в това, госпожо — каза Оливър, без да сваля очи от платното. — Виждал съм толкова малко картини, че и сам аз не зная дали ги обичам. Какво красиво и мило лице има тази дама!

— Ох — възкликна старата жена, — художниците винаги рисуват дамите по-хубави, отколкото са в действителност, иначе няма да имат никакви клиенти, мое дете. Човекът, който е измислил машина за снимане на портрети, би трябвало да знае, че тя никога не ще има успех, тъй като е твърде честна. Да, твърде честна — каза старата жена, като се засмя от сърце на собственото си остроумие.

— Това — това истински образ ли е, госпожо? — запита Оливър.

— Да, портрет е — каза старата жена, като вдигна за миг очи от супата.

— Чий? — запита Оливър.

— Не знам това, мило дете — отвърна добродушно старата жена. — Предполагам, че дамата не е нито моя, нито твоя позната. Изглежда, че ти харесва.

— Толкова е мила — отвърна Оливър.

— Да не би нещо да те плаши? — каза старата жена, като забеляза учудена изпълнения със страхопочитание поглед, с който детето разглеждаше портрета.

— О, не, не — отвърна Оливър, — но очите ѝ изглеждат тъй тъжни, и както съм седнал тук, просто като че ли са отправени към мене. Това кара сърцето ми да тупа по-силно, сякаш картината е жива и иска да ми заговори, но не може — прибави с тих глас Оливър.

— Господи помилуй! — възкликна сепната старата жена. — Не говори така, мое дете. След болестта си станал, възбудим. Нека да ти преместя стола от другата страна и тогава няма да е пред очите ти. Ето, така! — каза старата жена, като направи, каквото бе намислила. — Сега поне не я виждаш.

Но Оливър я виждаше във въображението си тъй ясно, сякаш не бе променил мястото си, обаче счете за по-добре да не тревожи

добрата стара дама, така че ѝ се усмихна мило, когато тя го погледна. Мисис Бедуин, доволна, че сега детето се чувства по-добре, посоли супата и надrobi в нея парче препечен хляб с такова суетене, каквото се изисква при подобна тържествена работа. Оливър се справи със супата удивително бързо. Той едва бе погълнал последната лъжичка, когато някой почука леко на вратата.

— Влезте — каза старата жена и в стаята се появи мистър Браунлоу.

Старият джентълмен влезе бодро, обаче едва бе вдигнал очила на челото и бе пхнал ръце отзад, под полите на халата си, за да разгледа добре Оливър, когато лицето му премина през най-различни фази на изкривяване. Оливър бе много отслабнал и изнемощял от болестта и когато направи несполучлив опит да стане на крака от уважение към благодетеля си, той отново се отпусна немощно в стола си. А работата е там, че, искрено казано, сърцето на мистър Браунлоу бе достатъчно голямо за шестима човечно настроени господа, поради което то напълни очите му със сълзи посредством някакъв особен водоснабдителен процес, който не сме достатъчно големи философи да обясним.

— Клетото момче, клетото момче! — каза мистър Браунлоу, като се изкашля. — Малко нещо съм прегракнал тази сутрин, мисис Бедуин. Боя се, че съм се простудил.

— О, надявам се, че не сте, сър — каза мисис Бедуин. — Не съм ви давала нищо влажно, сър.

— Не зная, Бедуин. Не зная — повтори мистър Браунлоу. — Струва ми се, че вчера на обяд кърпата ми беше малко влажничка, но това няма никакво значение. Как се чувстваш, миличък?

— Много щастлив, сър — отвърна Оливър. — И съм ви много признателен за добрината, която проявявате към мене.

— Добро момче — каза мистър Браунлоу с дебел глас. — Дадохте ли му да похапне нещо, Бедуин? Някаква кашица, а?

— Току-що изяде цяла паница чудесна, силна супа, сър — отвърна мисис Бедуин, като се поизправи и изрече последната дума с особено натъртване, за да покаже, че между кашица и добре приготвена супа няма абсолютно нищо общо.

— Ух — възкликна мистър Браунлоу с леко потърсване, — една-две чашки портвайн биха му оказали много по-голяма полза. Нали

така, Том Уайт?

— Името ми е Оливър, сър — поправи го малкият болник с твърде учуден поглед.

— Оливър — каза старият джентълмен. — Оливър чий? Оливър Уайт ли?

— Не, сър, Туист. Оливър Туист.

— Чудновато име! — забеляза старият джентълмен. — Какво те накара да кажеш на полицейския следовател, че се наричаш Том Уайт?

— Никога не съм му казвал подобно нещо — отговори изумено Оливър.

Това така прозвуча като лъжа, че старият джентълмен погледна строго Оливър право в лицето. Невъзможно беше да се съмнява човек в него. По слабите му и изострени черти бе изписана самата истина.

— Станала е някаква грешка — каза мистър Браунлоу. Но макар поводът да гледа вперено Оливър вече да не съществуваше, старата му мисъл, че между момчето и някое познато нему лице има голяма прилика, го обхвана така силно, че той просто не можеше да смене погледа си.

— Надявам се, че не ми се сърдите, сър — промълви Оливър, като вдигна умолително очи.

— Не, не — отговори му старият джентълмен. — Ха! Какво е това? Бедуин, погледнете тук!

С тези думи той посочи бързо към картината над Оливъровата глава, а после към лицето на момчето. То беше нейното живо копие. Очите, главата, устата, всяка черта беше подобна. А в момента и изразът бе тъй еднакъв, че сякаш и най-дребната линийка бе съвсем точно копирана!

Оливър не разбра причината на това внезапно възклицание. Тъй като беше все още недостатъчно силен да понесе стресването, което то му причини, той изпадна в безсъзнание. Това бе истинска слабост от негова страна, която обаче дава възможност на разказвача да облекчи читателя от напрежението му относно съдбата на двамата млади възпитаници на веселия стар джентълмен и да проследи какво става по-нататък с тях.

Както вече бе отбелязано. Хитреца и неговият изискан приятел мастър Бейтс се присъединиха към тълпата, която бе вдигнала олелия подир Оливър, след като по незаконен начин бяха отнели

принадлежащата на мистър Браунлоу вещ. Те сториха това, изпълнени с похвална загриженост за собствената си безопасност. И понеже независимостта и свободата на действията на личността са измежду най-достойните за похвала принципи на всеки истински англичанин, едва ли е необходимо да подчертаем пред читателя, че това тяхно деяние е годно да ги издигне в очите на всички общественици и родолюбци. А също че това крепко доказателство за загрижеността им относно собственото добро потвърждава правотата на онзи закон, който някои дълбокомислени и здраво — разсъждаващи философи смятат за главен двигател на природата. Споменатите философи много мъдро свеждат проявите на тази добра дама към някакви си принципи и теории и като правят хубав комплимент на нейната мъдрост и разбиране, напълно пренебрегват всякакви съображения за великодушие и добро чувство. Защото това са неща, стоящи далеч от споменатото същество от женски пол, което по общо признание стои над безбройните малки слабости и недостатъци на собствения си пол.

Ако търсех и друго доказателство за строго философския характер на поведението на тези двама млади господа в тяхното твърде деликатно положение, веднага бих го намерил в обстоятелството (също така споменато в предишните редове на този разказ), че те изоставиха преследването, щом общото внимание се съсредоточи върху Оливър, като веднага се отправиха към къщи по възможния най-близък път. Но в действителност, подобно на пияници, вместо да съкратят разстоянието, в старанието си да намерят най-правата насока, двете момчета бързо прекосиха цяла мрежа тесни улички и площади и най-после се осмелиха да спрат под нисък и тъмен свод. Като помълча толкова, колкото бе необходимо да си поеме дъх, мастър Бейтс възкликна от радост и удоволствие и избухвайки в неудържим смях, просна се на един праг и се затъркаля в припадък на веселие.

— Какво ти става? — запита Хитреца.

— Ха-ха-ха! — ревеше Чарли Бейтс.

— Я не вдигай врява — сопна му се Хитреца, като се огледа предпазливо наоколо. — Да не би да искаш да те пипнат, глупак такъв?

— Не мога да се сдържа — каза Чарли, — не мога да се сдържа! Като го гледах само как пердашеше напред с такава скорост, как се блъскаше в ъглите и се удряше в железните стълбове, сякаш самият той е от желязо, а пък всъщност аз тичах и виках подире му, с

открадната бърсалка в джоба — ох, божичко, божичко. — Със своето въображение мастър Бейтс си припомни случката в твърде силни краски. Като стигна до тази точка, той отново се затъркаля по прага, смеейки се още по-силно от по-рано.

— Какво ще каже Феджин? — запита Хитреца, като се възползува от следващия промеждутък на задъхване от страна на приятеля си, за да му зададе този въпрос.

— Какво? — повтори мастър Бейтс.

— Да, какво? — каза Хитреца.

— Я, та какво би могъл да каже? — зададе си въпрос Чарли, като прекрати веселието си малко нещожно внезапно, тъй като държането на Хитреца беше доста необикновено. — Какво би могъл да каже?

Мистър Докинс изсвири продължително с уста, сетне си свали шапката, почеса си главата и кимна три пъти.

— Какво искаш да кажеш с това? — запита го Чарли.

— Тур-рул-ло-ло, туп-туп-тупа-туп — каза Хитреца с лека подигравателна усмивка на интелектуалната си физиономия.

Това беше предназначено за обяснение, но то не бе задоволително. Такова го намери мастър Бейтс и затова пак запита:

— Какво искаш да кажеш?

Хитреца не отговори нищо, той само си сложи отново шапката и като събра в ръка дългите поли на жакета си, турна си езика в бузата, потупа изразително носа си около половин дузина пъти и като се обърна на пети, затътра крака надолу по площада. Мастър Бейтс го последва със замислена физиономия.

Шумът от стъпки по скърцащите стъпала няколко минути подир този разговор сепна веселия джентълмен, който се бе надвесил над огъня с парче варен суджук и малък самун хляб в лявата ръка и джобно ножче в дясната. На пиростията в огнището се виждаше калайдисана тенджерата. Когато се извърна и погледна остро изпод гъстите си червени вежди, на бледото му лице се появи злодейска усмивка. Той наведе око към вратата и се послуша.

— Ха, какво е това? — промърмори евреинът, като промени израза на лицето си. — Само двама? А къде е третият? Не е възможно да им се е случила някаква неприятност. Я чакай!

Стъпките дойдоха по-близо; те стигнаха до площадката. Вратата се отвори и Хитреца и Чарли Бейтс влязоха вътре, като я затвориха

след себе си.

ГЛАВА XIII

НА УМНИЯ ЧИТАТЕЛ БИВАТ ПРЕДСТАВЕНИ НЯКОИ НОВИ ПОЗНАЙНИЦИ, ОТНОСНО, КОИТО СЕ РАЗПРАВЯТ РАЗНИ ИНТЕРЕСНИ НЕЩА, СВЪРЗАНИ С НАСТОЯЩАТА ПОВЕСТ

— Къде е Оливър? — каза евреинът със заплашителен вид. — Къде е момчето?

Младите крадци хвърлиха такъв поглед на възпитателя си, сякаш се бяха изплашили от яростта му, и се изгледаха смутено един друг. Те обаче не отговориха нищо.

— Какво е станало с момчето? — каза евреинът, като сграбчи Хитреца за яката и изсипа върху му най-ужасни закани. — Отговаряй, иначе ще те удуша!

Заплахите на мистър Феджин звучаха така сериозно, че Чарли Бейтс, който на всяка цена желаше да бъде там, където е безопасно и който смяташе за твърде вероятно, че ще дойде и неговият ред да бъде удушен, падна на колене и нададе висок и продължителен вой — нещо средно между мученето на бесен бик и звука на тромпет.

— Ще отговориш ли? — гърмеше евреинът, като разтърсваше Хитреца така силно, че беше наистина чудно как той все още можеше да стои облечен в големия си жакет.

— Е, пипнаха го фантетата и толкова — каза сърдито Хитреца. — Хайде, пусни ме сега! — И като се изви ловко, той се измъкна с едно движение от големия си жакет, и го остави в ръцете на евреина. После грабна вилицата за пържене и я заби в жилетката на веселия стар джентълмен. Ако бе сполучил в това, което възнамеряваше, веселието на стария джентълмен хубавичко щеше да се прекрати.

При това нападение евреинът отскочи назад с по-голяма ловкост, отколкото можеше да се очаква от човек с неговия донейде хром изглед. После, като сграбчи бирена бутилка, той се приготви да я захвърли върху главата на нападателя. Но в това време Чарли Бейтс отвлеche вниманието му с наистина ужасен рев, така че старият евреин промени посоката и запрати бутилката право към коленичилиия млад джентълмен.

— Ха, каква е тази дандания! — изръмжа груб глас. — Кой ме замери? Добре, че ме улучи само бирата, а не и бутилката, иначе щях да ви дам да разберете. Бих могъл да се сетя, че само един дяволски богат, проклет евреин може да си позволи да разлива нещо друго освен вода — пък и той не би го направил, ако не го биваше в кражбите. За какво е всичко това, Феджин? Дявол да го вземе, цялата ми кърпа около врата е опръскана с бира! Влез, проклета гадино. Защо стоиш вън, да не би да се срамуваш от господаря си? Влез!

Човекът, който изръмжа тези думи, имаше едра снага и изглеждаше на около тридесет и пет години. Беше облечен в чер плюшен жакет, много мръсни и дрипави бричове, високи навървени обувци и сиви памучни чорапи, под които се очертаваха яки крака, с големи, издути прасци — този вид крака, които в подобен костюм винаги изглеждат, че им липсва нещо, ако около тях не са намотани вериги, които да ги разкрасяват. На главата си имаше кафява шапка, а около врата си мръсна копринена кърпа, с чиито оръфани краища сега избърса блискалата се по лицето му бира. След като направи това, той разкри широко, грубо лице, с брада, небръсната от три дни, и две свирепи очи, едното от които бе така оцветено, че по него веднага се забелязваха следите от скорошен удар.

— Влез, чуваш ли? — изкряска този приятен грубиян. Бяло рунтаво куче с издраскана на двадесет места муцуна влезе дебнешком в стаята.

— Защо не влезе по-рано? — каза човекът. — Взел си нещо много да ми се надуваш пред хора! Лягай долу!

Тази заповед бе придружена от ритник, който запрати кучето на другия край на стаята. То обаче изглеждаше свикнало с подобно отнасяне, тъй като се сви кротко в един ъгъл, без да издаде никакъв звук. Като запремига с болните си очи двадесет пъти в минута, кучето се зае да оглежда стаята.

— Какви са тези работи? Мъчиш момчетата, а, алчен, дърт мошенико? — каза човекът, като седна. — Чудя се, че не са те убили! Ако аз бях на тяхно място, непременно бих го направил. Ако ти бях чирак, отдавна бих ти видял работата, а сетне — не, не бих те продал, тъй като не струваш за нищо, освен да те сложи човек в някаква стъкленица като образец на грозотия, само че лошото е, дето не се произвеждат такива големи стъкленици.

— Полека, полека! Мистър Сайкс — каза разтреперан евреинът, — не приказвай така високо.

— Няма какво да ми любезничиш — отвърна грубиянинът, — когато се държиш така, винаги вкарваш човека в беда. Знаеш много добре името ми, така че ме наричай с него. Няма да го посрамя, когато му дойде времето.

— Добре, добре тогава, Бил Сайкс — каза евреинът с унизително смирение. — Изглеждаш ми в лошо настроение, Бил.

— Може и така да е — отвърна Сайкс. — Но, струва ми се, че и твоето настроение не е по-добро, освен, ако хвърлянето на бирени бутилки за тебе не е израз на ярост, също, както когато плещиш и ...

— Да не би да си полудял? — каза евреинът, като го дръпна за ръкава и посочи към момчетата.

Мистър Сайкс се задоволи да завърже въображаем възел под лявото си ухо и да наведе глава над дясното рамо. Това беше пантомима, която евреинът изглежда разбра отлично. После Сайкс си поиска ракия, като стори това с жаргона, с който изобилстваха приказките му и който би бил неразбираем, ако го предадохме тук.

— Само внимавай да не сипеш вътре отрова — каза мистър Сайкс, като сложи шапката си на масата.

Той каза това на шега, но ако бе видял злата усмивка, с която евреинът си прехапа долната устна, когато се обърна към долапа, той не би сметнал предупреждението за напълно излишно.

След като изпи две-три чаши ракия, мистър Сайкс благоволеше да прояви известно внимание към младите господа. Тази негова любезност насочи разговора към Оливър. Двете момчета разказаха подробно за причината и начина, по който бе заловен Оливър, като Хитреца направи такива добавки към истината, каквито считаше, че биха били най-полезни при съществуващите обстоятелства.

— Боя се, че той може да разправи неща, които ще ни навлекат някоя беда — заяви евреинът.

— Твърде е вероятно — отвърна му Сайкс със зловна усмивка. — Спукана ти е работата, Феджин.

— И знаеш, боя се — продължи евреинът, сякаш не бе забелязал прекъсването, — боя се, че ако нашата работа е спукана, същото може да сполети и други и че в края на краищата ти ще си изпатиш малко повече от мене, миличък.

Сайкс се сепна и се извърна към евреина. Но раменете на стария джентълмен бяха вдигнати чак до ушите, а очите му гледаха безцелно към отсрещната стена.

Последва дълго мълчание. Всеки член на това почитено общество се вдълбочи в собствените си мисли, без да се изключва и кучето, което облизваше заканително муцуната си и сякаш си представяше как ще се нахвърли върху краката на първия мъж или жена, които срещне, когато излезе на улицата.

— Някой трябва да узнае какво е станало в участъка — заяви мистър Сайкс с много по-нисък глас, отколкото когато влезе.

Евреинът кимна одобрително.

— Ако не е издал нищо и са го осъдили, тогава няма защо да се боим, преди да го пуснат — каза мистър Сайкс, — и тогава не бива да го изпуснем. Трябва да го пипнете по някакъв начин.

Евреинът отново кимна.

Очевидно това беше разумен начин на действие, обаче за нещастие против него съществуваше много силно възмущение. То се състоеше в това, че Хитреца, Чарли Бейтс, Феджин и мистър Уилиам Сайкс — заедно и поотделно, имаха дълбоко вкоренена омраза към участъците и на всяка цена избягваха да се мяркат край тези места при каквито и да било обстоятелства.

Мъчно е да се отгатне колко щяха да седят така и да се гледат един друг, обхванати от не съвсем приятни мисли. Не е обаче необходимо да се правят догадки по този въпрос, тъй като внезапното влизане на двете млади дами, които Оливър бе видял при един пораншен случай, стана причина разговорът отново да протече.

— Точно каквото ни трябва! — каза евреинът. — Бети ще отиде, нали, миличка?

— Къде? — запита младата дама.

— Само до участъка, моя мила — каза ласкаво евреинът. Дължим да отбележим, че младата дама не отказа категорично да свърши възложената ѝ работа, тя само подчерта, натъртено и безусловно, че би желала „да я вземат дяволите“, ако направи, каквото искаха от нея. Това беше само учтив и деликатен начин да отхвърли молбата, който показва, че младата дама бе добре възпитана и не можеше да си позволи да обиди събеседника си, като му откаже рязко и направо.

Лицето на евреина се отпусна надолу. Той махна поглед от тази млада дама, която беше весело, да не кажем, блестящо, облечена в червена дреха, зелени обувки и жълти книжки за къдрене, и се обърна към другата.

— Нанси, миличка — каза сладко евреинът, — а ти какво ще кажеш?

— Тази работа хич няма да я бъде, така че няма защо да се опитваш и с мене, Феджин — отговори му Нанси.

— Какво искаш да кажеш с това? — каза мистър Сайкс, като погледна сърдито.

— Точно туй, което казвам, Бил — отвърна спокойно Нанси.

— Та тъкмо ти си за тази работа — убеждаваше я мистър Сайкс, — в тази околност никой не те познава.

— И понеже не искам да ме знаят, предпочитам да кажа „не“ отколкото „да“, Бил — отвърна Нанси все така спокойно.

— Феджин, тя ще отиде — каза Сайкс.

— Не, Феджин, няма да отида — каза Нанси.

— Да, ще отиде — повтори Сайкс.

Мистър Сайкс беше прав. Било със заплахи, било с обещания и подкупи най-после успяха да убедят въпросната дама да предприеме намисленото. Съображенията, които я караха да отказва да го стори, не бяха като тези на симпатичната ѝ приятелка, тъй като тя скоро се бе преместила от далечното, но почтено предградие Ратклиф, в околността на Фийлд Лейн, поради което не се боеше, че ще бъде забелязана от някои от многобройните си познати.

Ето защо, препасана с чиста бяла престилка върху роклята си, пхнала книжките си за къдрене под сламена шапка (всичко това, взето от неизчерпаемия склад на евреина), мис Нанси се приготви да изпълни поръчката.

— Чакай малко, мила — каза евреинът, като извади малка покрита кошница. — Дръж това в едната си ръка. Така ще бъде по-прилично.

— Нека да държи и един ключ в другата ръка, Феджин — каза Сайкс, — всичко ще изглежда като истинско.

— Да, да, мила, така е — каза евреинът, като окачи един голям ключ на показалеца на дясната ѝ ръка. — Ето, чудесно! Наистина чудесно, миличка! — каза евреинът, като потриваше ръце.

— О, клетият ми брат! Горкото ми, миличко, сладко, невинно братче! — възкликна Нанси, като избухна в сълзи и закърши отчаяно ръце. — Какво ли е станало с него! Къде ли са го завели! Имайте милост и ми кажете какво са сторили на милото детенце, господа. Моля ви се, господа, моля ви се!

Като изрече тези думи с най-печален и съкрушителен глас, за безкрайно удоволствие на слушателите си, мис Нанси се спря, намигна на компанията, кимна им с усмивка и изчезна.

— А-а, умно момиче си е тя, милички — каза евреинът, като се обърна към младите си приятели и поклати тържествено глава, сякаш ги подканваше да следват блестящия пример, който току-що бяха видели.

— Прави чест на своя пол — добави мистър Сайкс, като си напълни чашата и удари масата с огромния си юмрук. — Да пием за нейно здраве и с пожелание всички да приличат на нея.

Докато тези и други подобни похвали се сипеха по адрес на способната Нанси, тази млада дама се отправи за участъка. Скоро тя пристигна благополучно там, малко нещо смутена от това, че бе вървяла по улицата сама и незащитена.

Като влезе от задния вход, тя почука леко с ключа на вратата на една от килиите и се заслуша. Отвътре не се чуваше никакъв звук, затова тя се изкашля и отново се послуша. Все още не се получи никакъв отговор, така че тя заговори.

— Ноли, миличък — продължи Нанси с нежен глас, — Ноли?

Вътре нямаше никой друг освен един мизерен престъпник без обувки, който бе затворен, защото свирел на флейта из улиците, и след като доказали вината му срещу обществото, мистър Фанг справедливо го осъдил да престои месец в изправителния дом, като направил подходящата и духовита забележка, че понеже дробовете му са твърде

мощни, по-добре е да употреби силата им в работилницата на изправителния дом, отколкото в свирене на флейта. Подсъдимият не отговорил нищо, тъй като оплаквал на ума си флейтата, която била конфискувана за обществено ползване. Нанси приближи до следващата килия и почука.

— Е, какво има! — извика слаб и немощен глас.

— Има ли там едно малко момче? — запита Нанси, като предварително въздъхна.

— Не — отвърна гласът, — пази боже.

Това беше скитник на шестдесет и пет години, който бе затворен за това, че не бе свирил на флейта, или, с други думи, за това, че бе просил из улиците, без да прави нищо за препитанието си. В следващата килия имаше друг човек, когото щяха да пращат в същия изправителен дом за това, че продавал тенекиени тенджери без позволено, с която дейност наистина вършел нещо за препитанието си.

Но тъй като никой от тези престъпници не отговаряше на името Оливър, нито пък знаеше нещо за него, Нанси отиде право при дебелия полицай с жилетката на резки и с най-жални ридания и въздишки, чийто ефект подсилваше с ловко и навременно размахване на ключа и кошницата, поиска да освободят собственото й мило братче.

— Той не е при мене, мила — каза старият човек.

— Тогава къде е? — изписка Нанси разтревожена.

— Ами господинът го взе — отвърна полицаят.

— Кой господин? О, боже господи! Какъв господин? — възкликна Нанси.

В отговор на тези несвързани въпроси възрастният човек уведоми силно развълнуваната сестра, че Оливър припаднал в съдебната зала и бил оправдан поради това, че един свидетел доказал как кражбата била извършена от друго момче, което не заловили. След това пострадалият джентълмен го отвел безчувствен в собствения си дом, относно което човекът можа да каже само това, че се намира някъде в Пентонвил, тъй като чул да споменават това име на кочияша.

В състояние на ужасно съмнение и несигурност, дълбоко обезпокоена, младата дама се отправи със залитане към портата, а сетне, като ускори стъпките си и затича бързо, тя се отправи към дома

на евреина по най-сложния и заобиколен път, който можа да ѝ дойде на ума.

Веднага щом чу разказа ѝ, мистър Бил Сайкс повика бързо бялото куче и като си сложи шапката, излезе тичешком, без да губи време да си вземе сбогом с компанията.

— Непременно трябва да узнаем къде е сега Оливър, милички. Необходимо е да го намерим на всяка цена — каза евреинът силно възбуден. — Чарли, дебни, обикалай, докато ми донесеш някакви новини за него! Нанси, мила, наложително е да го намерим. Разчитам на тебе, миличка — на тебе и на Хитреца! Чакайте, чакайте — прибави евреинът, като отключи с разтреперана ръка едно чекмедже. — Ето ви пари, милички. Тази вечер затварям дюкяна. Знаете къде можете да ме намерите! Не оставайте тук нито за миг. Нито за миг, милички!

С тези думи той ги избута от стаята и като заключи и зарези грижливо вратата зад тях, извади от скривалището кутията, която, без да иска, бе показал на Оливър. Сетне бързо се зае да напъха часовниците и скъпоценностите под дрехата, си.

Докато вършеше това, стресна го почукване по вратата.

— Кой е там? — извика дрезгаво той.

— Аз! — отвърна гласът на Хитреца през ключалката.

— Сега пък какво има? — извика нетърпеливо евреинът.

— Нанси пита дали да го отмъкне от другото място.

— Да — отвърна евреинът, — където успее да го пипне. Намерете го, намерете го, само това. Аз ще знам после какво да направя, не се бойте.

Момчето промърмори, че разбира, и забърза надолу по стълбата подир приятелите си.

— Досега не ни е издал — каза евреинът, като продължи работата си. — Ако възнамерява да плеши за нас пред новите си приятели, все още можем да му затворим устата.

ГЛАВА XIV

НОВИ ПОДРОБНОСТИ ОКОЛО ОЛИВЪРОВИЯ ПРЕСТОЙ В ДОМА НА МИСТЪР БРАУНЛОУ, КАКТО И ЗАБЕЛЕЖИТЕЛНОТО ПРЕДСКАЗАНИЕ, ИЗРЕЧЕНО ОТ МИСТЪР ГРИМУИГ, СЛЕД КАТО МОМЧЕТО ОТИВА ДА ИЗВЪРШИ ПОРЪЧКА

Оливър скоро се съвзе от припадъка, който му бе причинило внезапното възклицание на мистър Браунлоу. Както старият джентълмен, така и мисис Бедуин избягваха да приказват повече за портрета. Последвалият разговор не засегна нито миналото, нито бъдещите възможности на Оливър, а се въртеше само около неща, които можеха да го забавляват, без да му причинят възбуда. Той беше все още твърде слаб, за да стане за закуска. Но когато на следния ден слезе в стаята на икономката, първата му работа беше да хвърли поглед към стената, с надежда отново да зърне образа на красивата дама. Очакванията му обаче отидоха напразно, тъй като картината я нямаше.

— Ах! — каза икономката, като проследи погледа му. — Виждаш ли, няма я.

— Да, госпожо, виждам — отвърна Оливър. — Защо са я преместили?

— Свалихме я, мое дете, защото мистър Браунлоу каза, че както изглежда, тя те тревожи и може би ще ти попречи да оздравееш — каза старата жена.

— О, не, в никакъв случай. Тя съвсем не ме разтревожи, госпожо — каза Оливър. — Правеше ми голямо удоволствие да я гледам. Тя наистина много ми харесваше.

— Добре, добре — каза старата жена добродушно, — гледай да оздравееш по-скоро, миличък, тогава отново ще я окачим. Обещавам ти! А сега нека говорим за друго.

Това беше едничкото нещо, което тогава Оливър можеше да научи за картината. Тъй като старата жена бе толкова добра към него през време на болестта му, той се постара да не мисли по този въпрос, затова внимателно слушаше най-разнообразните истории, които тя му разказваше, за своята обичлива и хубава дъщеря, омъжена за обичлив и хубав човек някъде в провинцията, за сина си, който бил чиновник при търговец в западноиндийските острови и който също така бил такъв добър млад човек и пишел такива мили писма четири пъти в годината. Тези приказки така разчувстваха мисис Бедуин, че сълзи се показаха на очите ѝ. Когато старата жена свърши да разисква прекрасните качества на децата си и заслугите на своя добър и нежен съпруг, починал, клетичкият, преди двадесет и шест години, вече беше станало време за чая. След това тя захвана да му показва игра на карти за двама души, която той бързо схвана и на която играха с голяма тържественост и увлечение, докато стана време да дадат на малкия болник малко топло вино с вода и парче препечен хляб, след което той си легна удобно да спи.

Щастливи бяха дните на Оливъровото оздравяване. Всичко бе тъй тихо, чисто и подредено. Всички бяха тъй добри и любезни, че след шума и безпокойствата, сред които всякога бе живял, тук му се виждаше като рай. Щом стана достатъчно силен да може да се облича, мистър Браунлоу му поръча нови дрехи, нова шапка и нови обувки. И понеже му казаха, че може да прави със старите си дрехи, каквото иска, Оливър ги даде на слугинята, която се бе държала много мило с него; поръча ѝ да ги продаде на някой евреин, а парите да задържи за себе си. Тя стори това с готовност и когато Оливър погледна от прозореца на гостната стая и видя как евреинът ги мушна в торбата си и отмина, той много се зарадва, че се бяха махнали вече от него и сега не съществуваше никаква опасност да ги облече отново. Искрено казано, те бяха същински дрипи, а Оливър никога по-рано не бе имал нови дрехи.

Една вечер, около една седмица след историята с картината, когато той седеше и разговаряше с мисис Бедуин, мистър Браунлоу

прати долу да съобщят, ако Оливър Туист се чувства добре, да се качи в кабинета му да поговорят малко.

— Мили боже! Измий си бързо ръцете и дай да ти среща добре косата, мое дете — каза мисис Бедуин. — Света Богородице! Ако знаех, че ще те повика, щях да ти сложа нова яка и щях да те наглася като кукличка!

Оливър направи, каквото му поръча старата жена, и макар тя да се оплакваше, дете няма дори време да изглади малкото воланче, с което свършваше яката му, той изглеждаше много нежен и хубав въпреки това опущение, а когато го изгледа с доволство от глава до пети, тя заяви, че дори и да бе имала повече време да го приготви, едва ли би могла да го направи по-хубав.

Окуражен по този начин, Оливър почука на вратата на кабинета. Мистър Браунлоу го покани да влезе и той се намери в малка вътрешна стая, цялата изпълнена с книги, чийто прозорец гледаше към някаква приятна малка градина. До прозореца имаше маса, на която мистър Браунлоу четеше нещо. Когато видя Оливър, той остави книгата настрана и го повика да дойде и седне до масата. Оливър го послуша, като се чудеше как може да има хора, които да са в състояние да прочетат много книги, писани, за да направят човечеството по-мъдро. На това се чудят и много други хора, доста по-опитни от Оливър Туист.

— Тук има много книги, нали, мое момче? — каза мистър Браунлоу, като забеляза любопитството, с което Оливър разглеждаше рафтовете, стигащи от пода до тавана.

— Наистина, че са много, сър — отвърна Оливър.

— Ако се държиш добре, ще ти дам да ги прочетеш — каза любезно старият джентълмен. — И това ще ти хареса повече, отколкото да гледаш кориците им — поне относно някои от тях, тъй като има книги, чиито корици са най-хубавото им нещо.

— Предполагам, че такива са тези дебели томове, сър — каза Оливър, като посочи към няколко тежки книги с доста позлата по обвивките.

— Не винаги най-тежки са дебелите книги — осведоми го старият джентълмен, като го погали по главата и се усмихна, — има други, също така тежки, макар и по-малки на вид. Би ли желал да станеш учен човек и да пишеш книги?

— Струва ми се, че бих предпочел да ги чета, сър — отговори Оливър.

— Какво! Не ти ли се иска да станеш писател? — каза старият джентълмен.

Оливър се позамисли и най-после каза, че да си продавач на книги, му се струва по-хубаво. Старият джентълмен се разсмя сърдечно на тези думи и заяви, че Оливър е направил много хубава забележка. Това много зарадва момчето, макар и да не схващаше за какво точно става дума.

— Добре, добре — каза старият джентълмен, като отново стана сериозен, — не се бой, докато имаш възможност да правиш тухли или да се заловиш с някой друг занаят, няма да те правим писател.

— Благодаря ви, сър — каза Оливър. Този сериозен отговор отново накара стария джентълмен да се разсмее и да спомене нещо за някакъв си особен инстинкт, но тъй като не разбра този намек, Оливър не му обърна внимание.

— А сега — каза мистър Браунлоу, като заговори дори още по-меко, но и много по-сериозно от всеки друг път — бих желал да внимаваш много в това, което ще ти кажа. Ще ти говоря направо, тъй като смятам, че ще ме разбереш като възрастен човек.

— О, моля ви, сър, не ми казвайте, че ще ме изгоните оттук! — възкликна Оливър, изплашен от сериозния тон, с който старият джентълмен бе започнал разговора. — Не ме изпъждайте отново на улицата. Нека остана тук и ви бъда слуга. Не ме изпращайте в ужасното място, от което дойдох. Имайте милост към едно клето момче, сър!

— Мило дете — каза старият джентълмен, развълнуван от трогателната молба на момчето, — не се бой, няма да те изоставя, ако не ми дадеш основание за това.

— Никога, никога не ще го направя, сър — заяви Оливър.

— Надявам се — подхвана отново мистър Браунлоу. — И аз не мисля, че ще постъпиш така. По-рано съм бил измамван от хора, които съм се старал да облагодетелствам, но въпреки това в тебе имам голяма вяра. Сам не зная защо така много съм загрижен за съдбата ти. Тези, които най-нежно съм обичал, лежат дълбоко в гробовете си и макар радостта и щастието на живота ми да са погребани заедно с тях, аз не

съм заковал в ковчег сърцето си. Тежките страдания само са засилили нежността му.

Старият джентълмен изрече тези думи с нисък глас, по-скоро на себе си, отколкото на събеседника си и тъй като след това замълча, Оливър не каза нищо.

— Добре, добре! — продума най-после старият джентълмен с по-весел тон. — Казах това само защото имаш нежно сърце и като знаеш, че съм преживял големи мъки и страдания, може би ще бъдеш по-внимателен, за да не ме нараниш и ти. Казваш, че си сираче, без никакъв близък на този свят. Това, което можах да разбера за тебе, потвърждава думите ти. А сега, разправи ми историята си — откъде идваш, кой те е отгледал и как си се събрал с хората, с които те намерих. Кажи ми истината и тогава, докато съм жив, няма да останеш без приятел.

Оливъровите ридания задушаваха думите му. Той тъкмо щеше да захване да разправя как е бил отгледан в чифлика и как мистър Бъмбл го бе завел отново в бедняшкия дом, когато откъм входната врата се чу особено нетърпеливо двойно почукване. Прислужничката се качи тичешком по стълбата и съобщи, че е дошъл мистър Гримуиг.

— Ще дойде ли горе? — запита мистър Браунлоу.

— Да, сър — отвърна прислужничката. — Попита ме дали има сладкиши в къщи и когато му отговорих утвърдително, каза, че е дошъл да пие чай.

Мистър Браунлоу се усмихна и като се обърна към Оливър, обясни, че мистър Гримуиг е негов стар приятел и макар да е малко груб в обноските си, все пак в дъното на сърцето си е най-добрият човек на света.

— Да слеза ли долу, сър? — попита Оливър.

— Не — отвърна мистър Браунлоу, — бих предпочел да останеш тук.

В това време в стаята влезе едър възрастен господин, малко куц с единия крак, подпираш се на дебел бастун. Той беше облечен в син фрак, жилетка на черти, плюшени бричове и гетри, а обърнатите краища на широкополата му бяла шапка бяха поръбени със зелено. От жилетката му се подаваше нагръдник със съвсем дребни плисета. На нея беше окачена и много дълга стоманена верижка за часовник, на чийто край се люлееше само един ключ. Краищата на бялата му

околовратна кърпа бяха намотани във вид на топка, голяма колкото портокал. Лицето му се изкривяваше в такива разнообразни гримаси, които просто не могат се описа. Когато говореше, той имаше обичай да изкривява глава на една страна, а едновременно с това да поглежда с ъглите на очите си, което го правеше да заприличва твърде много на папагал. Щом влезе в стаята, той застана точно в това положение и като държеше в протегнатата си ръка малко парче портокалова кора, възкликна със сърдит глас:

— Я погледнете! Виждате ли това! Не е ли чудно и необикновено, че просто не мога да се кача на стълба, без да намеря на нея парче портокалова кора? Едно време окуцах от портокалова кора и знам, че тя ще стане причина и за смъртта ми. Да. Ако не умра от портокалова кора, готов съм да си изям главата!

Мистър Гримуиг придружаваше всяко свое твърдение с това великодушно предложение. В неговия случай то звучеше още по-особено, тъй като дори и да допуснем, само заради аргумента, че ще дойде ден, когато науката ще позволи на хората да изяждат главите си, ако им е угодно, главата на мистър Гримуиг беше толкова голяма, та дори и най-якият човек едва ли би могъл да се надява да я свърши на едно ядене — без да правим и въпрос за дебелия слой пудра, който я покриваше.

— Да, ще си изям главата — повтори мистър Гримуиг, като удари с бастуна си по пода. — Хей! Какво е това? — възкликна той, като погледна към Оливър и отстъпи назад една-две крачки.

— Това е малкият Оливър Туист, за когото вече ви разправих — каза мистър Браунлоу.

Оливър се поклони.

— Надявам се, вие не искате да кажете, че това е момчето, което боледуваше от треска, нали? — каза мистър Гримуиг, като се отдръпна още няколко крачки назад. — Чакайте малко! Не говорете! Спрете ... — продължи мистър Гримуиг рязко, изгубил всякакъв страх от треската във възторга си от откритието, което бе направил. — Това е момчето, което е държало портокала! Ако това не е момчето, което е държало портокала и е хвърлило това парче кора на стълбите, аз ще си изям главата, а също и неговата.

— Не, не, той не е имал никакъв портокал — каза смеешком мистър Браунлоу. — Хайде, елате! Махнете си шапката и кажете нещо

на малкия ми приятел.

— Този въпрос ме засяга твърде много — каза раздражителният стар господин, докато изваждаше ръкавиците си. — По плочника на нашата улица все се търкалят парчета портокалови кори и знам, че момчето на доктора, който живее на ъгъла, нарочно ги слага там. Една млада жена снощи се подхлъзна на едно парче и се блъсна в оградата ми. После, щом като се изправи, я видях да поглежда към проклетата му табела. — Не отивайте при него — извиках ѝ от прозореца, — този човек е убиец! Поставя капани на хората! И такъв си е. Ако не е — и сприхавият стар господин удари силно с бастуна си по земята, с което движение приятелите му винаги знаеха, че изразява добре познатото предложение, когато не го изказва с думи. Сетне, като продължаваше да държи в ръка бастуна си, той седна и разтваряйки двоен монокъл, окачен на широка черна панделка, той отправи поглед към Оливър. Последният забеляза, че е обект на наблюдение, и поруменя, като се поклони отново.

— Това е момчето, така ли? — каза най-сетне мистър Гримуиг.

— Да, това е — отвърна мистър Браунлоу.

— Как си, момче? — попита мистър Гримуиг.

— Много по-добре, сър, благодаря ви.

Мистър Браунлоу схвана, че оригиналният му приятел се готви да каже нещо неприятно, затова помоли Оливър да слезе долу и съобщи на мисис Бедуин, че са готови за чая. Оливър не харесваше много държанието на гостенина, така че с удоволствие отиде да изпълни поръчката.

— Мило момченце е, нали?

— Не знам — отвърна заядливо Гримуиг.

— Не знаете ли?

— Не. Не знам. Никога не намирам никаква разлика между едно момче и друго. Познавам само два вида момчета. Калпави момчета и бикоподобни момчета.

— Оливър от кой вид е?

— От калпавите. Имам един приятел, чийто син е от бикоподобните. Казват, че било чудесно момче — с кръгла глава, червени бузи и ококорени очи; ужасно момче — тялото и крайниците му просто като че ли ще пръснат ръбовете на сините му дрехи, има глас на лоцман и апетит на вълк. Знам го много добре! Нещастник!

— Тъй като малкият Оливър Туист не притежава такива качества, няма защо да се ядосвате на него — каза мистър Браунлоу.

— Да, той не притежава тези качества, но неговите може да са по-лоши — заяви мистър Гримуиг.

Тук мистър Браунлоу се окашля нетърпеливо, което, изглежда, достави огромно удоволствие на мистър Гримуиг.

— Казвам, че неговите качества може да са и по-лоши — повтори мистър Гримуиг. — Откъде идва? Кой е? Какъв е? Боледувал е от треска. Какво означава това? Добрите хора не хващат треска. А лошите понякога я пипват, нали? Знаех човек когото обесиха в Ямайка за това, че бе убил господаря си. Той се разболя от треска шест пъти. Затова и не го предложиха за помилване.

Всъщност в дъното на Душата си мистър Гримуиг бе готов да признае, че Оливъровият вид и държанието му бяха много привлекателни, обаче неговата склонност към противоречие беше толкова силна, пък и портокаловата кора така го бе раздразнила, че той още от самото начало реши да се противопостави на приятеля си, още повече че, според мнението му, никой не бе в състояние да му диктува кое момче изглежда добро и кое не. Когато мистър Браунлоу призна, че не би могъл да даде задоволителен отговор на въпросите на приятеля си и възнамерява да разпитва Оливър за миналото му, когато сметне, че момчето е достатъчно укрепнало да понесе това, мистър Гримуиг възкликна насмешливо. После той попита подигравателно дали икономката има обичай да проверява вечер приборите за ядене, тъй като, ако някой хубав ден се окаже, че една-две от сребърните лъжички липсват, той ще знае кой ги е задигнал.

Макар и самият мистър Браунлоу да бе доста импулсивен той беше свикнал с особеностите на приятеля си, така че ги понасяше с добро настроение. И тъй като през време на чая мистър Гримуиг има добрината да признае, че сладкишите са напълно по вкуса му, всичко тръгна съвсем гладко. Оливър, който се бе присъединил към компанията, сега се чувствуваше много по-добре в присъствието на свирепия стар джентълмен.

— А кога ще научите пълната, истинската и подробна история за живота и приключенията на Оливър Туист? — обърна се Гримуиг към мистър Браунлоу, когато свърши чая си и погледна изотстрани момчето.

— Утре сутринта — отвърна мистър Браунлоу. — Бих желал тогава той да остане насаме с мене. Ела тук утре сутринта в десет часа, мое момче.

— Добре, сър — отвърна Оливър. Той отговори малко колебливо, тъй като се смущаваше от пронизателния поглед, който му бе отправил мистър Гримуиг.

— Вижте какво ще ви кажа — прошепна този джентълмен на мистър Браунлоу, — утре сутринта той няма да се яви пред вас. Видях го как се двоумеше. Той ви мами, добри ми приятелю.

— Кълна се, че не ме мами — отвърна с жар мистър Браунлоу.

— Положителен съм, че ви мами. Ако не е така, готов съм ... — и мистър Гримуиг тупна с бастуна си по пода.

— Отговарям с живота си, ако това момче лъже! — каза мистър Браунлоу, като удари по масата.

— А пък аз отговарям с главата си, ако не лъже! — възрази мистър Гримуиг, като също удари по масата.

— Ще видим — заяви мистър Браунлоу, като сдържа гнева си.

— Да, ще видим — повтори и мистър Гримуиг с предизвикателна усмивка, — да, ще видим.

На съдбата бе угодно тъкмо в тази минута мисис Бедуин да донесе книгите, които мистър Браунлоу бе избрал сутринта от същия онзи книжар, който вече взе участие в тази повест. Като ги сложи на масата, тя се готвеше да излезе от стаята.

— Задръжете момчето, което донесе книгите, мисис Бедуин! обърна се към нея мистър Браунлоу. — Имам малко работа с него.

— То вече си отиде, сър — каза мисис Бедуин.

— Пратете да го извикат. Касае се за нещо важно. Човекът е беден, а аз не съм заплатил книгите. Освен това има и някои, които трябва да върна.

Входната врата бе отворена. Оливър изтича в една посока, прислужницата в друга, а мисис Бедуин застана на прага и завика подир момчето, но никакво момче не се виждаше. Оливър и прислужничката се върнаха запъхтени и доложиха, че не са успели да го настигнат.

— Много жалко! — възкликна мистър Браунлоу. — Особено много държах да върна онези книги още тази вечер.

— Изпратете Оливър с тях — каза мистър Гримуиг с иронична усмивка. — Бъдете уверен, че ще ги отнесе благополучно на собственика им.

— Да, моля ви се, нека аз да ги занеса, сър — замоли се Оливър. — Ще тичам по целия път.

Старият джентълмен тъкмо се готвеше да каже, че в никакъв случай няма да позволи на Оливър да излезе, когато особеното предизвикателно покашляне от страна на мистър Гримуиг го накара да пусне Оливър, за да може той да докаже, като свърши бързо поръчката, че мистър Гримуиг несправедливо го подозира.

— Да, мое момче, ще отидеш — каза старият джентълмен. — Книгите са на стола до писалището ми. Донеси ги долу.

Радостен, че може да бъде полезен, Оливър бързо донесе под мишница книгите и зачака с шапка в ръка да чуе какво трябва да предаде на човека.

— Ще кажеш — поръча му мистър Браунлоу, като погледна многозначително Гримуиг, — ще кажеш, че връщаш тези книги и си дошъл да заплатиш четирите лири, които му дължа. Това е банкнота от пет лири, така че ще трябва да ми върнеш десет шилинга остатък.

— Ще си дойда след десет минути, сър — отвърна с готовност Оливър. Той мушна парите в джоба си, сложи внимателно книгите под мишница и като се поклони почтително, напусна стаята. Мисис Бедуин го последва до пътната врата, за да му даде по-добри сведения относно най-близкия път, по който трябваше да мине, името на книжаря и името на улицата. Оливър отвърна, че разбира много добре. Като му даде безброй съвети и напътствия как да не хване настинка, старата жена, най-после го пусна да излезе.

— Господ да благослови сладкото му лице! — каза старата жена, като се загледа подир него. — Просто не ми се иска да го изпусна от погледа си.

В този момент Оливър се обърна весело и кимна, преди да завие зад ъгъла. Старата дама отвърна усмихнато на поздрава му и като затвори вратата, прибра се в стаята си.

— Ще се върне най-много след двадесет минути — каза мистър Браунлоу, като извади часовника си и го сложи на масата. — Тогава ще е вече тъмно.

— Охо! Значи вие наистина очаквате той да се върне, така ли? — запита мистър Гримуиг.

— А вие не очаквате ли? — запита мистър Браунлоу усмихнато.

— Не — каза той, като удари масата с юмрука си. — Не очаквам. Момчето има нови дрехи на гърба си, няколко ценни книги под мишница и банкнота от пет лири в джоба си. Той ще отиде при старите си приятели крадците и ще ви се подиграе. Ако това момче се завърне в тази къща, аз ще си изям главата.

С тези думи той притегли стола си по-близо до масата. Така двамата приятели седяха и чакаха, с часовника помежду им.

За да видим какво значение отдаваме на собствените си преценки и с каква гордост произнасяме и най-смелите си и прибързани заключения, заслужава да се отбележи, че макар и мистър Гримуиг съвсем да не бе коравосърдечен човек и макар да би съжалявал, ако някой измамеше почтения му приятел, в този момент той наистина се надяваше най-горещо Оливър Туист да не се завърне.

Стана толкова тъмно, че знаците на циферблата едва можеха да се видят, обаче двамата господа продължаваха да седят в мълчание, с часовника помежду им.

ГЛАВА XV

В НЕЯ СЕ ПОКАЗВА КОЛКО МНОГО ОБИЧАХА ОЛИВЪР ВЕСЕЛИЯТ СТАР ДЖЕНТЪЛМЕН И МИС НАНСИ

В най-мръсната част на Литл Сафрън Хил има ниска кръчма — тъмна, мрачна дупка, където зиме по цял ден гори газова лампа, а лете не прониква никакъв слънчев лъч. Сега в тъмната ѝ зала седеше човек, свел глава над глинено канче и малка чаша, целият напоен с миризмата на алкохол. Той беше облечен в плюшен жакет, оръфани бричове и полуботуши и дори при това мрачно осветление никой опитен полицейски агент не би могъл да не разпознае в негово лице мистър Сайкс. До нозете му се беше свило бяло, червенооко куче, което или намигаше на господаря си едновременно с двете очи, или пък ближеше прясната рана от едната страна на муцуната си, която, изглежда, бе резултат от някакво недавнашно спречкване.

— Стой мирно, гадино такава! Стой мирно! — каза мистър Сайкс, като прекъсна внезапно мълчанието. Може да се спори дали размишленията му бяха толкова дълбоки, че дори и мигването на кучето бе в състояние да им пречи, или пък чувствата му бяха тъй възбудени от мислите му, че за да ги успокои, трябваше да ритне едно невинно животно. Но каквато и да бе причината, резултатът бе ритник и проклятие, стоварени едновременно върху кучето.

Обикновено кучетата нямат навика да отмъщават на господарите си за нанесените им от тях удари, но кучето на мистър Сайкс притежаваше злия нрав на собственика си, пък и навярно в момента се чувствуваше твърде засегнато от нанесеното му зло, така че заби зъби в единия ботуш. Като го разтърси здраво, то се оттегли с ръмжение под една скамейка и по този начин едва успя да отбегне глиненото канче, с което господарят му го замери.

— Хапеш значи, така ли? — каза Сайкс, като сграбчи в едната си ръка машата, а с другата умишлено разтвори един голям сгъваем нож, който измъкна от джоба си. — Ела тук, дявол проклет! Ела тук! Чуваши ли!

Без съмнение кучето го чу, защото мистър Сайкс говореше в най-грубата гама на най-грубия възможен глас. Но тъй като очевидно нямаше голямо желание да му прережат гърлото, то остана там, където беше, и заръмжа по-свирепо отпреди, като едновременно с това стисна върха на машата между зъбите си и взе да го хапе като някакъв див звяр.

Тази съпротива само озлоби мистър Сайкс още повече. Той коленичи и започна да удря яростно кучето. Животното се мятеше ту наляво, ту надясно, като се зъбеше, ръмжеше и лаеше. Човекът се нахвърляше, проклинаше, псуваше и удряше. Тъкмо когато борбата стана решителна и за двамата, вратата се отвори внезапно и кучето се стрелна навън, като остави Бил Сайкс с машата и ножа в ръка.

Поговорката казва, че за кавга винаги са необходими две страни. Разочарован от поведението на кучето, мистър Сайкс се нахвърли върху новодошлия, който изигра ролята на втора страна.

— Защо, по дяволите, се намесваш между мене и кучето ми? — каза Сайкс с гневно движение.

— Не знаех, миличък, не знаех — отвърна смирено евреинът, тъй като новодошлият беше той.

— Не знаеш ли, измамнико? — изръмжа Сайкс. — Ами не чу ли шума?

— Нищичко не чух, кълна ти се, Бил — отвърна евреинът.

— Така е, ти никога нищо не чуваш — отвърна Бил със свирепа усмивка. — Влизаш и излизаш дебнешком, та никой да не те усети. Бих желал, Феджин, да беше на мястото на кучето преди половин минута.

— Защо? — попита евреинът с принудена усмивка.

— Защото властта се грижи за живота на такива като тебе, които нямат и половината от смелостта на псе, а оставят човека да убие куче, както си намери за добре — отговори Сайкс, като затвори ножа си с многозначителен вид, — ето защо.

Евреинът си потри ръцете и като седна до масата, престори се, че се смее на шегата на приятеля си. Явно беше обаче, че бе много

смутен.

— Хили се! — каза Сайкс, като остави машата на мястото ѝ и го изгледа с диво презрение. — Хили се! Но не ще имаш възможност да ми се надсмиваш освен иззад решетката. Аз те държа в ръцете си, Феджин, и да ме вземе дявол, ако те изпусна. Така че, пази се.

— Тъй, тъй, миличък — каза евреинът. — Зная всичко това много добре. Ние, ние имаме общи интереси. Бил, общи интереси.

— Хм — възкликна Сайкс, сякаш искаше да каже, че интересите бяха повечето на евреина, отколкото неговите. — Е, какво имаш да ми казваш?

— Това, че ти донесох твоя дял. Той е повече, отколкото ти се пада, но други път пък ще мине от тебе.

— Стига си дрънкал — прекъсна го разбойникът, нетърпеливо. — Къде е? Давай!

— Да, да, Бил, чакай малко, чакай малко — отвърна евреинът успокоително. — Ето го! Донесъл съм го благополучно! — И докато говореше, той извади нечиста кърпа от пазвата си, отвърза един голям възел в края ѝ и извади оттам малък пакет, обвит в кафява хартия. Сайкс го дръпна от ръката му и като го разтвори бързо, захвана да брои намиращите се в него жълтици.

— Това е всичко, така ли? — запита Сайкс.

— Всичко — отвърна евреинът.

— Да не би да си разтворил вързопа и да си глътнал една-две по пътя? — попита подозрително Сайкс. — Няма защо да ме поглеждаш обидено; правил си го много пъти. Дръпни дрънкалото.

На обикновен английски език тези думи означаваха „позвъни на звънеца“. На повикването отговори друг евреин, по-млад от Феджин, но почти толкова мръсен и с отблъскваща като неговата външност.

Бил Сайкс само посочи празното канче. Евреинът, разбрал отлично значението на това движение, тръгна да го напълни, като предварително размени многозначителен поглед с Феджин, който вдигна за миг веждите си, сякаш очакваше това, и поклати в отговор глава. Той стори това така леко, че трето лице едва ли би го забелязало. То остана скрито от Сайкс, който в този момент се бе навел да завърже разкъсаната от кучето връзка на обувката си. Ако бе доловил краткото разменяне на знаци, той навярно би помислил, че то не предвещава нещо добро за него.

— Има ли някой тук, Барни? — запита Феджин, като сега говореше, без да вдига очи от земята, тъй като Сайкс го гледаше.

— Абсолютно никой — отвърна Барни, чиито думи независимо от това, дали идваха от сърцето, си проправяха път през носа му.

— Никой? — попита Феджин с учуден глас, с който може би искаше да изрази, че Барни можеше да си позволи да каже истината.

— Никой освен мис Нанси — отвърна Барни.

— Нанси! — възкликна Сайкс. — Къде? Да пукна, ако не уважавам това момиче за големите му вродени способности.

— Закусва с порция варено говеждо в общата зала — отвърна Барни.

— Изпрати я тук — каза Сайкс, като наля чаша ракия. — Изпрати я тук.

Барни погледна свенливо към Феджин, сякаш искаше позволение. И тъй като евреинът продължаваше да мълчи, без да вдига очи от земята, Барни се оттегли. Скоро след това той се завърна, като въведе Нанси. Тя бе нагласена с шапката, престилката, кошницата и ключа — всичко до едно.

— Хванала си му дирите, Нанси, нали? — запита Сайкс, като ѝ подаде чашата.

— Да, Бил — отвърна младата дама, като се справи със съдържанието ѝ. — Да, и това доста ме измори. Хлапакът е бил болен, прикован на легло.

— Ах, Нанси, миличка! — възкликна Феджин, като погледна нагоре.

Не е твърде важно дали едно особено свиване на червените вежди на евреина и едно леко замижаване с двете му вкопани навътре очи предупредиха Нанси, че се е разбърбрала повече, отколкото трябва. Достатъчно е да се придържаме само към фактите, а вярно е, че тя изведнъж се спря и като отправи няколко мили усмивки към мистър Сайкс, обърна разговора за друго. Мистър Феджин се закашля бурно, а мис Нанси дръпна шала си върху раменете и заяви, че е време да си тръгва. Пътят на мистър Сайкс беше до известно място в същата посока като нейния и затова той изрази желание да я придружи. Двамата тръгнаха заедно, последвани на известно разстояние от кучето, което се измъкна от един заден двор, щом видя, че господарят му е далеч.

Когато Сайкс напусна кръчмата, евреинът подаде глава от вратата. Той го изглежда, докато вървеше по тъмния коридор, като поклати свития си юмрук, промърмори някакво проклятие и сетне с отвратителна усмивка седна отново до масата.

Междувременно Оливър отиваше към книжарската будка, като не можеше дори да си представи колко, близо се намира до веселия стар джентълмен. Когато стигна до Клеркенуел, той сви случайно по странична уличка, която не беше точно мястото, през което трябваше да мине. Той откри грешката си едва когато беше изминал половината ѝ и тъй като знаеше, че тя води, накъдето му бе нужно, сметна, че не е необходимо да се връща. Той продължаваше да върви колкото може по-бързо с книгите под мишница.

Оливър си мислеше колко щастлив и доволен трябва да се чувства и си казваше, че би дал какво ли не само да може да зърне горкия мъничък Дик който, гладен и изтезаван, точно сега може би плаче горчиво. В този миг го сепна гласът на млада жена, която изкрещя високо: „О, миличкото ми братче!“ — Едва бе успял да вдигне глава и види какво става, когато две ръце обвиха здраво шията му.

— Недейте — извика Оливър, борейки се. — Пуснете ме. Кой е това? Защо ме спирате?

Едничкият отговор на тези негови думи бяха високите повиквания на младата жена, която го бе прегърнала, хванала кошница и ключ в другата си ръка.

— О, божичко — викаше младата жена. — Намерих го! Ох! Оливър! Оливър! Непослушно дете такова да ме караш толкова да страдам заради тебе! Ела си в къщи, миличък, ела си. Ох намерих го. Благодаря ти, миличък божичко, намерих го! — С тези несвързани възклицания младата жена избухна в плач и изпадна в такава страшна истерия, че две жени, които минаваха точно тогава, запитаха един застанал наблизко касапски калфа с лъсната от лой коса дали не смята, че е необходимо да изтича за доктор. Калфата, който изглеждаше малко нещо отпуснат, да не кажем ленив, отвърна, че не счита това за нужно.

— О, не, не, няма нужда — каза младата жена, като сграбчи ръката на Оливър. — Сега съм по-добре. Ела си веднага у дома, жестоко момче! Хайде!

— Какво се е случило, госпожице? — запита една от жените.

— Ох, госпожо — отвърна младата дама, — преди около месец той избяга от родителите си, работливи и почтени хорица, и се сдружи с разни крадци и нехранимайковци, а майка му едва ли не умря от мъка.

— Негодник! — възкликна едната жена.

— Хайде, върви си в къщи, зверче такова! — подкани го другата.

— Не съм зверче — отвърна Оливър, силно изплашен. — Аз не я познавам. Нямам никаква сестра, нито пък баща и майка. Сираче съм. Живея в Пентонвил.

— Чуйте само как лъже! — извика младата жена.

— Виж ти, това било Нанси! — възкликна Оливър, който видя сега за първи път нейното лице и отстъпи сепната крачка назад, обхванат от неудържимо учудване.

— Виждате ли, че ме познава! — извика Нанси, като се обърна към застаналите наоколо хора. — Накарайте го да се прибере в къщи, добри хора, иначе ще убие баща си и майка си и ще сломи сърцето ми!

— Каква е тази работа, дявол да го вземе? — каза един човек, като изскочи от една пивница с бяло куче по петите си. — Малкият Оливър! Хайде в къщи при клетата си майчица, паленце такова! Веднага си идвай.

— Нямам нищо общо с тези хора. Не ги познавам. Помощ! Помощ! — викаше Оливър, като се мъчеше да се откопчи от здраво хваналите го ръце на мъжа.

— Помощ! — повтори човекът. — Да, ще ти помогна аз, малък нехранимайко! Какви са тези книги? Откраднал си ги, така ли? Дай ги тук! — С тези думи човекът грабна книгите от ръцете му и го удари по главата.

— Така му се пада! — извика някакъв наблюдател от един тавански прозорец. — Само така може да го накара човек да дойде на себе си!

— Разбира се! — извика дърводелец със сънливо лице и хвърли одобрителен поглед към таванския прозорец.

— Това ще го оправи! — казаха двете жени.

— Ще си получи, каквото му се следва! — прибави човекът, като му нанесе още един удар и го сграбчи за яката. — Тръгвай, малък негодник! Биволско око, пази го — обърна се той към кучето.

Омаломощено от неотдавнашната болест, поразено от ударите и от внезапното нападение, изплашено от яростния лай на кучето и жестокостта на мъжа, слисано от това, че застаналите наоколо хора действително го смятаха за такъв негодник, какъвто им го представяха, какво можеше-да стори едно клето дете! Беше се стъмнило вече, намираха се в един от крайните квартали, никаква помощ нямаше наблизно, всяка съпротива беше безполезна. Само след един миг го повлякоха в лабиринт от тесни и тъмни улички, като го насилваха да върви така бързо, че дори и плахите викове за помощ, които се осмели да издаде, не можеха да бъдат чути. Пък и нямаше значение дали можеха да се чуят, или не, тъй като никой не би се вслушал в тях, дори и ясно да бяха прозвучали.

Запалиха газените лампи; мисис Бедуин чакаше загрижено край отворената врата. Слугата бе изтичал двадесетина пъти нагоре по улицата, за да види дали няма никакви следи от Оливър. А двамата стари господа продължаваха упорито да седят в тъмната гостна с часовника помежду тях.

ГЛАВА XVI

ТУК СЕ РАЗПРАВЯ КАКВО СТАНА С ОЛИВЪР ТУИСТ, СЛЕД КАТО ГО ОТВЛЕЧЕ НАНСИ

Тесните улички и пътечки най-после завършиха в голямо открито място, по което бяха разпръснати клетки за домашни животни, и се виждаше и по други белези, че това е говежди пазар. Когато стигнаха тук, Сайкс забави крачките си, тъй като жената не можеше вече да издържа бързия ход. Като се обърна към Оливър, той му заповяда грубо да се хване с едната си ръка за Нанси.

— Чуваш ли? — изръмжа Сайкс, когато Оливър се поколеба и се огледа наоколо.

Мястото беше неосветено, далеч от пътя на пешеходците. Оливър виждаше съвсем ясно, че всяка съпротива би била излишна. Той подаде едната си ръка на Нанси, която я хвана здраво в своята.

— Дай другата на мене — каза Сайкс, като сграбчи свободната му ръка. — Хей, Биволско око!

Кучето погледна нагоре и изръмжа.

— Виж какво, псе! — каза Сайкс и сложи другата си ръка върху Оливъровото гърло. — Ако изрече само думица, дръж го! Нямах нищо против, нали?

Кучето изръмжа отново. И като облиза муцуната си, хвърли такъв поглед на Оливър, сякаш чакаше с нетърпение да впие зъби в гръкляна му.

— Да пукна, ако не му види работата! — каза Сайкс, като погледна кучето с някакво мрачно и диво одобрение. — Сега, господинчо, много добре знаеш какво можеш да очакваш, така че викай колкото си искаш; кучето лесно ще прекрати тази игра. Внимавай, малкият!

Биволско око поклати опашка, за да поблагодари за това необичайно мило обръщение и като изръмжа предупредително за Оливърово добро, поведе групата напред.

Минаваха пред Смитфийлд, а ако кажеха на Оливър, че това е Грозвенър Скуеър, за него би било все едно. Нощта беше тъмна и мъглива. Светлинките в дюкяните едва успяваха да се промъкват през плътната мъгла, която всеки миг се сгъстяваше и обвиваше в мрак къщите и улиците, като правеше непознатото място да изглежда в Оливъровите очи още по-непознато и го караше да се чувства в още по-мрачна и подтискаща несигурност.

Бяха изминали няколко крачки, когато плътен звън от някаква черковна кула отброи часа. При първите удари двамата му спътници се спряха и обърнаха глави към посоката, от която се чуваше биенето.

— Осем часът, Бил — каза Нанси, когато часовникът спря.

— Има ли смисъл да ми го казваш, когато и аз чувам! — отвърна Сайкс.

— Чудя се дали и те го чуват — каза Нанси.

— Разбира се, че го чуват — отвърна Сайкс. — Когато мене ме пипнаха, беше около деня на св. Вартоломей и отвътре можах да чувам пищенето на всяка свирка от панаира. След като ме заключиха за през нощта, шумът и олелията вън правеха проклетия стар затвор да изглежда толкова тих, че просто ми идваше да си разбия черепа в железните плочи на вратата.

— Горките хорица! — каза Нанси, чието лице все още стоеше обърнато към посоката, от която се бяха чули часовниковите удари. — О, Бил, такива чудесни младежи!

— Е, да, това е едничкото нещо, за което вие; жените, мислите — отвърна Сайкс. — Чудесни младежи! Можем вече да ги считаме за умрели, така че това няма голямо значение.

С това утешение мистър Сайкс, изглежда, потуши надигащата се в гърдите му ревност и като стисна още по-здраво Оливъровата ръка, заповяда му отново да тръгне.

— Чакай малко — каза девойката, — не бих бързала, ако следния път, когато часовникът удари осем, дойде и твойт ред да те бесят, Бил. Бих обикаляла край мястото, дори и ако земята е покрита със сняг, а аз нямам шал да се увия.

— И каква полза ще имам от това? — запита лишеният от сантименталност мистър Сайкс. — Ако не си в състояние да ме измъкнеш от двадесет ярда здраво въже, дали ще извървиш петдесет мили, или пък ще стоиш на едно място, за мене това ще е все едно. Хайде, няма какво да висиш там и да ми проповядваш. Тръгвай!

Девојката избухна в смях, уви се по-плътнo с шала си и те продължиха пътя си. Но Оливър почувствува как ръката ѝ трепереше и като вдигна очи към лицето ѝ, когато минаха покрай една улична лампа, видя, че бе смъртно бледо.

Тримата продължиха да вървят още цял половин час, като минаваха през разни пуси и нечисти улици. Ако се съдеше по вида им, малкото хора, които срещаха, заемаха същото обществено положение, както самият мистър Сайкс. Най-после свиха в една много мръсна тясна улица, почти изпълнена с вехтошарски дюкяни. Кучето изтича напред, сякаш съзнаваше, че няма вече какво да пази, и спря пред вратата на един дюкян, който беше затворен и изглеждаше необитаван. Къщата беше полуразрушена, а на вратата имаше закована дъска, на която пишеше, че се дава под наем. Правеше впечатление, че дъската виси там от много години.

— Добре — извика Сайкс, като се огледа предпазливо.

Нанси се спря под прозоречните капаци и Оливър чу звука на звънеца. Прекосиха към отсрещната страна на улицата и застанаха за няколко минути под една лампа. Чу се шум като от леко открехване на прозорец, а скоро след това вратата полекичка се отвори. Тогава мистър Сайкс сграбчи ужасеното момче за яката и тримата бързо се намериха в къщата.

Коридорът беше съвсем тъмен. Зачакаха, докато човекът, който ги бе въвел, затвори и закачи веригата на вратата.

— Има ли някой тук? — запита Сайкс.

— Не — отвърна един глас и на Оливър се стори, че го е чувал и друг път.

— Тука ли е старият — попита разбойникът.

— Да — отвърна гласът, — и хич не е в кеф. Няма ли да се зарадва, като ви види? Ох, едва ли.

Стилът на този отговор, както и гласът, който го изрече, бяха познати на Оливър, но в тъмното беше невъзможно да се различи фигурата на говорещия.

— Дай някаква светлинка — каза Сайкс, — иначе ще си счупим вратовете или ще настъпим кучето. Внимавайте в краката си!

— Стойте за малко тук, докато донеса свещ — отвърна гласът. Чуха се отдалечаващите стъпки на говорещия и след минута се появи фигурата на мистър Джон Докинс, по прякор Хитреца. В дясната си ръка той носеше лоена свещ, прикрепена към раздвоена на върха пръчка.

Младият господин не се спря да поздрави Оливър, само му се ухили подигравателно и като се извърна, кимна на гостите да го последват надолу по стълбите. Прекосиха празна кухня и отвориха вратата на ниска, миришеца на пръст стая, явно построена в някакъв малък заден двор. Посрещна ги висок смях.

— Ох, божичко, божичко! — викаше мистър Чарлз Бейтс, от чиито дробове се бе разrazil смехът. — Ето го, ето го! Ох, Феджин, погледни го, погледни го! Едвам се държа, толкова е смешно, че просто едвам се държа. Нека някой ме подпира, докато се насмея.

Неспособен да се държи на краката си от смях, мастър Бейтс се просна на пода, като риташе конвулсивно в продължение на пет минути, в истински припадък на неудържима радост. Сетне скочи, грабна свещта от Хитреца, приближи се към Оливър и го заразглежда от всички страни. А в това време евреинът свали нощната си шапка и направи няколко ниски поклона на смаяното момче. Междувременно Хитреца, който имаше делови склонности и рядко се отдаваше на веселие, когато това би пречило на работата, претърсваше Оливъровите джобове с похвално прилежание.

— Погледни дрехите му, Феджин! — каза Чарли, като приближи свещта до новия му жакет толкова, че едва не го подпали. — Погледнете дрехите му! Най-хубавият плат и най-елегантната кройка! Ох, божичко, каква смешка! Пък и книгите му! Същински джентълмен, Феджин!

— Много се радвам, като виждам колко добре изглеждаш, миличък — каза евреинът и се поклони с престорено смирение. — Хитреца ще ти даде други дрехи, миличък, за да не си развалиш неделния костюм. Защо не ни писа, миличък, да ни съобщиш, че си идеш? Щяхме да ти приготвим нещо топло за вечеря.

При тези думи мастър Бейтс отново избухна в такъв силен смях, че дори и лицето на евреина се поотпусна, а Хитреца се усмихна, но

тъй като в този момент последният изваждаше банкнотата от пет лири, не стана ясно дали шегата, или парите събудиха радостта му.

— Хей! Какво е това? — запита Сайкс, като пристъпи напред, когато евреинът грабна банкнотата. — Тя е моя, Феджин.

— Не, не, миличък — възрази евреинът. — Моя си е, Бил, моя. Ти ще получиш книгите.

— Ако не я дадеш на мене — каза Бил Сайкс, като си сложи шапката с решителен вид, — искам да кажа, ако не я дадеш на мене и Нанси, ще заведа обратно момчето.

Евреинът се сепна. Сепна се и Оливър, макар и по съвсем друга причина — той се надяваше спорът да доведе дотам, че да го върнат обратно.

— Хайде! Давай! — каза Сайкс.

— Това не е справедливо, Бил, не е справедливо, нали, Нанси? — запита евреинът.

— Справедливо или несправедливо, давай парите и толкова! Да не мислиш, че Нанси и аз си нямаме друга работа, освен да отмъкваме всички малки момчета, които ти крадеш? Дай парите, алчен дърт скелет, давай ги!

С тези нежни думи мистър Сайкс издърпа банкнотата, която евреинът държеше между палеца и показалеца си, и като изглежда хладнокръвно стария човек, сгъна я на четири и я завърза в околоратната си кърпа.

— Това е заради нашия дял от работата, макар и да не я заплаща както трябва — каза Сайкс. — Можеш да си задържиш книгите, ако обичаш да четеш. Ако не, продай ги.

— Те са много хубавички — каза Чарли Бейтс, който с всевъзможни гримаси даваше вид, че чете от въпросните томове. — Прекрасно написана книга, нали, Оливър? — Като видя изумения поглед, с който Оливър гледаше мъчителите си, мастър Бейтс, надарен с благословена способност да съзира смешното, изпадна в нов пристъп на екстаз, по-буен от първия.

— Те принадлежат на стария джентълмен — каза Оливър, като кършеше ръце, — на добрия, благороден стар джентълмен, който ме прибра у дома си и нареди да ме гледат и се грижат за мене, когато бях на смъртно легло от треска. Моля ви, изпратете му ги, изпратете му книгите и парите. Дръжте ме тук, докато съм жив, но, моля ви се,

изпратете книгите и парите. Той ще си помисли, че съм ги откраднал — и той, и старата жена, и всички, които бяха тъй добри към мене — всички ще си помислят, че съм ги откраднал. Моля ви се, имайте милост към мене и му ги изпратете!

С тези думи, изречени с всичката жар на обзелата го мъка, Оливър падна на колене пред нозете на евреина и заудря ръцете си една в друга, обхванат от горчиво отчаяние.

— Момчето има право — забеляза евреинът, като хвърли скрит поглед наоколо и сбра рунтавите си вежди. — Ти си прав, Оливър, прав си. Те наистина ще си помислят, че си ги откраднал. Ха! Ха! — възкликна евреинът, потривайки ръце. — Случило се тъкмо както трябваше — едва ли бихме могли да изберем по-подходящ момент!

— Разбира се, че не бихме могли — отвърна Сайкс, — схванах това веднага щом видях да минава през Клеркънуел с книгите под мишница. Работата е наред. Сигурно са някакви набожни хорица с меки сърца, иначе нямаше да го приберат. И няма да го търсят, от страх да не се наложи да водят следствие и го вкарат в пандиза. Не се бой, в безопасност си.

Докато те говореха, Оливър поглеждаше ту единия, ту другия, сякаш беше смаян и не можеше да разбере за какво става дума. Но когато Бил Сайкс изрече последните думи, той скочи внезапно на крака и се втурна лудо от стаята, като завика за помощ, а крясъците му проецаха чак до покрива на пустата, стара къща.

— Дръж кучето, Бил! — извика Нанси и се спусна да затвори вратата, когато евреинът и двамата му възпитаници изтичаха подир Оливър. — Дръж кучето, ще разкъса на парчета момчето.

— Така му се пада! — изрева Сайкс, като се мъчеше да се освободи от ръцете на девойката. — Махай се от мене, иначе ще ти пръсна главата в стената.

— Това не ме интересува, Бил, не ме интересува — пищеше девойката и се бореше яростно с мъжа. — Можеш да ме убиеш, но няма да оставя детето да бъде разкъсано от кучето.

— А, така ли! — каза Сайкс и скръцна със зъби. — Ако не се махнеш веднага, ще те убия.

Разбойникът блъсна девойката от себе си и я запрати на другия край на стената точно когато евреинът и двете момчета се завърнаха, влачейки със себе си Оливър.

— Какво става тук! — каза Феджин и се огледа.

— Струва ми се, че девойката е полудяла — отвърна му диво Сайкс.

— Не, не е полудяла — каза Нанси, бледа и задъхана от боричкането. — Не, Феджин, не е полудяла, бъди сигурен в това.

— Тогава стой мирно — каза евреинът със заплашителен поглед.

— Няма да стоя мирно — отговори Нанси с много висок глас. — Е, как ти харесва това?

Мистър Феджин бе добре запознат с държането и навиците на тази част от обществото, към което се числеше Нанси, така че беше сигурен колко неблагоприятно би било да продължава разговора с нея в настоящия момент. И за да отклони вниманието на компанията, той се обърна към Оливър.

— Значи ти искаш да избягаш, миличък, така ли? — каза евреинът, като взе една дебела и чепата тояга от ъгъла до огнището. — Е?

Оливър не отговори нищо. Той само наблюдаваше движенията на евреина и дишаше тежко.

— Търсеше помощ, викаше полицията, така ли? — подиграваше се евреинът, като дръпна момчето за ръката. — Ще те отучим от това, млади ми господинчо.

Евреинът нанесе с тоягата силен удар по раменете на Оливър и я вдигна втори път, когато девойката се втурна напред и я измъкна от ръката му. Тя я захвърли в огъня с такава сила, че няколко от горящите въглени се разхвърчаха из стаята.

— Не мога да стоя и да гледам какво правиш, Феджин — извика Нанси. — Хванал си момчето, какво повече ти трябва? Остави го на мира, остави го на мира, казвам ти, иначе такива белези ще оставя по някой от вас, че ще ме окачат на бесилката, преди да ми е дошло времето.

Като изрече тази закана, девойката тропна силно с крак по пода. Със стиснати устни и свити юмруци тя изгледа последователно евреина и другия разбойник, а лицето ѝ бе побледняло от постепенно натрупвалата се в гърдите ѝ ярост.

— Я виж ти, Нанси! — каза евреинът с глас, в който звучеше утешение, след като той и мистър Сайкс се изгледаха разтревожено. —

Тази вечер ти си по-духовита от всякога. Ха-ха, миличка, играеш просто чудесно.

— Играя, така ли! — възкликна девойката. — Внимавай да не прекаля в играта. Ако го сторя, толкова по-зле за тебе, Феджин. Така че, казвам ти го навреме — пази се от мене.

Има нещо в една разярена жена, особено, когато към другите си страсти тя прибавя и неудържимия напор на безразсъдността и отчаянието, което малцина мъже биха желали да разпалят. Евреинът видя колко безнадеждно ще е, ако се преструва, че не разбира искреността на Нансиния гняв, и като отстъпи несъзнателно няколко крачки назад, хвърли полуумолителен-полубоязлив поглед към Сайкс, сякаш искаше да му загатне, че е най-подходящо той да продължи разговора.

Подбуден от тази няма молба, както навярно и от съзнанието, че да вразуми мис Нанси, е въпрос на личната му гордост и влияние, Сайкс избълва около двадесетина клетви и закани, като стори това с такава бързина, която прави истинска чест на богатите му езикови възможности. Но понеже те не произведоха никакво видимо впечатление върху обекта, срещу когото бяха отправени, той прибегна към по-съществени аргументи.

— Какво искаш да кажеш с това? — запита я той, като придружи въпроса си с ужасна клетва. — Какво искаш да кажеш, а? Икаш да ме изгориш, така ли? Знаеш ли коя си и каква си?

— Да, да, зная го много добре — отвърна девойката, като се изсмя истерично и поклати глава със зле престорено безразличие.

— Е добре, тогава си дръж езика — изръмжа Сайкс по същия начин, както имаше обичай да се обръща към кучето, — иначе за дългичко ще те усмиря.

Девойката се изсмя отново, дори още по-невъздържано от по-рано. А сетне, като хвърли бърз поглед към Сайкс, извърна настрани лицето си и ухапа устната си, докато потече кръв.

— Много ти прилича да ми играеш роля на човеколюбива и благородна жена! — прибави Сайкс, като я изгледа презрително. — Тъкмо подходяща защитничка на детето, както го наричаш!

— Такава съм и господ да ми е на помощ! — извика разгорещено девойката. — Бих предпочела да бях пукнала на улицата или да бях сменила мястото си с онези, край които минахме така близо тази вечер,

отколкото да помогна да го доведете тук. От тази вечер нататък той ще стане крадец, лъжец, дявол — всичко, което е най-лошо. Не е ли това достатъчно за онзи дъртак, ами на всичко отгоре го бие?

— Стига, стига, Сайкс — обърна се укорително евреинът към разбойника и посочи с глава към момчетата, които наблюдаваха всичко най-внимателно. — Трябва да си говорим учтиво. Бил, учтиво.

— Да си говорим учтиво! — извика девойката, чиято ярост беше просто страшна за гледане. — Да си говорим учтиво, злодей такъв! Да, ти заслужаваш да ти говоря учтиво. Аз крадах за тебе, когато бях дете, на половината на възрастта на това тук! — каза тя, като посочи Оливър. — Същата служба изпълнявам и сега, ето вече цели двадесет години. Нима не знаеш това? Говори! Не го ли знаеш?

— Така, така — каза евреинът, като се опитваше да я усмири. — Но и тъй да е, това е препитанието ти.

— Да, право е! — отвърна девойката, като не изричаше думите си, а ги изливаше в продължителен гневен писък. — Това е препитанието ми, а студените, влажни, мръсни улици са моят дом. И ти беше злодеят, който отдавна ме прати там, и ще ме държиш там, ден и нощ, докато умра!

— Ако кажеш още нещо — прекъсна я евреинът, раздразнен от укорите ѝ, — ще ти сторя още по-голямо зло!

Девойката не каза нищо повече, но като заскуба коса и задърпа роклята си в припадък на неудържимо вълнение, тя така стремително се впусна към евреина, че навярно би оставила неизлечими следи на отмъщение върху му, ако Сайкс не бе хванал навреме китките ѝ. Тя направи няколко напразни усилия да се бори с него и припадна.

— Сега вече е добре — каза Сайкс, като я положи легнала в един ъгъл. — Удивително силна е в ръцете, когато я прихване така.

Евреинът изтри челото си и се усмихна, сякаш облекчен, че неприятната случка се бе свършила. Но нито той, нито Сайкс, нито кучето, нито пък момчетата сметнаха това за нещо повече от обикновена случка, присъща на занаята им.

— Това е най-лошото, когато трябва да се работи с жени — каза евреинът и сложи тоягата на мястото ѝ. — Но те са умни, и в нашата работа не може без тях. Чарли, покажи на Оливър къде да си легне.

— Смятам, че утре не ще е необходимо да носи празничния си костюм, нали, Феджин? — запита Чарли Бейтс.

— Разбира се, че не — каза евреинът, като отвърна на усмивката, с която Чарли бе задал въпроса си.

Мастър Бейтс, явно зарадван от задължението си, взе свещта и отведе Оливър в съседната кухня, където имаше две-три легла, на които бе спал по-рано. И като на няколко пъти избухна в неудържим смях, той извади съвсем същите дрехи, които Оливър с такава радост бе съблякъл у мистър Браунлоу. Евреинът, на когото ги бяха продали, съвсем случайно ги бе показал на Феджин и това беше първата улика, по която можаха да открият местонахождението му.

— Смъкни си новия костюм — каза Чарли — и аз ще го дам на Феджин да ти го пази. Каква хубава смешка!

Клетият Оливър го послуша неохотно. Мастер Бейтс сви дрехите под мишница и излезе от стаята, като остави Оливър в тъмното и заключи вратата подире си.

Шумът от смеха на Чарли и гласът на мис Бетси, която пристигна тъкмо навреме, за да полее с вода приятелката си и да допринесе с други женски услуги за свестяването ѝ, биха държали будни много хора при по-щастливи обстоятелства от тези, сред които бе поставен Оливър. Но той беше болен и изморен и скоро заспа дълбоко.

ГЛАВА XVII

УЧАСТТА НА ОЛИВЪР ПРОДЪЛЖАВА ДА БЪДЕ НЕРАДОСТНА. ТЯ ДОВЕЖДА В ЛОНДОН ЕДИН ВЕЛИК ЧОВЕК, КОЙТО ЩЕ ОЧЕРНИ ИМЕТО МУ

Във всички хубави жестоки мелодрами обичаят е трагичните и комичните сцени да се представят една подир друга подобно на белите и червените пластове в един бут шунка. Героят се отпуща върху сламеното си легло, окован във вериги и притиснат от нещастия, а в следната сцена верният му оръженосец, който не знае нищо за съдбата на господаря си, развеселява публиката с някаква комична песен. С разтуптени сърца, ние наблюдаваме героинята в прегръдката на някакъв горд и безмилостен барон; животът и честта ѝ са в опасност и тя изважда кама, за да спаси едното с цената на другото. И тъкмо когато напрежението става най-силно, чува се някакво изсвирване и веднага сме пренесени в голямата зала на замъка, където сивокос иконом пее някакви смешни песни заедно с група още по-смешни васали, и всички се веселят и забавляват безкрайно.

Подобни промени ни се струват невероятни, но те не са толкова неестествени, колкото ни изглеждат на пръв поглед. В истинския живот преминаването от удобно постланото легло към смъртния одър и от жалейните дрехи към празничното облекло е нещо съвсем не рядко, само че там ние сме действащи лица, а не пасивни зрители, и тъкмо в това се състои голямата разлика. Тъй като непрекъснатото редуване на сцените и бързата смяна на времето и мястото са не само осветени в книгите от обичая, но и биват считани като проява на истинско изкуство, този къс предговор към настоящата глава може би ще се стори излишен. Ако е така, нека читателят го вземе като деликатно загатване от страна на разказвача на тази повест, че той ще се върне към градчето, в което се бе родил Оливър Туист. Читателят може да

бъде сигурен, че съществуват сериозни причини и основания за това пътешествие, иначе той не би бил поканен да го предприеме.

Рано една сутрин мистър Бъмбл излезе от приюта за бедняци и се запъти по главната улица с царствена осанка и властни стъпки. Той се чувствуваше горд и в разцвета на клисарското си величие. Триъгълната му шапка и сюртукът му блестяха на утринното слънце. Той стискаше бастуна си с енергичната упоритост на здравия и властния. Мистър Бъмбл винаги държеше главата си високо, но тази сутрин тя се извисяваше повече отвсякога. Имаше известна унесеност в погледа му и възвишеност в цялото му държане, които можеха да подсказват на случайно срещналия го минавач, че мислите, които се рояха в главата на клисаря, бяха твърде дълбоки, за да бъдат изречени.

Мистър Бъмбл не се спираше да поприказва с дребните търговци и други хорица, които го заговаряха почтително, когато минаваше край тях. Той само отвърщаше на поздравите им с нехайно махане на ръка и продължаваше с достойната си походка, докато не стигна чифлика, където мисис Ман се грижеше за малките просячета със старанието на добра енорияшка.

— Дявол да го вземе този клисар! — каза мисис Ман, като чу добре познатото ѝ разтърсване на градинската врата. — Сега ли пък трябваше да ми се домъкне! Я гледай, мистър Бъмбл, та това сте били вие! Колко ми е приятно, колко ми е приятно! Заповядайте в гостната, сър.

Първото изречение тя отправи към Сузана а приветствените възгласи — към мистър Бъмбл. Добрата дама стори това, докато отключваше градинската врата и го отвеждаше с голямо уважение и внимание в къщи.

— Мисис Ман — каза мистър Бъмбл, като се наместваше бавно и постепенно на стола (той не седнаше, нито пък се отпущаше на мястото си, както обикновените простаци). — Мисис Ман, госпожо, добро утро.

— Добро утро и на вас, сър — отвърна мисис Ман с множество усмивки. — Надявам се, че сте добре, сър!

— Горедолу, мисис Ман — отвърна клисарят. — Животът на един подвластен на енорията човек не представлява легло от рози, мисис Ман.

— Положително не, мистър Бъмбл — съгласи се с него добрата дама. И всички невръстни просячета биха повторили в хор думите ѝ, ако ги бяха чули.

— Животът на енорийските чиновници, госпожо — продължи мистър Бъмбл, като удари по масата с бастуна си, — е изпълнен с тревога, неприятности и мъчности, обаче моето мнение е, че всички служители на обществото трябва да понасят подобни неща.

Жената не разбра много добре какво точно искаше да каже мистър Бъмбл с тези думи и затова вдигна нагоре ръце и въздъхна.

— Да, да, вие имате право да въздишате, мисис Ман! — каза клисарят.

Като откри, че е постъпила както трябва, мисис Ман въздъхна отново, за голямо задоволство на служителя на обществото, който задуши самодоволната си усмивка, поглеждайки строго към триъгълната си шапка, и каза:

— Мисис Ман, аз отивам в Лондон.

— Гледай ти, мистър Бъмбл! — възкликна мисис Ман и отстъпи крачка назад.

— Да, госпожо, в Лондон — подхвана отново клисарят, — с дилижанс. Аз и двама от бедняците, мисис Ман! Назначено е съдебно следствие по дело и настоятелството избра мене... да, мене, мисис Ман ... да изложи работата пред съдебния състав на Клеркънуел. И аз много се съмнявам дали съдебният състав на Клеркънуел няма самият той да седне на подсъдимата скамейка, когато аз взема работата в ръцете си. Но ние забравяме работата, госпожо — каза клисарят. — Ето ви месечната издръжка за децата.

Мистър Бъмбл извади от портфейла си няколко сребърни монети, увити в хартия, и поиска разписка, която мисис Ман написа и му подаде.

— Много е зацапана, сър, но вярвам, че формалностите са запазени. Благодаря ви, мистър Бъмбл, благодаря ви.

Мистър Бъмбл кимна приветливо в отговор на реверанса на мисис Ман и запита за децата.

— Господ да ги пази, миличките! — каза мисис Ман прочувствено. — Много са добре, сладките! Разбира се, освен двете, които умряха миналата седмица. И малкият Дик.

— Той не е ли по-добре? — запита мистър Бъмбл.

Мисис Ман си поклати главата.

— Той е съвсем развалено, порочно, с най-лоши заложи приютско дете — каза мистър Бъмбл ядосано. — Къде е той?

— Ще ви го доведе след минутка, сър — отвърна мисис Ман. — Хей, Дик!

След дълго викане откриха Дик. Сложиха лицето му под помпата и го избърсаха в престилката на мисис Ман, след което го въведоха при внушителния клисар.

Детето беше бледо и слабо, с хлътнали бузи и големи святкащи очи. Оскъдното приютско облекло висеше свободно около изтънялото му тяло и крайниците му бяха сбърчени като на стар човек.

Такова беше малкото същество, което стоеше разтреперано пред взора на мистър Бъмбл, като не смееше да вдигне очите си от земята и се страхуваше дори от звука на гласа му.

— Не можеш ли да погледнеш господина, упорито момче такова? — каза мисис Ман.

Детето вдигна смирено очи и срещна тези на мистър Бъмбл.

— Какво ти е, приютски Дик! — запита Бъмбл с навременна шеговитост.

— Нищо ми няма, сър — отвърна плахо детето.

— И аз така мисля — прибави мисис Ман, която разбира се, много се смя на шегата на клисаря. — Уверена съм, че от нищо нямаш нужда...

— Бих желал — със заекване почна детето.

— Гледай ти — прекъсна го мисис Ман, — да не би да искаш да кажеш, че желаеш нещо? Слушай, мизерниче такова.

— Чакайте, мисис Ман, чакайте! — спря я клисарят, като вдигна авторитетно ръка. — Какво би желал, господинчо?

— Бих желал — заекна отново детето, — бих желал някой, който може да пише, да напише няколко думи на парче хартия, да го запечата и да го запази, след като ме сложат в земята.

— Ха, какво иска да каже това момче? — възкликна мистър Бъмбл, поразен до известна степен от горещата молба на детето и изтощения му вид, макар и да бе привикнал на подобни неща. — Какво искаш да кажеш, господинчо?

— Бих желал — каза детето — да пратя много здраве на клетия Оливър Туист, да му кажа колко често съм седял самичък и съм плакал,

като съм си мислил как се скита в тъмните нощи, без никой да му помогне. И бих желал да му кажа — продължи детето, като стискаше малките си ръчици и говореше със силно възмущение, — че съм щастлив, че умирам малък, защото, ако станех възрастен мъж, малката ми сестричка, която е на небето, може би щеше да ме забрави или пък нямаше да прилича на мене, а толкова хубаво ще бъде, когато ще сме си заедно там, като малки деца.

Мистър Бъмбл изглежда детето от глава до пети с неописуемо удивление и като се обърна към събеседничката си, каза:

— Всичките са от един дол дренки, госпожо. Онзи нагъл Оливър Туист ги е развалил до едно.

— Просто не мога да повярвам, сър! — каза мисис Ман, като вдигна нагоре ръце и отправи злобен поглед към момчето. — Никога не бях виждала такъв закоравял малък престъпник!

— Отведете го, госпожо — каза властно мистър Бъмбл. — Този въпрос трябва да се повдигне пред настоятелството, госпожо.

— Надявам се, господата няма да сметнат, че грешката е моя, сър? — каза мисис Ман като захленчи жално.

— Те ще разберат добре работата, ще бъдат запознати с естеството на въпроса — каза мистър Бъмбл. — Хайде, махнете го, не мога дори да го гледам.

Отведоха веднага Дик и го затвориха в мазето за въглища. Скоро след това мистър Бъмбл си тръгна, за да се приготви за пътешествието си.

В шест часа на другата сутрин, след като смени триъгълната си шапка с кръгла такава и като си облече синя връхна дреха с качулка, мистър Бъмбл зае мястото си на покрива на дилижанса, придружен от двама престъпници, във връзка с които щеше да се води делото. До пътя той не изпита други неприятности освен тези, които му причини възмутителното държане на двамата просяци. Те непрекъснато трепереха и така се оплакваха от студа, че мистър Бъмбл просто скърцаше със зъби и се чувствуваше съвсем неудобно, макар и да бе облечен с дебела връхна дреха.

Той пристигна в Лондон в уречения час и като се отърва от тези досадни хора за през нощта, настани се в хана, където спря дилижансът. Там той си поръча скромен обяд, състоящ се от пържоли, сос от стриди и порто. После сложи чаша горещ джин с вода върху

камината, притегли стола си към огъня и като разсъждаваше върху така често срещания грях на хората да се оплакват и недоволничат, настани се удобно да прочете вестника.

Най-първото нещо, върху което се спряха очите му, беше следното обявление:

ПЕТ ГВИНЕИ НАГРАДА

„Миналия четвъртък от дома си в Пентонвил е избягало или е било похитено от някого едно малко момче на име Оливър Туист. Горната награда ще се даде на онова лице, което би посочило местопребиваването на Оливър Туист или даде някои осветления относно миналия му живот. Лицето, което дава настоящото обявление, има сериозни основания да се интересува от съдбата му.“

Следваше подробно описание на Оливъровото облекло и външност, както и на обстоятелството, при което бе изчезнал. Името и адресът на мистър Браунлоу бяха надлежно съобщени.

Мистър Бъмбл отвори очи, прочете обявлението бавно и внимателно три пъти, а след пет минути беше вече на път за Пентонвил, като във възбудата си даже остави недокосната чашата с джин.

— Мистър Браунлоу в къщи ли е? — запита той момичето, което му отвори вратата.

— Не зная; откъде идвате? — отвърна уклончиво момичето.

Мистър Бъмбл едва бе изрекъл Оливъровото име, за да обясни защо идва, когато мисис Бедуин, която слушаше от вратата на приемната, се втурна задъхана в коридора.

— Влезте, влезте — каза старата дама. — — Знаех си, че ще научим нещо за него. Миличкият! Знаех си! Положителна бях. Господ да ми го благослови! Знаех си го през всичкото време.

Като каза това, достойната икономка отново се върна бързо в гостната, седна на един диван и се обля в сълзи. Момичето, което не се

трогваше така лесно, бе изтичало междувременно горе. Сега то се върна и покани мистър Бъмбл веднага да я последва.

Той го стори и бе въведен в малкия кабинет, където седяха мистър Браунлоу и неговият приятел мистър Гримуиг, с шише и чаши пред тях. Мистър Гримуиг веднага възкликна:

— Клисар! Ако не е енорийски клисар, ще си изям главата.

— Моля ви, не прекъсвайте точно сега — каза мистър Браунлоу.
— Заповядайте, седнете.

Мистър Бъмбл седна, доста объркан от чудноватото държане на мистър Гримуиг. Мистър Браунлоу помести лампата, за да вижда добре физиономията на клисара, и каза малко нетърпеливо:

— Навярно идвате във връзка с обявлението, нали, сър?

— Да, сър — отвърна Бъмбл.

— И вие действително сте клисар, нали? — добави мистър Гримуиг.

— Аз съм енорийски клисар, господа — заяви мистър Бъмбл гордо.

— Разбира се — забеляза мистър Гримуиг настрана, като се обърна към приятеля си. — Знаех си, че е такъв. Клисар — от глава до пети!

Мистър Браунлоу поклати леко глава, за да накара приятеля си да млъкне, и подхвана:

— Знаете ли къде е сега клетото момче?

— Нямам понятие — отвърна мистър Бъмбл.

— Тогава какво изобщо знаете за него? — запита старият джентълмен. — Говорете, приятелю, ако имате какво да кажете. Казвайте какво знаете за него.

— Едва ли знаете нещо добро за това момче — обади се мистър Гримуиг жлъчно, след като разгледа подробно клисаря.

Мистър Бъмбл веднага долови мисълта му и поклати глава със злокобна тържественост.

— Виждате ли? — обърна се мистър Гримуиг към мистър Браунлоу, като го изгледа победоносно.

Мистър Браунлоу погледна боязливо надутата физиономия на клисаря и го помоли да разправи какво знае за Оливър Туист, колкото може по-накъсо.

Мистър Бъмбл сложи шапката си на масата, разкопча горната си дреха, скръсти ръце, наклони глава възпоминателно и като помисли няколко минути, започна разказа си.

Би било отегчително да го предаваме с думите на клисаря, който употреби за това цели двадесет минути, но, накратко казано, той им разправи, че Оливър е намерено дете, от порочни и с долен произход родители. Още от раждането си се е отличавал с най-лоши качества като например вероломство, неблагодарност и злоба. Завършил пребиваването в родното си място, като нападнал, с цел да го убие, невинно момче и избягал през нощта от дома на господаря си. И за да докаже, че той действително е човекът, за когото се представя, мистър Бъмбл сложи на масата документите, които бе донесъл със себе си. Като скръсти отново ръце, той зачака думите на мистър Браунлоу.

— Боя се, че всичко това е съвсем вярно — каза печално старият джентълмен, след като погледна книжката. — Наградата не с голяма за донесените от вас сведения, но бих я утроил, ако думите ви бяха благоприятни за момчето.

Твърде вероятно е, че ако мистър Бъмбл бе знаел това по-рано, сигурно би дал съвсем друг оттенък на разказа си. Но тъй като сега бе късно за това, той поклати тържествено глава, прибра петте гвинеи и тръгна да си ходи.

Мистър Браунлоу крачеше напред-назад по стаята в продължение на няколко минути, очевидно толкова разтревожен от разказа на клисаря, че дори и мистър Гримуиг можа да се удържи да не го дразни повече.

Най-после се спря и позвъни силно.

— Мисис Бедуин — каза той, когато се появи икономката. — Онова момче, Оливър, е нахален лъжец.

— Не е възможно, сър. Не е възможно — каза енергично старата жена.

— Казвам ви, че е такъв — възрази мистър Браунлоу. — Как тъй смятате, че не е възможно? Току-що чухме историята му още от самото му раждане и узнахме, че през целия си живот е бил същински малък злодей.

— Никога не ще ви повярвам това, сър — отвърна твърдо старата жена. — Никога!

— Вие старите жени не вярвате на никого освен на разни измамници и лекари и на глупави романи — изръмжа мистър Гримуиг. — Знаех си го от самото начало. Защо не се вслушахте в съвета ми още тогава? Щяхте да го сторите, ако не бе болен от треска, нали? Той ви беше интересен, нали? Интересен! Ха! — И мистър Гримуиг взе да разбутва енергично огъня.

— Той беше миличко, признателно, добро дете, сър — отвърна с възмущение мисис Бедуин. — Аз познавам кое дете какво е, сър. Да, от четиридесет години ги познавам и хора, които не могат да кажат същото за себе си, по-добре ще направят да не говорят за деца. Това е моето мнение!

Това беше хубав удар, отправен към мистър Гримуиг, който бе ерген. Тъй като той не предизвика нищо освен усмивка от негова страна, старата жена тръсна глава и си поглади престилката в знак на това, че се готви да каже още нещо, когато мистър Браунлоу я прекъсна.

— Тишина! — каза старият джентълмен, като се преструваше на ядосан. — Никога да не съм чул името на това момче. Повиках ви, за да ви кажа това. Никога. Никога, в никакъв случай, добре да запомните! Можете да напуснете стаята, мисис Бедуин. И помнете какво ви казах! Говоря съвсем сериозно!

Тази вечер у мистър Браунлоу всички бяха опечалени.

Оливъровото сърце се свиваше, когато си мислеше за добрите си и благородни приятели. Добре беше, че не можа да чуе какво им бяха разправили за него, иначе това съвсем би го сломило.

ГЛАВА XVIII

КАК ПРЕКАРВАШЕ ВРЕМЕТО СИ ОЛИВЪР В ОБЛАГОРОДЯВАЩОТО ПРИСЪСТВИЕ НА ДОБРОДЕТЕЛНИТЕ СИ ПРИЯТЕЛИ

Около обяд на следния ден, когато Хитреца и мастър Бейтс бяха излезли по обичайната си работа, мистър Феджин се възползува от случая да прочете на Оливър проповед върху неблагодарността. Той му изтъкна, че е проявил истинска непризнателност, като умишлено е напуснал добрите си приятели и още повече като се е опитал отново да избяга от тях, след като са преживели толкова безпокойства и са изразходвали толкова средства да го намерят. Мистър Феджин особено наблегна на обстоятелството, че е прибрал Оливър и се е грижил за него, че без навременната му помощ момчето би загинало от глад. И той му разправи печалната и трогателна история на един момък, за когото в своето човеколюбие той се бил грижил при подобни обстоятелства, но който се показал недостоеен за доверието му и като проявил желание да сътрудничи на полицията, за нещастие стигнал дотам, че едно утро го обесили в Оулд Бейли. Мистър Феджин не скри собственото си участие в това нещастие и само оплакваше със сълзи на очи недостойното поведение на въпросния младеж, което бе станало причина той да се окаже жертва на известни показания в полза на съдебното преследване, които, макар и не напълно верни, са били необходими за безопасността на мистър Феджин и неколцина отбрани негови приятели. Мистър Феджин завърши, като нарисува твърде неприятна картина, представляваща неудобствата на бесенето. Сетне с много приятелско чувство и вежливост той изрази искрените си надежди, че никога не ще му се наложи да подложи Оливър Туист на тази неприятна операция.

Кръвта на малкия Оливър Туист застиваше в жилите му, докато слушаше думите на евреина. Той не разбираше напълно изразените в

тях мрачни заплахи. Момчето вече знаеше, че дори и правосъдието може да сложи невинните наред с виновните, когато едните случайно се намират в близост с другите. Като си припомняше за пререканията между Феджин и мистър Сайкс, той сметна, че старият евреин бе способен да обмисли и приведе в изпълнение планове за погубването на прекалено приказливи хора или такива, които му са неудобни поради това, че знаят твърде много неща. В разговорите му със Сайкс имаше доста загатвания за подобни заговори в миналото. Момчето вдигна плахо очи и като срещна пронизителния поглед на евреина, то почувствува, че предпазливият стар човек забелязваше и се радваше на преbledнялото му лице и разтреперани крайници.

Като се усмихваше отвратително, евреинът погали Оливър по главата и му каза, че ако си мълчи и се заложи прилежно за работа, все още има възможност да останат добри приятели. Сетне взе шапката си, загърна се в стара, нашарена с кръпки връхна дреха, и излезе, като заключи вратата след себе си.

И Оливър остана така цял ден и през по-голямата част на много следващи дни, без да вижда никого, от ранно утро до среднощ. През дългите часове другари му бяха само собствените мисли, които непрестанно се връщаха към милите му приятели и мнението, което те навярно отдавна си бяха съставили за него и затова биваха много тъжни.

След като измина около седмица, евреинът остави стаята незаклучена и Оливър бе свободен да се разхожда из къщата.

Тя беше много мръсна. Стаите на горния етаж имаха високи дървени камини и големи врати, а стените бяха облицовани с дърво до таваните, които, макар черни от праха и липсата на грижи, бяха украсени по най-различни начини. От всички тези белези Оливър заключи, че много отдавна, преди старият евреин да е бил роден, къщата е принадлежала на по-добри хора и може би е била весела и красива, колкото печална и напусната да изглеждаше сега.

Паяците бяха изплели мрежите си из ъглите на стените и таваните, а понякога, когато Оливър влизаше тихичко в някоя от стаите, мишките се разбягваха на всички страни и изплашени се изпокриваха в дупките си. Освен тези живи същества други такива нито се чуваха, нито се виждаха; често, когато притъмняваше и Оливър се изморяваше да скита от стая в стая, той се свиваше в ъгъла на

коридора до пътната врата, за да бъде колкото може по-близо до живи хора.

Така той стоеше там, като се заслушваше и броеше часовете, докато момчетата или евреинът се завърнеха в къщи.

Във всичките стаи изгнилите капаци на прозорците бяха здраво затворени, а железните пръчки, които ги прикрепваха, бяха завинтени в дървото. Едничката светлина, която се прокрадваше вътре, проникваше през кръгли дупки най-горе и правеше стаите още по-мрачни, изпълвайки ги с чудновати сенки. Имаше заден тавански прозорец, с ръждясали пречки отвън, който нямаше капаци, и Оливър често гледаше от него с тъжно лице в продължение на дълги часове. Оттам обаче не можеше да се различи нищо друго освен маса от наблъскани един до друг покриви, изчернени комини и върхове на стрехи. Наистина понякога някаква сива глава надничаше от стълбищния прозорец на далечна къща, обаче бързо се вмъкваше отново навътре. И тъй като прозорецът на Оливъровата наблюдателница беше закован и потъмнял от дъжда, праха и годините, той можеше само да различава формите на отделните далечни предмети, без да прави каквито и да било опити да го видят или чуят — също както ако би живял в кубето на катедралата св. Павел.

Един следобед, когато Хитреца и мастър Бейтс щяха да прекарат вечерта навън, първият млад джентълмен си позволи да прояви известни грижи относно украсата на външността си (за да бъдем съвсем справедливи към него, трябва да отбележим, че тази слабост съвсем не му бе обичайна) и с тази цел благоволи да заповяда на Оливър веднага да му помогне да си направи тоалета.

Оливър имаше такова желание да обслужи честно на някого, тъй очикаше да види някое лице пред себе си, колкото и неприятно да е то, а желанието му да се сдобри с хората наоколо му беше толкова силно, че не възрази нищо на направеното предложение. Той веднага изказа готовност и коленичи на пода, а Хитреца седна върху една маса и подложи краката си да му лъсне обувката.

Дали поради чувството на свобода и независимост, което се предполага, че едно човешко същество изпитва, когато седи удобно на маса, с лула в уста, и си клати напред-назад единия крак, докато му лъскат обувката, без дори да се е потрудило да ги събуе преди това и без да го чака неудобството да ги обува след лъскането; дали поради

хубавия тютюн, успокояващ нервите му, или пък благодарение на изпитата бира, която смекчаваше мислите му, но в този момент в настроението на Хитреца се чувствуваха леки нотки на възторг и романтика, чужди на природата му. Той изгледа Оливър за миг със замислена физиономия и като вдигна глава и въздъхна унесено, обърна се към мастър Бейтс и каза:

— Колко жалко, че не е майстор на джобовете!

— Ах — въздъхна и мастър Бейтс, — той не знае кое е добро за него.

Хитреца въздъхна отново и пак засмука лулата си. Същото стори и мастър Бейтс. И двамата пушиха в продължение на няколко минути и мълчаха.

— Предполагам, че дори не знаеш какво е майстор на джобовете, нали? — каза тъжно Хитреца.

— Мисля, че знам — отвърна Оливър, като вдигна очи. — Това значи крадец ти си такъв, нали? — запита Оливър, като недоизрече думата си.

— Такъв съм — отвърна Хитреца. — Щях да се презирам, ако бях нещо друго. — След като заяви това, мистър Докинс бутна стремително шапката си и така изгледа мастър Бейтс, сякаш го подканяше да му възрази, ако посмее.

— Такъв съм — повтори Хитреца. — Такъв е и Чарли. Такъв е и Феджин. Такава е и Нанси. Такава е и Бетси. Такива сме всички, даже и кучето. И то е най-ловкото от всички ни!

— И е най-малко склонно да издава другите — прибави Чарли Бейтс.

— Ако попадне на свидетелската скамейка, няма даже да излае, от страх да не издаде нещо. Няма гък да каже, дори да го вържеш там и да го държиш две седмици без папане — каза Хитреца.

— Точно така — потвърди Чарли.

— Особено куче е то. Дори не гледа свиреп, когато някой чужд човек се смее или пее в негово присъствие! — продължи Хитреца. — Пък и не лае, когато чуе да се свири на цигулка! А и не мрази кучетата, които не са от неговата порода! О, не, съвсем не!

— Истински християнин! — заяви Чарли.

Това беше казано само като възхвала за способностите на кучето, но то беше подходяща забележка и в друг един смисъл, макар и мастър

Бейтс да не го съзнава. Съществуват много господа и дами, които претендират, че са истински християни, а между тях и кучето на мистър Сайкс има много общи точки.

— Тъй, тъй — каза Хитреца, като се върна към започналия разговор, — но тази работа няма нищо общо с това зелено хлапе тук.

— Ни най-малко — съгласи се Чарли. — Защо не станеш и ти ученик на Феджин, Оливър?

— И не си натрупаш състояние? — прибави Хитреца, като се ухили.

— И не си създадеш възможност да се оттеглиш и станеш рентиер, както възнамерявам да направя аз след четири високосни години — каза Чарли Бейтс.

— Защото не ми харесва — възрази плахо Оливър. — Бих желал да ме оставят да си вървя. Така бих желал да се махна.

— Феджин обаче не би желал — каза Чарли.

Оливър знаеше това твърде добре, но като смяташе, че може би е опасно да изрази по-открито мислите си, той само въздъхна и продължи да лъска обувките.

— Да се махнеш ли! — възкликна Хитреца. — Нямах ли достатъчно дух? Къде ти е гордостта? Би ли предпочел да зависиш от приятелите си?

— Та това е недостойно! — каза мастър Бейтс, като извади две-три копирени кърпички от джоба си и ги захвърли в долапа.

— Никога не бих могъл да постъпя така — заяви Хитреца с високомерно презрение.

— Да, обаче можеш да изоставиш приятелите си и да ги принудиш да търпят наказание за собствените ти постъпки — каза Оливър с полуусмивка.

— Ха, та това бе сторено само от уважение към Феджин, тъй като фантетата знаят, че работим заедно, а ако не бяхме си плюли на петите, можехме да го вкараме в беля. Това беше съображението ни, нали, Чарли?

Мастър Бейтс кимна утвърдително и се готвеше да каже нещо, но изведнъж си спомни за Оливъровото бягство и така се разсмя, че пушекът, който беше вдъхнал, влезе в гърлото му и така го задави, че в продължение на пет минути той кашля и тропа с крака.

— Я виж! — подкани го Хитреца, като извади цяла шепа шилинги и половин пени. — Това се казва весел живот! Има ли значение как ги получаваш? Там, откъдето дойдоха, има много повече. Не ти харесва, а? Ох, глупчо, глупчо!

— Лоша работа е това, нали, Оливър? — запита го Чарли Бейтс. — Някой ден ще го разлюлеят, нали?

— Не разбирам какво значи това — отвърна Оливър.

— Нещо подобно, приятелче — каза Чарли. И докато говореше, майстор Бейтс хвана единия край на околвратната си кърпа и както я държеше права във въздуха, отпусна глава на рамото си, издаде един особен звук през зъбите си. С тази пантомима той искаше да покаже, че разлюляване и обесване са едно и също.

— Точно това значи — каза Чарли. — Я го гледай как се пули, Джек! Никога не съм виждал такава богородичка като това момче. Просто ще ме накара да се пукна от смях. — И като се насмя отново до насита, майстор Бейтс взе пак лулата си със сълзи на очи.

— Зле си възпитан — каза Хитреца и с доволство огледа обущата си, след като Оливър ги бе лъснал. — Феджин или ще направи много нещо от тебе, или ти ще си първият му възпитаник, който ще се окаже недоходен. Най-добре ще е да започнеш още отсега, тъй като и без това ще влезеш в нашия занаят, преди да се усетиш. А така само губиш време, Оливър.

Майстор Бейтс подкрепи тези съвети с някои собствени нравствени напътствия. След като ги изчерпа, той и приятелят му мистър Докинс се заловиха най-картинно да му описват безбройните удоволствия, с които бе изпълнен животът им. С най-различни намеци те му дадоха да разбере, че най-добре би било да спечели благоволенieto на Феджин без никакво бавене, като стори това по същия начин, както бяха постъпили на времето и те.

— И винаги да ти е в главата, Ноли — каза Хитреца, когато чуха еврейният да отключва вратата горе, — винаги да ти е в главата, че ако ти не спипваш изтривалки и цъ-качи...

— Има ли смисъл да употребяваш такива думи? — намеси се майстор Бейтс. — Той не разбира какво искаш да кажеш.

— Ако ти не спипваш носни кърпи и часовници — каза Хитреца, като нагоди приказките си така, че да ги разбере Оливър, — това ще стори някой друг вместо тебе и човекът, който ги губи, пак ще си

изпати, а ще спечели онзи, който ги пипне — пък ти имаш точно толкова право, колкото който и да било друг.

— Разбира се, че е така, разбира се! — каза евреинът, който бе влязъл, без Оливър да го усети. — Работата е съвсем ясна, миличък, съвсем ясна. Хитреца е напълно прав. Ха-ха-ха! Той отлично разбира нравствените принципи на занаята си.

Старият човек потриваше весело ръце, докато потвърждаваше с тези свои думи правотата в разсъжденията на Хитреца, и тържествуваше от радост пред способностите на ученика си.

Разговорът спря дотук, тъй като евреинът се придружаваше от мис Бетси и от господин, когото Оливър не бе виждал никога по-рано, но, към когото Хитреца се обърна с името Том Чилтинг. Той се бе поспрял на стълбите да размени някои любезности с дамата и след това се яви пред останалите.

Мистър Чилтинг бе по-възрастен от Хитреца и навярно имаше осемнадесет години, но той се държеше към този джентълмен с известна почит, която показваше, че по отношение на даровитост и професионални постижения се чувства малко по-далеч от него. Той имаше малки святкащи очи и белязано от шарка лице; носеше кожена шапка, тъмен плюшен сюртук, измазнени памучни панталони и престилка. Искрено казано, облеклото му беше доста вехто, но той се извини на компанията, като заяви, че е излязъл от пандиза само преди час и тъй като в продължение на шест седмици е носил формено облекло, не е имал възможност да отдели внимание на цивилните си дрехи. Мистър Чилтинг прибави, при това доста ядосано, че новата система, която имат там да дезинфекцират дрехите, е същинско нарушение на конституцията, тъй като по този начин по тях се появяват дупки от изгаряне. Той беше на мнение, че същото може да се каже и за остригването на косите, което считаше за крайно незаконно. Мистър Чилтинг завърши разсъжденията си, като заяви, че в продължение на четиридесет и два тежки работни дни не е куснал капчица алкохол и се чувства сух като нажежен камък.

— Откъде предполагаш, че идва този господин, Оливър? — запита евреинът ухилено, когато другите момчета сложиха стъкло с ракия на масата.

— Не... не знам, сър — отвърна Оливър.

— Кой е този? — запита Том Чилтинг, като хвърли презрителен поглед на Оливър.

— Един мой млад приятел — заяви евреинът.

— В такъв случай е голям късметлия — каза младият човек и хвърли многозначителен поглед към Феджин. — Няма значение откъде идвам, младежо, хващам се на бас, че и ти скоро ще се намериш там!

Момчетата се изсмяха на тази шега и след като размениха още няколко шеги по този повод, те си пошепнаха нещо с Феджин и притеглиха столовете си до огъня. Евреинът каза на Оливър да седне при него и поведе разговор върху тези въпроси, които биха били най-интересни за слушателите му. Те се отнасяха до изгодността на занаята им, за способностите на Хитреца, за обичливия характер на Чарли Бейтс и за собствената му щедрост. Най-после тези теми се изчерпаха. И тъй като мистър Чилтинг се почувствува изморен (престояването в изправителния дом не може да не се окаже изтощително, след като човек полежи там една-две седмици), мис Бетси си отиде, за да може компанията да се прибере за почивка.

От този ден нататък рядко оставяха Оливър сам. Почти през всичкото време той биваше с двете момчета, които всеки ден играеха с евреина на старата игра. Мистър Феджин най-добре знаеше дали вършеха тази работа за собственото си усъвършенстване, или пък за Оливъровото. Понякога старият човек им разправяше за най-различни обири, които бе предприемал на млади години, като примесваше в разказите толкова смешни и любопитни неща, че Оливър не можеше да се сдържи да не се разсмее от все сърце, като по този начин показваше колко го забавлява това, въпреки всички други негови чувства.

Накъсо, коварният стар евреин държеше момчето в лапите си. Като го държа известно време в усамотение, той го подготви да предпочита чието и да било общество пред собствените си мисли в това мрачно място и сега бавно наливаше в душата му отровата, с която се надяваше да я очерни и зацапа завинаги.

ГЛАВА XIX

ОБМИСЛЯНЕТО НА ЕДИН ЗАБЕЛЕЖИТЕЛЕН ПЛАН

Беше хладна, влажна, ветровита вечер. Евреинът загъна плътно връхната си дреха около съсухрената си снага и като вдигна яка над ушите си, колкото можеше по-високо, за да закрие долната част на лицето си, се измъкна из дупката си. После се спря на прага, за да заключат вратата, да окачат отвътре веригата ѝ, и се послуша, докато момчетата се погрижиха всичко да е в изправност. След като стъпките им се отдалечиха, той забърза крадешком по улицата.

Къщата, в която бяха довели Оливър, се намираше близо до Уайтчапел. Евреинът се поспря за миг на ъгъла на улицата и като се огледа подозрително наоколо, пресече пътя и тръгна по посока на Спиталфийлдз.

Калта лежеше дебело напластена върху камъните, а над улицата се бе спуснала черна мъгла. Дъждът валише бавно, всичко изглеждаше влажно и лепкаво на пипане. Нощта бе точно такава, каквато подходеше на евреина. Като пристъпваше крадливо напред и се промъкваше под завета на стените и входовете, отвратителният стар човек приличаше на някакво гадно влечуго, родено в тинята и мрака, през които се движеше, плъзнало през нощта да си търси някаква богата плячка за храна.

Той продължаваше да върви през много извити и тесни улички, докато стигна Бетнъл Грийн. После изведнъж кривна наляво и скоро се намери в мрежа от грозни и мръсни улици, изобилстващи в този гъсто населен квартал.

Очевидно евреинът бе добре запознат с местата, из които минаваше, така че не го плашеше нито тъмната нощ, нито заплетеността на пътя. Той премина още няколко улици и пътеки и най-после сви в една, осветена от единствена лампа на по-отдалечения

край. Сетне почука на вратата на една къща и се качи горе, след като размени няколко тихо промърморени думи с лицето, което му отвори.

Чу се кучешко ръмжение, когато натисна дръжката на вратата и един мъжки глас запита кой идва.

— Само аз, Бил, само аз, миличък — каза евреинът и надзърна вътре.

— Покажи си тогава мутрата — каза Сайкс. — Лягай долу, глупава гадино! Не познаваш ли дявола, когато е облечен във връхна дреха?

Очевидно животното се бе заблудило от горната дреха на евреина, защото когато старият човек я разкопча и хвърли върху облегалото на един стол, то се оттегли в ъгъла, от който се бе надигнало и завъртя опашка, за да покаже, че е толкова доволно, доколкото нравът му позволява това.

— Е! — каза Сайкс.

— Е, приятелю — каза и евреинът. — Ах! Нанси.

Последните думи бяха изказани с толкова боязън, колкото бе необходимо, за да се разбере, че старецът не беше сигурен как ще го посрещнат, тъй като мистър Феджин и младата му познайница не се бяха срещали от деня, когато тя се бе намесила в защита на Оливър. Но ако той имаше известни съмнения относно този въпрос, сега те се разпръснаха от държането на младата дама. Тя свали нозе от решетката на камината, бутна назад стола си и покани Феджин да доближи своя, без да каже нито дума повече.

— Голям студ, Нанси, миличка — рече евринът, докато грееше костеливите си ръце на огъня. — Просто цял ме пронизва — прибави старият човек, като докосна гърдите си.

— Ако пронизва и твоето сърце, то студът действително трябва да реже като с нож — каза мистър Сайкс. — Дай му да пие нещо, Нанси. Бързай, дявол да те вземе! Просто се поболявам, като гледам този дърт скелет как трепере. Също като някакъв грозен призрак, току-що изскочил от гроба си.

Нанси бързо донесе една бутилка от долапа, в който имаше много други и ако се съдеше по разнообразието на външния им вид, те съдържаха най-различни питиета. Сайкс наля една чаша и подкани евреинът да я изпие.

— Достатъчно, достатъчно, Бил, благодаря ти — отвърна евреинът, след като само допря устни до чашата.

— Какво! Да не би да се боиш, че ще те отровим? — запита Сайкс, като впери очи в евреина. — О-хо!

Като изръмжа грубо от удоволствие, мистър Сайкс грабна чашата и изля остатъка от съдържанието ѝ в огъня, а после веднага я напълни за себе си.

Евреинът огледа стаята, докато приятелят му обръщаше втората чашка, като правеше това не от любопитство, понеже това място бе виждал и друг път, а поради свойствената си подозрителност. Стаята бе оскъдно мебелирана. Като се изключи съдържанието на долапа, нищо друго не показваше, че обитателят ѝ не е някакъв обикновен работник. Освен няколко тежки сопи, сложени в един ъгъл, както и пластинката за предпазване от удар, окачена над камината, други подозрителни предмети не се виждаха.

Хайде — рече Сайкс, като млясна с уста, — готов съм.

— За работа ли? — попита евреинът.

— За работа — отговори му Сайкс, — така че казвай, каквото имаш да казваш.

— За онова нещо в Чертзи, Бил, нали? — каза евреинът, като притегли напред стола си и заговори с много нисък глас.

— Да. Е, какво?

— Ех, много добре знаеш какво искам да кажа, миличък — каза евреинът. — Той знае какво искам да кажа, нали, Нанси?

— А не, хич не знае — подигра се Сайкс. — Или не иска да знае, което е все едно. Я говори и наричай нещата с истинските им имена! Какво ми се мъдриш там и примигваш, и ми говориш със загадки, като че ли не беше ти първият, комуто хрумна за този обир. Хайде, приказвай.

— Тихо, Бил, тихо! — рече евреинът, който напразно се опитваше да спре този изблик на негодувание. — Ще ни чуе някой, миличък, ще ни чуе някой.

— Нека ни чуе! — трогна се Сайкс. — Пет пари не давам — Но тъй като в действителност мистър Сайкс се страхуваше, той сниши гласа си, докато произнасяше тези думи, и се поуспокои.

— Така, така — каза ласкаво евреинът. — Искях само да те предпазя, нищо друго. А сега да поговорим за кражбата в Чертзи. Кога

ще я извършим, а, Бил? Голям лов, приятели, славна работа! — и евреинът потри ръце и вдигна вежди в очакване на богата печалба.

— Съвсем и не мисля да се залавям — студено отвърна Сайкс.

— Не искаш да отидеш! — каза евреинът, като се облегна назад в стола си.

— Не, не искам — отговори Сайкс. — Най-малкото, няма да предприема нищо, докато не стане безопасно.

— Значи досега не сте приготвили нищо — каза евреинът, пребледнял от гняв. — Не ми говори нито дума повече!

— Нищо подобно, ще ти говоря — възрази Сайкс. — Кой си ти, че да ми забраняваш да ти говоря? Казвам ти, че Тоби Кракит се е навъртал там в продължение на две седмици и напразно се е опитвал да оплете слугите.

— Искаш да кажеш, Бил — каза Феджин, като омекваше, докато другият се разгорещаваше, — че не е успял да подмами нито един от двамата слуги?

— Точно това искам да кажа. Старата госпожа ги държи повече от двадесет години, и петстотин фунта да им дадеш дори, пак няма да се съгласят да ни помогнат.

— Но нима смяташ, че с жените няма да се разберем по-лесно? — забеляза евреинът.

— С тях работата е още по-трудна — отвърна Сайкс.

— Какво! Дори и лъскавият Тоби Кракит ли не може да се справи с тях? — каза недоверчиво евреинът. — Помисли си само какво нещо са жените, Бил.

— Така е, дори и лъскавият Тоби Кракит не може да се справи с тях — отвърна Сайкс. — Той казва, че си залепил фалшиви бакенбарди, и през всичкото време, докато се мотал там, носил канареножълта жилетка и пак нищо не помогнало.

— Трябвало е да си залепи мустаци и да си сложи офицерски панталони, миличък — рече евреинът.

— И това сторил — каза Сайкс, — но и те свършили толкова работа, колкото другото.

При това известие евреинът погледна отчаяно. След като се позамисли малко, с клюмнала на гърди глава, той вдигна лице, въздъхна тежко и заяви, че ако лъскавият Тоби Кракит казва истината, работата изглежда спукана.

— Яд ме е — каза евреинът с отпуснати на колене ръце, — че ще изгубим нещо, върху което бяхме хвърлили такъв мерак.

— Така е — съгласи се Сайкс. — Лош късмет!

Настъпи продължително мълчание, през време на което евреинът потъна в дълбок размисъл. По набръчканото му лице се бе появил израз на демонично злодейство. Сайкс го поглеждаше крадешком от време на време, а Нанси от страх да не разсърди разбойника седеше, с вперени в огъня очи, сякаш не бе чула нищо от това, което си бяха казали двамата.

— Феджин — каза Сайкс, като прекъсна изведнъж мълчанието, — ще ми паднат ли допълнително петдесет жълтици, ако работата се свърши успешно отвън?

— Да — каза Феджин и подскочи.

— Сключваме ли сделка? — запита Сайкс.

— Да, миличък, да — потвърди евреинът. Очите му светеха и цялото му тяло трепереше от радостно очакване.

— Тогава — рече Сайкс и отхвърли презрително ръката на евреина — определи ми кога трябва да стане работата. Тоби и аз прескочихме миналата нощ през оградата да опитаме вратите и прозорците. Всичко е заключено като в затвор, но има едно място, откъдето спокойно можем да минем, без някой да ни забележи.

— Къде е то, Бил? — живо попита евреинът.

— Като се мине през нивата — прошепна Сайкс.

— Е, и после? — каза евреинът и очите му просто изскочиха от орбитите си.

— Хм — възкликна Сайкс и изведнъж млъкна, като видя, че Нанси си извърна главата и посочи за миг лицето на евреина. — Няма значение къде точно е мястото. Знам си, че не можеш я свърши без мене, обаче с тебе човек трябва да пипа предпазливо.

— Както обичаш, миличък, както обичаш — отвърна му евреинът. — Значи ти и Тоби ще свършите работата без ничия помощ.

— Без ничия друга освен помощта на момче и на револвер. И двамата имаме второто, а първото ще ни намериш ти.

— Момче! — извика евреинът. — Значи ще се минава през някое тясно място, така ли?

— Няма значение през къде ще се минава! — тросна се Сайкс. — Трябва ми момче, и то дребно. Боже — продължи той замислен, — да

беше сега тук момчето на Нед, коминочистача! Той нарочно се старееше да го държи дребно, та да му върши разни неща, при които това е необходимо. Но бащата издаде работата, намеси се и благотворителното дружество и откъсна момчето от занаята, от който печелеше пари. После го научиха да чете и пише и след време го направиха чирак. Все такива ги вършат — продължи мистър Сайкс, а гневът му все повече се надигаше като си спомняше за нанесените му по този начин злини, — все такива ги вършат и ако имат достатъчно пари (и слава богу, че нямат), след една-две години за нашия занаят няма да останат повече от половин дузина момчета.

— Така е — съгласи се и евреинът, който се бе вдал в мислите си и бе чул само последните няколко думи. — Бил!

— Сега пък какво? — запита Сайкс.

Евреинът кимна по посока към Нанси която продължаваше да гледа в огъня и със знаци му даде да разбере, че би желал тя да напусне стаята. Сайкс повдигна нетърпеливо рамене, сякаш смяташе тази предпазливост за излишна, но въпреки това отстъпи и поиска от Нанси да му донесе кана бира.

— Не ти трябва никаква бира — каза Нанси, като скръсти ръце и остана спокойно на мястото си.

— Казвам ти, че ми трябва — настоя Сайкс.

— Глупости! — възрази хладнокръвно девойката. — Карай, Феджин. Знам много добре какво ще каже той, Бил, няма защо да се крие от мене.

Евреинът продължаваше да се двоуми. Сайкс изглежда учудено и двамата.

— Я, Феджин, да не би да се боиш от нашата стара приятелка? — запита най-после той. — Мисля, че отдавна я познаваш и можеш да й се довериш. Тя не обича да бърбори щяло и нещяло, нали, Нанси?

— Не, разбира се! — отвърна младата дама, като притегли стола си до масата и сложи лакти върху нея.

— Така е, миличка, така е — каза евреинът, — но все пак ... — и старият човек отново млъкна.

— Все пак какво? — запита Сайкс.

— Знаеш, миличък, боя се да не би пак да е в лошо настроение като онази вечер — отвърна евреинът.

При това признание мис Нанси избухна във висок смях и като погълна чаша ракия, поклати предизвикателно глава. Това, изглежда, успокои и двамата господа, тъй като евреинът кимна доволно с глава и отново седна на мястото си, а и мистър Сайкс стори същото.

— А сега, Феджин — обърна се към стареца Нанси и се изсмя, — говори на Бил за Оливър.

— Ей колко си досетлива, миличка. Не съм виждал досега такава умна мома! — каза евреинът, като я погали по шията. — Тъкмо за Оливър щях да говоря. Ха-ха-ха!

— И какво ще кажеш за него? — запита Сайкс.

— Точно той е момчето, което ти трябва, миличък — прошепна дрезгаво евреинът, като сложи пръст отстрани на носа си и се ухили отвратително.

— Той! — възкликна Сайкс.

— Вземи го, Бил! — настоя и Нанси. — Ако бях на твое място, непременно бих го взела! Може да не е толкова ловък, колкото другите, но ако ти трябва само за да мине през някакъв прозорец, ловкостта му не ти е нужна. Напълно можеш да разчиташ на него.

— В това съм положителен — потвърди и Феджин. — През последните няколко седмици е бил подложен на хубаво обучение. Време е сам да си изкарва хляба, а освен това другите са много големи.

— На големина той е тъкмо какъвто ми трябва — каза Сайкс, като поразмисли.

— И ще направи всичко, каквото му заповядаш, Бил, миличък — намеси се евреинът, — стига само да го посплашиш мъничко.

— Да го посплаша! — повтори думите му Сайкс. — Ще го сторя, и то не на шега. Щом го вкараме в работата, ще трябва да я свърши докрай. Ако забележа, че нещо клинчи, няма да го видиш вече жив, Феджин. Добре да запомниш думите ми! Помисли си за това, преди да ми го пратиш! — заяви разбойникът, като размаха един железен лост, който бе извадил изпод леглото.

— Мислил съм за всичко — каза енергично евреинът. — От дълго време го държа под око, милички, доста от дълго. Веднъж само да почувствува, че е един от нас, веднъж само да му напълниш главата, че се е проявил като крадец, и ще го спечелим! Ще го спечелим за цял живот! О-хо! По-добре не би могло и да стане! — Старият човек

скръсти ръце на гърдите си и като приближи рамене до главата си, просто се запрегръща от радост.

— Наш! — възкликна Сайкс. — Искаш да кажеш твой.

— Може и така да е — прошепна дрезгаво евреинът. — Мой, ако обичаш.

— И какво те кара да се трудиш толкова за някакво си лигаво хлапе, когато знаеш, че всяка вечер около Комън Гардън се навъртат петдесет момчета, от които можеш да си избереш, колкото си искаш? — каза Сайкс, като се намръщи грозно на приятния си събеседник.

— Защото не могат ми влезе в работа, миличък — отвърна евреинът с известно смущение. — Не си струва да се занимаваш с тях. Самият им вид ги издава, когато си навлекат някоя беля, и после ги изгубвам. А това момче, милички, може да ми свърши работа колкото двадесет други, стига да го направлявам както трябва. Освен това — прибави евреинът, като възвърна самоувереността си, — ако отново офейка от нас, непременно ще ни скрои някой номер и затуй трябва да е там, където сме и ние. Няма значение как е попаднал в това положение. За властта, която имам върху него, достатъчно е; че и той е взел участие в някакъв обир. Това е едничкото, което искам. Е, не е ли това много по-добре, отколкото да искаме да се отървем от нещастното малко момче, което би било опасно, пък освен това и ние ще изгубим от тази работа.

— Кога ще се заловите за работа? — попита Нанси, като пресече възклицанието на мистър Сайкс, с което той изразяваше възмущението си от престореното човеколюбие на стария евреин.

— Тъй, тъй, Бил, кажи кога смятате да се заловите за работа.

— Дватамата с Тоби решихме да го направим в друг ден вечер — каза сърдито Сайкс, — ако не му съобща нещо в противен смисъл.

— Добре — съгласи се Феджин, — сега няма луна.

— Няма — потвърди Сайкс.

— Наредихте ли за безопасното пренасяне на плячката? — запита евреинът.

Сайкс кимна.

— И за...

— Всичко е наредено — прекъсна го Сайкс. — Остави подробностите настрана. Най-добре ще е да доведеш момчето тук утре вечер. Само си дръж устата и от тебе не искаме нищо друго.

След дълги разисквания, в които и тримата взеха участие, решиха Нанси да отиде на следната вечер след мръкване у евреина и да доведе Оливър със себе си. Феджин хитро забеляза, че ако момчето прояви известно нежелание за това, което ще му наложат, много по-лесно ще се съгласи да придружава жената, която неотдавна се е намесила в негова полза, отколкото когото и да било друг. Също така тържествено постановиха, че за целите на предстоящата експедиция клетият Оливър ще бъде безусловно предоставен на грижите и под попечителството на мистър Уилиам Сайкс; и по-нататък гореспоменатият Сайкс ще се отнася с него тъй, както намери за необходимо, и няма да бъде отговорен пред евреина, ако го сполети някаква злополука или ако стане нужда да му се наложи някакво наказание. Предвидиха и условие, според което за валидността на настоящия договор е необходимо, щото след свършване на работата, твърденията на мистър Сайкс относно главните подробности да бъдат подкрепени и засвидетелствани от лъскавия Тоби Кракит.

Като уговориха тези предварителни мерки, мистър Сайкс усърдно се зае да пие ракия и да размахва заплашително железния лост. Едновременно с това той изкряскуваше по най-немузикален начин откъслечи от някаква песен, примесени с ужасни провиквания. Най-после в припадък на професионален възторг той настоя да извади кутията си с инструментите за влизане с взлом. Едва бе извадил кутията и я бе отворил да им обясни устройството, качествата на отделните сечива, както и особената красота на направата им, когато падна на пода върху кутията и заспа на място.

— Лека нощ, Нанси — каза евреинът и се загъна като преди.

— Лека нощ.

Очите им се срещнаха и евреинът я изгледа проникателно. Девойката обаче не показва никакво смущение. Тя бе толкова вярна и вдадена в общата работа, както би бил самият Тоби Кракит.

Евреинът отново ѝ пожела лека нощ и като ритна лукаво просналия се на пода Сайкс, докато погледът ѝ бе отправен другаде, заслиза пипнешком по стълбите.

— Винаги е така! — измърмори си евреинът, когато тръгна към къщи. — Най-лошото у тези жени е, че и най-доброто нещо може да събуди у тях някое отдавна забравено чувство, а най-хубавото е, че то никога не трае дълго. Ха-ха-ха!

Като убиваше времето с тези приятни размишления, мистър Феджин си проправяше път през калта и тинята към мрачното си жилище, където Хитреца го чакаше нетърпеливо.

— Оливър легнал ли си е? Искам да му говоря — бяха първите му думи, когато слизаха по стълбите.

— Още преди няколко часа — отвърна Хитреца и разтвори широко вратата. — Ето го!

Детето бе заспало върху коравата постеля на пода. То беше тъй бледо от тревога и отчаяние, както и от задушния въздух на затвора си, че изглеждаше мъртво. Цялото му тяло приличаше на труп, но не труп, който лежи в гроба, а на такъв, от който душата току-що се е отделила. Младата и кротка душа току-що се е възнесла на небето, а тежкия въздух на земята още не е проникнал в тялото да почне да го руши.

— Не сега — каза евреинът и се отдръпна тихо. — Утре, утре.

ГЛАВА XX

ПРЕДАВАТ ОЛИВЪР НА САЙКС

Когато на сутринта Оливър се събуди, той забеляза с твърде голямо учудване, че до леглото му бяха сложени чифт нови обувки със здрави, дебели подметки, а собствените му ги нямаше. Отначало това го зарадва, тъй като го накара да вярва, че може би ще го пуснат на свобода. Тези негови мисли обаче скоро се разпръснаха. Когато седна да закусва с евреина, той му каза по начин, който увеличи тревогата му, че тази вечер ще го заведат в жилището на Бил Сайкс.

— За-за да живея там ли, сър? — попита угрижено Оливър.

— Не, не, миличък. Не за да живееш там — отвърна евреинът. — Ние не бихме желали да те изгубим. Не се бой, Оливър, ти скоро ще се върнеш отново при нас. Ха! Ха! Ха! Няма да сме толкова жестоки, че да те изпъдим, миличък. В никакъв случай!

Старият човек, който се бе навел над огъня и приличаше парче хляб, се огледа наоколо, докато се шегуваше така с Оливър, и се подхилваше за да покаже, че му е известно колко доволно би било момчето, стига да би могло да избяга.

— Предполагам — каза евреинът като впери очи в Оливър, — ти сигурно искаш да знаеш защо отиваш у Сайкс, нали, миличък?

Оливър се изчерви, без да иска, като разбра, че старият крадец бе прочел мислите му, обаче заяви смело, че наистина иска да знае това.

— Как мислиш, защо? — попита Феджин, като отбягваше да му отговори направо.

— Право да си кажа, не зная, сър.

— Ха! — възкликна евреинът и извърна разочаровано лице, след като бе изгледал изпитателно момчето. — Тогава почакай, докато сам Сайкс ти каже.

Евреинът изглеждаше доста озадачен от липсата на любопитство от Оливърова страна, но истината беше, че макар и Оливър да беше много неспокоен, той бе твърде смутен от проникателните погледи на евреина, както и от собствените си мисли, за да си позволи да задава

въпроси точно сега. Друг случай обаче не му се отдаде, тъй като до вечерта, когато се приготви да излиза, евреинът бе непрестанно сърдит и не продумваше нищо.

— Можеш да си запалиш свещ — каза той, като сложи една на масата. — А ето ти и книга, да почетеш, докато дойдат да те вземат. Лека нощ.

Евреинът тръгна към вратата, като гледаше през рамо момчето. После спря внезапно и го повика по име.

Оливър вдигна глава. Евреинът му посочи свещта и му направи знак да я запали. Той го послуша и докато я слагаше на масата, видя, че евреинът го наблюдава вторачено от тъмния край на стаята с надвиснали сбърчени вежди.

— Пази се, Оливър! Пази се! — каза старият човек и заклати заканаелно пръст. — Сайкс е жесток човек. Когато е разгневен, не се плаши от кръв. Каквото и да се случи, не казвай нищо и върши, каквото ти заповяда. Внимавай! — Като изрече последната дума с особено натъртване, той отпусна постепенно чертите си в злокобна усмивка, а после кимна с глава и излезе от стаята.

Когато старецът го напусна, Оливър облегна глава на ръката си и със свито сърце се замисли върху думите, които току-що беше чул. Колкото повече се вдълбочаваше във предупреждението на евреина, толкова по-малко бе склонен да разбере истинската му цел и значение. С каквото и лошо намерение да го пращаха при Сайкс, същото можеше да се постигне и ако го оставеха при евреина. След като размишлява дълго време, той дойде до заключение, че навярно ще го пратят да слугува на разбойника, докато намерят някое по-подходящо за тази работа момче. Той бе страдал толкова, а и на това място бе преживял толкова мъки, че не беше в състояние да съжалява много за предстоящата промяна. Дълго време го измъчваха страшни мисли. После той въздъхна тежко и като оправи фитила на свещта, взе книгата и се залови да чете.

Оливър заобръща страниците. Отначало вършеше това нехайно, но като попадна на един пасаж, който привлече вниманието му, той скоро бе погълнат от книгата. В нея се разправяше за живота и съдебните процеси на бележити престъпници и страниците й бяха замърсени и изпомачкани от употреба. Той прочете за страхотни престъпления, които смразяваха кръвта му, за потайни убийства,

извършени по пустите пътища; за трупове, скрити от човешко око в дълбоки ями и кладенци, които не могат да ги задържат, а ги изхвърлят накрая след много години, за да хвърлят в ужас убийците, които в уплахата си признават извършеното престъпление и се молят да ги обесят, за да се прекратят страданията им. Също така прочете за хора, които нощем в леглата си са били изкусени от собствените си лоши мисли (поне така се казваше) да извършат такива страшни убийства, които просто караха човека да настръхва и трепери само като си помисли за тях. Страшните описания бяха толкова живи и картинни, сякаш жълтеникавите страници бяха изцапани с кръв, а думите им звучаха в ушите му, като че ли самите духове на умрелите му ги разправяха със злокобен шепот.

В пристъп на страх, момчето затвори книгата и я захвърли настрана. После падна на колене и се помоли на бога да го предпази от подобни дела и пожела по-скоро да умре, за да не върши такива ужасни престъпления. Малко по малко момчето се успокои и с нисък и пресекнал глас се помоли за спасение от настоящите опасности. Горещо умоляваше небето да помогне на клетото изоставено момче, което никога не е познавало любовта на приятели или роднини, самотно и напуснато, съвсем само сред злото и престъпността.

Той бе свършил молитвата си, но продължаваше да стои с глава, заровена в ръцете си, когато се стресна от някакво шумолене.

— Какво е това! — извика той и се изправи сепнато. До вратата бе застанала фигура.

— Кой е там?

— Аз. Само аз — отговори разтреперан глас.

Оливър вдигна свещта над главата си и погледна към вратата. Беше Нанси.

— Свали свещта — каза тя, като си извърна лицето. — Смъди ми на очите.

Оливър видя, че тя беше много бледа, и мило я попита дали не е болна. Девојката се отпусна на един стол с гръб към него и закърши ръце, но не каза нищо.

— Прости ми, боже! — извика тя след малко. — Никога не бях мислила за това.

— Случило ли се е нещо? — запита Оливър. — Мога ли да ти помогна? Готов съм да го сторя.

Тя се залюля напред-назад, после се хвана за гърлото и като се задъха, нададе остър вик.

— Нанси! — извика Оливър. — Какво има?

Нанси заудря ръце по коленете си и затропа по пода. Сетне спря изведнъж, уви се с шала си и затрепера от студ.

Оливър разбута огъня. Като приближи до него стола си, тя поседя известно време, без да говори. Най-после вдигна глава и се огледа наоколо.

— Не зная какво ми става понякога — каза тя, като се преструваше, че оправя роклята си, — трябва да е от тази влажна и нечиста стая. А сега, Ноли, миличък, готов ли си?

— С тебе ли ще отида? — запита Оливър.

— Да. Изпрати ме Бил — отвърна девойката. — Трябва да дойдеш с мене.

— Защо? — попита Оливър и отстъпи назад.

— Защо? — повтори Нанси, вдигайки очи, обаче отново ги свали, щом срещна погледа на момчето. — О, няма да ти сторят нищо лошо.

— Не ми се вярва — каза момчето, без да снесе поглед от нея.

— Мисли, каквото си искаш — продължи младата жена с престорен смях.

Оливър виждаше, че може да въздейства върху добрата ѝ природа, и за миг си помисли да я помоли да се смили над него. Но сетне му хрумна, че часът е едва единадесет и има много хора по улиците, между които все може да се намери някой да повярва на думите му. Когато му мина това през ума, той пристъпи напред и каза бързо, че е готов.

Но това минутно размишление и целта му не останаха скрити от Нанси. Тя го гледаше изпитателно, докато говореше и му даде да разбере, че е отгатнала мисълта му.

— Тихо! — каза тя с наведена над него глава и посочи към вратата, докато очите ѝ оглеждаха наоколо. — Не можеш се спаси. Много се трудиха за тебе, но напразно. Цял си омотан в мрежа. Може някога да успееш да избягаш, но не и сега.

Поразен от ревностния ѝ глас, Оливър я погледна с голяма изненада. Тя, види се, говореше истината. Лицето ѝ беше бледно и разтревожено. Цялото ѝ тяло трепереше.

— Веднъж те спасих от тяхната жестокост и пак ще те спася, ще те спася и сега — продължи с висок глас тя. — Ако аз не бях дошла да те взема, друг щеше да го стори, щеше да бъде много по-груб от мене. Обещах им, че ще бъдеш тих и мълчалив, и ако не ме послушаш, ще навредиш на себе си, на мене, а дори може и да станеш причина за смъртта ми. Погледни! Всичко това съм претърпяла вече за тебе — бог ми е свидетел.

Тя бързо показа по врата и ръцете си пресните следи от побой и продължи:

— Помни това! И не ме карай да страдам повече за тебе точно сега. Ако можех да ти помогна, щях да го сторя. Но съм безсилна. Те нямат намерение да ти сторят зло и каквото и да те накарат да направиш, ти няма да бъдеш виновен. Тихо. Всяка твоя дума е удар за мене. Дай ми ръката си. Бързо! Дай си ръката!

Тя хвана ръката, която Оливър инстинктивно сложи в нейната, и като изгаси свещта, задърпа го след себе си по стълбата. Някой им отвори бързо вратата и отново се скри в тъмнината, когато отминаха. Чакаше ги затворен кабриолет. Младата жена го тласна вътре със същата сила, която бе проявила, когато му говореше, и събра пердетата. Кочияшът не ги попита къде отиват, а без да се бави нито миг, бързо подкара конете.

Младата жена все още държеше здраво Оливър за ръката и продължаваше да му шепне на ухото същите утешения и молби, които вече му бе предала. Всичко мина така бързо, че Оливър едва имаше време да разбере къде е и как бе дошъл тук, когато колата спря пред същата къща, в която еврейният бе ходил предишната вечер.

За един кратък миг Оливър хвърли бърз поглед към пустата улица и едва не нададе вик за помощ. Но гласът на младата жена все още звучеше в ушите му, като с такава мъка го умоляваше да си спомни за нея, че не му даде сърце да извика. Докато се двоумеше, случаят бе отминал; той беше вече в къщата и вратата бе затворена.

— Оттук — каза девойката и за първи път пусна ръката му — Бил!

— Ето ме — отвърна Сайкс и се показва на стълбата със свещ в ръка. — Навреме идвате. Влезте!

За човек с нрава на мистър Сайкс това беше много силен израз на одобрение и на необикновено сърдечно приветствие. Твърде доволна

от това, Нанси го поздрави весело.

— Биволско око излезе с Том — забеляза Сайкс, докато им осветяваше пътя, — иначе би ни пречил.

— Прав си — съгласи се Нанси.

— Значи ти доведе хлапето — каза Сайкс, щом тримата влязоха в стаята, и затвори вратата, докато говореше.

— Да, ето го — отвърна Нанси.

— Кротък ли беше по пътя? — осведоми се Сайкс.

— Като агне — отговори му Нанси.

— Драго ми е да чуя това — рече Сайкс и погледна смръщено Оливър. — Инак добре щеше да си изпати. Ела тук, младежо. Трябва да ти почета малко евангелие и най-добре ще е да свършим с това веднага.

Като се обърна така към новия си възпитаник, мистър Сайкс дръпна шапката на Оливър и я захвърли в ъгъла, сетне го хвана за рамото, седна до масата и притегли момчето към себе си.

— Най-напред, знаеш ли какво е това? — запита Сайкс, като взе джобния револвер, който лежеше на масата.

Оливър отговори утвърдително.

— Тогава, погледни тук — продължи Сайкс. — Това е барут, това тук е куршум, а това е парче от стара шапка, което служи за затикване.

Оливър измърмори нещо, за да потвърди, че всички показани неща му са ясни, а мистър Сайкс се зае да пълни револвера много ловко и равнодушно.

— Сега е пълен — каза той, когато свърши.

— Да, виждам — отвърна Оливър.

— И тъй — каза разбойникът, като стисна Оливъровата китка и толкова доближи пистолета до сляпото му око, че дулото го докосна и момчето не можа да се удържи да не се стресне. — Ако продумаш само дума; когато си навън с мене, без аз да съм ти заговорил, този куршум ще се забие незабавно в главата ти. Така че ако си позволиш да приказваш без позволение, най-добре ще е първо да си прочетеш молитвата.

След като изгледа страшно момчето, за да подсили въздействието на думите си, мистър Сайкс продължи:

— Доколкото зная, няма кой да се интересува особено за тебе, ако ти видим работата, така че съвсем не бих се трудил да ти

обяснявам всичко това, ако не беше за твое добро. Чуваш ли?

— Накъсо казано — обади се Нанси, като говореше особено натъртено и малко нещо намръщено, навярно, за да привлече Оливъровото внимание върху думите си, — ти искаш да кажеш, че ако работата, която ще предприемеш не му хареса, след това ти няма да му дадеш възможност да разправя това и онова, защото ще го застреляш в главата и по този начин ще рискуваш да те обесят, както изобщо занаятът те кара всеки ден да рискуваш и за много други неща.

— Точно така! — забеляза мистър Сайкс одобрително. — Жените най-добре умеят да изразят нещата с най-малко думи, освен когато се разгневят и тогава приказките им нямат край. А сега, след като му обяснихме, каквото трябва, дай да хапнем нещо и да подремнем преди тръгване.

Нанси го послуша и веднага постла масата, после излезе за малко от стаята и се върна с една кана бира и чиния с овнешки глави. Достойният джентълмен, може би зарадван от това, че му предстоеше дейна работа, беше весел и в най-добро разположение. А за да докажем това, може да отбележим, че той с доволство изпи цялата бира на един дъх и, грубо пресметнато, не изрече повече от осемдесет псувни през цялото време, докато се хранеха.

Вечерята свърши. Лесно е да се разбере, че Оливър нямаше голяма охота за ядене. Мистър Сайкс глътна две чаши ракия с вода и се хвърли върху леглото, като заповяда на Нанси, с много закани в случай на неизпълнение, да го събуди точно в пет часа. По негово нареждане Оливър се просна несъблечен върху дюшек на пода. Младата жена стъкна огъня и седна край него, готова да ги събуди в уречения час.

Оливър седя буден дълго време, като смяташе за вероятно, че Нанси може би ще се възползува от случая да му пришепне още някой съвет. Младата жена обаче седеше замислена до огъня, без да се помръдне, и само от време на време оправяше фитила на свещта. Уморено от чакане и безпокойства, момчето най-после заспа.

Когато се събуди, масата бе приготвена за чая, а Сайкс пяхаше разни неща в джобовите на връхната си дреха, метната на облегалката на един стол. Нанси бе заета да приготвява закуската. Денят не бе настъпил още. Свещта продължаваше да гори, но вън беше доста тъмно. Дребен дъжд чукаше по прозореца, а небето бе мрачно и облачно.

— Ставай! — викна Сайкс, когато Оливър се надигна. — Часът е пет и половина! По-скоро, защото иначе ще останеш без закуска. И без това сме закъснели.

Оливър не загуби много време да се приготви. Той хапна малко и на сърдитото запитване от страна на Сайкс отвърна, че е съвсем готов.

Без да го погледне, Нанси му подхвърли една кърпа да я увие около врата си. Сайкс му даде голяма, груба качулка, която той прикрепяше към раменете си. Облечен така, той подаде ръка на разбойника, който само се спря, за да му по-каже със заплашително движение, че револверът е в страничния джоб на върхната му дреха, сетне кимна на Нанси за сбогом и го поведе.

Оливър се извърна за миг, когато стигнаха до вратата, с надежда да срещне погледа на девойката, но тя бе заела старото си място до огъня и седеше съвсем неподвижна.

ГЛАВА ХХІ

НА ПЪТ

Излязоха на улицата. Беше печално утро. Духаше вятър и валеше силен дъжд. Облаците бяха мрачни и буреносни. Изглежда, че изминалата нощ трябва да е била много влажна, тъй като по улицата се бяха събрали големи локви вода, а канавките преливаха. По небето се появяваха леки проблясъци на зазоряващия се ден, но това по-скоро увеличаваше мрака, вместо да го разпръсва. Тъжната зора само отнемаше от блясъка на уличните лампи, без да хвърли поне малко светлина и топлина върху овлажнелите покриви и пусти улици. Изглежда, че в тази част на града никой още не се бе размърдал. Прозорците на къщите бяха плътно затворени, а улиците, през които минаваха, бяха безмълвни и пусти.

Когато излязоха на шосето за Бетнъл Грийн, бе започнало вече да съмва. Много от лампите бяха изгасени. Няколко селски каруци се тътреха бавно, някои от тях към Лондон. От време на време по някой покрит с кал дилижанс изтопуркуваше енергично, а кочияшът плясваше с камшика си мудния каруцар, който караше по погрешната страна на пътя, и по този начин го принуждаваше да пристигне в агенцията четвърт минута по-късно от определеното време. Кръчмите, със светналите в тях газени лампи, бяха вече отворени. Малко по малко се заотваряха и другите дюкяни и тук-там се срещаха хора. Сетне се появили събрани на групи работници, тръгнали за работа; после пък мъже и жени с кошници за риба на главите си; магарешки каручки, натоварени със зеленчук; коли с жив добитък или заклани домашни животни; млекарки с ведра; цяла редица хора, запътили се с различни продукти в ръце към източните предградия на столицата. Като приближиха Сити, шумът и уличното движение постепенно-постепенно се усилваха, а като навлязоха в улиците между Шордич и Смитфийлд, врявата и блъсканицата вече бяха много големи. Бе толкова светло, колкото изобщо би могло да бъде, докато тъмнината отново се

спуснеше. Изпълнената с труд сутрин на половината лондонско население бе започнала.

Като свиха по Сън стрийт и Краун стрийт и като прекосиха Финсбъри скуеър, мистър Сайкс премина през Лонг Лейн закъм Смитфийлд, чиято оглушителна врява от най-разнообразни звуци изпълни Оливър Туист с удивление.

Беше пазарен ден. Земята бе покрита с кал и мръсотия почти до глезените. Гъсти изпарения се издигаха непрестанно от димящите тела на домашните животни, смесваха се с мъглата, която сякаш лежеше над комините, и надвисваха тежко отгоре. Всичките кошари в средата на голямото пространство, както и толкова временни такива, колкото можеха да се сместят в незаетата част на пазара, бяха изпълнени с овце. По външната страна на плочниците се виждаха дълги редици говеда, завързани за колове по три-четири едно зад друго. Селяни, касапи, воловари, амбулантни търговци, момчета крадци празноскитаци и най-различни мошеници — всички бяха събрани в обща маса. Провикването на воловарите, кучешкият лай, мученето на биволите, блеенето на овцете, грухтенето и квиченето на свините, виковете на продавачите, крясъците, псувните, препирните; звъненето на звънци и хорската глъч, които се носеха от всяка кръчма; блъскането на хора и животни, биенето, подвижването и кряскането; ужасната и неблагозвучна врява, издигаща се от всеки кът на пазара, и немитите, небръснати, нечисти, изпоцапани фигури, юрнали се на всички страни — всичко това представлява една объркана и зашеметяваща гледка, която просто замайваше сетивата.

Мистър Сайкс влачеше Оливър подире си, проправяше си път с лакти през най-голямата навалица и много малко внимание обръщаше на различните гледки и звуци, които така много удивяваха момчето. Той кимна два или три пъти на някой минаващ приятел и като отклони също толкова покани за сутрешно пийване, вървеше бързо напред, докато се измъкнаха от бъркотията и навлязоха в Хобърн.

— Ей, младежо! — обади се Сайкс, като вдигна поглед към часовника на черквата „Св. Андрей“. — Часът е без малко седем! Побързай. Не се помайвай така, мързеланко!

Мистър Сайкс придружи тези свои думи с извиване на китката на малкия си спътник. Оливър усили стъпките си и взе да припка

напред, като с нещо средно между бърз ход и тичане се мъчеше, доколкото може, да върви в крак с разбойника.

Вървяха така, докато минаха край Хайд Парк и се отправиха към Кенсингтън, когато Сайкс намали крачките си и празната кола, която вървеше зад тях, ги настигна. Той видя, че на нея бе написано „Хаунслоу“, и запита каруцаря толкова любезно, колкото може, дали не би ги взел до Излуърт.

— Скачайте вътре — каза човекът. — Това момче ваше ли е?

— Да, мое е — отвърна Сайкс, като погледна оперено Оливър и сложи разсеяно ръка върху джоба, в който бе мушнал револвера.

— Баща ти върви много бързо, та не можеш да вървиш в крак с него, нали, момче? — каза каруцарят, като видя, че Оливър се беше задъхал.

— Нищо подобно — намеси се Сайкс. — Свикнал е на това. Хей, Нед, дай ръка. Качвай се!

Като се обърна така към Оливър, той му помогна да се качи в колата. Каруцарят му посочи куп чували и му каза да си полегне върху тях и си почине.

Като минаваха покрай километражните камъни, Оливър се чудеше все повече къде възнамерява да го заведе Сайкс. Кенсингтън, Хамърсмит, Чизик, Кю Бридж, Брентфърт — минаха през всички тези места, без да спират, сякаш току-що бяха започнали пътуването си. Най-после стигнаха до кръчмата „Кола и коне“, зад която се извиваше нов път. Спряха тук.

Сайкс слезе с голяма бързина, като през всичкото време държеше Оливър за ръката. После го вдигна и го свали, погледна го зверски и многозначително потупа с юмрук страничния си джоб.

— Сбогом, момченце — каза човекът.

— Сърдито е — отвърна Сайкс и го разтърси. — Сърдито е, паленцето! Не му се сърдете.

— Няма, разбира се! — отвърна човекът и се качи в колата си. — Чудесен ден. — И той потегли.

Сайкс почака, докато каруцата се поотдалечи, и след като каза на Оливър, че би могъл да погледне наоколо, ако иска, отново го поведе напред. Свиха наляво и взимайки дясното разклонение на пътя, повървяха доста дълго. Минаха край много големи градини и господарски вили от двете страни на пътя и се спираха, само за да

пийнат бира, докато стигнаха до един град. Тук, на стената на една къща, Оливър видя надпис с красиви големи букви: „Хамптън“. Повъртяха се няколко часа в околностите му, след това отново се върнаха в града и спряха в старата кръчма със зацапан надпис, в която си поръчаха обяд край кухненския огън.

Кухнята беше стара и ниска, дебела греда минаваше през средата на тавана, а край огъня имаше скамейки с високи облагала. На тях седяха неколцина грубовати мъже, които пиеха и пушеха. Те не обърнаха никакво внимание нито на Оливър, нито на Сайкс, а тъй като и Сайкс не им обърна никакво внимание, той и малкият му спътник седнаха сами в един ъгъл, без да се смущават много от тях.

Поднесоха им студено говеждо месо. Следобед останаха там доста дълго време. Мистър Сайкс изпуши три или четири лули и Оливър взе да мисли, че сигурно няма да отидат по-далеч. Твърде изморен от вървенето и ранното ставане, той отначало задряма, а после, съвсем замаян от изтощение и от тютюневия дим, заспа дълбоко.

Беше се съвсем стъмнило, когато Сайкс го събуди с един ритник. Оливър се разсъни достатъчно, за да може да се изправи; тогава видя, че разбойникът бе успял да свърже над чаша бира приятелство с един работник.

— Значи отиваш в Лоуър Халифорд, така ли? — попита Сайкс.

— Да — отвърна човекът, който като че ли беше се по-напил. — Отивам, и то скоричко. Сега конят ми няма да мъкне товар зад себе си, както на идване тази сутрин, та бързо ще пристигнем. За негово здраве! Славно конче!

— Не можеш ли ни закара там с момчето? — попита Сайкс и бутна бирата към новия си познайник.

— Бива, ако тръгнете веднага — каза човекът и вдигна поглед от бирата. — В Халифорд ли отивате?

— Ще продължим за Шепертън — отвърна Сайкс.

— Тогава ще ви закарам до мястото, където се отделя моят път. Всичко ли е платено, Беки?

— Да, другият господин плати — отвърна прислужницата.

— Така ли! — каза човекът с пиянска тържественост. — Тая няма да я бъде.

— Защо пък не — възрази Сайкс. — Ти пък ще ни послужиш, като ни вземеш в колата си. Струва ли си да се разправяме за такава дреболия?

Човекът поразмисли върху този довод с много сериозно лице, а сетне разтърси ръката на Сайкс и заяви, че е чудесен човек. Мистър Сайкс му отвърна, че се шегува. Ако събеседникът му бе в трезво състояние, той би имал основание да смята, че е така.

След като размениха няколко любезности, те пожелаха лека нощ на компанията и излязоха. Прислужничката събра чашите и бутилките и с пълни ръце отиде на вратата да ги изпрати.

Конят, за който бяха пили наздравица в негово отсъствие, стоеше отвън, впрегнат в колата. Оливър и Сайкс се качиха без по-нататъшни церемонии, а собственикът му се помая една-две минутки край него, „да му вдъхне кураж“, да заяви предизвикателно на кръчмаря и на света изобщо, че друго животно като него няма, а след това също като тях се качи в каруцата. Даде се нареждане на кръчмаря да го пусне на свобода, с която животното си послужи съвсем не както трябва: хвърли се презрително напред, сетне се блъсна в прозорците, постоя известно време на задните си крака, най-сетне потегли с най-голяма бързина и изтопурка бързо извън града.

Нощта беше много тъмна. Влажна мъгла се издигаше от реката и околните мочурища и се разстилаше над пустите ниви. Студът пронизваше. Всичко бе мрачно и тъмно. Никой не проронваше думица, тъй като коларят задряма, а Сайкс не бе в настроение да повежда разговор с него. Оливър седеше свит в един ъгъл на каруцата, обзет от тревога и лоши предчувствия. Той си представяше какви ли не чудновати неща за източените дървета, чиито клони се люшкаха мрачно напред-назад, сякаш обхванати от дива радост пред пустотата на пейзажа.

Като минаха край черквата на Сънбъри, часовникът удари седем. В прозореца на къщичката срещу нея се виждаше светлина, която струеше през пътя и хвърляше в още по-тъжна сянка тъмното тисово дърво с гробове под него. Надалеч се чуваше глух шум от падане на вода, а листата на старото дърво шумоляха, полюшвани леко от нощния вятър. Сякаш това беше някаква тиха музика за услаждане покоя на умрелите.

Минаха през Сънбъри и отново излязоха на пустото шосе. След като изминаха още две-три мили, колата спря. Сайкс слезе, хвана Оливър за ръката и отново тръгнаха пешком.

В Шепертън не влязоха в никоя къща, макар умореното момче да очакваше това. Продължиха да вървят в калта и тъмнината, през мрачни пътечки и открити студени пусти места, докато наближиха светлинките на един град. Като се вгледа в мрака, Оливър видя, че водата беше току под краката им и те вървяха към някакъв мост.

Сайкс продължи, докато стигнаха точно до моста, а сетне изведнъж свърна по левия бряг на реката.

„Вода! — помисли Оливър, разтреперан от страх. — Довел ме е до това пусто място, за да ме погуби.“

Тъкмо се готвеше да се хвърли на земята и направи опит да спаси живота си, когато забеляза, че бяха се спрели пред самотна къща, съвсем стара и полусрутена. От двете страни на разбитата врата имаше по един прозорец. Отгоре се виждаше етаж, обаче никъде не проблясваше светлина. Къщата изглеждаше запустяла и необитаема.

Сайкс продължаваше да държи Оливър за ръката. Той се приближи тихичко до вратата и вдигна мандалото. Вратата се поддаде на натиска и те влязоха.

ГЛАВА XXII

ОБИРЪТ

— Кой е там? — разнесе се висок груб глас, когато те пристъпиха прага.

— Не вдигай патърдия — каза Сайкс и подпря вратата. — Дай някаква светлинка, Тоби.

— А, приятели! — извика същият глас, — Свещта, Барни, свещта! Покани господина вътре! А ако ти е удобно, събуди се преди това.

Изглежда, че човекът, който говореше, хвърли четка за обувки или друга подобна вещ върху лицето, към което се бе обърнал, за да го разбуди, тъй като се чу шум от падане на някакъв дървен предмет, а сетне и неясното мърморене на полусъбуден човек.

— Чуваш ли? — извика гласът. — Бил Сайкс чака на прага, а няма кой да го посрещне. Заспал си ми там като че ли си глътнал приспивателно с яденето. Постресна ли се малко, или искаш да те събудя с железния свещник?

След тези думи два обути криво-ляво крака се затътриха припряно по голия под и от една врата вдясно се показва най-напред слабо горяща свещ, а после и фигурата на същия индивид, за когото бяхме казали, че говори през носа си и който играеше ролята на прислужник в кръчмата на Сафрън Хил.

— Мистър Сайкс! — възкликна гъгниво Барни с истинска или престорена радост. — Влезте, сър, влезте.

— Хей, минавай напред — каза Сайкс и бутна Оливър пред себе си. — По-бързичко, иначе ще те настъпя.

Като го изпсува за бавните му движения, Сайкс блъсна Оливър напред; двамата влязоха в ниска, тъмна стая, задимена от огъня, с два-три счупени стола, маса и много стар диван. На него се бе проснал с цялата си дължина човек, който пушеше с дълга глинена лула и чиито крака бяха поставени много по-нависоко от главата му. Той беше облечен в елегантно скроен жакет с енфиен цвят и големи пиринчени

копчета; оранжева околоратна кърпа; груба, крещяща жилетка и кафяви бричове. Мистър Кракит (тъй като това бе той) не притежаваше голямо количество косми нито на главата, нито по лицето си, а тези, които имаше, бяха червеникави на цвят и завършваха насила със завъртени къдри, през които той прокараваше от време на време твърде нечистите си пръсти, украсени с големи просташки пръстени. Ръстът му беше малко над среден и доколкото можеше да се разбере, краката му бяха слабовати. Но това не му пречеше да се възхищава от ботушите си, които той наблюдаваше в тяхното високо положение с живо доволство.

— Бил, приятелче! — възкликна този човек, като извърна глава към вратата. — Радвам се да те видя. Бях почнал да се страхувам, че си се отказал, в какъвто случай щях да се заема самичък. Я виж!

Като изрече това възклицание с тон на голяма изненада, когато погледът му се спря върху Оливър, мистър Тоби Кракит се намести в седящо положение и запита:

— Кой е този?

— Момчето. Само момчето! — отвърна Сайкс и притегли стол до огъня.

— Едно от момчетата на Феджин — каза Барни подигравателно.

— Така, на Феджин значи! — възкликна Тоби, като изглежда Оливър. — Та то е създадено тъкмо за джобовите на старите дами в черква. Мутричката му е същинско богатство за него.

— Стига, стига — намеси се Сайкс нетърпеливо, наведе се над приятеля си, прошепна му няколко думи на ухото, на което мистър Кракит се изсмя гръмко и удостои Оливър с продължителен учуден поглед.

— А сега — каза Сайкс, като зае отново мястото си, — ако ни дадеш да похапнем и пийнем нещичко, докато чакаме, добре ще ни ободриш. Седни до огъня, младежо, и си почини, тъй като нощес отново ще трябва да излезеш с нас макар и мястото да не е много далеч.

Оливър изглежда Сайкс с безмълвно и плахо учудване и като притегли едно столче до огъня, седна със склонена на длани болна глава, без да разбира къде е и какво става около него.

— Наздраве — каза Тоби, когато младият евреин сложи някакви остатъци от ядене и една бутилка на масата, — успех в работата! —

Той стана в чест на поздравницата и като сложи внимателно лулата си в един ъгъл, доближи се да масата, наля си чаша ракия и я изгълта. Мистър Сайкс стори същото.

— Една капка за момчето — каза Тоби и наля чашата до половина, — пийни си, невинни младежко.

— Аз — каза Оливър, като го погледна жално в лицето — наистина, аз...

— Пий, пий! — повторно го подкани Тоби. — Мислиш ли, че не зная кое е добро за тебе и кое не е. Накарай го да я изпие, Бил.

— Добре ще направиш да изпиеш чашата! — каза Сайкс и се тупна по джоба. — Да пукна, ако това момче не създава повече неприятност от цяла дузина хитреци. Изпий я, проклето дяволче, изпий я!

Изплашен от застрашителното държане на двамата мъже, Оливър изгълта набързо съдържанието на чашата и веднага се закашля силно, което накара Тоби Кракит и Барни да се разсмеят и изтръгна усмивка дори от намусения мистър Сайкс.

След като Сайкс уталожи охотата си (Оливър не можеше да хапне нищо друго освен коричка хляб, която насила го накараха да изяде), двамата мъже се изтегнаха на столовете да подремнат. Оливър продължи да седи на столчето си край огъня, а Барни се зави с одеяло и се просна на пода до самата решетка на камината.

Известно време всички спаха или поне изглеждаше, че спят. Само Барни стана веднъж-дваж да сложи въглища в огъня.

Оливър задряма и си представяше, че върви по мрачни пътеки, скита из тъмно гробище или преживява някоя друга случка от изминалия ден, но се стресна от Тоби Кракит, който скочи и извика, че часът е един и половина.

В миг другите двама се изправиха на крака и енергично се заеха да се приготвяват. Сайкс и приятелят му увиха вратовете и брадите си с тъмни шалове и облякоха връхни дрехи. Барни отвори шкафа и извади оттам някакви предмети, които бързо натъпка в джобовете си.

— Две кучета за мене, Барни — каза Тоби Кракит.

— Ето ги — отвърна Барни и извади два пистолета. — Ти сам ги напълни.

— Добре! — рече Тоби и ги взе. — Нищо ли не сме забравили? — запита Тоби, като окачи един малък железен лост на една гайка от

вътрешната страна на дрехата си.

— Всичко е наред — успокой го другарят му. — Време е да потеглим. Дай онова парче дърво, Барни.

С тези думи той взе една дебела пръчка от ръката на Барни и се залови да завързва Оливъровата качулка.

Съвсем замаян от умората, от лошия въздух и от насила изпития алкохол, Оливър механично подаде ръка на Сайкс, който бе протегнал за тази цел своята.

— Хвани му другата ръка, Тоби — каза Сайкс. — Погледни от вратата, Барни.

Момъкът отиде до вратата, върна се и съобщи, че всичко е спокойно. Двамата разбойници, с Оливър помежду тях, излязоха от къщата. Барни заключи вратата, зави се, като преди, и скоро отново заспа.

Беше съвсем тъмно. Мъглата беше много по-гъста, отколкото в началото на нощта. Въздухът бе толкова влажен, че макар и да не валеше, Оливъровата коса и вежди се покриха със скреж, само няколко минути след като напуснаха къщата. Прекосиха моста и продължиха към светлинките, които бяха забелязали и по-рано. Те не бяха много далеч и понеже вървяха доста бързо, скоро стигнаха в Чертзи.

— Карай през града — прошепна Сайкс, — тази нощ едва ли ще има някой из пътя да ни види.

Тоби послуша и те преминаха бързо главната улица на малкото градче, което по този късен час беше съвсем запустяло. Слаба светлинка се показваше тук-там от някой прозорец на спалня и груб кучешки лай нарушаваше от време на време нощната тишина, но по улиците не се виждаше никой. Когато излязоха от града, един часовник удари два.

Като усилиха крачките си, те свиха по пътя вляво. След около миля спряха пред усамотена къща, заобиколена със стена, върху която Тоби Кракит в миг се качи, без дори да спре да си поеме дъх.

— Сега момчето — каза Тоби. — Повдигни го, а аз ще го хвана.

Преди Оливър да има време да се огледа, Сайкс го хвана под мишниците и след три-четири секунди двамата с Тоби лежаха на тревата от другата страна. Сайкс ги последва незабавно.

И сега за първи път Оливър разбра, скован от ужас и отчаяние, че целта на идването им дотук е обир, а може би и убийство. Той скръсти

ръце и неволно изпусна едно потиснато възклицание на ужас и уплаха. Очите му се замъглиха; пот изби по пепелявобледото му лице. Краката му не го държаха и той падна на колене.

— Ставай! — измърмори Сайкс, разтреперан от гняв, и извади револвера от джоба си. — Ставай или ще пръсна мозъка ти по тревата.

— За бога, пуснете ме! — викаше Оливър. — Оставете ме да избягам и загина на полето. Никога няма да се върна в Лондон. Никога, никога! Моля ви се, смилете се и не ме принуждавайте да крада. В името на бога, имайте милост към мене!

Човекът, към когото бе отправена тази молба, произнесе страшно проклятие, извади пистолета си, но Тоби го измъкна от ръката му, сложи длан върху устата на момчето и го повлече към къщата.

— Тихо! — изсъска човекът. — Тук никой няма да те чуе. Кажу само една думичка и ще ти видя работата с един удар по главата. С него не се вдига шум, всичко се свършва както трябва и е по-благородно. Хайде, Бил, изкърти капака на прозореца. Гарантирам ти, че вече е дошъл на себе си. Виждал съм и по-опитни от него да се разтреперват така, когато нощта е студена.

Сайкс ругаеше яростно Феджин, че му бе дал Оливър за тази работа, и едновременно с това безшумно работеше с железния лост. Не след дълго с помощта на Тоби той успя да откачи капака на прозореца, за който бе станало дума.

Прозорчето беше малко, с дървена решетка на отвора му и се издигаше на около пет и половина фута от земята, на задната страна на къщата. През него можеше да се влезе в едно килерче на края на коридора. Отворът беше толкова малък, че домакините навярно не бяха счели за нужно да го защитят по-здраво. Все пак големината му бе такава, че през него можеше да се промъкне момче с Оливъровия ръст. С малко усилие Сайкс успя да махне решетката — и дупката бе разчистена.

— Слушай сега, паленце — прошепна Сайкс, като извади черно фенерче от единия си джоб и насочи светлината му право в лицето на Оливър. — Ще те пропъхна през този отвор. Ти вземи този фенер, качи се тихичко по стълбата право пред тебе, мини през малкия вестибюл и ни отключи входната врата, за да влезем.

— На горната ѝ страна има мандало, което не ще можеш да достигнеш — намеси се Тоби. — Качи се на един от столовете във

вестибюла. Там има три, Бил, на всеки от които е изобразен гербът на старата дама.

— Не можеш ли да млъкнеш? — сопна му се Сайкс и го изглежда заплашително. — Вратата на стаята е отворена, нали?

— Съвсем разтворена — отвърна Тоби, след като надзърна, за да се увери. — Те всякога я оставят така, за да може кучето да се разхожда, когато не му се спи. Ха-ха! Барни го подмами снощи. Нареди се просто чудесно!

Макар и мистър Кракит да говореше с едва доловим шепот и да се смееше безшумно, Сайкс властно му заповяда да мълчи и да си гледа работата. Тоби послуша, като най-напред извади фенерчето си и го сложи на земята, а сетне се долепи до стената под прозорчето и сложи ръце на коленете си, за да може да се стъпи на гърба му. Едва бе сторил това, когато Сайкс се качи отгоре му, пропъхна полека Оливър през отвора с нозете напред и без да изпуска яката му, спусна го благополучно на пода.

— Вземи това фенерче — заповяда му Сайкс, като огледа помещението. — Виждаш отпреде си стълбите, нали?

По-скоро мъртъв, отколкото жив, Оливър му отговори утвърдително, Сайкс му посочи входната врата с дулото на пистолета, като му напомни, че не може да избяга от изстрела и ако се опита да изклинчи, веднага ще го просне мъртъв на земята.

— Това може да стане за минута — каза шепнешком Сайкс. — Щом те оставя, веднага се залавяй за работа. Я слушай!

— Какво е това? — прошепна другият човек. Двамата мъже се заослушваха внимателно.

— Няма нищо — каза Сайкс и пусна момчето. — Хайде!

Докато ставаше това, момчето можа да се опомни и твърдо реши, че макар да му струва живота, на всяка цена ще се опита да се качи горе откъм вестибюла и ще разбуди хората. С тази мисъл в главата той се приближи бързо и безшумно до стълбата.

— Назад! — извика внезапно Сайкс със силен глас. — Назад! Назад!

Уплашен от този вик, който наруши мъртвата тишина, както и от още един, който го последва, Оливър изпусна фенерчето и не знаеше дали да напредва, или да бяга.

Викът се повтори... показва се светлина... Двама полуоблечени мъже като изплашени сенки се мярнаха на стълбата нещо блесна ... чу се силен шум пушек нещо тресна някъде — и Оливър, залитайки, отстъпи назад.

Сайкс бе изчезнал за миг, сетне пак се появи и го хвана за яката, преди още димът да се бе разнесъл. Той стреля подир двамата мъже, които вече се бяха скрили, и изтегли нагоре момчето.

— Притисни си по-здраво ръката — каза Сайкс, когато го пропъхваше през прозореца. — Подай ми една кърпа. Ранили са го. Бързо! Кръвта тече силно!

Чу се силен звън, смесен с шум от оръжия и човешки викове. Оливър усещаше, че го носят по неравна почва. После шумът взе да стихва в далечината. Студено, убийствено чувство пропълзя в сърцето на момчето и то нито виждаше, нито чуваше нещо.

ГЛАВА XXIII

В НЕЯ СЕ РАЗПРАВЯ ЗА ЕДИН ПРИЯТЕН РАЗГОВОР МЕЖДУ МИСТЪР БЪМБЛ И ЕДНА ДАМА И СЕ ПОКАЗВА, ЧЕ ДОРИ И ЕДИН КЛИСАР МОЖЕ ДА БЪДЕ УЯЗВИМ В ИЗВЕСТНО ОТНОШЕНИЕ

Нощта беше страшно студена. Земята бе покрита със замръзнала, твърда, дебела снежна кора. Острият вятър яростно раздухваше снега, който бе навейн на купища по ъглите, нахвърляше се бясно върху него като върху някаква жертва носеше го на облаци, извиваше го във вихрушка и го разпръсваше във въздуха. Пуста, тъмна и пронизващо студена, нощта подканваше тези, които имат топли жилища и са добре нахранени, да се съберат край светлия огън и да благодарят на бога, че са си в къщи; а бездомния гладен скитник караше да легне и умре. През такива нощи мнозина изтощени от глад бездомници склопват очи из пустите улици и едва ли ги отварят в по-жесток от нашия свят, каквито и да са били престъпленията им.

Такова беше навън времето, когато мисис Корни, домакинята на бедняшкия дом, дето се бе родил Оливър Туист, бе седнала пред веселия огън в собствената си малка стаичка. Тя поглеждаше с голямо доволство към кръглата масичка, на която бе сложен поднос с всички необходими принадлежности за най-любимото ядене на всички домакини.

С една дума, мисис Корни се готвеше да се подкрепи с чашка чай. Като погледна от масата към камината, където най-малкото от всички възможни чайничета пееше мъничка песенчица с тъничък гласец, вътрешното ѝ доволство дотолкова се усили, че мисис Корни дори се усмихна.

— Ех! — въздъхна си тя, като облегна лакът на масата и погледна замислено към огъня. — Ние всички имаме достатъчно, за да се чувстваме благодарни, само че не го съзнаваме! Ах, да!

Мисис Корни поклати тъжно глава, сякаш скърбеше за духовната слепота на тези сиромаси, които не съзнаваха това, и като мушна една сребърна лъжичка (лична собственост) в тенекиената кутийка, залови се да приготвява чая.

Какво дребно нещо е в състояние да наруши душевното ни спокойствие! Черното чайниче, което беше много малко, преля, докато мисис Корни бе заета да морализира, и водата поопари ръката ѝ.

— Дявол да го вземе този чайник! — каза достойната домакиня, като го сложи на триножника. — Някакво си глупаво чайниче, което събира само две чашки! На кого ли е потрябвало! Освен — продължи тя, като се поспря — на едно такова клето, самотно създание като мене. О-ох, божичко!

С тези думи домакинята се отпусна в стола, отново се облакът на масата и насочи мислите си към самотната си участ. Малкото чайниче и единствената чаша събудиха в паметта ѝ тъжни спомени за мистър Корни (който бе умрял само преди двадесет и пет години) и това я развълнува много.

— Никога не ще намеря друг! — промълви си тя. — Никога не ще намеря друг като него.

Дали тази забележка се отнасяше за съпруга ѝ, или за чайника, не е известно. Може да е било за последния, тъй като Мисис Корни го погледна, докато говореше, а след това го взе. Тъкмо бе изпила първата си чаша, когато едно леко почукване на вратата я прекъсна.

— Ох, да ти се не види! — сопна се мисис Корни. — Навярно пак някоя от бабичките умира. Винаги вършат това, когато се храня. Не стой там, да не влиза вътре студеният въздух. Какво се е случило, а?

— Нищо, госпожо, нищо — отвърна мъжки глас.

— Божичко! — възкликна домакинята с много по-сладък глас. — Нима това е мистър Бъмбл?

— На услугите ви, госпожо — каза мистър Бъмбл, който се бе спрял във вратата си изчисти обувката и да изтърси снега от дрехата си. Сега той се появи с триъгълната си шапка в едната ръка и с вързоп в другата. — Да затворя ли вратата, госпожо?

Дамата свенливо се подвоуми да отговори, боейки се да не би да има нещо неприлично в това, че ще разговаря с мистър Бъмбл при затворена врата. Мистър Бъмбл се възползува от колебанието ѝ и тъй като му бе доста студено, затвори вратата, без да дочака позволение.

— Лошо време, мистър Бъмбл — каза приютската домакиня.

— Действително, че е студено, госпожо — съгласи се с нея клисарят. — Просто противоенорийско време. Представете си, госпожо, днес следобед раздадохме около двадесет четвъртинки хляб и сирене, а просяците пак не са доволни.

— То се знае. Та нима някога са доволни? — каза домакинята, като пиеше чая си.

— Така си е — потвърди и мистър Бъмбл. — Ето например трябваше да се даде милостиня на човек, който поради това, че има жена и много деца, получи четвърт самун хляб и цял фунт сирене. И да не мислите, че остана благодарен? Нищо подобно! На всичко отгоре поиска и въглища! Макар и една шепа, каза той! Въглища! И за какво му са въглища? Да си изпече сиренето с тях, а после да дойде да иска още. Тая пасмина хора са все такива, госпожо. Ако им дадеш днес една торбичка въглища, утре ще дойдат за още, и в други ден пак, и тъй нататък, все едно, че нищо не си им дал.

Мисис Корни се усмихна, за да изрази своето единомислие по въпроса, и клисарят продължи:

— Просто не зная докъде ще стигне всичко това. Онзи ден един мъж (вие сте омъжена жена, госпожо, така че бих могъл да го кажа пред вас) се появил само с един парцал на гърба си пред вратата на надзорника ни тъкмо когато последният имал гости за вечеря, и казал, че се нуждае от помощ. Понеже не се махал и сконфузил твърде много компанията, надзорникът ни го отпратил с фунт картофи и шепа булгур. — Боже господи — казал неблагодарният злодей, — какво ще ми влезе това в работа? Все едно, че ми давате чифт очила! — Много добре — отвърнал му надзорникът, като си взел продуктите, — тогава няма да получиш нищо. — В такъв случай ще умра на улицата! — заявил скитникът. — О, не, няма — казал надзорникът.

— Ха-ха! Чудесно. Мистър Гранет все такива ги говори!

Е и после, мистър Бъмбл?

— После, госпожо — подхвана отново клисарят, — човекът си отишъл и действително умрял на улицата. Ако и това не се казва

нахален просяк! ...

— Просто да не повярваш — забеляза натъртено приютската домакиня. — Изобщо не намирате ли че това подпомагане на просяци, които не са в приюта, а идат отвън, е твърде лошо нещо, мистър Бъмбл? Вие имате опитност в тези работи к трябва да знаете това. Кажете.

— Мисис Корни — започна клисарят и се усмихна като човек, който се готви да каже нещо много ценно, — този вид подпомагане, когато се прилага правилно, казвам, когато се прилага правилно, е чудесно предпазно средство за черковната община, госпожо. Неговият съществен принцип е да се дава на просяците тъкмо това, от което нямат нужда, и по този начин те се отучват да идват.

— Мили боже! — възкликна мисис Корни. — Това е наистина чудесно!

— Да. Между нас да си остане, госпожо, но това е действително прекрасен принцип. И когато подобни случаи попаднат в тези нахални вестници, винаги ще забележите, че там се казва как болните семейства винаги получават като милостиня парче сирене. Това правило се прилага в цялата ни страна, госпожо. Но, както и да е — каза клисарят, като се наведе да развие вързопата си, — това са официални тайни, госпожо, които не трябва да се разискват освен от енорийски чиновници като нас двамата. Ето виното, госпожо, което комитетът отпусна за болницата на приюта — чудесно неразредено вино, тази сутрин налято от бъчвичката, чисто като сълза, без никаква утайка!

Като вдигна първата бутилка към светлината и я разтърси, за да покаже превъзходните ѝ качества, мистър Бъмбл постави и двете стъкла върху един скрин, сгъна кърпата, в която бяха увити, сложи я внимателно в джоба си и си взе шапката, все едно, че се готвеше да си отива.

— Ще ви бъде доста студено из пътя, мистър Бъмбл — каза приютската домакиня.

— Толкова силно духа, госпожо, че просто може да отреже ушите на човека — отвърна мистър Бъмбл и вдигна яката си.

Домакинята погледна от малкото чайниче към клисаря, който пристъпи към вратата и се изкашля, преди да ѝ пожелае лека нощ, а сетне свенливо го попита дали не би приел чашка чай.

Клисарят в миг си разкопча връхната дреха, сложи бастуна и шапката си на един стол и притегли друг до масата. Докато се отпуснаше бавно на стола, той погледна към дамата. Тя впери очи в чайничето. Мистър Бъмбл отново се окашля и леко се усмихна.

Мисис Корни стана да вземе втора чашка и чинийка от шкафа. Когато сядаше, очите ѝ отново срещнаха тези на галантния клисар. Тя се изчерви и се зае да приготвява чая. Мистър Бъмбл пак се окашля — по-високо, отколкото досега.

— Сладък ли го обичате, мистър Бъмбл? — запита приютската домакиня, като взе захарницата.

— Много сладък, госпожо — отвърна мистър Бъмбл. Като каза това, той отправи поглед към мисис Корни и ако някога някой клисар е поглеждал нежно, мистър Бъмбл бе този клисар в настоящия момент.

Чаят бе приготвен и поднесен в мълчание. Мистър Бъмбл постла носната си кърпа върху коленете си, за да не изцапа с трохи прекрасните си бричове, и започна да яде и пие, като от време на време прекъсваше това удоволствие с дълбока въздишка. Последното обстоятелство обаче не произвеждаше неблагоприятно въздействие върху апетита му, дори напротив — по-скоро, изглежда, му помагаше да се справи с чая и препечения хляб.

— Виждам, че имате котка, госпожо — забеляза мистър Бъмбл, като хвърли поглед към котката, която се приличаше на огъня сред семейството си. — А също и котенца!

— Толкова съм привързана към тях, мистър Бъмбл, просто не можете да си представите. Те са тъй щастливи, тъй игриви и тъй весели, че ми са истински приятели.

— Много хубави животинчета, госпожо — заяви одобрително мистър Бъмбл. — Придават такъв домашен уют на стаята.

— О, да! — съгласи се с него домакинята. — И такова удоволствие ми прави, като виждам колко обичат дома си.

— Мисис Корни, госпожо — каза мистър Бъмбл бавно, като махаше в такт с лъжичката, — моето мнение е, госпожо, че една котка, която живее при вас и не обича дома си, е същинско магаре, госпожо.

— Ох, мистър Бъмбл! — запротестира мисис Корни.

— Няма смисъл да скриваме истината, госпожо — каза мистър Бъмбл, като размахваше бавно лъжичката с удоволствието на човек,

който ухажва, и това го правеше двойно по-внушителен. — С удоволствие бих удавил такава котка със собствените си ръце.

— Тогава вие сте жесток човек — каза разгорещено приютската домакиня и посегна да вземе чашата на клисаря, — да, жесток и коравосърдечен.

— Коравосърдечен ли, госпожо? — каза мистър Бъмбл. — Коравосърдечен? — Мистър Бъмбл подаде чашката си, без да продума друго, стисна малкото пръстче на мисис Корни, когато тя я поемаше, и като се тупна два пъти по дантеления си нагръдник, въздъхна дълбоко и помести стола си съвсем мъничко по-далеч от огъня.

Масата беше кръгла, а мистър Бъмбл и мисис Корни седяха един срещу друг, с лице към огъня, без много голямо разстояние помежду им. Когато човек си представи това положение ще му стане ясно, че ако мистър Бъмбл се отдалечава от огъня, без да се отделя от масата, едновременно с това той намалява разстоянието между себе си и мисис Торни. Благоразумният читател навярно е склонен да се възхищава от този негов ход и да го счита за голямо геройство от страна на клисаря, тъй като е ясно, че той бе изкусен от времето, мястото и сгодния случай да промълви някои нежни безсмислици, които колкото и да подхождат на лекомислените е несериозните, лежат твърде много под достойнството на съдиите, членовете на парламента, министрите, кметовете и други важни обществени дейци, а особено пък под достойнството и величието на клисар, който (както е добре известно) трябва да бъде най-строг и непоклатим от всички.

Каквито и да бяха намеренията на мистър Бъмбл (безсъмнено те бяха най-почтени), нещастieto бе там, че както отбелязахме и по-рано, масата беше кръгла; следователно, когато мистър Бъмбл малко по малко отместваше стола си, той скоро започна да намалява разстоянието между себе си и приютската домакиня и като продължаваше да пътува по външната страна на кръга, скоро докара стола си до този, на който седеше дамата. Столовете даже се докоснаха. И когато това стана, мистър Бъмбл спря.

Ако домакинята мръднеше стола си надясно, тя щеше да се опари от огъня, ако пък отидеше наляво, щеше да падне в ръцете на мистър Бъмбл, следователно (бидейки съобразителна матрона, тя схвана това само с един поглед) мисис Корни остана там, където си беше, и наля на мистър Бъмбл още една чашка чай.

— Коравосърдечен ли съм, мисис Корни? — повтори мистър Бъмбл, докато разбъркваше чая си, с поглед, отправен към лицето и. — А вие, мисис Корни, коравосърдечна ли сте?

— Боже мой — възкликна приютската домакиня, — какъв странен въпрос за ерген. Защо ви трябва да знаете това, мистър Бъмбл?

Клисарят изпи чая си до последната капка, довърши едно парче препечен хляб, изтърси трохите от колената си, избърса си устните, и съвсем спокойно целуна приютската домакиня.

— Мистър Бъмбл! — извика шепнешком възмутената дама. Уплахата ѝ бе толкова голяма, че просто бе загубила гласа си. — Мистър Бъмбл, ще викам! — Мистър Бъмбл не отговори нищо. С бавно и величествено движение той обви с ръка кръста ѝ.

Тъй като дамата бе изразила намерението си да извика, тя безсъмнено щеше да стори това при тази нова дързост от негова страна, обаче то се оказа ненужно, тъй като на вратата бързо се почука. Едва-що го чуха, и мистър Бъмбл скочи чевръсто, отиде до винените бутилки и започна усилено да ги избърсва, а домакинята запита, остро:

— Кой е там?

— Извинете, господарке — каза сбърчена и отвратително грозна стара просякиня, като подаде глава през вратата, — старата Сали умира.

— Е, та какво от това? — ядосано запита домакинята. — Аз не мога да я съживя, нали?

— Не, господарке, не — отвърна старицата, — никой не може да го стори; нищо не е в състояние да ѝ помогне. Виждала съм да умират много хора — малки дечица и силни мъже, и много добре знам как идва смъртта. Нещо я измъчва и когато не е в безсъзнание — а това става все по-рядко, тъй като краят ѝ бързо приближава, — тя казва, че трябва да ви разправи нещо. Няма да умре спокойна, ако не я изслушате, господарке.

При това съобщение достойната мисис Корни измърмори няколко проклетия срещу старите жени, които дори не могат да умрат, без нарочно да причинят неприятности на по-високопоставените от тях, и като се загъна с набързо грабнатия шал, помоли мистър Бъмбл да поседи, докато се върне, да не би да се случи нещо по-особено. Тя подкани старицата да върви по-бързо, а не да се тътре цяла нощ по

стълбите, и я последва в твърде лошо настроение, като ѝ се караше по целия път.

Поведението на мистър Бъмбл, когато остана самичък, бе твърде необяснимо. Той отвори шкафа, преброи чайните лъжички, претегли на дланта си щипците за захар, разгледа подробно каничката за мляко, за да се увери, че е от истинско сребро, и след като удовлетвори любопитството си, сложи си накриво триъгълната шапка и много тържествено обиколи четири пъти масата с танцови стъпки. След като свърши това твърде необикновено действие, той отново си свали шапката и застанал с гръб към огъня, мислено се зае да прави най-подробен опис на мебелировката.

ГЛАВА XXIV

ТАЗИ ГЛАВА НЕ Е МНОГО ПРИВЛЕКАТЕЛНА, НО Е КЪСА И ИМА СВОЙ ДЯЛ В НАСТОЯЩАТА ПОВЕСТ

Вестителката на смъртта, която наруши покоя в стаичката на домакинята, беше тъкмо подходяща за тази си роля. Тялото ѝ беше приведено от годините, ръцете и нозете ѝ трепереха, лицето ѝ бе изкривено в беззъба усмивка и приличаше по-скоро на някаква безумно надраскана скица, отколкото на дело на природата.

Уви! Колко малко лица могат да ни радват с красотата, която природата им дава! Грижите, мъките и несгодите на живота ги променят с преминаването на възрастта. И само когато тези страсти стихнат и завинаги загубят силата си, буреносните облаци се разнасят и оставят лицето такова, каквото го е създала природата. Обикновено нещо за лицата на умрелите е, че дори сковани и неподвижни, те отново придобиват своя отдавна забравен израз на спящо детство и стават такива, каквито са били в ранните години на живота си. Такова спокойствие и кротост се разливат отново върху тях, че тези, които са ги познавали в щастливото им детство, коленичат страхопочитателно край ковчега им и виждат как ангелът слиза на земята.

Старицата влачеше крака по коридорите и нагоре по стълбите, като мърмореше нещо неясно в отговор на ругатните на надзирателката. Най-после тя се принуди да спре, за да си поеме дъх, подаде ѝ свещта, отстъпи подир нея, а по-пъргавата приютска домакиня се отправи към стаята, в която лежеше болната.

В по-отдалечения край на голата таванска стаичка гореше слаба светлина. Край леглото седеше друга старица. Чиракът на енорийския лекар се бе изправил край огъня и си правеше клечка за зъби от едно паче перо.

— Студена вечер, мисис Корни — каза този млад джентълмен, когато последната влезе.

— Наистина, че е много студена — отвърна приютската домакиня с най-любезния си глас и направи реверанс.

— Трябва да искате по-хубави въглища от доставчиците си — каза лекарският помощник, като строши една буца с ръждясалата маша, — тези никак не са подходящи за такова студено време.

— Такива ги е избрал комитетът, сър — отвърна мисис Корни. — Най-малкото, което могат да сторят, е да ни доставят топливо, тъй като службата ни е доста тежка.

Тук разговорът бе прекъснат от един стон на болната жена.

— Ох! — възкликна младият човек и извърна лице към леглото, сякаш съвсем бе забравил пациентката. — Краят наближава, мисис Корни.

— О, така ли, сър? — запита домакинята.

— Ще бъда много учуден, ако изкара още два часа — каза лекарският чирак, вдаден в работата си с клечката за зъби. — Целият й организъм е напълно разнебитен. Бабо, унесена ли е болната?

Другата старица се наведе над леглото и кимна утвърдително.

— В такъв случай може и така да си умре, ако не вдигаш шум — заяви младият човек. — Сложи свещта на земята — там тя няма да я вижда.

Болногледачката направи, каквото й поръчаха, като си поклати главата, сякаш искаше да каже, че старата жена няма да умре толкова лесно. Сетне отново зае мястото си до другата болногледачка, която тъкмо се беше върнала. Приютската домакиня се загърна с нетърпеливо движение в шала си и седна до нозете на леглото.

Лекарският чирак, довършил вече клечката за зъби, се настани пред огъня и в продължение на десетина минути я използва добре. След малко, изглежда, той се почувствува отегчен от длъжността си и си излезе на пръсти, като пожела на мисис Корни приятна работа.

След като поседяха известно време безмълвни, двете бабички се надигнаха от леглото и се наведоха над огъня да посгребят малко сухите си ръце. Пламъкът хвърляше мъртвешка светлина върху съсухрените им лица и ги правеше още по-грозни. Застанали така, те заговориха с тих глас.

— Ани, миличка, каза ли тя нещо друго, докато ме нямаше? — запита първата старица.

— Нито думица — отвърна другата, — само си дърпаше ръцете, обаче аз ги държах и тя скоро се унесе. Не ѝ е останала много сила, така че лесно можах да се справя с нея. Макар и да съм стара, не съм толкова немощна, въпреки че живея в енорийски приют.

— Изпи ли топлото вино, което лекарят ѝ предписа? — запита първата.

— Опитах се да ѝ го наля в гърлото, но тя така здраво бе стиснала зъбите си и с такава сила бе вкопчила ръце в канчето, че едва можах да го отдръпна. Затова аз го изпих и ми стана много добре!

Когато се огледаха предпазливо наоколо, за да се уверят, че никой не ги чува, двете вещици се свиха по-близо до огъня и забъбраха оживено.

— Представям си как тя би направила същото и би се посмяла добре след това — каза първата.

— Наистина би го направила — съгласи се и другата. — Весела жена беше тя. Колко много мъртъвци е подреждала и какви хубави ги е правила — също като восъчни кукли. Старите ми ръце са ги докосвали и старите ми очи са ги виждали. Пък и колко пъти съм ѝ помагала!...

Старото същество протегна напред треперещите си пръсти, докато говореше, и ги затресе радостно пред лицето си. После бръкна в джоба си, извади стара, изтъркана от употреба енфиена кутийка, от която изтърси няколко зрънца в протегнатата шепа на събеседничката си и още няколко в своята собствена. Докато двете старици бяха заети с всичко това, приютската домакиня, която чакаше нетърпеливо да се събуди умиращата, отиде при тях до огъня и остро ги запита колко още ще трябва да чака.

— Няма да е дълго, господарке — отвърна втората жена и я погледна в лицето. — Никой от нас няма да чака дълго смъртта. Търпение! Търпение! Тя скоро ще дойде за всички ни.

— Я си дръж езика, дърта глупачке! — сопна се строго домакинята. — Марта, ти ми кажи. И преди ли ѝ ставаше така?

— На няколко пъти — отговори първата бабичка.

— Но това вече няма да ѝ се случи — прибави втората. — Искам да кажа, само още веднъж ще се събуди — и, господарке, добре да запомниш, няма да е за дълго!

— За дълго или за късо — каза домакинята сопнато — когато и да се събуди, няма да ме намери тук. Внимавайте добре и двете, да не ме обезпокоите пак за някоя празна работа. Не съм длъжна да присъствувам и при умирането на жените в приюта — и няма да го правя, добре да знаете това. Имайте го предвид, нахални вещици. Ако още веднъж се подиграете тъй с мене, чудесно ще ви излекувам, предупреждавам ви!

Тя бе тръгнала да си отива, когато едно повикване от страна на двете жени, които се бяха извърнали към леглото, я накара да се обърне. Болната се бе изправила и протягаше ръце към тях.

— Кой е това? — извика дрезгаво тя.

— Тихо, тихо! — пошепна едната от жените и се наведе над нея. — Легни си, легни си!

— Никога вече не ще легна жива! — каза жената, като се бореше. — Непременно ще ѝ го кажа! Елате тук! По-близо! Елате да ви пришепна нещо!

Тя стисна ръката на домакинята и като я бутна в един стол до леглото, видя, че двете старици бяха се навели любопитно да слушат.

— Изпъдете ги — каза сънливо болната. — Бързо! Бързо!

Двете старици взеха да говорят едновременно, като се оплакваха жално, че горката болна женица е много зле и затова не може да познае най-добрите си приятелки. Те се заричаха, че в никакъв случай няма да я изоставят, обаче началството ги изблъска от стаята, затвори вратата и се върна при леглото. След като ги изпъдиха, двете бабички промениха тона си и извикаха през ключалката, че старата Сали е пияна. И наистина, това беше твърде вероятно, тъй като освен предписания ѝ от лекаря опиум двете щедри болногледачки тайно ѝ бяха дали глътка джин свода.

— Слушайте сега какво ще ви кажа — започна високо умиращата, сякаш правеше последно усилие да събуди някаква скрита капчица енергия. — В тази стая... в самото това легло... веднъж наглеждах хубава млада жена, която бяха довели в приюта с изранени от дълъг път нозе и цялата из цапана с прах и кръв. Тя роди едно момченце и умря. Чакайте да си спомня през коя година беше това.

— Няма значение кога е било — каза нетърпеливо домакинята. — Какво ще ми кажеш за нея?

— Да — измърмори болната, като изпадна отново в сънно състояние, — какво ще ви кажа за нея... какво... да, сещам се какво! — извика тя, като се изправи стремително със зачервено лице и облещени очи. — Аз я ограбих, да, ограбих я! Тя не беше още изстинала. Казвам ви, не беше още изстинала, когато го откраднах!

— Е, кажи, за бога, какво си откраднала? — извика домакинята и направи движение, като че ли щеше да вика за помощ.

— Да, откраднах го — повтори жената, като сложи длан върху устата ѝ. — Едничкото нещо, което имаше. Тя се нуждаеше от дрехи и от храна, но беше го запазила и го държеше в пазвата си. Златно беше, казвам ви! Истинско злато, което би могло да ѝ спаси живота!

— Злато! — повтори домакинята и се наведе любопитно над болната, която падна върху постелята. — Продължавай, продължавай... Коя беше майката? Кога стана това?

— Тя ме натовари да го пазя — отвърна с въздишка жената, — повери го на мен, на едничката жена край постелята ѝ. Мислено го откраднах още когато ми го показва около шията си. А може би на мене ще тежи и смъртта на момчето! Ако знаеха всичко, сигурно щяха да се отнасят по-добре с него!

— Ако са знаели какво? — попита другата. — Говори!

— Момчето толкова заприлича на майка си — каза жената, говорейки несвързано и без да бе чула въпроса, — че ми бе невъзможно да го забравя, когато погледнах лицето му. Горкото момиче! Горкото момиче! Беше толкова младичко! Такова нежно гълъбче! Чакайте, имам и друго да казвам. Не съм ви разправила всичко, нали?

— Не, не — отвърна домакинята, като наведе глава да долови изричаните с все по-слаб глас думи на умиращата жена. — Бързай, за да не стане късно!

— Майката — продължи жената, като направи още по-отчаян опит отпреди, — майката ми прошепна на ухото, когато смъртните болки я обхванаха, прошепна ми на ухото, че ако детето се роди живо и оцелее, може би ще дойде ден, когато няма да се чувства опозорено, като чуе да споменават името на клетата му майка. Милостиви боже — каза тя, като скръсти слабиците си ръце, — погрижи се за приятели на детенцето ми в този безпокоен свят и се смили над самотното изоставено сираче, предоставено на неговата милост!

— Името на детето? — — запита приютската домакиня.

— Нареккоха го Оливър — отвърна жената със слаб глас. — Златото, което откраднах, беше ...

— Да, да, какво? — извика другата.

Тя се наведе бързо над жената да чуе отговора ѝ, но инстинктивно се отдръпна назад, когато болната се изправи още веднъж в седящо положение, бавно и вдървено, сетне сграбчи завивката с двете си ръце, издаде някакви неясни звуци и падна безжизнено на леглото.

— Мъртва като камък! — каза една от бабичките, като се спусна в стаята, щом вратата се отвори.

— И нищо не каза — прибави приютската домакиня и си тръгна нехайно.

Двете старици, твърде заети с подготовката на ужасната си задача, не отговориха нищо. Те останаха сами и се засуетиха около тялото.

ГЛАВА XXV

РАЗКАЗЪТ СЕ ВРЪЩА КЪМ МИСТЪР ФЕДЖИН И ДРУЖИНАТА МУ

Докато в бедняшкия дом ставаха тези неща, мистър Феджин седеше в старата си бърлога — същата, от която Нанси изведе Оливър — и размишляваше нещо над слабия, димящ огън. Той държеше на коленете си духало, с което се опитваше да го разпали. Но обхванат от някаква дълбока мисъл, той бе скръстил ръце върху духалото и с брада върху палците си гледаше разсеяно ръждясалите му пречки.

Край масата зад него седяха Хитреца, мастър Чарлз Бейтс и мистър Чилтинг, всички погълнати от игра на карти. Хитреца играеше сам срещу другите двама. Удивително интелигентната физиономия на първия джентълмен сега бе придобила твърде съсредоточен израз поради вниманието, с което следеше играта и ръцете на мистър Чилтинг. От време на време, когато му се удадеше случай за това, той хвърляше поглед към картите на съседа си и направляваше играта си съобразно с резултата от наблюденията. Тъй като вечерта беше студена, Хитреца седеше с шапка на глава, както изобщо имаше обичай да прави, когато се намираше в къщи. Също така между зъбите си държеше глинена лула, която изваждаше само когато считаше за необходимо да си пийне от шишето, пълно с джин и вода и приготвено на масата за удобство на компанията.

Мастър Бейтс също внимаваше в играта, но тъй като по природа бе по-лесно възбудим от изтънчения си приятел, по-често си служеше с шишето на масата и освен това пущаше най-различни шеги и забележки, които никак не подхождаха на една научно проведена игра на карти. Хитреца на няколко пъти направи сериозна забележка на приятеля си за непристойното му държане. Мастър Бейтс приемаше мъмренията му удивително добросърдечно, като само съветваше приятеля си „да не дава толкова зор“ или да си пъхне главата в чувал, или пък му отговаряше с друга подобна духовитост, която събуждаше

възхищението на мистър Чилтинг. Удивително беше, че последният джентълмен и партньорът му непрестанно губеха, обаче това не само че не ядосваше мастър Бейтс, но дори изглежда му създаваше голямо удоволствие. В края на всяка игра той се разсмиваше най-гръмко и заявяваше, че никога в живота си не е виждал по-весела игра.

— Хубаво я загахме — каза мистър Чилтинг намръщено, като извади половин крона от джоба си. — Никога не съм срещал такъв човек като тебе, Джек. Само ти печелиш. Дори когато имаме хубави карти, Чарли и аз все не съумяваме да се възползуваме от тях.

Съдържанието или формата на тази забележка, направена с голяма тъга, така развесели Чарли Бейтс, че високият му смях откъсна дори евреина от унесеността му и го накара да запита какво се е случило.

— Какво се е случило ли, Феджин? — провикна се Чарли. — Ех, да беше видял каква игра падна! Томи Чилтинг не спечели нито веднъж, а аз му бях партньор срещу Хитреца.

— Аха! — каза евреинът и се ухили по начин, който красноречиво показва, че добре разбира причината на този резултат. — Опитай още веднъж, Том, опитай още веднъж.

— Благодаря, Феджин, не ми трябва повече — отвърна мистър Чилтинг. — Достатъчно ми беше и това. Този Хитрец тук има такъв късмет, че човек просто не може да му излезе насреща.

— Ха-ха миличък — отвърна евреинът, — трябва твърде много да се упражняваш, за да спечелиш срещу Хитреца.

— Нищо подобно! — възрази Чарли Бейтс. — Ако искаш да спечелиш срещу него, необходимо е да имаш телескоп на всяко око и бинокъл между раменете си.

Мистър Докинс прие тези щедри комплименти твърде философски.

— Ах, Томи, колко си ми умислен! — обърна се той към мистър Чилтинг след доста дълго мълчание. — За какво смяташ, че размишлява, Феджин?

— Откъде мога да зная, миличък — отвърна евреинът и се обърна, като продължаваше да натиска духалото. — Може би за загубите си или пък за престоя си в провинцията. Ха! Ха! За това ли мислите, миличък?

— Нищо подобно — намеси се Хитреца, като прекъсна мистър Чилтинг, който тъкмо се готвеше да продължи разговора. — Ами ти, Чарли, какво ще кажеш?

— Аз бих казал — заяви мастър Бейтс, като се ухили, — че много се е омотал около Бетси. Виждате ли го как се изчервява? Ох, божичко, колко ми е весело! Томи Чилтинг влюбен! Ох, Феджин, Феджин! Каква смехория.

Поразен от мисълта, че Томи Чилтинг е могъл да стане жертва на нежни чувства, мастър Бейтс се хвърли назад в стола си така буйно, че не можа да запази равновесие и се прекатури на пода. Това преমেждие обаче никак не намали веселието му и той продължи да лежи с цялата си дължина, докато смехът му стихна, след което се изправи в предишното си положение и избухна в нов смях.

— Не му обръщай внимание, миличък — каза евреинът, като намигна на мистър Докинс и чукна укорително мастър Бейтс с машата. — Бетси е чудесно момиче. Дръж се за нея, Том. Дръж се за нея.

— Виж какво, Феджин — каза мистър Чилтинг със силно почервено лице, — това не влиза в работата на никого тук.

— Така е — съгласи се евреинът. — Чарли е голяма бърбрица. Не му обръщай внимание, миличък. Не му обръщай внимание. Бетси е прекрасна девойка. Върши, каквото те съветва тя, Том, и ще станеш богаташ.

— Аз действително следвам съветите й — отвърна мистър Чилтинг. — Ако не я бях послушал, нямаше да вляза в пандиза. Но все пак ти изкяри добре от тази работа, Феджин! Пък и какво са някакви си шест седмици? Все някога на човек трябва да му се случи подобно нещо и защо да не е през зимата, когато няма толкова голяма нужда от разходки; нали така, Феджин?

— Разбира се, че е така, миличък — съгласи се евреинът.

— Няма да имаш нищо против, ако пак те пратят там, стига само Бетси да не си изпати, нали, Том? — запита го Хитреца, като намигна на Феджин и на Чарли.

— Не, няма да имам нищо против — заяви сърдито Том. — Сега доволни ли сте? Искам да зная дали някой друг би направил същото, а, Феджин.

— Никой, миличък, никой — отвърна евреинът. — Уверен съм, че освен тебе никой друг не би го направил, никой друг, миличък.

— Щях сигурно да се отърва, ако я бях издал, нали, Феджин? — ядосано продължи нещастният глупчо. — Една думичка да бях казал и щях да се отърва, нали, Феджин?

— Разбира се, миличък, разбира се.

— Но аз нищичко не казах, нищичко, нали, Феджин? — запита Том, като сипеше въпрос подир въпрос.

— Нищичко, миличък, нищичко — потвърди евреинът. — Бил си твърде благороден, за да го направиш. Може би прекалено благороден, миличък!

— Може и така да е — каза Том и се огледа наоколо, — но какво смешно има в това, а, Феджин?

Като разбра, че мистър Чилтинг е твърде раздразнен, евреинът побърза да го увери, че никой не се смее и за да покаже сериозността на компанията, той се обърна към мастър Бейтс, главния виновник за настоящата разправия. За нещастие обаче, когато си отвори устата, за да заяви, че никога през живота си не е бил толкова сериозен, мастър Бейтс издаде такъв буен рев, че мистър Чилтинг най-безцеремонно се втурна напред и се засили да го удари. Но Чарли умееше да отбива нападения и така ловко се отдръпна, че ударът попадна точно в гърдите на веселия стар джентълмен и го накара да залитне към стената, където се спря да си поеме дъх, докато мистър Чилтинг наблюдаваше сцената с безкрайно изумление.

— Чакайте! — извика в този момент Хитреца. — Чух дрънкалото. — И като взе свещта, той се качи полекичка по стълбата.

Докато компанията стоеше в тъмнината, звънецът отново издрънка нетърпеливо. След малко Хитреца се върна и пошепна нещо тайнствено на Феджин.

— Какво! — извика евреинът. — Самичък?

Хитреца кимна утвърдително и като засенчи пламъка на свещта с ръката си, даде мълчаливо знак на Чарли да спре шегите. Като изпълни това приятно задължение, той отправи очи към евреина и зачака нарежданията му.

Старият човек захапа жълтите си пръсти и постоя замислен няколко секунди. По лицето му се четеше вълнение, сякаш той се боеше от нещо и се страхуваше да узнае истината. Най-после като вдигна глава, евреинът каза: Къде е той?

Хитреца посочи към горния етаж и запита в движение дали да излезе.

— Да — отвърна евреинът в отговор на мълчаливия му въпрос, — доведи го долу! Тихо! Мълчи, Чарли! Полека, Том, полека!

Чарли Бейтс и доскорошният му противник веднага послушаха. От тях нямаше следа, когато Хитреца се върна със свещта в ръка, последван от човек с груба дреха, който, след като огледа набързо стаята, свали голяма кърпа, с която бе завил долната част от лицето си, и тогава се показа посърналата немита и небръсната физиономия на лъскавия Тоби Кракит.

— Как си, Фиджин, — запита тази ценна личност, като кимна към евреина. — Хитрецо, прибири ми кърпата, за да мога лесно да си я намеря, когато ми дотрябва. Чудесно!

С тези думи той притегли стол към огъня и започна да си грее краката.

— Феджин, я погледни тук — каза той и посочи жално към ботушите си, — не са видели капчица вакса — ти знаеш откога. Но стига си ме гледал така. На всичко ще му дойде времето. Не мога да приказвам за работа, докато не съм хапнал и пийнал, така че дай нещичко да си понапълня добре стомаха за първи път от три дни насам!

Евреинът направи знак на Хитреца да сложи на масата, каквото има за ядене, и като седна срещу разбойника, зачака го да благоволи да заговори.

Ако се съдеше по вида му, Тоби никак не бързаше да започне разговора. Отначало евреинът се задоволи да го наблюдава търпеливо, за да долови от израза му какъв характер ще имат донесените от него новини, но напразно. Той изглеждаше изморен и изтощен, обаче на неговото лице се четеше само свойственото му самодоволно спокойствие, което прозираше дори през нечистотията и през небръснатата му брада. Горящ от нетърпение, евреинът следеше всеки негов залък и се разхождаше напред-назад из стаята, обхванат от нескривана възбуда. Всичко беше напусто. Тоби продължаваше да се храни, докато вече нямаше място в стомаха му.

После заповяда на Хитреца да излезе от стаята, затвори вратата, наля си чаша ракия с вода и се разположи за разговор.

— Преди всичко, Феджин... — захвана Тоби.

— Казвай, казвай! — прекъсна го евреинът, като приближи стола си.

Мистър Кракит се поспря, за да пийне глътка от ракията и да каже, че питието е превъзходно, сетне опря нозе на ниската камина по такъв начин, че ботушите му дойдоха наравно с очите му, и продължи спокойно.

— Преди всичко, Феджин, как е Бил?

— Какво! — извика евреинът, като скочи от мястото си.

— Ха, да не би да искаш да кажеш ... — започна Тоби, като пребледня.

— Стига! — извика евреинът и тупна ядосано по пода. — Къде са те? Къде са Сайкс и момчето? Казвай! Къде се крият? Защо не са дошли тук?

— Работата се изпорти — каза със слаб глас Тоби.

— Зная — отвърна евреинът и посочи вестника, който извади от джоба си. — Друго?

— Стреляха и раниха момчето. Прекосихме отзад през нивите, като го влачехме със себе си и карахме направо през храсти и ями. Подгониха ни — да ги вземат дяволите! Цялото село се разбуди и пуснаха кучетата подир нас.

— Кажи за момчето!

— Бил го бе взел на гръб и бягаше като ураган. Спряхме, за да го носим заедно, и видяхме, че главата му висеше и беше изстинало. Следвахме ни по петите. Всекиму е мил животът! Хукнахме поотделно и оставихме хлапето да лежи в една яма. Живо ли е, или умряло, не зная.

Евреинът не искаше да слуша повече. Той нададе силен вик, хвана се за косите и избяга от стаята и от къщата.

ГЛАВА XXVI

НА СЦЕНАТА СЕ ПОЯВЯВА ЕДНО ТАЙНСТВЕНО ЛИЦЕ. ИЗВЪРШВАТ СЕ МНОГО НЕЩА, СВЪРЗАНИ С НАСТОЯЩИЯ РАЗКАЗ

Старецът стигна до ъгъла на улицата, без да може да дойде на себе си след въздействието на новината, донесена от Тоби Кракит. Той продължаваше да бърза напред, все така безредно и залутано, когато край него изведнъж изтопурка някакъв файтон и се чу изплашеният вик на минувачите, които бяха видели грозящата го опасност. Това го накара да се качи на плочника. Като отбягваше, доколкото му е възможно, по-главните улици и се промъкваше само през по-малките и забутани, той най-после излезе на Сноу Хил. Тук той още повече ускори крачките си, докато стигна до един площад, и чак тогава взе да върви с обичайните си тътрещи се стъпки и да диша по-свободно, сякаш съзнаваше, че се намира в стихията си. Близко до мястото, където се съединяват Сноу Хил и Холбърн Хил, има тясна и мрачна уличка, която води към Сафрън Хил. В нечистите й дюкяни са изложени за продан големи купища употребявани копринени носни кърпи от всички големини и модели, тъй като тук се помещават търговците, които ги купуват от джебчиите. Стотици такива кърпички се развяват от колчета по външната стена на прозорците, а и рафтовете вътре са пълни с тях. Колкото и малък да е кварталът Фийрд Лейн, той си има своя бръснарница, кафене, бирария и гостилничка, в която се поднася пържена риба. Той представлява същинска търговска колония, тържище на крадена дребна стока, посещавано рано сутрин и късно вечер от мълчаливи търговци, които вършат сделките си в тъмни задни стаички и изчезват тека безшумно, както се и появяват. Тук търговецът на кърпи, обущарят и вехтошарят излагат стоката си като примамка за

крадците; и купища стари съдове, и какви ли не парцали ръждясват и гният из мрачните изби.

Евреинът възви тъкмо към тази уличка. Той бе добре познат на бледите обитатели на това място, тъй като тези от тях, които се навъртаха наоколо било да купуват, било да продават, му кимваха приятелски, когато минаваше край тях. Той отговаряше на поздравите им по същия начин, без обаче да се спира за по-дълъг разговор. Едва когато стигна края на уличката, той завърза разговор с дребничък вехтошар, който беше седнал, доколкото това бе възможно, на детско столче и пушеше лула пред вратата на дюкяна си.

— Е, мистър Феджин, и слепецът би прогледнал, като ви види! — каза този почтен търговец, когато евреинът го запита за здравето му.

— Този квартал беше взел да става твърде горещичък за мене, Лайвли — каза Феджин, като вдигна вежди и скръсти ръце върху раменете си.

— И по-рано съм чувал това оплакване един или два пъти, но не намирате ли, че скоро пак захладява — отвърна търговецът.

Феджин кимна утвърдително. После погледна по посока на Сафрън Хил и запита дали някой е минавал нататък тази вечер.

— Към „Сакатите“ ли? — запита човекът.

Евреинът кимна.

— Чакайте — каза търговецът и се замисли. — Положителен съм, че около половин дузина се упътиха нататък, обаче от вашите приятели не съм видял никого.

— Навярно не сте видели Сайкс, нали? — запита разочаровано евреинът.

— Никакъв го няма — отвърна дребният човек и поклати глава с твърде лукаво изражение на лицето. — Не ви ли трябва нещо от моя дюкян за през нощта?

— Тази вечер не — отвърна евреинът и си тръгна.

— Към „Сакатите“ ли сте тръгнали, Феджин? — извика подире му дребничкият търговец. — Чакайте! Не бих имал нищо против да пийна чашка с вас там.

Но Феджин се обърна, махна му с ръка да покаже, че предпочита да бъде сам, пък и дребничкият човек не можеше да се дигне лесно от столчето, така че заведението „Тримата сакати“ този път трябваше да се лиши от удоволствието да види между посетителите си мистър

Лайвли. Когато последният успя да стъпи на нозете си, евреинът бе вече изчезнал. Мистър Лайвли се изправи на пръсти, с надежда да го зърне, но като не успя, намести се отново в малкото столче. Сетне той размени с дамата в отсрещния дюкян едно поклащане на глава, в което се четяха подозрение и недоверие, и отново взе лулата си.

Кръчмата „Тримата сакати“ или просто „Сакатите“, както обикновено я наричаха, беше същата, в която по-рано видяхме Сайкс и кучето му. Като се задоволи само да направи знак на човека на тезгяха, Феджин се качи направо по стълбата. После влезе полекичка в една стая и я огледа внимателно с ръка над очите си, сякаш търсеше някого.

Стаята беше осветена от две газови лампи, чиято светлина не можеше да прониква навън през снабдените с пречки капаци на прозорците и спуснатите до долу износени червени завеси. Таванът беше почернен, за да не се цапа от лампите. Стаята беше толкова задимена от гъстия тютюнев пушек, че отначало бе невъзможно да се види нещо в нея. Но когато постепенно димът почнеше да излиза от отворената врата, човек можеше да различи много глави, толкова разнообразни, колкото и звуковете, достигащи до ухото. Когато окото малко по малко свикнеше с гледката, наблюдателят съзираше пред себе си многобройна компания от мъже и жени, събрани около една дълга маса. На горния ѝ край седеше председателят на събранието, с чукче в ръка, а професионален музикант, с възсинкав нос и с превръзка против зъбобол около лицето, беше седнал пред раздрънканото пиано в най-отдалечения кът на стаята.

Когато Феджин влезе тихичко вътре, пианистът прокара пръсти по клавишите, а от публиката се чу подканване за някаква песен. Крясъците стихнаха и една млада дама се залови да забавлява компанията с балада от четири куплета, между всеки един от които пианистът изсвирваше цялата мелодия, колкото можеше по-високо. Когато този номер се свърши, председателят на събранието каза нещо, след което двамата певци, седнали от дясната и от лявата му страна, доброволно предложиха да изпеят дует, който изпълниха сред бурни аплодисменти.

Любопитно беше да се наблюдават някои от лицата, които се открояваха сред общата маса. Така например председателят на събранието (самият съдържател на кръчмата) беше простоват, груб човек, с едра снага, който си въртеше очите на всички страни, докато

се пееха песните и макар да се преструваше, че се е отдал на веселие, следеше зорко всичко, каквото се вършеше и казваше. Близко до него се намираха певците. Те приемаха възхищенията на компанията с професионално равнодушие и се възползуваха от предложените им чаши с джин и вода, с които ги почерпваха по-възторжените им слушатели. Физиономиите на последните изразяваха почти всички съществуващи пороци с почти всички техни отсенки и привличаха вниманието само поради това, че бяха толкова отблъскващи. Тук личаха лукавство, жестокост и пьянство във всичките им стадии и в най-острите им форми. А що се отнася до жените, по лицата на някои от тях все още се забелязваха следи от по-раншната им свежест, но те изчезваха едва ли не докато още ги гледате. Други пък, загубили напълно белезите и характеристиките на своя пол, представляваха просто отвратителни маски на разврат, и престъпност. Някои бяха почти момичета, други — млади жени, и никоя от тях не бе минала средната възраст. Те съставляваха най-мрачната и най-тъмна краска на тази грозна картина.

Докато ставаше всичко това, Феджин, несмущаван от нищо, внимателно се вглеждаше ту в едно лице, ту в друго, но, види се, не намери това, което търсеше. Най-после той успя да хване погледа на съдържателя и като му кимна леко, напусна стаята така безшумно, както бе влязъл.

— Какво мога да сторя за вас, мистър Феджин? — запита го той, като го последва на площадката. — Няма ли да се присъедините към нас? Всички ще останат много доволни.

Евреинът поклати нетърпеливо глава и запита шепнеш-ком:

— Ами той тук ли е?

— Не — отвърна съдържателят.

— А има ли някакви новини от Барни?

— Никакви — отговори му човекът. — Той няма да се помръдне, докато не стане съвсем безопасно. Там са подушили нещо и ако се покаже, веднага ще го пипнат. Положителен съм, че Барни си гледа добре работата. Няма защо да се тревожите за него.

— Ами той ще дойде ли тази вечер? — запита евреинът, като пак натърти на местоимението.

— За Мънкс ли говорите? — попита колебливо кръчмарят.

— Шшт! — възкликна евреинът. — Да.

— Разбира се — отвърна човекът, като извади златен часовник от жилетката си. — Отдавна вече го чакам. Ако поседите още десет минути, той ...

— Не, не — възпротиви се бързо евреинът, сякаш макар и да имаше голямо желание да се срещне с въпросното лице, той все пак се чувствуваше облекчен от отсъствието му. — Кажи му, че съм идвал да го търся и че тази вечер той трябва да дойде при мене. Не, по-добре кажи утре. Понеже тази вечер го няма, утре ще е по-удобно.

— Добре — каза човекът. — Нещо друго?

— Нито дума — каза евреинът и слезе по стълбата.

— Слушайте — каза шепнешком другият, като се наведе над перилата, — сега е отлично време за продажба. Фил Баркър е тук и е толкова пиян, че и едно дете може да се справи с него.

— Още не е дошъл редът му — каза евреинът, като погледна нагоре. — Фил ни трябва за друго, преди да си позволим да се разделим с него, така че ти се върни при компанията си, миличък, и им кажи да се веселят, докато могат. Ха-ха-ха!

Кръчмарят му отвърна също така със смях и се прибра при гостите си. Щом евреинът остана сам, лицето му придоби отново загриженото си изражение. След като помисли малко, той нае файтон и поръча на кочияша да го закара в Бетнал Грийн. После слезе от колата на около четвърт миля от дома на Сайкс и останалото разстояние измина пеша.

— А сега, момичето ми — мърмореше си той, докато почукваше на вратата, — ако тук се крият някакви тайни, аз ще ги изтръгна от тебе колкото и да си ми хитра.

Хазайката му каза, че Нанси е в стаята си. Феджин се качи тихичко по стълбата и влезе вътре най-безцеремонно. Младата жена беше сама. Тя бе сложила глава на масата, а косата ѝ бе разпиляна.

„Пияна е — помисли си хладнокръвно евреинът — или е просто отчаяна.“

Старецът се обърна да затвори вратата и предизвиканият шум сепна девойката. Докато го питаше дали има някакви новини и слушаше разказа на Тоби Кракит, тя гледаше изпитателно лукавото му лице. Евреинът свърши и тя се отпусна в предишното си положение, без да каже нито дума. После блъсна нетърпеливо свещта, веднъж

или дважд промени трескаво позата си и затърка с нозе по пода. Това бе всичко.

Докато тя мълчеше, евреинът оглеждаше неспокойно стаята, сякаш искаше да се увери, че няма никакви следи, които да показват, че Сайкс се е прибрал тайно от него. Наблюдението му, изглежда, го задоволи. Той се окашля един или два пъти и направи няколко опита да започне разговор, но девойката му обръщаше толкова внимание, колкото ако бе издялан от камък. Най-сетне той направи още един опит и запита с най-миролюбив глас:

— И къде мислиш, че е сега Бил, миличка?

В отговор на това девойката изстена едва доловимо, че не може да му каже нищо. От полузадушаваните звуци, които тя издаваше, можеше да се съди, че плаче.

— Пък и момчето — продължи евреинът, като се мъчеше да зърне яйцето й. — Горкото детенце! Помисли си, Нанси, оставено самичко, да лежи в една яма!

Девойката вдигна изведнъж глава и каза:

— Момчето е по-добре там, където е сега, отколкото между нас. И ако това не навлече някоя беля на Бил, бих желала то да е умряло в ямата и младите му кости да изгният там.

— Какво! — извика учудено евреинът.

— Да, точно това желая — отвърна девойката и срещна погледа му. — Ще бъда доволна да не се мярка вече пред очите ми и да знам, че най-лошото е минало. Не мога да понасям да го гледам. Само като го видя и въставам против себе си и против всички вас.

— Ха! — възкликна евреинът презрително. — Ти си пияна.

— Така ли мислиш? — извика горчиво девойката. — Не ще да е твоя грешката, ако не съм пияна! Ако зависеше от тебе, ти не би желал да ме гледаш никога в друго състояние освен в този момент. Настроението ми не ти харесва, нали?

— Не — потвърди гневно евреинът, — не ми харесва.

— Промени го тогава! — отвърна му със смях девойката.

— Да го променя! — възкликна евреинът, раздразнен извън всякаква мярка от неочакваната упоритост на събеседничката си, както и от случилите се неприятности. — Аз наистина ще го променя! Слушай, парцал такъв. Само с една думичка бих могъл да погубя Сайкс така сигурно, както ако държа волския му врат между пръстите

си. Ако се върне без момчето, ако е могъл да се спаси и не ми го предаде живо или мъртво, убий го сама, ако не искаш да го видиш в ръцете на палача. Направи го веднага щом пристъпи прага на тази стая, иначе може да стане късно!

— Какво значи всичко това? — извика неволно младата жена.

— Какво значи ли? — повтори евреинът, побеснял от ярост. — Когато за това момче мога да получа стотици лири стерлинги, нима ще се оставя да го загубя заради някакви си пияници, с чийто живот съм в състояние да направя, каквото си искам! И при това съм във властта на един същински дявол, който, стига да желае, би могъл да, да...

Старецът млъкна да си поеме дъх и в този миг прекъсна гневния поток от думи и промени цялото си държане. Само преди една минута той тресеше във въздуха стиснатите си юмруци, очите му бяха изблещени, а лицето му бе посивяло от гняв. Сега обаче се сви в един стол и затрепера от страх, че може би е издал някое свое скрито злодейство. След малко мълчание той се осмели да погледне към събеседничката си и се поуспокои, като я видя в същото вцепенено състояние, от което я бе събудил, когато влезе.

— Нанси, миличка — взе да грачи той с обичайния си глас, — разсърди ли ми се, миличка?

— Не ме тревожи сега, Феджин! — отвърна девойката и вдигна морно глава. — Ако Бил не е успял сега, ще успее други път. Той е вършил много неща за тебе и занаят ще върши, когато му е възможно. А когато не успее или не иска, няма да направи нищо, така че е безсмислено да говорим повече.

— Ами момчето, миличка? — запита евреинът, като триеше нервно дланите си.

— Момчето ще сподели съдбата на другите — прекъсна го бързо девойката — и аз пак повтарям, бих желала да е умряло и да е далеч от всички злини и от тебе, стига това да не навреди на Бил. А ако Тоби е успял да се спаси, и Бил ще направи същото. Бил струва два пъти колкото него.

— Ами за това, което ти говорих, миличка? — забеляза евреинът, без да смене от нея бляскащите си очи.

— Ако е нещо, което трябва да направя, повтори го пак — каза Нанси — или по-добре почакай до утре. Беше ме стреснал за малко, но сега пак съм унесена.

Феджин ѝ зададе още няколко въпроса, за да разбере дали непредпазливите му думи са ѝ дали възможност да долови нещо, но тя му отговаряше с такава готовност и остана толкова равнодушна пред изпитателните му погледи, че всичко това потвърди първоначалното му впечатление, че е малко пияна. Действително тя не бе лишена от тази слабост, така характерна за възпитаничките на евреина, която в ранните им години той по-скоро бе склонен да насърчава, отколкото да възпира. Размъкнатият ѝ вид, както и силният дъх, с който бе напоена стаята, потвърждаваха предположението на евреина. След проявеното вълнение тя изпадна най-напред в състояние на тъпота, а после пак я обхванаха най-противоречиви чувства, под чието влияние първо ронеше сълзи, после възкликваше от радост. Твърде опитен в тези неща, Феджин с голямо доволство установи, че девойката трябва да е доста пияна.

Успокоен от това си откритие и изпълнил намерението, с което бе дошъл — да съобщи на младата жена какво бе научил тази вечер и да се увери със собствените си очи, че Сайкс не се е завърнал, евреинът се запъти към дома си, като остави младата си приятелка заспала, с глава на масата.

Беше един часът след полунощ. Нощта бе тъмна и пронизващо студена и той нямаше голямо желание да се помайва. Острият вятър, който помиташе улиците, сякаш ги бе очистил от минувачи, тъй като по тях се виждаха много малко хора, а и те бързаха да се приберат в къщи.

Евреинът дойде до ъгъла на улицата си и затърси в джоба си ключа, когато тъмна фигура изскочи от издадения напред вход отсреща, потънал в дълбока сянка, и прекосявайки улицата, приближи неусетно до него.

— Феджин — прошепна един глас близо до ухото му.

— Ах! — възкликна евреинът, като се извърна бързо. — Да не би това да е...

— Да! — прекъсна го непознатият. — Навъртам се тук вече два часа. Къде, по дяволите, си ходил?

— По вашата работа, драги — отвърна евреинът, като хвърляше неспокойни погледи към събеседника си и намаляваше крачките си. — Цяла нощ съм тичал по вашата работа.

— Е, да, разбира се — каза подигравателно непознатият. — Е, и какъв е резултатът?

— Нищо хубаво — каза евреинът.

— Но, надявам се, и нищо лошо, нали? — каза непознатият, като се спря изведнъж и погледна изплашено спътника си.

Евреинът поклати глава и тъкмо се готвеше да отговори, когато непознатият го прекъсна и посочи към къщата, пред която се бяха спрели.

— По-добре ще да е да ми разправиш, каквото има, на закрито — каза му той, — тъй като съм измръзнал от дългото чакане и вятърът цял ме прониза.

По вида на Феджин личеше, че с удоволствие би отклонил посещението му в къщи по такъв късен час и дори измърмори, че огънят не е запален, обаче спътникът му повтори остро молбата си и тогава той отключи вратата и го помоли да я затвори тихичко, докато донесе светлина.

— Тъмно е като в гроб — оплака се човекът, като пристъпи пипнешком напред. — Побързай!

— Затворете вратата — прошепна Феджин откъм края на коридора. Но докато той говореше, вратата се затвори със силен шум.

— Не я затворих аз — каза другият, опипвайки пътя си. — Или вятърът я е блъснал, или самичка се е затворила. Донеси по-скоро светлината, иначе ще си разбия черепа в тази проклета дупка.

Феджин слезе крадешком по кухненската стълба. След кратко бавене той се върна с една запалена свещ и съобщи, че Тоби Кракит спи в задната стаичка долу, а момчетата са в предната. Като кимна на човека да го последва, той го поведе нагоре по стълбата.

— Можем да си съобщим, каквото имаме, тук, драги — каза евреинът и отвори врата на първия етаж, — и тъй като по капациите на прозорците има дупки, ще оставим свещта на стълбите. Ето, така!

С тези думи евреинът се наведе и сложи свещта на едно стъпало, точно срещу вратата на стаята. После въведе гостенина си в стаята, в която нямаше почти никакви мебели освен счупено кресло и диван без покривка, сложен зад вратата. Непознатият седна върху него с уморено движение, а евреинът се намести в креслото, което бутна пред събеседника си. Не беше съвсем тъмно, тъй като вратата бе

полуотворена и свещта хвърляше бледото си отражение върху отсрещната стена.

Известно време двамата разговаряха шепнешком. Макар и от разговора да не се долавяше нищо освен някоя и друга несвързана дума, човек лесно можеше да разбере, че Феджин се защитава срещу някакви обвинения от страна на непознатия и че последният бе доста раздразнен. Те разговаряха така около петнадесет минути, когато Мънкс — както евреинът на няколко пъти назова събеседника си — каза с малко повишен глас:

— Пак ти повтарям, че лошо си подхванал работата. Защо не го държа тук, при другите, и не прави от него изкусен джебчия?

— Виж ти какви приказки! — възкликна евреинът, като повдигна рамене.

— Да не би да искаш да кажеш, че ти е било невъзможно да сториш това, макар да си го желал? — запита остро Мънкс. — Не си ли го вършил с други момчета десетки пъти? Ако имаш търпение най-малко една година, нямаше ли да успееш да наредиш така работите, че да го осъдят и благополучно да го изселят оттук; може би и за цял живот?

— И кому би било полезно това? — запита смирено евреинът.

— На мен — отвърна Мънкс.

— Но не и на мене — каза покорно евреинът. — Аз бих могъл да имам полза от него. Когато двама души сключват някакъв договор, много естествено е да се гледа интересът и на двете страни, нали така, приятелю?

— И в такъв случай какво? — запита остро Мънкс.

— Видях, че не е лесно да го вкараме в нашия път; той не прилича на другите момчета в неговото положение — каза евреинът.

— Дявол да го вземе, така е! — измърмори другият. — Иначе отдавна би станал крадец.

— Не можех да направя нищо от него — продължи евреинът, като следеше боязливо физиономията на събеседника си. — Нямаше с какво да го сплаша, а в началото това винаги е необходимо, иначе трудът ни отива напразно. Какво можех да сторя? Да го изпратя с Хитреца и Чарли? И това направих в началото, но после трябваше да треперя за всички ни.

— Аз съвсем не съм виновен за това — забеляза Мънкс.

— Не, драги, не сте виновен. И сега аз не съжалявам за тази работа, тъй като ако не бе се случило така, вие едва ли бихте го забелязали, едва ли щяхте да разберете, че той е момчето, което търсите. После го върнах отново с помощта на девойката, а сетне пък тя взе да го покровителства.

— Можеш да я удушиш! — каза нетърпеливо Мънкс.

— Не ни отърва да сторим това точно сега, драги — отвърна усмихнато евреинът, — а освен туй тази работа не е в занаята ни, иначе и аз бих бил доволен да я свършим. Познавам добре тази пасмина жени. Щом момчето позакоравее, тя ще престане да държи за него. Вие желаете да направя от него крадец. Ако е живо, сега вече ще мога да успея с това, а ако — продължи евреинът, като се приближи до събеседника си — имайте предвид, че няма вероятност да е така, но ако се е случило най-лошото и то е мъртво...

— Грешката не ще е моя! — прекъсна го другият изплашено и сграбчи разтреперано ръката на евреина. — Не забравяй това, Феджин! Аз нямам пръст в тази работа. Всичко друго, но не и смъртта му — казах ти го още в самото начало. Не желая да проливам кръв. Убийството никога не остава скрито, а освен това винаги преследва съвестта на убиеца. Ако са го убили, не съм аз причината. Чуваш ли? Дявол да я вземе тази проклета дупка! Какво е това?

— Какво! — извика евреинът, като сграбчи с две ръце страхливеца, който бе скочил прав. — Къде?

— Ей, там — отвърна човекът, вперил поглед в отсрещната стена. — Сянка! Видях сянката на една жена с наметало и шапка да се мярка по стената отсреща.

Евреинът го пусна и двамата се втурнаха навън. Свещта, почти изгасена от течението, стоеше където я бяха оставали. Тя им сочеше само пустата стълба и собствените им бледи лица. Те се послушаха внимателно — в цялата къща цареше дълбоко мълчание.

— Така ви се е сторило — каза евреинът, като взе свещта и се обърна към събеседника си.

— Заклевам се, че я видях! — отвърна разтреперан Мънкс. — Беше се навела, когато я забелязах най-напред, а щом заговорих, тя изведнъж се изгуби.

Евреинът погледна презрително бледото лице на другаря си и като му каза, че може да го последва, ако желае, тръгна по коридора, а

оттам в избата. Зелени петна мухъл се виждаха по ниските стени; следи от охлюви и плужеци блестяха на светлината на свещта, обаче навсякъде бе тихо като в гроб.

— Е какво ще кажеш сега? — каза евреинът, когато се изкачиха горе. — Освен нас двамата, Тоби и момчетата в къщата няма никой. А от тях няма защо да се боим. Погледнете тук!

Евреинът извади два ключа от джоба си и обясни, че когато най-напред слязъл долу, той заключил стаите, в които спят Тоби и другите две момчета, за да не би случайно да им прекъснат разговора.

Всички тези доказателства успокоиха постепенно Мънкс. Той престана да възразява и на няколко пъти се изсмя на страха си, като призна, че навярно възбуденото му въображение го е излъгало. Но отказа да продължат разговора, като се сети внезапно, че един часът вече е минал. И така двамата приятни събеседници се разделиха.

ГЛАВА XXVII

С ТАЗИ ГЛАВА СЕ ИЗКУПВА НЕУЧТИВОСТТА НА ЕДНА ПРЕДИШНА ТАКАВА, КОЯТО НАЙ-БЕЗЦЕРЕМОННО ИЗОСТАВИ ЕДНА ДАМА

Не е редно за скромния автор да остави да го чака величествената личност на клисаря, застанал с гръб към огъня и взел под ръцете си полите на сюртука си. Не е редно той да се върне при него и да го освободи чак когато му скимне. Също така още по-недостойно и в разрез с галантността му е да направи същото опущение относно дамата, към която същият този клисар е погледнал с нежност и добро чувство и в чието ухо е пошепнал галъовни думи, които, идвайки от такъв източник, не могат да не събудят трепет в сърцето на която и да било приютска домакиня. Писателят, под чието перо излизат тези думи, знае добре своето място и изпитва също така нужната почит към натоварените с висша власт и затова бърза да им отдаде уважението, което им се пада поради заеманата от тях длъжност, и да се отнесе към тях с необходимата церемониалност, наложена му от високото положение и следователно от големите им добродетели.

Мистър Бъмбл преброи за втори път чайните лъжички, претегли за втори път щипците за захар, разгледа по-подробно каничката за мляко и основно установи точното състояние на мебелировката, като не забрави дори и направените от конски косми седалища на столовете. Той извърши всичко това най-малко по половин дузина пъти и едва тогава взе да мисли, че вече е време мисис Корни да се връща. Мисълта ражда друга мисъл и тъй като не се чуваха никакви звуци, които да известят, че мисис Корни си идва, хрумна му, че би могъл да прекара времето си невинно и добродетелно, като удовлетвори

любопитството си и хвърли бърз поглед към вътрешността на скрина на мисис Корни.

Като сложи ухо на ключалката, за да се увери, че никой не се приближава към стаята, мистър Бъмбл захвана от най-долу и се зае да се запознае със съдържанието на трите дълги чекмеджета, препълнени с най-различни дрехи, добре ушити и от хубав плат, грижливо наредени между два пласта стари вестници, поръсени с изсушена лаванда. Това изглежда му достави голямо задоволство. Когато стигна до дясното ъглово чекмедже и видя в него малка, заключена с катанец кутия, която при разтърсване издаваше приятен звук, приличен на дрънчане на монети, мистър Бъмбл се завърна с величествени стъпки до камината и като зае старото си положение, каза решително и сериозно: „Ще го направя!“ — Той последва тази забележителна декларация с дяволито поклащане на глава, което трая десет минути, а сетне изгледа в профил краката си с твърде голямо удоволствие и любопитство.

Той все още беше зает с последното си наблюдение, когато мисис Корни влезе забързано в стаята, хвърли се задъхана на стола до камината и като закри очи с една ръка, сложи другата върху сърцето си и пое тежко дъх.

— Мисис Корни — каза мистър Бъмбл, като се наведе над приютската домакия, — какво значи това, госпожо? Да не се е случило нещо?

— Ох, мистър Бъмбл — извика дамата, — така страшно съм разтревожена.

— Разтревожена ли, госпожо? — възкликна мистър Бъмбл. — Кой е посмял, а? Зная — каза мистър Бъмбл, като прекъсна думите си с вродена величественост, — направили са го тези зловни просяци!

— Ужасно е само като си го помисля! — каза разтреперано дамата.

— Тогава не мислете за него, госпожо — посъветва я мистър Бъмбл.

— Не мога — проплака дамата.

— Тогава пийнете нещичко, госпожо — каза утешително мистър Бъмбл. — Малко от виното?

— За нищо на света! — отвърна мисис Корни. — Не бих могла да сторя това, ох! Най-горната поличка в десния ъгъл, ох! — Като

изрече тези думи, добрата дама посочи разтревожено към шкафа и се разтърси от някакви вътрешни спазми. Мистър Бъмбл се втурна към шкафа и като грабна зелена бутилка от поличката, която така несвързано му бе посочена, напълни чайна чашка със съдържанието ѝ и я поднесе до устните на дамата.

— Сега съм по-добре — каза мисис Корни и се отпусна назад, след като изпи половината.

Мистър Бъмбл вдигна набожно благодарствен поглед към тавана и сетне, като свали очите си до ръба на чашата, поднесе я към носа си.

— Мента — възкликна мисис Корни със слаб глас и се усмихна мило на клисаря, докато говореше:

— Опитайте я! Има мъничко, мъничко нещо друго в нея.

Мистър Бъмбл опита лекарството с известно съмнение, млясна с устни, глътна още малко и сложи празната чаша на масата.

— Има много успокояващо въздействие — каза мисис Корни.

— Наистина много успокояващо, госпожо — потвърди клисарят. Докато говореше, той притегли стола си до този на приютската домакиня и я запита нежно какво се бе случило, че е така разтревожена.

— Нищо — отвърна мисис Корни. — Аз съм едно глупаво, лесно възбудимо, слабо създание.

— Не слабо, госпожо — отвърна мистър Бъмбл, като приближи още малко стола си. — Наистина ли сте слабо създание, мисис Корни?

— Ние всички сме слаби създания — каза мисис Корни, като постави въпроса принципно.

— Такива сме — съгласи се клисарят.

В продължение на една-две минути никой не продума нищо. След като изтече това време, мистър Бъмбл потвърди думите ѝ, премести лявата си ръка от облегалото на стола ѝ, където бе стояла досега, и я сложи върху колана на престилката ѝ.

— Ние всички сме слаби създания — каза мистър Бъмбл. Мисис Корни въздъхна.

— Недейте въздиша, мисис Корни — каза мистър Бъмбл.

— Не мога да се удържа — каза мисис Корни. И тя отново въздъхна.

— Тази стая е много удобна, госпожо — заяви мистър Бъмбл, като се огледа. — Като се прибави още една до нея и ще бъде чудесно.

— За един човек ще е твърде много — промълви дамата.

— Но не и за двама, госпожо — възрази нежно мистър Бъмбл. — Е, мисис Корни?

Когато клисарят рече това, мисис Корни сведе глава; и клисарят сведе своята, за да види лицето на мисис Корни. Изпълнена с чувство за приличие, мисис Корни извърна глава и си освободи ръката, за да извади носната си кърпичка, обаче несъзнателно я сложи в тази на мистър Бъмбл.

— Комитетът ви отпуща въглища, нали, госпожо? — запита клисарят, като стисна мило ръката ѝ.

— И свещи — отвърна мисис Корни, отвърщайки леко на стискането.

— Въглища, свещи и жилище без пари — каза мистър Бъмбл. — О, мисис Корни, какъв сте ангел!

Дамата не можеше да устои на този изблик на чувства. Тя се отпусна в обятията на мистър Бъмбл, а той във вълнението си залепи една страстна целувка върху целомъдрения ѝ нос.

— Просто прекрасно от енорийска гледна точка! — възкликна мистър Бъмбл възторжено. — Нали знаеш, магьоснице моя, че мистър Слаут е по-зле тази вечер?

— Да — отвърна свенливо мисис Корни.

— Докторът казва, че дори и една седмица няма да живее — продължи мистър Бъмбл. — Той е началникът на този приют; смъртта му ще отвори вакантно място; това място трябва да бъде запълнено. О, мисис Корни, какви възможности ни се откриват! Какъв случай за съвместно биене на сърца и за водене на домакинство!

Мисис Корни захълца.

— Мъничката дума? — каза мистър Бъмбл, като се наведе над свенливата красавица. — Мъничката, мъничката думичка, вълшебна моя Корни?

— Ддд—да! — изхлипа приютската домакиня.

— Още една — настоя клисарят; — успокой нежното си сърчице само за една думичка още. Кога?

Мисис Корни на два пъти се опита да заговори, но и двата пъти това не ѝ се удаде. Най-после тя събра смелост и като обви ръце около шията на мистър Бъмбл, каза, че това може да стане, когато му е угодно и че той е „едно миличко патенце“.

След като работите се уредиха така благоприятно, договорът бе тържествено ратифициран с още една чаша от ментовата смес, станала още по-необходима поради вълнението и възбудата на мисис Корни.

Докато пиеше, тя разправи на мистър Бъмбл за смъртта на старата жена.

— Много добре — каза той, като отпиваше от ментата. — На отиване към дома ще се отбия при Саурбъри и ще му кажа да прати утре сутринта човек. Това ли те изплаши толкова, любов моя?

— Нямаше нищо особено, миличък — отвърна дамата уклончиво.

— Все трябва да е имало нещичко, мила — настоя мистър Бъмбл. — Няма ли да го кажеш на твоя собствен Б.?

— Не сега — възрази дамата. — След известно време. След като се оженим, скъпи.

— След като се оженим! — възкликна мистър Бъмбл. — Да не би някой от просяците да си е позволил нахалството да...

— Не, не, любов моя — прекъсна го бързо дамата.

— Само ако се е случило такова нещо — продължи мистър Бъмбл — само ако някой от тях е посмял да вдигне просташките си очи към прелестното ти лице.

— О, те няма да имат дързостта да направят това, любими — отвърна дамата.

— И добре ще е да не проявяват тази дързост! — каза мистър Бъмбл със стиснати юмруци. — Нека само да зърна някой мъж, бил той от енорията или вън от енорията, който да си позволи да стори подобно нещо, аз ще му кажа, че втори път няма да го направи!

Ако не бяха буйните му жестикулации, тези думи може би нямаше да бъдат голям комплимент за дамата, но тъй като мистър Бъмбл придружи заплахата си с множество войнствени движения, тя остана много трогната от това доказателство за неговата преданост и заяви с голямо възхищение, че той е същински гълъб.

Гълъбът сетне си вдигна яката на палтото, след като размени дълга и нежна прегръдка с бъдещата си спътница в живота, още веднъж излезе на студения нощен вятър, като само се спря за няколко минути в мъжкото отделение на приюта, да посмърми малко просяците, за да докаже, че ще бъде в състояние да изпълнява с необходимата суровост длъжността началник на приюта.

Като потвърди по този начин пригодността си, мистър Бъмбл напусна зданието с леко сърце и светли изгледи за бъдещото си повишение. Зает с тези мисли, той стигна дюкяна на погребалния деятел.

Мистър и мисис Саурбъри бяха излезли да вечерят. Ной Клейпоул, който не беше склонен да изразходва повече физическа енергия, отколкото му бе необходимо за ядене и пиене, не беше още затворил дюкяна, макар и часът за това да бе вече минал. Мистър Бъмбл потропа няколко пъти с бастуна си по тезгяха, без да привлече някакво внимание. Тогава видя през стъкленото прозорче в дъното на дюкяна, че малката задна стаичка светеше, и се осмели да надзърне и разбере какво става там. И когато наистина видя какво става, той не малко се учуди.

Покривката беше сложена за вечеря; на масата бяха наредени чинии и чаши. Имаше също така хляб, масло и шише с вино. На горния край на трапезата мистър Клейпоул се люлееше нехайно в кресло, с нозе върху страничните му облегалки, с отворено джобно ножче в едната ръка и с парче хляб и масло в другата. Близко до него беше застанала Шарлота. Тя вадеше стриди от буренце и му ги отваряше, а мистър Клейпоул благоволяваше да ги изгълтва със забележителна охота. Силната руменина в областта на носа на този млад джентълмен, както и полузатвореното дясно око даваха да се разбере, че беше леко пиян. Тези симптоми се потвърждаваха от охотата, с която ядеше стридите и която можеше да се обясни само с разхладителните им качества в случай на вътрешно разгорещаване.

— Ето една прекрасна тлъста стрида, миличък Ной! — обади се Шарлота. — Опитай я, опитай само нея.

— Какво чудесно нещо са стридите! — забеляза мистър Клейпоул и погълна поднесеното му парче. — Колко е жалко, че когато човек хапне повечко от тях, стомахът му не ги понася. Нали така, Шарлота?

— Същинска жестокост — каза Шарлота.

— Тъй е — съгласи се мистър Клейпоул. — Ти не обичаш ли стриди?

— Не много — отвърна Шарлота. — По предпочитам да гледам как ти ги ядеш, миличък Ной, отколкото самата аз да ги ям.

— Божичко! — възкликна замислено Ной. — Колко чудно!

— Ето ти още една — каза Шарлота.

— Не мога повече. Много съжалявам. Ела тук, Шарлота, искам да те целуна.

— Какво! — възкликна мистър Бъмбл втурвайки се в стаята. — Повторете го още веднъж, господине.

Шарлота нададе писък и скри лице в престилката си.

Без да изменя положението си, мистър Клейпоул само благоволи да спусне краката си на пода и изпълнен с пиянска уплаха, впери очи в клисаря.

— Повтори още веднъж това, което каза, мръсен нахалнико! — заповяда мистър Бъмбл. — Как се осмеляваш да изричаш такива думи? А и ти, дръзка негоднице, как смееш да го насърчаваш? Целувки! Фу! — възкликна мистър Бъмбл, обхванат от силно негодувание.

— Аз нямах намерение да го направя — каза със заекване Ной. — Дали желая, или не, тя все ме целува.

— О, Ной! — възкликна с укор Шарлота.

— Точно това правиш, сама знаеш, че го правиш! — възрази Ной. — Непрестанно ме целува, мистър Бъмбл, сър. Щипе ме под брадичката, моля, сър, и все току ме гали!

— Тишина! — извика строго мистър Бъмбл. — Слез долу, госпожице. А ти, Ной, затвори дюкяна. Мисли му само ако продумаш нещо, преди да се е върнал господарят ти! А когато, той се върне, съобщи му, че мистър Бъмбл е казал да прати утре сутринта след закуска ковчег за умряла просякиня. Разбра ли, господине? Да се целуват! — извика мистър Бъмбл, като вдигна нагоре ръце. — Греховността и разложението между долните слоеве на тази енория са ужасни! Ако парламентът не обсъди отвратителното им поведение, тази държава ще пропадне и устойчивостта на селячеството ще рухне завинаги! — С тези думи клисарят излезе мрачно и величествено от жилището на погребалния деятел.

А сега, след като го проследихме дотук за към дома му и направихме всички необходими приготовления за погребението на старицата, нека потърсим малкия Оливър Туист и разберем дали още лежи в ямата, където го бе оставил Тоби Кракит.

ГЛАВА XXVIII

ВРЪЩАМЕ СЕ ПРИ ОЛИВЪР И ПРОДЪЛЖАВАМЕ РАЗКАЗА ЗА ПРИКЛЮЧЕНИЯТА МУ

— Вълци да ви раздерат гърлата! — мърмореше Сайкс и скърцаше със зъби. — Бих желал да съм между някои от вас. Тогава още по-дрезгаво ще ми заревете.

Като изръмжа това заплашване с най-отчаяната свирепост, на която бе способен, Сайкс положи тялото на раненото момче на подвитото си коляно и обърна за миг глава да хвърли поглед към преследвачите си.

Сред мъглата и мрака не можеше да се различи почти нищо. Но високите викове на мъжете трептяха във въздуха и лаят на съседските кучета, събудени от звъна на биещата за тревога камбана, отекваше по всички направления.

— Спри, проклети страхливецо! — извика разбойникът на Тоби Кракит, който използвайки добре дългите се крака, бе вече отминал напред. — Спри!

Повторното му извикване принуди Тоби да замръзне на място. Той не бе съвсем доволен, че не се намира на повече от един изстрел разстояние, а Сайкс не беше в настроение да се шегува.

— Ела ми помогни да нося момчето — извика Сайкс, като кимаше ожесточено на другаря си. — Върни се!

Тоби се обърна неохотно, като вървеше бавно, и се осмели да изрази колебанието си със задъхан глас.

— По-бързо! — провикна се Сайкс, като положи момчето в една суха яма до нозете си и извади револвера от джоба. — Само шеги да не си правиш с мене.

В този миг шумът се засили. Сайкс отново се огледа. Той успя да различи, че преследвачите се прекачваха вече през портата на нивата, в

която той стоеше, а две кучета тичаха на няколко крачки пред тях.

— Всичко пропадна, Бил! — извика Тоби. — Остави хлапето и си плюй на петите. — Като му даде за прощаване този съвет, мистър Кракит предпочете риска да бъде застрелян от приятеля си, отколкото да бъде хванат от неприятелите си, и побягна с всички сили. Сайкс заскърца — със зъби, огледа се още веднъж, хвърли върху простряното Оливърово тяло наметалото, в което се бе загънал; изтича пред храсталака, за да заблуди преследвачите относно мястото, където лежеше момчето, спря се за миг пред друг храсталак, който му препречи пътя под прав ъгъл, вдигна нагоре револвера си, изпразни го и побягна.

— Хей, хей! — извика отзад разтреперан глас. — Пинчър! Нептун! Върнете се, върнете се!

Кучетата, които, подобно на господарите си, изглежда, нямаха голяма охота към спорта, в който бяха въввлечени, с готовност послушаха заповедта. Трима от мъжете, навлезли вече в нивата, се спряха да се посъветват.

— Моят съвет или по-право заповедта, която получих, е да се върнем веднага в къщи — каза най-дебелият от тях.

— Съгласен съм с всичко, с което е съгласен и мистър Джайлс — заяви нисичък човек, който също съвсем не беше слабичък. Той беше много бледен и много учтив, както това често се случва с изплашените хора.

— Не бих желал да изглеждам невъзпитан, господа — каза третият, който бе повикал назад кучетата. — Мистър Джайлс знае най-добре какво трябва да се прави.

— Така е — заяви и по-ниският. — Не е наша работа да противоречим на мистър Джайлс. Не, не, много добре съзнавам какво е моето положение. — Искрено казано, дребничкият човек действително съзнаваше добре положението си — съзнаваше отлично, че то далеч не е много за завиждане, защото, докато приказваше, зъбите му тракаха.

— Ти се страхуваш, Бритлс — каза мистър Джайлс.

— Не се страхувам — каза Бритлс.

— Страхуваш се — повтори Джайлс.

— Лъжеш — каза Бритлс.

— Ти лъжеш — каза Джайлс.

Третият човек приключи спора по най-философски начин.

— Ще ви кажа как стои работата, господа — заяви той. — Ние всички се страхуваме.

— Говори само за себе си — каза мистър Джайлс, който беше най-бледен от всички.

— Точно това върша. Много естествено е при такива обстоятелства човек да е изплашен. И аз наистина съм изплашен.

— Също и аз — каза Бритлс, — само няма защо това да се казва на човека така открито.

Тези искрени думи смекчиха мистър Джайлс, който веднага призна, че и той е изплашен. Сетне и тримата се огледаха и се втурнаха обратно назад в пълно единодушие, докато, мистър Джайлс (който бе най-запъхтян от всички и носене една вила) настоя да спрат, за да се извини за прибързалите си думи.

— Но все пак е чудно — каза мистър Джайлс, след като се бе обяснил, — просто чудно е на какво е способен човек, когато кръвта му закипи. Аз бих извършил и убийство — знам, че бих го извършил, — стига само да бяхме пипнали някого от тия негодници.

Тъй като и другите двама споделяха това негово мнение и тъй като и тяхната кръв, подобно на неговата, вече не кипеше, тримата мъже взеха да разискват върху причината на тази внезапна промяна.

— Знам — каза мистър Джайлс, — това се дължи на портата.

— Не бих се учудил, ако е така — възкликна Бритлс, възприел тази идея.

— Можете да бъдете сигурни, че именно портата спря потока на нашия гняв — каза Джайлс. — Почувствувах, че моят изчезна веднага, щом се покатерих на нея.

Удивително съвпадение беше, че и другите двама бяха изпитали същото неприятно чувство точно по същото време. Следователно явно беше, че това се е дължало на портата, особено пък като нямаше никакво съмнение относно момента, в който бе настъпила промяната, защото и тримата си спомниха, че именно тогава бяха видели разбойниците.

Този разговор се водеше между двамата мъже, които бяха накарали разбойниците да побягнат, и един пътуващ тенекеджия, който тогава спеше в една пристройка и когото бяха събудили заедно с двете си кучета, за да вземе участие в преследването. Мистър Джайлс играеше двойната роля на лакей и иконом в домакинството на старата

дама, притежателка на нападнатата къща. Бритлс беше момче за обща работа, заел тази служба още като дете, поради което все още го считаха за надежден момък, макар и да надхвърляше тридесет години.

Като си вдъхваха смелост с подобни разговори, тримата мъже все пак вървяха съвсем близо един до друг и се оглеждаха подозрително наоколо, щом нещо прошумоляваше измежду храстите. Те бързо отидоха при дървото, зад което бяха оставили фенера си, за да не би светлината му да покаже на крадците в кое направление да стрелят. Тримата преследвачи взеха фенера и се отправиха към къщи.

С идването на деня въздухът бе станал по-студен. Мъглата се стелеше ниско над земята, подобно на гъст димен облак. Пътеките и ниските места бяха изпълнени с кал и влага. Влажният полъх на нездравословен вятър се носеше лениво наоколо с някакъв глух стон. Но Оливър продължаваше да лежи безчувствен и неподвижен на мястото, където го бе оставил Сайкс.

Утрото дойде. Когато на небето проблесна леко първата му мрачна краска — по-скоро смъртта на нощта, отколкото раждането на деня, — въздухът стана по-остър и по-пронизващ. Предметите, които в мрака изглеждаха неясни и страшни, сега се открояваха все по-ясно и постепенно придобиха обикновените си очертания. Заваля пороен дъжд, който барабанеше силно по обезлистените храсталаци. Но Оливър не чувствуваше ударите на дъждовните капки, тъй като продължаваше да лежи проснат на глинената си постеля, безпомощен и в несвяст.

Най-после нисък вик на болка наруши царящата наоколо тишина. Като нададе този вик, момчето се събуди. Лявата му ръка, превързана грубо с един шал, висеше отстрани тежка и безполезна; превръзката бе напоена с кръв. Той бе толкова слаб, че едва можа да се вдигне и седне. Когато стори това, той се огледа безсилен наоколо за помощ и изпъшка от болка. Цял разтреперан от студ и изтощение, той направи усилие да се изправи на нозе, но като се разтресе от глава до пети, падна по гръб на земята.

За късо време Оливър отново изпадна в онова състояние на безсъзнание, в което тъй дълго бе пролежал. После, сепнат от пълзяща болка в сърцето, която сякаш го предупреждаваше, че ако продължава да лежи там, непременно ще умре, той стана на крака и се опита да върви. Главата му бе замаяна и той се люшкаше напред-назад като

пиян. Оливър обаче продължаваше да се тътре напред, с клюмнала на гърди глава, без да знае накъде отива.

И сега чудновати и объркани мисли, подобни, на призраци, се блъскаха в главата му. Струваше му се, че продължава да върви между Сайкс и Кракит, които се препираха ядосано, дори самите им думи звучаха в ушите му. И когато се стресна от усилието, което правеше да не падне, Оливър откри, че и той им приказва. Сетне пак се виждаше самичък със Сайкс, затътрил се напред като през предишния ден, а когато подобни на сенки хора минаваха край тях, той чувствуваше как разбойникът стиска китката му. Внезапно се сепна от няколко револверни изстрела. Във въздуха се понесоха високи викове и крясъци, светлини блестяха пред очите му и докато някаква невидима ръка го носеше напред, той чувствуваше как всичко наоколо е само шум и глъч. Докато всички тези видения се носеха бързо пред него, той усещаше някаква неопределена болка, която непрестанно го мъчеше и изтощаваше. Така той се клатушкаше напред, като почти механично пълзеше между пречки на дървени порти или през дупки в оградите от жив плет, изправени на пътя му. Най-сетне-стигна — един път. Тук дъждът заваля тъй силно, че го пробуди.

Той се огледа наоколо и забеляза, че недалеч се издига къща, до която вероятно би могъл да стигне. Може би хората там щяха да се съжалят над него. А ако не стореха това, той, мислеше си, ще е по-добре да умре близо до човешки същества, отколкото из пустите полета. Оливър събра всичките си сили за последно изпитание и насочи разтрепераните си стъпки към къщата.

Като се приближи към нея, обхвана го чувство, че я е виждал и по-рано. Той не помнеше нищо от подробностите ѝ, но очертанията и видът на постройката му се виждаха познати.

Градинската стена! Той бе паднал на колене върху тревата отвътре и бе помолил двамата мъже за милост. Това бе същата къща, която се бяха опитали да ограбят.

Когато разпозна мястото, Оливър усети да го обхваща такъв страх, че за миг забрави болката си и мислеше само за бягство. Да бяга! Та той едва се държеше на крака. А дори и да разполагаше с всичките сили на дребното си детско тяло, къде би могъл да избяга? Той бутна градинската порта. Тя не беше заключена и се люлееше на пантите си. Той повлече нозе през моравката, покачи се по стълбата,

почука леко на вратата и изгубил всякаква сила, се свлече до една от колоните на входа.

Случи се така, че по това време Джайлс, Бритлс и тенекеджията, след умората и ужасите на нощта се подкрепяха с чай и закуски в кухнята. Вярно, че мистър Джайлс нямаше обичай да си позволява твърде голяма близост с по-нискостоящите слуги, към които се отнасяше по-скоро с надменна учтивост, която, задоволявайки суетата им, не можеше да не им напомни за издигнатото му положение в обществото. Но смъртта, бедствията и разбойническите нападения правят хората равни. Така че мистър Джайлс седеше с протегнати нозе пред кухненския огън, облегал се с лявата си ръка на масата, а с дясната илюстрираше подробното си описание на грабежа, което слушателите му (особено готвачката и камериерката, участнички в суматохата) следяха задъхвани от любопитство.

— Часът беше около два и половина — каза мистър Джайлс — или може би три без нещо, когато се събудих и като се обърнах в леглото си, ето как (тук мистър Джайлс се обърна на стола си и дръпна върху себе си покривката на масата, за да представи одеяло), стори ми се, че чух някакъв шум.

На това, място от разказа готвачката пребледня и помоли камериерката да затвори вратата, тя пък помоли Бритлс, той помоли тенекеджията, а пък той, от своя страна, се направи, че не чува ...

— Чух някакъв шум — продължи мистър Джайлс. — Отначало си казах: това е илюзия, и се приготвих отново да заспя, когато отново чух шума много ясно.

— Като какъв беше този шум? — запита готвачката.

— Приличаше на дращене — отвърна мистър Джайлс, като се огледа.

— По-скоро на стържене с някаква желязна пръчка върху тенекиено стъргало — поправи го Бритлс.

— Да но това беше, когато ти го чу — възрази мистър Джайлс. — В момента, за който разprávям, шумът беше точно като дращене. Тогава отметнах одеялото — продължи Джайлс, като отметна настрана покривката на масата — седнах в леглото и се ослушах.

Готвачката и камериерката едновременно възкликнаха: „Божичко!“ — и притеглиха столове по-близко една до друга.

— Сега вече го чух съвсем ясно — продължи мистър Джайлс. — Някой, казах си аз, се опитва да насили врата или прозорец. Какво да се прави? Ще събудя онова клето момче, Бритлс, за да не го убият в леглото му. Или пък, думам си аз, могат да прережат гърлото му, без той дори да се усети.

При тези думи всички очи се обърнаха към Бритлс, който зяпна в говорителя и продължи да го гледа втренчено с широко отворена уста и с лице, по което се четеше истински ужас.

— Хвърлих настрани одеялото — каза Дажайлс, като отметна покривката за маса, с очи, вперени в готвачката и камериерката, — измъкнах се тихичко от леглото, нахлузих си ...

— Тук има дами, мистър Джайлс — промърмори тенекеджията.

— ... обувките, господине — каза Джайлс, като се обърна към него и наблегна на думата, — грабнах пълния револвер, който винаги качвам вечер горе, и отидох на пръсти в стаята му. Бритлс, рекох му аз, когато го събудих, не се плаши!

— Точно така беше — забеляза Бритлс с нисък глас.

— Вече сме мъртъвци, струва ми се, рекох му аз, но не се плаши.

— Той беше ли изплашен? — запита готвачката.

— Нищо подобно — отвърна мистър Джайлс. — Той беше толкова спокоен, колкото, почти колкото мене.

— Ако бях аз, сигурна съм, че веднага щях да умра — забеляза камериерката.

— Ти си жена — каза Бритлс, като се понапери.

— Бритлс е прав — съгласи се и мистър Джайлс и кимна одобрително с глава. — От жена друго и не може да се очаква. Ние, като мъже, взехме тъмен фенер, окачен до леглото на Бритлс, и слязохме пипнешком по тъмната като рог стълба, ето така.

При тези думи мистър Джайлс стана от мястото си и направи две крачки със затворени очи, за да илюстрира разказа си с подходящи движения, когато се стресна силно заедно с останалата част от компанията и забърза назад към стола си. Готвачката и Камериерката изпищяха.

— Почука се на вратата — каза мистър Джайлс, обладан от пълно спокойствие. — Я някой да отвори?

Никой не се помръдна.

— Струва ми се малко чудно да се чука по това време на деня — каза мистър Джайлс и обходи с поглед бледите лица наоколо, като самият той беше много преbledнял, — но все пак вратата трябва да се отвори. Хей, никой ли не чува?

Докато говореше, мистър Джайлс погледна към Бритлс, но този младеж, по природа скромнен, навярно се счете за никой и затова реши, че въпросът не може да се отнася до него. Мистър Джайлс насочи умолителния си поглед към тенекеджията, обаче той изведнъж бе заспал. За жените не можеше да става и дума.

— Ако Бритлс предпочита да отвори вратата в присъствие на свидетели — заяви мистър Джайлс след кратко мълчание, — аз съм готов да го придружа.

— Също и аз — каза тенекеджията, като се събуди тъй внезапно, както бе и заспал.

При тези условия Бритлс капитулира. Като откри, че вън вече е бял ден (посредством отваряне на прозоречните капаци), дружината доби малко смелост, всички се качиха горе с кучетата пред тях. Двете жени, страхувайки се да останат долу, вървяха най-отзад. По съвета на мистър Джайлс всички говореха много високо, за да предупредят всеки злодейски настроен човек отвън, че компанията е многобройна. Но находчивият мозък на иконома роди и друга идея: всички щипеха кучетата по опашките, за да ги накарат да лаят яростно.

След взимането на тези предпазни мерки мистър Джайлс се хвана здраво за ръката на тенекеджията (за да му попречи да избяга, както каза усмихнато той) и даде заповед да се отвори вратата. Бритлс послуша. Останалите, надничайки страховливо над рамената на другарите си, не видяха нищо друго освен клетия Оливър Туист, изтощен и отпаднал, който вдигна натежалите си очи и безмълвно потърси съчувствие.

— Момче! — възкликна мистър Джайлс и смело избута тенекеджията. — Какво се е случило с...? Я виж, Бритлс... погледни тук... не е ли това? ...

Бритлс, който бе отишъл зад вратата да я отвори, веднага, щом видя Оливър, нададе силен вик. Мистър Джайлс сграбчи момчето за едната ръка и единия крак (за щастие ръката не бе ранената) и го задърпа право в хола, след което го просна с цялата му дължина на пода.

— Ето го! — зарева Джайлс и нададе възмутени викове нагоре по стълбата. — Ето един от крадците, госпожо! Ето крадеца, госпожице! Ранен, госпожице! Аз го раних, госпожице, а Бритлс държеше светлината.

— ... в един фенер, госпожице — провикна се и Бритлс, като сложи ръка във вид на фуния над устата си, за да го чуят по-добре.

Двете жени се изкачиха тичешком горе, за да известят, че мистър Джайлс е хванал разбойник, а тенекеджията се зае да свестява Оливър, за да не би той да умре, преди да го обесят. Сред всичкия този шум и врява се разнесе сладък женски глас, който в миг ги накара да млъкнат.

— Джайлс! — прошепна гласът от горната площадка на стълбата.

— Тук съм, госпожице — отвърна мистър Джайлс. — Не се бойте, госпожице. Не съм тежко ранен. Съпротивата му не беше много отчаяна, госпожице! Аз по-скоро се оказах твърде силен за него.

— Шт! — отвърна младата девойка. — Ти изплаши леля ми толкова, колкото я изплашиха крадците. Тежко ли е ранено клетото същество?

— Много тежко, госпожице — отвърна Джайлс с неописуемо самодоволство.

— Изглежда, че вече издъхва, госпожице — изрева Бритлс като преди малко. — Не бихте ли желали да слезете да го видите, госпожице, в случай, че умре?

— Моля ти се, мълчи — като добро момче. Почакай само една минутка, докато поприказвам с леля.

С лека и нежна като гласа ѝ стъпка девойката се отдалечи. Тя скоро се върна и нареди да занесат внимателно раненото лице горе, в стаята на мистър Джайлс, а Бритлс веднага да оседлае понито и без никакво бавене да доведе от Чертзи полицаи и доктор.

— Няма ли преди това да му хвърлите поне един поглед, госпожице? — запита мистър Джайлс с такава гордост в гласа си, сякаш Оливър бе някаква много рядка птица, която той бе свалил изкусно. — Няма ли само за миг да го погледнете, госпожице?

— Сега не, в никакъв случай — отвърна девойката. — Клетото момче! Отнеси се добре с него, Джайлс, заради мене!

Когато тя си тръгна, старият слуга я изгледа с очи, в които се четяха такава гордост и възхищение, сякаш беше собствената му

дъщеря. Сетне се наведе над Оливър и го понесе по стълбата с грижовността и нежността на жена.

ГЛАВА XXIX

ЧИТАТЕЛИТЕ СЕ ЗАПОЗНАВАТ С ОБИТАТЕЛИТЕ НА КЪЩАТА, В КОЯТО БЕ ПОПАДНАЛ ОЛИВЪР

В красиво мебелирана стая, наредена по-скоро със старомодно удобство, отколкото с модерна елегантност, пред добре сложената за закуска маса седяха две дами. Обслужваше ги мистър Джайлс, грижливо облечен в черен костюм. Заел бе място на половин път между бюфета и масата. Изправен с цялата си височина, той бе отметнал глава назад и съвсем леко я бе наклонил настрани. Левият му крак бе стъпил напред, дясната му ръка бе мушната в жилетката, а лявата, с която стискаше кърпа, висеше отстрани. Той имаше вид на човек, който се движи и работи с приятното чувство за собствените си достойнства и значимост.

Едната от двете дами бе в напреднала възраст, но високото облегалo на дъбовия стол, на който бе седнала, не бе по-изправено от нея. Тя бе облечена крайно изискано и грижливо; дрехите ѝ представляваха чудновата смесица от старовременност и леко отстъпване пред изискванията на съществуващата в момента мода. Това по-скоро подчертаваше приятността на старомодното облекло, вместо да разваля ефекта му. Тя седеше величествено, със скръстени на масата ръце. Очите ѝ (възрастта бе затъмнила много малко блясъка им) бяха мило отправени към младата ѝ събеседничка.

Другата дама бе в прекрасния разцвет на младостта, в тази възраст, в която ангелите, взели човешки образ, се вселяват в такива като нея, за да изпълнят добрите божии повеления, без това да нарушава светостта им.

Тя още не бе навършила седемнадесет години. Така лека и изящна, тъй мила и нежна, толкова чиста и красива, тя не изглеждаше да притежава нищо земно, нито пък грубите земни същества можеха да

бъдат нейни подходящи спътници. Интелигентността, която светеше в дълбоките ѝ сини очи и се излъчваше от благородната и глава, не бе нито за възрастта ѝ, нито въобще за този свят; и все пак променящият се израз на нежност и добро настроение, хилядите светлинки, които играеха по лицето ѝ, без да оставят там някаква сянка, и най-вече усмивката ѝ — веселата и щастлива усмивка, — бяха сякаш създадени само за домашния кът, за семейния мир и щастие.

Тя беше заета с дребните задължения по закуската. Като вдигна очи, когато по-възрастната дама бе отправила поглед към нея, тя игриво отмахна коса, простичко сплетена над челото ѝ, а в искрящия си поглед вложи такава обич и безизкуствена прелест, че и небесните духове биха се усмихнали, ако я видеха.

— Повече от час е минал, откакто Бритлс е тръгнал, така ли? — запита старата дама след кратко мълчание.

— Един час и дванадесет минути, госпожо — отвърна мистър Джайлс и погледна сребърния часовник, който бе извадил от джоба си посредством закачената за него черна панделка.

— Много е бавен — забеляза възрастната дама.

— Бритлс винаги е бил бавен момък, госпожо — отвърна икономът. И между другото, като се има предвид, че Бритлс бе бавен момък вече от тридесет години, не съществуваше никаква вероятност да стане някога по-пъргав.

— Вместо да стане по-добър, той става по-лош, струва ми се — каза възрастната дама.

— Нищо не може да го извини, ако е спрял да си поиграе с други момчета — забеляза усмихнатата девойката.

Мистър Джайлс тъкмо размишляваше дали ще е прилично да се усмихне почтително, когато пред градинската порта спря файтон, от който скочи пълен господин и изтича право към вратата. Той се вмъкна бързо в къщата по някакъв тайнствен начин и се втурна в стаята, като едва не катурна масата и мистър Джайлс едновременно.

— Никога не съм чувал подобно нещо! — възкликна пълният господин. — Скъпа мисис Мейли... мили боже при това, посред нощ... никога не съм чувал подобно нещо!

С тези съболезнователни думи дебелият джентълмен се ръкува и с двете дами, взе си стол и ги запита как се чувстват.

— Вие трябва да сте умрели. Положително трябва да сте умрели от уплаха — каза дебелият джентълмен. — Защо не пратихте съобщение? Боже мой, слугата ми щеше веднага да дойде. Също и аз. И помощникът ми би сторил същото с удоволствие. А и всеки друг — при такива обстоятелства. Божичко, божичко! Така неочаквано! А и посред нощ!

Докторът изглеждаше особено обезпокоен от обстоятелството, че разбойническото нападение бе извършено посред нощ; сякаш възприетият обичай на господата от разбойническия занаят е да вършат работата си по обяд и да съобщават намеренията си по пощата един или два дни предварително.

— И вие, мис Роза — каза докторът, обръщайки се към девойката, — аз...

— О, да, да, твърде много — прекъсна го Роза, — но горе има едно клето същество, което леля желае вие да прегледате.

— О, разбира се — отвърна докторът, — значи така. Както разбирам, ти си свършил тази работа, Джайлс.

Мистър Джайлс, който трескаво нареждаше чайните чаши поруменя силно и каза, че е имал тази чест.

— Чест ли? — каза докторът. — Хм, не зная. Може би да раниш крадец в кухнята е толкова въпрос на чест, колкото и да сториш същото с противника си на дуел от петнадесет крачки. Представи си, че той е стрелял във въздуха и че ти си се биел на дуел, Джайлс.

Мистър Джайлс, който смяташе, че по този начин се прави несправедливо опит да се намали славата му, отвърна почтително, че не е редно такива като него да съдят за подобни работи, но че не смята случилото се за шега.

— Прав си! — съгласи се докторът. — Къде е той? Покажете ми отгдето да мина. На слизане пак ще се отбия при вас, мисис Мейли. Това е прозорчето, през което се е вмъкнал, така ли? Гледай, гледай, просто да не повярва човек!

Като приказваше през целия път, той последва мистър Джайлс нагоре по стълбата. А докато той върши това, можем да осведомим читателя, че мистър Лосбърн, лекар, от околността, познат на разстояние от десет мили под името „докторът“, бе надебелял по-скоро от добродушие, отколкото от добър живот. Той беше най-добрият, най-

сърдечният и най-ексцентричният стар ерген, който можеше да се намери на разстояние от пет пъти по толкова мили.

Докторът се бави при болния много по-дълго, отколкото той и дамите очакваха. Донесоха от файтона голяма, плоска кутия; звънецът на спалнята прозвуча на няколко пъти; слугите тичаха непрестанно нагоре-надолу по стълбите и от всичко това можеше с право да се заключи, че горе се вършеше нещо важно. Най-после той се завърна, а в отговор на нетърпеливия въпрос относно пациента му докторът си даде тайнствен вид и внимателно затвори вратата.

— Много необикновено нещо, мисис Мейли — каза мистър Лосбърн, опрял се с гръб на вратата, сякаш за да я запази затворена.

— Надявам се, че животът му не е в опасност — каза старата дама.

— Ха, при тези обстоятелства това съвсем няма да е необикновено — каза докторът, — но аз не смятам, че такава опасност съществува. Видяхте ли крадеца?

— Не — отвърна старата дама.

— А не сте ли чули нещо за него?

— Не.

— Извинете, госпожо — намеси се мистър Джайлс, — но аз тъкмо щях да ви разправам за него, когато мистър Лосбърн влезе.

Истината беше, че отначало мистър Джайлс просто не можеше да възприеме факта, че беше ранил само едно момче. Храбростта му бе възбудила толкова похвали, че той в никакъв случай не бе в състояние да се удържи да не отложи обясненията за няколко прекрасни минути, които бе преживял в зенита на кратката си слава на истински смелчага.

— Роза искаше да го види, но аз не дадох да се издума!

— Хм — възкликна докторът. — Във външността му няма нищо страшно. Имате ли нещо против да го видите в мое присъствие?

— Не, разбира се, ако това е необходимо — отвърна старата дама.

— В такъв случай смятам, че е необходимо — каза докторът. — Най-малкото положителен съм, че много ще съжалявате, ако отложите да го сторите. Сега той е настанен удобно и е спокоен. Мис Роза, ще ми позволите, нали? Няма абсолютно нищо за плашене, давам ви честната си дума!

ГЛАВА XXX

ТУК СЕ РАЗПРАВЯ КАКВО МИСЛЕХА ЗА ОЛИВЪР НОВИТЕ МУ ПОСЕТИТЕЛИ

С множество красноречиви уверения, че ще бъдат приятно изненадани от вида на престъпника, докторът взе подръка девойката и като предложи другата на мисис Мейли, поведе ги величествено и церемониално по стълбата.

— А сега — пошепна докторът, като обърна леко дръжката на вратата — нека чуем какво мислите за него. Не се е бръснал скоро, обаче въпреки това не изглежда много свиреп. Впрочем почакайте! Нека най-напред видя дали е в състояние да приема посещения.

Като пристъпи пред тях, той погледна в стаята. Направи им знак да се приближат и като затвори вратата, полекичка отдръпна завесите на леглото. На него вместо грубия, с изчернено лице разбойник, който очакваха да видят, лежеше дете — изтощено от болки и страдания, потънало в дълбок сън. Ранената му ръка, превързана и сложена в шина, лежеше върху гърдите му. Главата му, облежната върху другата му ръка, беше полускрита от дългата му коса, разпиляна по възглавницата.

Благородният джентълмен държеше здраво завесата в ръката си и в продължение на една-две минути го гледаше мълчаливо. Докато той наблюдаваше така пациента си, Роза пристъпи полекичка напред и като седна на стол до леглото, отмахна Оливъровата коса от лицето му. Тя бе застанала над него, а сълзите ѝ капеха върху челото му.

Момчето се раздвижи и се усмихна в съня си, сякаш тази проява на съжаление и съчувствие бе събудила някакво приятно видение на любов и привързаност, които той никога не бе познавал. Така прозвучаването на нежна музика, клокоченето на вода в някое тихо място, ароматът на цвете или споменаването на позната дума понякога събуждат внезапно смътен спомен за неща, които никога не са ставали в този свят. Видението се стопява като въздишка, събудено за миг от

краткото възпоминание за по-щастливо съществуване, отдавна отлетяло, което никакво съзнателно напругане на ума не може да възпроизведе.

— Какво означава това? — възкликна по-възрастната дама. — Това клето дете в никакъв случай не може да бъде съдружник на разбойници!

— Порокът — въздъхна лекарят и спусна завесите — се вселява в много храмове, а кой може да каже, че хубавата външност не би могла да бъде негово обиталище?

— Но в такава ранна възраст? — възрази Роза.

— Скъпа госпожице — каза лекарят с тъжно поклащане на глава, — престъпността, подобно на смъртта, не навестява само старите и лошите. Най-младите и най-хубавите много често стават нейни най-големи жертви.

— Но можете ли, можете ли наистина да повярвате, че това нежно дете по собствена воля е станало съучастник на най-мръсната измет на обществото? — каза Роза.

Докторът поклати глава, сякаш искаше да каже, че такова нещо действително е възможно, и като забеляза, че могат да обезпокоят болния, той ги поведе в съседната стая.

— Но дори и да е бил лош — продължи Роза, — помислете колко е млад. Помислете, може би никога не е познал майчина любов и домашен кът; лошото отнасяне и побоища или липсата на хляб може да са го принудили да се сближи с хора, които насила са го направили престъпник. Леличко, мила леличко, за бога, помисли за всичко това, преди да оставиш да завлекат това клето дете в затвора, който ще бъде гроб на всички възможности за неговото поправяне. Както ме обичаш и знаеш, че поради твоята любов и доброта никога не съм чувствала липсата на родители, а ако не беше тъй, и аз бих могла да бъда също така безпомощна и беззащитна като това дете, смили се над него, преди да е станало късно.

— Мила моя — каза възрастната дама, прегръщайки разплаканата девойка, — мислиш ли, че ще оставя да падне дори косъм от главата му?

— О, не, не! — отвърна развълнувано Роза.

— Разбира се, че не — каза възрастната дама, — моите дни отиват към края си и милостта към мене ще бъде такава, каквато аз

показвам към другите! Какво бих могла да сторя, за да го спася, сър?

— Нека помисля, госпожо — каза докторът, — нека помисля.

Мистър Лосбърн пхна ръце в джобовите си и обиколи няколко пъти стаята. От време на време той поспирваше, залюляваше се на пръсти и страшно се мръщеше. След като на няколко пъти възкликна: „Намислих! — и след това: — Не, не съм го намислил!“ — подир което възобновяваше обикалянето и мръщенето. Най-после той се спря и каза:

— Мисля, че ако ми дадете пълно и неограничено право да сплаша и смъмря Джайлс и онова момченце, Бритлс, ще мога да наредя нещо. Джайлс е стар и верен слуга, знам това, но вие ще можете да му се отплатите по хиляди начини, а и трябва да го възнаградите, че е такъв добър стрелец. Нямате нищо против, нали?

— Само ако няма никакъв друг начин да запазим детето — отвърна мисис Мейли.

— Не, няма друг начин — каза докторът. — Уверявам ви, друг начин няма.

— В такъв случай леля ми ви дава пълна власт — каза Роза, като се усмихна през сълзите си, — но, моля ви се, не бъдете по-строг с клетите хорица, отколкото е необходимо.

— Вие, изглежда, смятате — забеляза докторът, — че днес всички освен вас са склонни да бъдат коравосърдечни, мис Роза. Но аз се надявам заради подрастващото мъжко поколение въобще, че първият подходящ младеж, който се обърне към вас за съчувствие, ще ви намери в същото разнежено състояние, в което сте в този момент. И бих желал да съм млад, за да мога веднага да се възползувам от настоящия благоприятен случай.

— Вие сте също такова момче, както самият Бритлс — отвърна Роза поруменяла.

— Добре, добре — каза докторът и се засмя от все сърце, — това не е трудна работа. Но нека се върнем към момчето. Има едно още по-важно нещо, върху което трябва да се споразумеем. Предполагам, ще се събуди след около час и макар да казах на онзи твърдоглав полицаи долу, че в интереса на здравето му не трябва да го местим, нито пък да му приказваме, смятам, че можем да поговорим с него, без това да го излага на някаква опасност. Ето сега моето условие: ще го разпитам във ваше присъствие и ако от това, което ни каже, стане ясно за всеки

трезвомислещ човек, че то е наистина лошо и непоправимо момче (което е повече от възможно), тогава ще го оставим на съдбата му или най-малкото, аз няма да направя нищо повече за него.

— О, не, лелю! — замоли се Роза.

— О, да, лелю! — настоя докторът. — Ще се споразумеем ли?

— Не е възможно да е закоравял престъпник — каза Роза. — Не е възможно.

— Много добре — отвърна докторът, — тогава ще имате още по-голямо основание да се съгласите с условията ми.

Най-после споразумението бе сключено и договарящите страни седнаха да чакат с известно нетърпение, докато Оливър се събуди.

Търпението на двете дами трябваше да понесе по-голямо изпитание, отколкото мистър Лосбърн им беше внушил да очакват. Часовете минаваха един след друг, а Оливър продължаваше да спи тежък сън. Беше се свечерило вече, когато добросърдечният доктор прати да им съобщят, че момчето се чувства достатъчно добре и може да разговаря. То е много болно поради загубата на кръв, каза той, и оттам идва голямата му слабост, но така много го тревожи желанието да разкрие нещо, че по-добре би било да му се даде тази възможност, отколкото да се настоява да седи мирен до следната сутрин, което иначе би било по-разумно.

Разказът му отне много време. Оливър им разправи цялата си простичка история, като често се принуждаваше да спира от болка и от липса на сили. Жално беше да се слуша в затъмнената стая слабият глас на болното дете, изброяващо нещастията и злините, причинени му от коравосърдечни хора. О, ако когато потискаме и измъчваме нашите ближни, поне за миг помислим за човешките прегрешения, които подобно на гъсти и тежки облаци се издигат към небето може би бавно, но все пак сигурно, за да излят след това отмъщението си върху главите ни, ако можехме поне за миг да чуем във въображението си свидетелстващите гласове на умрелите, които никаква сила не е в състояние да задуши и никаква гордост не може да спре, къде ще останат тогава злините и несправедливостта, страданието, жестокостта и беззаконието!

Тази нощ нежни ръце поглаждаха Оливъровата възглавница, а красота и добродетелност бдяха над съня му. Той се чувствуваше спокоен и щастлив, затова би могъл да умре, без да промълви думица.

Веднага щом разказът приключи и Оливър отново бе оставен да си почива, докторът си обърса очите, прокле ги заради слабостта им и слезе долу да се нахвърли върху мистър Джайлс. Като не намери никого в долните стаи, хрумна му, че може би работата ще свърши по-добре в кухнята, така че се отправи нататък.

В долната камара на домашния парламент се бяха събрали: женската прислуга, мистър Бритлс, мистър Джайлс, тенекеджията (който бе получил специална покана да остане до вечерта поради направените от него услуги) и полицаят. Последният джентълмен имаше едро тяло, едра глава, едри черти и големи ботуши и имаше вид, че е погълнал пропорционално за едрината си количество бира — което наистина бе направил.

Когато докторът влезе, предмет на разговор бяха пак среднощните приключения, тъй като мистър Джайлс се бе впуснал в нови подробности. Мистър Бритлс, с канче бира в ръка, потвърждаваше всичко още преди по-висшият от него прислужник да го бе казал.

— Спокойно! — каза докторът и махна с ръка.

— Благодаря, сър — каза мистър Джайлс. — Госпожата нареди да почерпя с бира, сър, и тъй като не бях в настроение да се оттегля в малката си стая и изпитвах желание да бъда в компания, реших тук, между другите, да изпия моята.

Начело с Бритлс всички измърмориха нещо, с което присъстващите дами и господа изразиха задоволството си от това, че мистър Джайлс бе благоволил да седне при тях. Мистър Джайлс погледна покровителствено наоколо, сякаш искаше да каже, че ако се държат както подобава, той никога няма да ги изостави.

— Как е пациентът тази вечер, сър? — запита Джайлс.

— И добре, и зле — отвърна докторът. — Боя се, че в това отношение вие сте си навлекли беля, Джайлс.

— Надявам се, не искате да кажете, сър — запита мистър Джайлс разтреперан, — че той ще умре. Само ако си помисля подобно нещо, и ми се струва, че вече никога не ще бъда щастлив. В никакъв случай не бих желал да умъртва едно момче, нито даже нашия Бритлс, дори всички сервизи в окръга да откраднат, сър.

— Не е там работата — каза тайнствено докторът. — Мистър Джайлс, вие протестант ли сте?

— Да, сър, надявам се, че съм такъв, сър — запелтечи мистър Джайлс преbledнял.

— Ами ти, момче, какъв си? — обърна се докторът остро към Бритлс.

— Миличък божичко, сър! — възкликна Бритлс, като се стресна силно. — Аз съм... също като мистър Джайлс, сър.

— Тогава кажете ми — продължи докторът, — кажете ми и двамата! Можете ли да се закълнете, че момчето горе е същото, което е било провряно снощи през прозорчето? Веднага! Хайде! Готови сме да ви чуем!

Докторът, когото всички познаваха като едно от най-благите същества на света, изрече тези думи с такава ярост, че Джайлс и Бритлс, които бяха доста замаяни от бирата и възбудата, се зазяпаха един друг съвсем вцепенени.

— Внимавайте в отговора, господин полицай — каза докторът, като махаше тържествено с пръст и почукваше по основата на носа си, за да подчертае сериозността на положението. — Може да излезе нещо от тази работа.

Полицаят си даде най-мъдрият възможен вид и грабна служебната си палка, която се облягаше бездейно в ъгъла до огнището.

— Касае се за един прост въпрос на разпознаване, както и вие виждате това — каза докторът.

— Точно така, сър — отвърна полицаят, като се закашля буйно, понеже бе допил бързешком бирата си и част от нея бе влязла накриво.

— Налице е къщата, в която са влезли с взлом; двама мъже зърват едно момче сред барутния дим, сред мрака и произлязлата паника. Налице е и едно момче, което идва на следващото утро в същата тази къща и защото по някаква случайност ръката му е превързана, тези мъже го дръпват грубо — с което действие подхвърлят живота му на голяма опасност — и се кълнат, че това е крадецът. Сега въпросът е дали деянието на тези мъже се оправдава от обстоятелствата и в какво положение се поставят с това те?

Полицаят кимна дълбокомислено. Той заяви, че ако това не е повод за съдебно преследване, готов е да го обесят.

— Още веднъж ви питам — загърмя докторът, — можете ли да се закълнете, че това момче е същото?

Бритлс погледна колебливо към мистър Джайлс; мистър Джайлс погледна колебливо към мистър Бритлс; полицаят сложи ръка зад ухото си, за да долови по-добре отговора; двете жени и тенекеджията се наклониха напред, за да слушат; докторът бе отправил остър поглед към тях — и в този момент на градинската врата се позвъни и се чу тропот на колела.

— Те са! — извика Бритлс, явно облекчен.

— Кой? — възкликна на свой ред уплашено докторът.

— Чиновниците на полицейския следовател, сър — отвърна Бритлс, като взе една свещ. — Аз и мистър Джайлс изпратихме за тях тази сутрин.

— Какво? — извика докторът.

— Да — отвърна Бритлс. — Пратих съобщение по файтонджията и само се чудя, защо не дойдоха по-рано, сър.

— Така значи си направил, а? Тогава дявол да го вземе бавния ви файтон, това е всичко — каза докторът и си излезе.

ГЛАВА XXXI

СЪЗДАВА СЕ КРИТИЧНО ПОЛОЖЕНИЕ

— Кой е? — запита Бритлс, като откряна малко вратата, без да сваля веригата. Той надзърташе и засенчваше с ръка свещта.

— Отворете вратата — каза отвън мъжки глас. — Тук са чиновниците на полицейския следовател, за които пратихте днес.

Твърде много облекчен от това уверение, Бритлс отвори широко вратата и застана лице срещу лице с внушителен мъж в широка дреха, който влезе вътре, без да каже нищо повече, и изтри краката си на бърсалката така спокойно, сякаш живееше в къщата.

— Имате ли конюшня, където да подслоним файтона за няколко минути, млади момко? — запита човекът.

Бритлс отговори утвърдително и посочи конюшната, а внушителният човек се върна при градинската порта да помогне на другаря си да вкарат файтона. Бритлс, изпълнен с възхищение, им светеше. Като свършиха тази работа, те влязоха в къщата. Въведоха ги в приемната. Този, който беше почукал на вратата, беше пълен човек, със среден ръст и имаше около петдесет години. Косата му беше черна, лъскава и доста ниско подстригана. Той притежаваше бакенбарди, кръгло лице и остри очи. Другият беше червенокос, кокалест човек, с високи ботуши, с малко неприятна физиономия и упорит вирнат нос.

— Кажи на господаря си, че Бледърс и Дъф са тук — каза попълният човек, като поглади косата си и сложи чифт белезници на масата. — О, добър вечер, сър. Мога ли да ви кажа една-две думи насаме?

Тези думи бяха отправени към мистър Лосбърн, който току-що бе влязъл в стаята. Той даде знак на Бритлс да се оттегли, след което въведе двете дами и затвори вратата.

— Ето господарката на къщата — каза мистър Лосбърн и посочи мисис Мейли.

Мистър Бледърс се поклони. Поканиха го да седне, той сложи шапката си на пода, взе стол и кимна на Дъф да стори същото.

Последният джентълмен, който или не бе много свикнал на добро общество, или пък не се чувствуваше твърде удобно сред него, седна, като направи редица мускулни упражнения с крайниците си и пъхна дръжката на бастуна си в уста с известно смущение.

— А сега относно обира, сър — каза Бледърс. — При какви обстоятелства стана работата?

Мистър Лосбърн, който, види се, искаше да печели време, разправи всичко надълго и нашироко и с най-големи подробности. Господата Бледърс и Дъф се поглеждаха многозначително и от време на време си кимаха с глава.

— Не мога да кажа с положителност, докато не съм видял извършеното, разбира се — каза Бледърс, — но моето мнение е, че това не е дело на селянин, е, Дъф?

— Разбира се, че не — отвърна Дъф.

— И това ли е всичко около обира?

— Всичко — отвърна докторът.

— А какво е това, което слугите разправят, за някакво си момче?

— Абсолютно нищо — отвърна докторът. — Един от изплашените слуги си пъхнал в главата, че момчето има нещо общо с опита за кражба, но, разбира се, това е просто глупост, същинска безсмислица.

— Много лесно разрешавате въпроса, ако действително е така — забеляза Дъф.

— Той е напълно прав — каза Бледърс, като кимна одобрително към другаря си и взе да си играе с белезниците, сякаш те бяха някакви кастанети. — Кое е това момче? Какви обяснения дава за себе си? Отде идва? Не е паднало от небето, нали, сър?

— Разбира се, че не — отвърна докторът и погледна неспокойно дамите. — Аз знам цялата му история, но към нея ще се върнем после. Предполагам, че най-напред ще искате да видите мястото, откъдето крадците са направили опит да влязат.

— Точно така — съгласи се мистър Бледърс. — Най-напред да прегледаме мястото, а сетне да разпитаем слугите. Това е обикновеният начин на действие.

Донесоха свещи и господата Бледърс и Дъф, последвани от местния полицаи, Бритлс, Джайлс и — накъсо казано, от всички останали, — влязоха в малката стаичка на края на коридора и

разгледаха прозорчето. Сетне обиколиха през тревата и пак разгледаха прозорчето. После пак им дадоха свещ, за да разгледат подробно капака на прозореца, след това фенер — за следите от стъпки, а най-после вилата, за да преровят храстите. Като направиха всичко това (всички ги гледаха, притаили дъх от любопитство), господата Бледърс и Дъф влязоха отново вътре. На мистър Джайлс и Бритлс бе възложено да представят мелодраматично собственото си участие в нощното приключение, което те повториха около шест пъти. Относно някои важни подробности първия път си противоречиха на няколко места, но последния път противоречието възникна за не по-малко от половин дузина подробности. После Бледърс и Дъф напуснаха стаята и отидоха да се съвещават, като направиха това с такава тайнственост и тържественост, че и най-сериозният лекарски консилиум върху някои от най-трудните медицински проблеми би бил детска игра в сравнение с техния.

Междувременно докторът се разхождаше неспокойно в съседната стая, а мисис Мейли и Роза го гледаха с разтревожени лица.

— Честна дума — каза той, като се спря след множеството дълги обиколки, — просто не зная какво да правя.

— Сигурно разказът на клетото дете, повторен пред тези хора, ще спомогне да се отхвърли от него всякакви обвинения — каза Роза.

— Съмнявам се, скъпа госпожице — каза докторът, поклащайки глава. — Не мисля, че това би го оправдало било пред тях, било пред някоя по-висша съдебна инстанция. Какво е той, в края на краищата, ще кажат те? Един беглец. Преценен по-строго, а не само от гледна точка на чувствата, разказът му е твърде съмнителен.

— Но вие не може да не го вярвате — прекъсна го Роза.

— Вярвам го, колкото и чудноват да изглежда, и може би съм стар глупчо, за да го вярвам, но все пак не мисля, че това е разказ, който би минал пред опитен полицейски чиновник.

— Защо не? — запита Роза.

— Защото, хубава моя следователно, погледнат с техните очи, той съдържа множество слаби точки — момчето може да докаже само онези неща, които са в негов уцърб, а не и които са в негова полза. Дявол да ги вземе тези хора, те все ще разпитват и ще искат доказателства и няма да приемат нищо, което да се разбира от само себе си. Вие виждате, че както сам признава, известно време е живял

при крадци; бил е воден в участък въз основа на обвинение в кражба; взели са го насила от дома на господина, който го е прибрал, и са го завели в едно място, което нито може да се опише, нито пък има понятие къде се намира. После идва в Чертзи, воден от двама мъже, които много държали той да е с тях, независимо от неговото желание. Пъхvat го през прозореца, за да оберат къщата, и тъкмо когато той се готви да събуди обитателите и следователно да направи тъкмо това, което би могло да го оправдае, отгоре му се втурва смахнат лакей и го ранява! Сякаш нарочно, за да му попречи да направи единственото нещо, което би му донесло добро! Не виждате ли всичко това?

— Виждам го, разбира се — отвърна Роза, усмихвайки се на припряността на доктора, — но все пак в него не съзирам нищо, което да вреди на клетото дете.

— Не, разбира се, че не! Благословени да са светлите очи на вашия пол! Те никога не виждат, било за зло или за добро, повече от едната страна на въпроса и при всеки случай това е първата страна, която им се представя.

Като изрече това съждение, резултат на житейската опитност, докторът мушна ръце в джобове и отново се заразхожда по стаята, дори — още по-бързо от по-рано.

— Колкото повече мисля — каза докторът, — толкова по-ясно виждам, че ще възникнат безброй неприятности, ако разправим на тези хора истинската история на момчето. Положителен съм, че няма да повярват. И дори ако в края на краищата не му направят нищо, все пак ще трябва да го влекат по съдилища, а когато всичко стане публично достояние, ще се попречи много на великодушното ви намерение да го спасите от мизерия.

— Тогава какво трябва да се направи? — извика Роза. — Защо ли им е трябвало да пращат тези хора?

— Защо, наистина! — възкликна мисис Мейли. — За нищо на света нямаше да ги допусна тук.

— Едничкото нещо, което мога да кажа — заяви докторът, като седна на стол с отчайващо спокойствие, — е, че трябва да действваме смело. Целта е благородна и това трябва да бъде извинението ни. Момчето има признаци на силна треска и не е в състояние да му се приказва повече — това поне е утеха. Трябва да се възползуваме от нея. А ако злото възтържествува, вината не е наша. Влезте!

— Не се касае за вътрешна работа, сър — каза Бледърс, като влезе в стаята, последван от колегата си, и затвори добре вратата след него. — Не се касае за вътрешна работа.

— А какво, по дяволите, значи вътрешна работа? — запита нетърпеливо докторът.

— Ние наричаме работата вътрешна, госпожи — каза Бледърс, като се обърна към дамите, сякаш ги съжаляваше, а доктора презираше за невежеството му, — когато слугите имат пръст в кражбата.

— В нашия случай никой не ги е подозирал — каза мисис Мейли.

— Вярвам, че е така, госпожо, но въпреки това те пак може да са имали някакво участие.

— Може би тъкмо поради това, че не сте ги подозирали — намеси се Дъф.

— Дойдохме до заключение, че тук е пипала ръка на гражданин — продължи доклада си Бледърс, — тъй като всичко е вършено много изкусно.

— Действително работата е първокачествена — забеляза полугласно Дъф.

— Участвували са двама души — продължи Бледърс — и са имали момче със себе си. Това е явно от големината на прозорчето. Засега можем да кажем само това. И ако обичате, веднага ще отидем да видим момъка, който лежи горе.

— Може би преди това ще вземат нещо за пиене, мисис Мейли — каза докторът със светнало лице, сякаш някаква нова мисъл му бе хрумнала.

— О! Разбира се! — възкликна бързо Роза. — Веднага ще ви дадем нещо!

— Благодарим, госпожице! — каза Бледърс, като си обърса с ръкав устата. — Суха служба е нашата. Каквото се намери, госпожице. Не си създавайте безпокойство заради нас.

— Какво бихте желали? — запита докторът, като последва младото момиче до бюфета.

— Капчица вино, сър, ако ви е все едно — отвърна Бледърс. — Пътят от Лондон дотук е студеничък, госпожо, и аз винаги съм намирал, че в такъв случай виното помага най-добре.

Това интересно твърдение бе отправено към мисис Мейли, която го прие много любезно. В това време докторът се измъкна от стаята.

— Ах! — каза мистър Бледърс, като, вместо да хване чашата за столчето ѝ, я взе за основата с двата пръста. — Много подобни работи съм виждал в моята служба, госпожи.

— Като например онзи обир в Едмънтън, Бледърс — подсети го мистър Дъф.

— За Конки Чикуид е думата, нали? — каза мистър Бледърс.

— Все мислиш, че той го беше направил — каза Дъф. — Казвам ти, то беше работа на любимеца на семейството. Конки не е имал нищо общо.

— Нищо подобно — запротестира Бледърс. — Аз зная по-добре. Спомняш ли си все пак онова време, когато бе ограбен Конки? Ей, че работа! И от роман по-добре скроено!

— За какво става дума? — запита Роза, готова да направи всичко за доброто настроение на неприятните посетители.

— Касае се за обир, госпожице, чийто извършител отначало никой не можа да открие. Този Конки Чикуид, за когото става дума.

Последва един твърде подробен разказ, от който стана ясно, че въпросният мистър Конки Чикуид, съдържател на кръчма, сам си обрал парите, вследствие на което бил обявен в несъстоятелност и много хора най-милосърдно му помагали да възстанови състоянието си, така че от цялата работа той спечелил добре. Но всичко било открито благодарение на бдителността на един полицаи, както и обстоятелството, че мистър Чикуид се престарал в поставянето на различни улики.

— Наистина много любопитна история — забеляза докторът. — А сега, ако обичате, можете да се качите горе.

— Ако вие обичате, сър — отвърна мистър Бледърс. Като вървяха по стъпките на мистър Лосбърн, двамата мъже се качиха в Оливъровата спалня. Мистър Джайлс вървеше пред компанията и носеше свещ.

Оливър се беше събудил от дрямката, но сега изглеждаше по-зле и с по-силна треска отпреди. Подпомогнат от лекаря, той успя да се задържи седнал в леглото за една-две минутки и така гледеше непознатите, сякаш нямаше понятие какво става наоколо; дори нещо

повече — изглеждаше, че не си спомня къде се намира и какво се бе случило с него.

— Това е момчето — започна мистър Лосбърн тихо, обаче натъртено, — което дошло тази сутрин тук за помощ, понеже го ранили случайно при някаква момчешка игра в съседното имение, а този изобретателен човек със свещта веднага го придърпал и се отнесъл така грубо с него, че по този начин изложил живота му на голяма опасност. Това ви заявявам като лекар.

Господа Бледърс и Дъф изгледаха Джайлс, който им бе представен по този начин, а смаяният иконом отправи поглед от тях към Оливър и после от Оливър към мистър Лосбърн. Очите му изразяваха най-комична смесица от страх и озадаченост.

— Вие не ще се решите да отречете това, нали? — обърна се към него докторът, слагайки нежно Оливър отново на възглавниците.

— Направих го с... с най-добри намерения, сър — отвърна Джайлс. — Уверен бях, че е същото момче, иначе в никакъв случай нямаше да го пипна. Аз съвсем не съм безчовечен, сър.

— А за кое момче го помисли? — запита Бледърс.

— За момчето на разбойниците, сър! — отвърна Джайлс. — Те положително водеха момче със себе си.

— И сега ли продължаваш да мислиш това? — запита Бледърс.

— Какво да мисля, сър? — отвърна Джайлс като го погледна в недоумение.

— И сега ли мислиш, че е все същото момче, тъпак такъв? — сопна се нетърпеливо Бледърс.

— Не зная. Искрено казано, съвсем не зная — заяви с тъжна физиономия Джайлс. — Не бих могъл да се закълна.

— Тогава какво мислиш? — запита мистър Бледърс.

— Не зная какво да мисля — отвърна нещастният Джайлс.

— Този човек пиян ли е? — обърна се Бледърс към доктора.

— Какъв сте превъзходен тъпак! — заяви мистър Дъф и се обърна с безкрайно презрение към мистър Джайлс.

През време на този кратък диалог мистър Лосбърн опипваше пулса на пациента си. Сетне стана от стола край леглото и забеляза, че ако господата имат някакво съмнение относно повдигнатия въпрос, най-добре ще е да влязат в съседната стая и изслушат Бритлс.

Господата приеха предложението, отидоха в съседната стая, където Бритлс оплете себе си и уважавания си шеф в такава мрежа от нови противоречия и несъобразности, които не изясниха нищо друго освен собствената му обърканост. Тоя заяви, че ако изправят пред него истинското момче, няма да може да го познае, че е помислил Оливър за него само заради това, че мистър Джайлс е казал това и че преди пет минути мистър Джайлс се разкаля в кухнята за привързаността си.

След това възникна въпросът, дали мистър Джайлс наистина е ранил някого. Като разгледаха пищова, с който бе стрелял, откриха, че е пълен не с друго, а с барут и с кафява хартия. Това откритие направи силно впечатление на всички освен на доктора, който бе извадил останалия в него куршум преди десет минути. Но най-силно впечатление направи това на самия мистър Джайлс, който в продължение на няколко часа бе живял със страха, че е ранил смъртоносно човешко същество, и сега с радост възприе тази нова идея и здраво се залови за нея. Най-после, без да се занимават повече с Оливър, господата Бледърс и Дъф оставиха полицая от Чертзи в къщата, а те отидоха да прекарат нощта в града, като обещаха да се завърнат на другата сутрин.

С утрото дойде и мълвата — двама мъже и едно момче се намирали в затвора в Кингстън, заловени предната нощ при съмнителни обстоятелства, така че господата Бледърс и Дъф се отправиха за Кингстън. При разследването се оказа, че съмнителните обстоятелства се състоят в това, че въпросните хора са спали на копа сено. Това, макар и да е голямо престъпление, се наказва само със затвор и в милостивите очи на английските закони и тяхната любов към всички кралски поданици, не изглежда като достатъчно доказателство (при липса на други улики), че спалите на откриточхора са извършили обир с насилие и затова не подлежат на смъртно наказание. Господа Бледърс и Дъф се върнаха толкова осведомени, колкото бяха преди да отидат там.

Накъсо казано, след ново разследване и твърде много приказки местният съдия с готовност се съгласи да поръчителствува за Оливър заедно с мисис Мейли и мистър Лосбърн, ако това отново се наложи.

Междувременно Оливър взе постепенно да се поправя под грижите на мисис Мейли, на Роза и на добросърдечния мистър

Лосбърн. Топлата благодарност на сирачето проникваше като небесен благослов дълбоко в душите им и ги изпълваше с мир и доволство.

ГЛАВА XXXII

ОЛИВЪР ВОДИ ЩАСТЛИВ ЖИВОТ СРЕД ВЕЛИКОДУШНИТЕ СИ ПРИЯТЕЛИ

Оливъровите болки не бяха нито малки, нито незначителни. Вън от страданията и неудобствата, причинени от счупената му ръка, студът и влагата, на които бе изложен, докато лежа в ямата, му докараха треска, която го мъчи в продължение на много седмици и грозно го изтощи. Но най-после той започна малко по малко да се съвзема и да изразява от време на време с няколко облени в сълзи думи дълбоката си благодарност към двете добри жени. Той изказваше надеждата, че когато се попривдигне, ще съумее да направи нещо, за да докаже признателността си, нещо, което да им даде да разберат с колко обич и топлина е изпълнено сърцето му, нещо, макар и незначително, което да им докаже, че добрината и великодушието им не са отишли напразно, че нещастното момче, което тяхното милосърдие е спасило от несрета и смърт, желае силно да им служи от цялото си сърце и душа.

— Клетото дете! — възкликна Роза, когато веднъж Оливър се мъчеше немошно да изрече тези думи на благодарност, напирани от бледите му устни. — Ти ще имаш много възможности да вършиш разни неща за нас, ако желаеш. Ние възнамеряваме да идем на село и леля смята да вземем и тебе. Спокойствието, чистият въздух и всичките удоволствия и красоти на пролетта ще ти помогнат да се съвземеш за няколко дни. Ще ти възложим цял куп работи, когато ще бъдеш достатъчно издръжлив за такова усилие.

— Усилие! — извика Оливър. — О, скъпа госпожице, да бих могъл да работя за вас! Да бих могъл да ви доставя удоволствие, като поливам цветята, като се грижа за домашните птици или като по цял ден тичам да изпълнявам поръчките ви, за да ви направя щастлива — какво не бих дал да сторя това!

— Няма какво да даваш — каза усмихнатото мис Мейли, — защото, както ти казах и по-рано, ще ти възложим много дребни неща и ако направиш и половината от това, което се заричаш сега, ти наистина ще ме направиш щастлива.

— Щастлива ли, госпожице! — възкликна Оливър. — Колко е мило от ваша страна да казвате това!

— Ще ме направиш по-щастлива, отколкото мога да го изразя — отвърна младото момиче. — Само мисълта, че скъпата ми добра леля е станала причина да се спасиш от нещастията и бедите, които ни описа, е вече достатъчна, за да изпитам неописуемо удоволствие. А когато виждам, че този, върху когото тя излива своята добрина и милосърдие, е искрено благодарен и привързан към нея, аз се чувствавам по-радостна, отколкото можеш да си представиш. Разбираш ли ме? — запита тя, наблюдавайки замисленото Оливърово лице.

— О, да, госпожице, да! — отвърна развълнувано Оливър. — Но си мисля, че сега не проявявам никаква признателност.

— Към кого? — запита младото момиче.

— Към добрия джентълмен и милата стара жена, които преди така много се грижеха за мен. Уверен съм, че ако знаят колко съм щастлив понастоящем, те много ще се радват.

— И аз съм уверена — каза Оливъровата благодетелка. — мистър Лосбърн бе така добър да обещае, че когато бъдеш достатъчно силен да можеш да излизаш, той ще те заведе да го видиш.

— Наистина ли, госпожо? — извика Оливър със светнало от радост лице. — Просто не зная какво бих направил от радост, когато отново видя милите им лица!

Наскоро след този разговор Оливър се почувствува достатъчно здрав, за да предприеме намислената разходка. Една сутрин той и мистър Лосбърн излязоха с файтона на мисис Мейли. Когато стигнаха моста на Чертзи, Оливър силно пребледня и възкликна високо.

— Какво става с това момче? — извика докторът, разгорещен, както обикновено. — Какво ти е? Виждаш ли нещо? Чуваш ли нещо?

— Там, сър — извика Оливър, посочвайки от прозореца на файтона. — Онази къща!

— Е, та какво от това? Хей, кочияш, спри! Какво искаш да кажеш за тази къща?

— Крадците ... ме заведоха в нея! — прошепна Оливър.

— Дявол да ги вземе! — извика докторът. — Хей, отвори ми да изляза!

Преди обаче кочияшът да бе слязъл от капрата си, мистър Лосбърн се изтърколи от файтона по някакъв начин и като затича към запустялото жилище, започна да рита по вратата като луд.

— Хей! — възкликна един дребен и грозен гърбав човек, който отвори вратата така внезапно, че от силата на последния си ритник докторът едва не се прекатури напред в коридора.

— Какво се е случило?

— Какво се е случило ли? — извика докторът, хващайки го за яката, без да мисли какво прави. — Много неща са се случили. Например — обир.

— А може да се случи и убийство. — отвърна хладнокръвно гърбавият, — ако не си махнеш ръцете. Чуваш ли?

— Чувам — каза докторът и разтърси силно пленника си.

— Къде е дявол да го вземе, как ли беше мошеническото му име Сайкс, да. Къде е Сайкс, крадец такъв?

Гърбавият опули очи, сякаш от крайно удивление и възмущение, сетне се отскубна от ръцете на доктора и като избълва цял залп ужасни проклетия, влезе обратно в къщата. Преди обаче да успее да затвори вратата, докторът се вмъкна в коридора, без да каже нито дума. После се огледа наоколо. Нямаше никаква вещ, никаква следа от каквото и да било, одушевено или неодушевено, нито дори положението на шкафовете, което да отговаря на Оливъровото описание!

— Ей! — провикна се гърбавият, който го наблюдаваше остро. — Защо влизаш така насилствено в къщата ми? Искаш да ме ограбиш ли, или да ме убиеш? Кое от двете?

— Виждал ли си някога човек да върши едното или другото и преди това да пристигне с файтон, смешно старо чудовище? — каза раздраженият доктор.

— Тогава какво искаш? — сопна се гърбавият. — Махай се оттука, преди да съм ти сторил някоя беля. Дявол да те вземе!

— Ще си отида, когато сметна за необходимо — заяви мистър Лосбърн, разглеждайки другото помещение. И то, подобно на първото, по нищо не приличаше на описаното от Оливър. — Ще разкрия някога мошеничеството ти, приятелю.

— А, така ли? — каза подигравателно противният старец. — Ако ти потребвам някога, ще ме намериш тук. Не съм живял тук като смахнат, и съвсем самичък, в продължение на двадесет и пет години, за да се уплаша от тебе. Ще платиш за това, добре ще ми платиш! — Като изрече тези думи, гърбавият дявол нададе писък и заскача бясно, сякаш обхванат от дива ярост.

— Виж ти, каква глупава работа — мърмореше си самичък докторът. — Момчето сигурно има някаква грешка. Ей, сложи това в джоба си, и си влез вътре. — С тези думи той хвърли монета на гърбавия и се върна при файтона.

Човекът го последва до вратата на колата, като по целия път изричаше най-страшни закани и проклетия. И когато мистър Лосбърн се обърна да каже нещо на кочияша, той погледна към файтона и хвърли за миг такъв остър и свиреп поглед на Оливър — поглед, в който имаше такава ярост и отмъстителност, че в продължение на месеци след това момчето не можа да го забрави, нито наяве, нито насън. Човекът продължи да се заканва злобно, докато кочияшът се качи на мястото си, а после, когато потеглиха, те дълго още го виждаха как тропва с нозе и си къса косата, обхванат от истински или престорен бяс.

— Аз съм магаре! — каза докторът след дълго мълчание. — Знаеше ли ти това по-рано, Оливър?

— Не, сър.

— Тогава не го забравяй.

— Магаре — повтори докторът след дълго мълчание. — Дори и да беше същата, къща, и да бях намерил в нея същите хора, какво бих могъл да направя самичък? А даже и да имах кой да ми помогне, не виждам каква полза би имало от това. Само щях да се изложам на опасност и щях да потвърдя, че момчето е взело участие в предприятия опит. Но това щеше да ми бъде напълно заслужено. Все си навличам разни бели, като действам под натиска на поривите си. Хубав урок щях да получа.

Истината е, че прекрасният доктор действително през целия си живот бе действал под влиянието на поривите си и тяхното естество биваше такова, че винаги печелеше почитта и уважението на познатите и близките си. Искрено казано, той бе малко зле настроен поради разочарованието си от обстоятелството, че първият случай, който

трябваше да докаже истинността на Оливъровия разказ, се оказа несъстоятелен. Той обаче скоро се успокои и като намери отговорите на въпросите, които зададе на момчето, все така прями и последователни, както преди, врече се оттогава нататък да му вярва напълно.

Оливър знаеше името на улицата, на която живееше мистър Браунлоу, така че те можеха да се отправят нататък. Когато файтонът наближи, сърцето му заби така силно, че той едва дишаше.

— Е, мое момче, коя е къщата? — запита мистър Лосбърн.

— Онази! Онази! — отвърна Оливър, посочвайки нетърпеливо от прозорчето. — Бялата къща. Побързайте! Моля ви, побързайте. Чувствувам, че просто ще умра, толкова съм развълнуван.

— Спокойно, спокойно — каза добрият доктор, като го потупваше по рамото. — След малко ще ги видиш и те много ще се зарадват като разберат, че си добре и в оезопасност.

— О! Надявам се! — извика Оливър. — Те бяха толкова добри към мене, толкова благородни!

Колата спря. Не, не тази къща, следната врата. Колата продължи малко и отново спря. Оливър погледна към прозорците, а сълзи на щастливо очакване се стичаха по лицето му.

Уви! Бялата къща бе празна и на прозореца имаше надпис „Дава се под наем“.

— Почукай на съседната врата — извика мистър Лосбърн, хващайки Оливъровата ръка в своята. — Знаете ли какво е станало с мистър Браунлоу, който по-рано живееше тук?

Слугинята не знаеше, затова влезе вътре да пита. Сетне се завърна и каза, че мистър Браунлоу разпродад вещите си и заминал за Западноиндийските острови преди шест седмици. Оливър стисна ръце и се олюля немощно назад.

— И икономката му ли е заминала? — запита мистър Лосбърн след малко мълчание.

— Да, сър — отвърна слугинята. — Старият господин, икономката и един друг джентълмен — негов приятел, всички заедно заминали.

— Тогава карай към дома — обърна се мистър Лосбърн към кочияша — и не спирай конете, преди да сме излезли от този проклет Лондон!

— Ами книжарят, сър — каза Оливър. — Аз го знам къде е. Нека да го видим, сър, моля ви! Нека да го видим!

— Мило мое момче, за един ден ни стигат толкова разочарования — каза докторът. — Стигат и на двама ни. Ако отидем при книжаря, положително ще открием, че или е умрял, или е подпалил къщата си, или пък е избягал. Не. Ще си вървим право в къщи! — И като се поддадоха на порива на доктора, те се отправиха към дома.

Това горчиво разочарование причини на Оливър голяма мъка сред щастието му. Докато беше болен, много пъти той бе изпитвал голямо доволство, като си представяше какво ще му кажат мистър Браунлоу и мисис Бедуиц, с каква радост ще им разправи колко много дни и нощи е прекарал в размисъл относно това, което те бяха сторили за него, и каква горест му е причинила жестоката раздяла с тях. Надеждата, че след това ще може да им обясни как насила са го отвлели, го бе крепяла и поддържала при последните му изпитания; и сега мисълта, че те са отишли толкова далеч, изпълнени с увереността, че той е негодник и крадец — увереност, която можеше да остане неопровергана до смъртния му час, — всичко това беше по-тежко, отколкото той бе в състояние да понесе.

Случката обаче не промени отношението на благодетелите му към него. След като изминаха две седмици, когато настъпи хубавото топло време и всяко дърво и цвете зарастваря младите си листа и богати цветове, те взеха да се приготвяват да напуснат къщата в Чертзи за няколко месеца. Сервизите, които тъй силно бяха събудили Феджиновата алчност, бяха изпратени на съхранение в банката, а като оставиха Джайлс и един слуга да пазят къщата, заминаха за село заедно с Оливър и се настаниха в една вила.

Кой може да опише радостта и удоволствието на Оливър, сладостния душевен мир и спокойствие, които болното момче изпитваше сред благоухания въздух между зелените хълмове и разлистени гори на село! Мястото беше прелестно. Оливър, който бе прекарал дните си сред мръсни тълпи, сред шум и олелия, сега сякаш бе навлязъл в някакво ново съществуване. Рози и орлови нокти пълзяха по стените на вилата; бръшлян обвиваше стволите на дърветата, а градинските цветя изпълваха въздуха с благоуханието си. Наблизо имаше малко гробище, в което не бяха наблъскани високи и противни за окото паметници, а бе изпълнено само със скромни

могилки, покрити със свежи чимове и мъх, под които старите хора от селото почиваха в мир. Оливър често скиташе там и като си мислеше за грозния гроб, в който лежеше майка му, понякога сядаше и плачеше, без някой да го види. Но когато вдигнеше очи към дълбокото небе нагоре, той преставаше да мисли, че тя лежи в земята, и тогава заплакваше за нея тъжно, но без болка.

Щастливо време беше то. Дните бяха мирни и спокойни, нощите не носеха със себе си нито страх, нито грижи. Детето вече не чезнеше в тежък затвор, нито пък се събираше с пропаднали хора, то бе обхванато само от щастливи и приятни мисли. Всяка сутрин Оливър отиваше при белокос стар господин, който живееше близо до малката черквичка. Той го учеше да чете по-добре и да пише. Старецът му говореше така мило и се занимаваше с него така усърдно, че Оливър всячески се стараеше да му хареса. След това се разхождаше с мисис Мейли и с Роза и слушаше техните разговори за различни книги. Понякога седеше край тях на някое сенчесто място и не пропускаше нищо от това, което младото момиче четеше. Той би седял така, докато мрактът вече не би позволил да се виждат буквите. После приготвяваше уроците си за следния ден, което вършеше с голямо старание в малка стая към градинката. А когато вечерта бавно се спущаше, двете жени отново го вземаха на разходка. Той следеше с голямо удоволствие всичко, което те говореха, чувствуваше се много щастлив, когато поискваха някое цвете и той се покачваше да го достигне или пък изтичваше да донесе някоя забравена от тях вещ, това така го радваше, просто му се струваше, че не е достатъчно пъргав да им услужи. Когато съвсем се стъмнеше, прибираха се в къщи, младото момиче сядаше пред пианото и засвирваше някоя приятна мелодия или запяваше с ниския си сладостен глас някоя стара песен. В такива моменти не запалваха свещи и Оливър сядаше край един от прозорците, заслушан в сладката музика, изпълнен с блаженство.

А когато идваше неделният ден, колко различно го прекарваше той от по-рано! Колко щастлив биваше тогава, както и през другите дни, от това най-щастливо време! Сутрин отиваха в малката черквица, под чиито прозорци отвън трептяха зелените листа, чуваха се птичите песни, а благоуханият въздух се вмъкваше вътре и изпълваше уютната зала със сладкия си аромат. Бедните хорица бяха толкова

спретнати, чисти и така благоговейно коленичеха за молитва, че това събрание беше като удоволствие, не като досадно задължение. И макар пеенето да бе грубоватичко, то поне бе искрено и звучеше по-музикално (най-малко в Оливъровите уши) от всяко друго черковно пение, което бе слушал в миналото. Следваха обичайните разходки, а после посещения в чистите къщици на селяните. Вечер Оливър прочиташе по една-две глави от библията, които бе разучавал през седмицата, и в изпълнението на това задължение той се чувствуваше по-горд, отколкото, ако би бил на мястото на самия свещеник.

Сутрин Оливър ставаше към шест часа, скиташе из полето и тършуваше между храсталаците за букети от диви цветя, с които се връщаше натоварен в къщи и които най-грижливо подреждаше, за да украси масата за закуска. После почистваше и нахранваше птиците, а сетне отиваше да извърши някое милосърдно дело в селото или понякога играеше крикет на ливадата, или пък се занимаваше с градината. Там винаги имаше какво да се върши и Оливър, когото селският писар учеше на градинарство, работеше с голямо усърдие. Роза го награждаваше с хиляди похвали за всичко извършено.

Така изминаха три месеца. При най-чисто и най-топло великодушие, от една страна, и най-искрена и трогателна признателност, от друга, не е чудно, че в този къс период от време Оливър Туист се сближи напълно със старата дама и нейната племенница, а привързаността на младото му и чувствително сърце бе възнаградена с любовта и нежността, която те изпитваха към него.

ГЛАВА XXXIII

ОБЛАК В ЩАСТИЕТО НА ОЛИВЪР И ПРИЯТЕЛИТЕ МУ

Пролетта измина бързо и лятото дойде. Ако в началото селото бе хубаво, сега то беше в пълния блясък и разцвет на красотата си. Големите дървета, които през по-ранните месеци изглеждаха свити и голи, сега працияха от живот и здраве. Те простираха зелените си ръце над изжаднялата земя, превръщаха откритите и голи кътове в уютни беседки, от чиято дълбока и приятна сянка можеше да се наблюдава просналата се напред и обляна в слънчева светлина шир. Земята бе навлякла светлозелената си мантия и разливаше най-ароматните си благоухания. Годината беше в своята младост и свежест, всичко цъфтеше и се развиваше.

В малката вила се водеше все същият спокоен живот и все същият честит мир цареше сред обитателите ѝ. Оливър отдавна вече беше здрав и оправен. Но нито болестта, нито здравето можеха да променят нещо в топлите чувства, които изпитваше към хората наоколо му, макар и това често да се случва с мнозина. Той беше все същото мило, привързано и обичливо същество, каквото бе, когато болките и страданията бяха изтощили силите му и то зависеше и за най-малкото удобство и внимание от тези, които се грижеха за него.

Една прекрасна привечер те направиха по-дълга от обичайната се разходка, тъй като изминалият ден бе необикновено топъл, а сега имаше чудесна луна и духаше лек ветреца, който освежаваше прекрасно. Роза беше в много весело настроение и те се разхождаха дълго, залисани в приятен разговор, така че отидоха по-далеч от обикновено. Понеже мисис Мейли се измори, на връщане вървяха бавно. Когато се прибраха, младото момиче захвърли само шапката си и седна по навик на пианото. След като прокара разсеяно пръсти по клавишите, засвири тиха и много тъжна мелодия, а докато свиреше, се чу някакъв звук, подобен на плач.

— Роза, миличка! — възкликна по-възрастната жена.

Роза не отговори, само продължи да свири по-бързо, сякаш думите я бяха стреснали от някакви мъчителни мисли.

— Роза, скъпа моя! — извика мисис Мейли, като стана бързо и се наведе над нея. — Какво има? Ти плачеш! Мило дете, какво те е опечалило?

— Нищо, лельо, нищо — отвърна младото момиче. — Сама не зная какво ми е, не мога да ти опиша, обаче чувствам ...

— Да не би да си болна, мила моя? — прекъсна я мисис Мейли.

— Не, не! Не съм болна! — отвърна Роза, като потрепера силно, сякаш, докато говореше, някакъв смъртен мраз премина през тялото ѝ. — Скоро ще мине. Затвори прозореца, моля ти се!

Оливър изтича да изпълни желанието ѝ. Младата девойка направи опит да възвърне веселостта си, помъчи се да засвири някоя по-жива мелодия, обаче пръстите ѝ паднаха немощни върху клавишите. Като покри лице с ръцете си, тя се отпусна на дивана и избухна в сълзи, които не беше в състояние да възпре.

— Дете мое — каза мисис Мейли, като я прегърна, — никога не съм те виждала такава.

— Не бих те тревожила, ако можех да го избягна — отвърна Роза, — обаче, колкото и да се мъча, не мога да се удържа. Боя се, че наистина съм болна, лельо.

И действително беше така, защото когато донесоха свещите, те видяха, че за краткото време, което бе изминало, след като се бяха завърнали в къщи, цветът на лицето ѝ бе станал мраморнобял. Изразът ѝ не бе изгубил прелестта си, но бе променен и в изгледа ѝ имаше някаква посърналост, каквато никога по-рано не се бе появявала на нежното ѝ лице. Миг след това то се обля в дълбока руменина и огнена треска премина през меките ѝ сини очи. Сетне всичко това изчезна, подобно на сянка, хвърлена от някой минаващ облак, и тя отново стана смъртно бледа.

Оливър, който загрижено наблюдаваше възрастната дама разбра, че тези признаци я бяха разтревожили. И самият той бе разтревожен, но като виждаше как тя си дава вид, че не ги взема сериозно, и той се опита да стори същото. Когато мисис Мейли убеди Роза да се оттегли за през нощта, тя беше вече в по-добро настроение и дори изглеждаше

почти здрава. Тя ги уверяваше, че сутринта положително ще се събуди съвсем добре.

— Надявам се — каза Оливър, когато мисис Мейли се завърна, — че няма нищо сериозно. Тя не изглежда добре тази вечер, обаче.

Старата жена му направи знак да не приказва, седна в един тъмен ъгъл на стаята и за известно време остана безмълвна. Най-последно каза с разтреперан глас:

— И аз се надявам на същото, Оливър. Толкова години вече съм тъй щастлива с нея, може би прекалено щастлива. Навярно е дошло време да изпитам някакво нещастие, но се надявам, че не е това.

— Какво? — запита Оливър.

— Тежкият удар, който би ми отнел девойката — щастието и утехата ми от дълго време насам.

— О! Да не дава господ! — възкликна бързо Оливър.

— Амин! — каза старата жена и закърши ръце.

— Сигурно няма опасност за нещо толкова ужасно? — каза Оливър. — Преди два часа тя беше съвсем добре.

— Но сега е много болна — възрази мисис Мейли — и съм положителна, че ще стане още по-зле. Скъпа, скъпа моя Роза! Какво ще правя без нея!

Тя изпадна в такава печал, че Оливър, като потискаше собственото си вълнение, направи опит да я разтуши и да я помоли най-наистоятелно, заради самата Роза, да се успокои.

— Имайте предвид, госпожо — каза Оливър, а сълзите напиреха в очите му въпреки усилията да ги задържи, — имайте предвид колко е млада и добра, какво удоволствие и утеха носи на всички около нея. Аз съм уверен — положителен съм, заради вас, която също сте толкова добра, заради самата нея, заради всички, които направи толкова щастливи, тя няма да умре. Бог няма да остави да си отиде толкова млада.

— Шт! — каза мисис Мейли и сложи ръка върху Оливъровата глава. — Разсъждаваш като дете, клето момче. Но въпреки това ти ми показва какъв е дългът ми. Бях го забравила за миг, Оливър, но се надявам, че ще ми бъде простено, понеже съм стара и съм видяла достатъчно болести и смърт, така че знам колко е тежко да се разделиш с тези, които обичаш. Достатъчно съм видяла, за да знам, че не винаги най-младите и най-добрите биват пощадявани за своите близки. Но

това трябва да ни утешава в скръбта ни, защото небето е справедливо и тези неща ни доказват красноречиво съществуването на един по-светъл свят от нашия и че преминаването към него е бързо. Да бъде волята божия! Аз я обичам и той добре знае това!

Оливър видя с учудване, че докато говореше тези неща, мисис Мейли спря да плаче сякаш само с едничко усилие и като изправи отпуснатата си снага, тя стана твърда и спокойна. Той се учуди още повече, като забеляза, че тази твърдост продължи и по-нататък и че докато се трудеше и бдеше над болната, тя биваше все спокойна и уравновесена и изпълняваше задълженията си без вълнение и дори на вид весело. Но той беше още много млад и не знаеше на какво са способни силните характери във време на изпитания. А и как ли би могъл да го знае, когато и самите те така рядко го съзнават?

Последва една тревожна нощ. Когато утрото настъпи, предсказанията на мисис Мейли се потвърдиха. Роза беше в началния стадий на тежка и опасна треска.

— Трябва да действваме, Оливър, и да не се отдаваме на безполезна скръб — каза мисис Мейли, като сложи пръст на устните си и го погледна съсредоточено. — Трябва да изпратим това писмо с възможно най-голяма бързина на мистър Лосбърн. Необходимо е то да се занесе в близкия град, който е на не повече от четири мили по пътеката през нивите, а оттам с бърза поща да бъде изпратено направо в Чертзи. Ханджията ще се заеме с това и знам, че мога да разчитам на тебе да се погрижиш за тази работа.

Оливър не бе в състояние да отговори каквото и да било, само погледът му издаваше нетърпението веднага да тръгне.

— Ето и друго писмо — каза мисис Мейли, след като се поспря да размисли, — само че просто не зная дали да го изпратя, или да почакам да видя как ще се развие болестта на Роза. Бих го изпратила само ако се опасявам за най-лошото.

— И то ли е за Чертзи, госпожо? — запита Оливър, изпълнен с нетърпение да изпълни поръчката, протегнал разтрепераната си ръка да поеме писмото.

— Не — каза старата дама, подавайки му го механично. Оливър му хвърли един поглед и видя, че е адресирано до мистър Хари Мейли, ескуайр, в имението на някакъв лорд в провинцията, къде точно, не можа да разбере.

— Да го изпратя ли, госпожо? — запита нетърпеливо Оливър.

— Мисля, че не би трябвало — отвърна мисис Мейли, като го взе обратно. — Ще почакам до утре.

С тези думи тя даде кесията си на Оливър и той тръгна без повече бавене с най-голямата възможна бързина.

Той тичаше бързо през нивите и по малките пътечки, които тук-таме ги разделяха, след което изскочи на едно широко поле, където косачите и събирачите на сено бяха заети с работата си. Той се спираше само за една-две секунди, колкото да си поеме дъх, докато най-после пристигна разгорещен и покрит с прах на малкия площад на пазарното градче.

Тук той спря и се огледа за хана. Имаше бяло боядисана банка, червена пивоварница и жълта община. В един ъгъл се виждаше голяма постройка, чиито дървени части бяха боядисани зелено и над вратата имаше надпис: „Драконът“. Щом го съзря, Оливър веднага се запъти натам.

Той заговори момчето, което разнасяше пощата, и след като го чу какво иска, то го изпрати при ханджията, който пък, след като го изслуша, го препрати при собственика. Той беше висок човек със синя околоротна кърпа, бяла шапка, сиви бричове и се бе облегал на помпа край вратата на яхъра, като си чистеше зъбите със сребърна зъбочистка.

Този джентълмен отиде много бавно до тезгяха да направи сметката, което му отне доста време. След като тя бе готова и заплатена, трябваше да се оседлае кон и един човек да се облече, а всичко това трая още цели десет минути. Междувременно Оливър бе обхванат от такова отчаяно нетърпение и загриженост, че просто чувствуваше как самичък би скочил върху коня и би препуснал с всички сили до следната станция. Най-сетне всичко бе готово. Той предаде пратката с много заръки тя да бъде отнесена с възможната най-голяма бързина; човекът пришпори коня, изтопурка по неравния калдъръм и след няколко минути бе вече вън от града.

Обнадежден от увереността, че е изпратено за помощ и че никакво време не е загубено, Оливър забърза към двора на хана с малко поолекнало сърце. Тъкмо свиваше от дворната пътека, когато се сблъска случайно с един висок човек, загънат с наметало, който в този миг излизаше от вратата на хана.

— Ха! — възкликна човекът, като впери очи в Оливър и се отдръпна стреснато назад. — Какво, по дяволите, е това?

— Извинете, сър — каза Оливър, — бързам много да се върна в къщи и не видях, че идвате.

— Смърт! — измърмори човекът сам на себе си, вперил в момчето големите си тъмни очи. — Кой би помислил това! Дано на прах да се стрие! Дори и от ковчег би изчезнал, само да ми навреди!

— Много съжалявам — заекна Оливър, смутен от дивия поглед на непознатия. — Надявам се, че не съм ви ударил!

— Дявол да те вземе! — измърмори между зъбите си човекът, обхванат от страшна ярост. — Само ако бях имал смелостта да изрека думата, бих се освободил от тебе в една нощ. Смърт да те порази, дяволче такова! Какво правиш тук?

Човекът затресе юмрук, като изрече несвързано тези думи. Той тръгна към Оливър, сякаш с намерение да го удари, обаче падна тежко на земята и се загърчи в припадък, с пяна на уста.

За миг Оливър загледа гърченията на лудия (за какъвто той го смяташе) и сетне се втурна в хана за помощ. Като видя, че го внесоха благополучно вътре, той се отправи към къщи, като тичаше с всички сили, за да навакса загубеното време. С учудване и със страх си спомняше той за необикновеното държане на човека, от когото току-що се бе отделил.

Но това не остана дълго в съзнанието му, защото когато стигна във вилата, там имаше твърде много неща, които да заангажират ума му и да изпъдят всички мисли, отнасящи се до самия него.

Състоянието на Роза Мейли бързо се бе влошило; преди полунощ тя изпадна в делириум. Един лекар, който живееше наблизо, бдеше непрестанно около нея. След като видя най-напред болната, той взе настрана мисис Мейли и заяви, че болестта действително е много тежка.

— Ще бъде едва ли не чудо, ако девойката се спаси — каза той.

Колко често се стряскаше нея нощ от съня си Оливър и като се прокрадваше с безшумни стъпки към стълбата, ослушваше се за най-малкия шум от стаята на болната! Колко често го разтърсваха тръпки и студени капки пот оросяваха челото му, когато някой внезапен шум от стъпки го караше да се бои, само като си помислеше, че нещо твърде ужасно се е случило в този миг! С какви горещи думи умоляваше той

небето да пощади живота на нежното същество, което пристъпяше до самия край на дълбокия гроб.

Колко е страшно да стоиш в неизвестност, в страшна пронизваща неизвестност, да бъдеш бездееен, когато животът на любим човек се люлее на везните! Колко тежки са мислите, които се тълпят в мозъка и карат сърцето да бие буйно, а дъхът излиза тежко поради образите, които изникват в съзнанието. Колко отчаяно е желанието да се направи нещо, за да се облекчи болката и да се намали опасността, която нямаме сили да премахнем. Как се свива сърцето при мъчителната мисъл за безпомощността ни. Кои мъки могат да се сравнят с тези?

Утрото настъпи, а малката вила беше тиха и тъмна. Всички говореха шепнешком. Загрижени лица се появяваха на портата от време на време. Жени и деца си отиваха, облени в сълзи. През целия дълъг ден и много часове след като мракът настъпи, Оливър крачеше нагоре-надолу из градината и всеки миг вдигаше очи към стаята на болната и потрепваше, когато зърваше затъмнения прозорец, по чийто вид сякаш можеше да се съди, че смъртта лежеше простряна вътре. Късно през нощта пристигна мистър Лосбърн.

— Тежко е — каза добрият доктор, извъръщайки се настрана, докато говореше, — толкова млада, така обичана, по надеждата е много малка.

Настъпи ново утро. Ясно слънце светеше навън, толкова ясно, сякаш под него нямаше никакви грижи и нещастия. Всеки клон и стрък беше натежал от цвят. От всяка страна я заобикаляха весели гледки и звуци, а тя лежеше и бързо чезнеше. Оливър отиде в стария черковен двор и като седна върху една от зелените могилки, мълком плака и се моли за нея.

Наоколо цареше такъв мир и красота, в слънчевия пейзаж имаше толкова светлина и радост, птичите песни звучаха така възторжено, тъй волно и бързо летяха враните и всичко трептеше с толкова живот и радост, че когато момчето вдигна изморените си очи и се огледа наоколо, инстинктивно му хрумна мисълта, че сега не е време за смърт, че Роза положително не може да умре, когато всичко е изпълнено с радост и веселие, че гробовете са за студената и тъжна зима, не за слънчевата светлина и благоуханието. Той едва ли не си помисли, че мъртвешките савани са само за старите и немощните и че те никога не обвиват младите и грациозни тела в зловещите си гънки.

Звънът на черковната камбана наруши тези младежки мисли. Още един удар! Още един! Камбаната биеше за погребение. Една група скромни оплаквачи влязоха през портата, носейки бели цветя, защото умрелият беше млад човек. Те застанаха пред отворения гроб; между разплаканите хора се виждаше майката — тази, която някога е била майка. Слънцето обаче светеше и птиците пееха.

Оливър тръгна към дома, мислейки си за добрините, които му бе сторила младата девойка, и от все сърце желаше да може отново да ѝ докаже признателността и привързаността си. Той нямаше основание да се укорява, че не ѝ е засвидетелствал внимание, защото винаги ѝ бе доказвал предаността си. И все пак в паметта му изникваха стотици дребни случаи, при които му се струваше, че е могъл да бъде по-грижлив, по-внимателен и по-усърден.

Когато стигна в къщи, той завари мисис Мейли в малката гостна. Оливъровото сърце се сви, когато я намери тук, защото тя не напускаше нито за миг леглото на племенницата си, и той просто се разтрепера, като си помисли за промяната, която може би я е накарала да се махне оттам. Оливър научи, че девойката заспала дълбок сън, от който щяла да се събуди или за живот, или да се прости с тях и ги напусне.

Те стояха така дълги часове, заслушани, страхувайки се да проговорят. Вдигнаха недокоснатите блюда с погледи, които показваха, че мислите им са другаде, а сетне гледаха как слънцето потъва все по-дълбоко и по-дълбоко, като най-последно хвърли върху земята и небето онези багри, които оповестяват залеза му. Наострените им уши доловиха шума на приближаващи се стъпки. И двамата се впуснаха неволно към вратата, на която се появи доктор Лосбърн.

— Какво става с Роза? — извика старата жена. — Веднага ми кажете! Не мога да понасям тази страшна неизвестност! Кажете, за бога!

— Успокойте се, скъпа госпожо — каза докторът, като я хвана да я подкрепи, — моля ви, успокойте се.

— За бога, пуснете ме! Скъпото ми дете! То е мъртво. То умира.

— Не! — извика развълнувано докторът. — Той е добър и милостив и затова тя ще остане да живее и ни радва още дълги години.

Старата жена падна на колене и се опита да скръсти ръце, обаче енергията, която я бе поддържала толкова дълго, отлетя към небето с

първата ѝ благодарствена молитва и тя се отпусна в приятелските ръце,
които се бяха протегнали да я поемат.

ГЛАВА XXXIV

НЯКОЛКО ПОДРОБНОСТИ ОТНОСНО ЕДИН МЛАД ЧОВЕК, КОЙТО СЕ ПОЯВЯВА НА СЦЕНАТА. НОВО ПРИКЛЮЧЕНИЕ НА ОЛИВЪР

Щастието беше толкова голямо, че просто не можеше да се понесе. Оливър бе поразен и скован от неочакваното известие. Той не бе в състояние нито да плаче, нито да говори, нито да си почине. Едва можеше да разбере какво става наоколо, докато след дълга разходка в тихата привечер рукналите сълзи дойдоха да го облекчат и той изведнъж усети радостната промяна, която бе настанала, и почти непоносимия товар, вдигнал се от плещите му.

Когато се прибра в къщи, вечерта вече настъпваше. Ръцете му бяха пълни с цветя, набрани с особена грижа за украсата на болничната стая. Като вървеше бодро по пътя, той чу зад себе си шум от някакво превозно средство, приближаващо се със страшна бързина и понеже конете тичаха в галоп, а пътят бе тесен, той се облегна до една порта, докато файтонът премине.

Когато той прелетя край него, Оливър зърна човек с бяла нощна шапка, чието лице му изглеждаше познато, макар и да бе го видял толкова бегло, че му бе невъзможно да го разпознае. След една-две секунди нощната шапка се показа от прозореца на закрития файтон и с един заповеднически глас изрева на кочияша да спре, което последният стори, щом стана възможно да задържи конете. Тогава нощната шапка отново се появи и същият глас повика Оливър по име.

— Хей! — извика гласът, — Оливър, какви са новините? Мис Роза! Мастър Оливър?

— Ти ли си, Джайлс? — провикна се Оливър и изтича до вратичката на файтона.

Джайлс отново извади напред нощната си шапка и се готвеше да отговори, когато бе дръпнат назад от млад джентълмен, седнал в другия край на каретата, който нетърпеливо запита за новини.

— Само с една дума — извика младият господин, — по-добре или по-зле?

— По-добре, много по-добре! — отвърна бързо Оливър.

— Слава боту! — възкликна господинът. — Сигурен ли си?

— Напълно сигурен, сър — отвърна Оливър. — Промяната настъпи едва преди няколко часа и мистър Лосбърн казва, че всяка опасност е преминала.

Младият джентълмен не каза нищо друго, само отвори вратичката, скочи и като хвана бързо Оливър за ръката, поведе го настрана.

— Наистина ли си положителен в това, което казваш? Няма никаква възможност да грешиш, нали, мое момче? — запита с разтреперен глас младежът. — Не ме залъгвай с надежди, които няма да се осъществят.

— За нищо на света не бих сторил това, сър — отвърна Оливър. — Трябва да ми вярвате. Думите на мистър Лосбърн бяха, че тя ще живее да ни радва още дълги години. Самичък го чух да казва това.

Сълзи се появиха в Оливъровите очи, когато си спомни за сцената, която беше началото на толкова щастие. Господинът си обърна лицето и остана безмълвен няколко минути.

На Оливър се стори, че го чу да въздиша повече от веднъж, но се боеше да го прекъсне с някоя нова забележка — той добре можеше да си представи чувствата му — и затова стоеше настрана, преструвайки се, че се занимава с букета си.

В това време мистър Джайлс, с нощната си шапка на глава, седеше на стъпалата на каретата, подпрял лакти на колене, и бършеше очите си със синя памучна носна кърпа, нашарена с бели точки. Че честният човечец не се преструваше във вълнението си, бе красноречиво доказано от силно зачервените му очи, с които погледна младия човек, когато последният се обърна към него и го заговори:

— Мисля, че ще е по-добре да отидеш при майка ми с каретата, Джайлс — каза той, — а аз предпочитам да отида там пеш, като вървя бавно, за да спечеля малко време, преди да я видя — каза той. — Можеш да кажеш, че пристигам.

— Моля за извинение, мистър Хари — каза Джайлс, като още веднъж изтри лицето си с кърпата, — но ако помолите момчето на кочияша да съобщи това, ще ви бъде много задължен. Не е редно да ме видят прислужниците в това състояние, сър. Иначе няма да имам вече никакъв авторитет пред тях.

— Добре — съгласи се Хари Мейли усмихнато. — Можеш да сториш това, ако желаеш. Остави го да продължи с багажа, а ти остани с нас. Само че най-напред замени тази нощна шапка с нещо по-подходящо, тъй като в противен случай ще ни вземат за луди.

След като напомниха по този начин на мистър Джайлс за неподходящия му костюм, той дръпна нощната си шапка и я скри в джоба си, а с тържествен и тежък вид сложи вместо нея друга, която извади от каретата. После каретата тръгна напред, а Джайлс, мистър Мейли и Оливър я последваха бавно.

Докато вървяха така, Оливър поглеждаше от време на време новодошлия с голям интерес и любопитство. Той изглеждаше около двадесет и пет годишен и имаше среден ръст. Лицето му бе хубаво и откровено, а държането му непринудено и покоряващо. Въпреки разликата във възрастта той така много приличаше на старата дама, че Оливър веднага би определил връзката им, дори и той да не бе заговорил за нея като за своя майка.

Мисис Мейли чакаше с нетърпение да посрещне сина си. Когато се видяха, и двамата изпитаха голямо вълнение.

— Мамо! — пошепна младият човек. — Защо не ми писа по-рано?

Писах ти — отвърна мисис Мейли, — обаче, след като поразмислих, реших да задържа писмото, докато чуя мнението на доктор Лосбърн.

— Но защо — каза младият човек, — защо трябваше да рискуваш онова, което почти се случи? Ако Роза бе ... не мога да изрека сега тази дума — ако болестта бе свършила иначе, ти никога не би си простила! А аз никога вече нямаше да изпитам щастие!

— Ако това се бе случило, Хари — каза мисис Мейли, — боя се, че щастieto и без туй щеше да бъде разрушено, така че един ден по-рано или по-късно, не би имало никаква разлика.

— О, майко, ти можеш най-добре да ме разбереш!

— Зная, че тя заслужава най-преданата и най-чистата любов, която сърцето може да даде — каза мисис Мейли. — Зная, че на нейната нежност и преданост трябва да се отвърне с дълбоки и трайни чувства. Ако не усещах това и ако не знаех, че една промяна в държането на човек, когото тя обича, би наранила сърцето ѝ, моят дълг нямаше да бъде толкова тежък, нито пък в гърдите ми щеше да се разгаря такава борба.

— Това е жестоко към мене, мамо — каза Хари. — Ти все още ли си мислиш, че съм някое момче, което не познава сърцето си, и мога да греша в поривите на душата си?

— Аз мисля, мое дете — отвърна мисис Мейли, като сложи ръка — на рамото му, — че младостта има много великодушни пориви, които не траят дълго и че между тях съществуват някои, които, след като бъдат задоволени, стават още по-бързопреходни. И най-много, мисля — продължи тя, като спря очи върху лицето му, — че ако един възторжен, буен и амбициозен мъж се ожени за жена, върху чието име има петно, макар и вината съвсем да не е нейна, но, за което жестоките и коравосърдечни хора могат да я обвинят, да хвърлят кал в неговото лице и в лицето на децата му, такъв един мъж, колкото великодушен и благороден да е, все пак може един ден да се разкайва за връзката, която е сключил в ранната си младост. А и жената ще изпитва болка, когато разбере това.

— Майко — каза нетърпеливо младежът, — такъв човек би бил себелюбив звяр, недостоеен за името мъж, както и за жената, която описваш.

— Сега мислиш така, Хари — отвърна майка му.

— Винаги ще мисля така! — каза младият човек. — Нравствената мъка, която изживях през последните два дни, изтръгва от гърдите ми признанието за любовта, която не е от вчера, нито пък е възникнала вследствие някакво лекомислие. Сърцето ми е отдадено в всичката си сила на милата и нежна Роза. Всичките ми мисли, всичките ми стремежи и надежди в живота са свързани с нея. И ако ти ми се противопоставиш в това най-важно за мене нещо, то значи, че вземаш в ръцете си спокойствието и щастието ми и ги захвърляш на вятъра. Помисли повече върху това, мамо, и не пренебрегвай щастието ми, което, изглежда, не считаш за толкова съществено.

— Хари — каза мисис Мейли, — тъкмо защото много мисля за горещите и чувствителни сърца, затова искам да ги пощадя от нараняване. Но засега приказвахме достатъчно, дори предостатъчно по този въпрос.

— Нека тогава предоставим всичко на Роза — заяви Хари. — Ти няма да наложиш тези твои сурови възгледи, за да ми попречиш, нали?

— Няма да го сторя — обеща мисис Мейли, — обаче бих желала да поразмислиш дали...

— Всичко съм размислил! — нетърпеливо отвърна Хари. — Да, мамо, размишлявам от няколко години насам. Размишлявал съм още откакто станах годен да размишлявам сериозно. Чувствата ми остават непроменени и такива ще бъдат винаги. Тогава защо трябва да се измъчвам, като ги подтискам? Би ли сторило това някакво добро? Не! Преди да напусна това място, Роза ще изслуша признанието ми!

— Да, нека го изслуша! — каза мисис Мейли.

— Има нещо в тона ти, което едва ли не ми казва, че тя ще приеме студено думите ми, мамо — каза младият човек.

— Не студено — възрази старата дама, — съвсем не.

— Тогава как? — настоя младежът. — Да не би да е отдала сърцето си другиму?

— О не нищо подобно — отвърна майка му. — Ако не се лъжа, тя е отдала чувствата си само на тебе. Но ето какво ще ти кажа — подхвана отново старата дама, като спря сина си, който се готвеше да заговори. — Преди да заложиш всичко на тази карта, преди да се оставиш да те увлече надеждата, скъпо мое дете, размисли малко за по-раншния живот на Роза, разсъди какво въздействие може да има върху решението ѝ съзнанието за съмнителния ѝ произход, още повече като имаш предвид колко ни е предана тя, колко благородна е душата ѝ и каква пожертвователност проявява за всяко нещо, било то по-значително или по-дребно.

— Какво искаш да кажеш?

— Предоставям на тебе да го откриеш — отвърна мисис Мейли. — Трябва да се върна при нея. Да те благослови бог!

— Нали ще се видим пак тази вечер? — развълнувано запита младият човек.

— По-късно — отвърна старата дама, — когато напусна леглото на Роза.

— Ще ѝ кажеш, че съм тук, нали? — каза Хари.

— Разбира се — отвърна мисис Мейли.

— Разправи ѝ как съм се тревожил, как съм страдал и как жадувам да я видя. Няма да ми откажеш да сториш това, нали, мамо?

— Всичко ще ѝ кажа — обеща старата дама. И като стисна с обич ръката на сина си, тя излезе забързано от стаята.

Докато траеше този разговор, мистър Лосбърн и Оливър стояха в другия край на стаята. Докторът подаде сега ръка на Хари Мейли и двамата мъже си размениха сърдечни приветствия. Тогава в отговор на многобройните въпроси от страна на младия си приятел докторът описа подробно състоянието на болната. Думите му бяха окуражителни, ободряващи и подкрепяха напълно събудените от Оливър надежди. Мистър Джайлс, който даваше вид, че се занимава с багажа, слушаше всичко, наострил уши.

— Застрелял ли си нещо по-особено напоследък, Джайлс? — запита го Лосбърн, след като свърши.

— Нищо особено, сър — отвърна Джайлс, поруменял до корена на косите си.

— Ами не си ли залавял крадци и не си ли се заемал да разпознаваш някакви разбойници? — продължи докторът.

— Нито един сър — отвърна с голяма тържественост Джайлс.

— Жалко, че чувам подобно нещо — каза докторът, — тъй като ти вършиш тези неща превъзходно. Ами как е Бритлс, моля?

— Момчето е много добре, господине — каза мистър Джайлс, като възприе обичайния си покровителствен тон, — и изпраща своите почитания.

— Много добре — каза докторът. — И като те виждам сега, аз си спомням, че в деня, когато тъй бързо ме повикаха тук по молба на добрата ти господарка, аз изпълних едно малко поръчение в твоя полза. Ела, ако обичаш, за малко тук в ъгъла.

Мистър Джайлс отиде в ъгъла малко учудено и твърде важно, тъй като имаше честта да разговаря там няколко минути шепнешком с доктора. Сетне направи множество поклони и се оттегли с необичайно величествени стъпки. Темата на този разговор не се разкри в приемната, но кухнята бързо получи осветления относно него, тъй като мистър Джайлс се запъти право натам и като си поръча чаша бира, заяви с внушителен вид, който беше крайно ефектен, че, вземайки

предвид смелото му държане в деня на направения опит за обир, господарката е благоволила да вложи в местната банка сумата от двадесет и пет фунта стерлинги на лично негова сметка. Като чува това, двете прислужнички вдигнаха очи и ръце и изказаха предположението, че отсега нататък мистър Джайлс ще се възгордее много. Но той задърпа нагръдника си и каза: „Не, не“ — след което прибави, в случай, че го забележат да се държи високомерно с подчинените, — че ще им бъде много благодарен, ако му го кажат. После направи много други забележки, които също отлично свидетелстваха за скромността му. Те също се приеха благосклонно и одобрително и се отличаваха с тази оригиналност и уместност, които са обикновено характерни за забележките на великите хора.

Остатъкът от вечерта горе премина весело, тъй като докторът беше в много добро настроение. А що се отнася до Хари Мейли, колкото и изморен и замислен да бе отначало, той съвсем не бе безчувствен към хумора на достойния доктор, който той прояви в множество шеги и професионални възпоминания, както и в цял ред смешки. Те се сториха на Оливър най-веселите, които някога е слушал, и го караха да се смее от все сърце, за най-голямо задоволство на доктора. Той се смееше сам на себе си, което принуждаваше и Хари да се смее почти тъй сърдечно като него. Така те прекараха толкова весело, колкото можеше да се очаква при съществуващите обстоятелства. Беше доста късно, когато с леки и изпълнени с благодарност сърца се оттеглиха за почивка, от която тъй много се нуждаеха след напрежението и тревогите, преживени напоследък.

Следното утро Оливър стана бодър и се отдаде на обичайните си занимания с такава надежда и радост, каквито не бе изпитвал от много дни. Той отново окачи кафезите, за да могат птичките да пеят на старите си места. Отново набра най-благоуханните диви цветя, които можеха да се намерят, за да зарадват Роза с красотата си. Меланхолията, която, както изглеждаше на печалните очи на момчето, обгръщаше всичко наоколо, се разпръсна като по чудо. Сега росата сякаш блестеше по-силно върху зелените листа, вятърът прошумяваше през тях с по-сладостно шумолене и самото небе изглеждаше дори по-синьо и по-светло. Такова е влиянието, което състоянието на мисълта ни оказва върху външния вид на околните предмети. Хората, които се взират в природата и в своите близки и казват, че всичко е черно и

мрачно, са прави, но печалните краски са отражение на собствените им затъмнени от жлъч очи и сърца. Истинските цветове са нежни и се нуждаят от по-ясен поглед.

Достойно е да се отбележи как Оливър не пропусна да обърне внимание на обстоятелството, че в сутрешните си скитания сега той не бе самичък. След първото утро, когато го срещна да се връща в къщи натоварен, Хари Мейли бе обхванат от такава страст за цветя и прояви такъв вкус към тяхното нареждане, че в това отношение младият му приятел остана много назад. Но ако в тази насока Оливър бе изпреварен, той пък знаеше къде се намират най-хубавите растения и утро след утро те се скитаха заедно по полето и донасяха в къщи прекрасни букети. Прозорецът на младото момиче, което бързо оздравяваше, стоеше сега отворен, тъй като тя обичаше да усеща полъха на благоуханния летен въздух, който я ободряваше със свежестта си.

Не можеше да се каже, че времето течеше бавно за Оливър, при все че младата девойка още не бе напуснала стаята си и затова сега нямаше вечерни разходки освен само от време на време, когато излизаше с мисис Мейли. С удвоено усърдие той се залови за уроците с белокосия старец и работеше с такова прилежание, че бързият му напредък изненада дори самия него. Веднъж, когато бе зает с тези занимания, му се случи едно съвсем неочаквано премеждие, което много го смая и потресе.

Малката стаичка, в която той имаше обичай да седи, когато подготвяше уроците си, беше на приземния етаж в задната страна на къщата. Тя имаше дървена решетка на прозореца, около който се виеха жасмин и орлови нокти. Те пълзяха по стъклото и изпълваха стаята с благоуханието си. Стаята гледаше към градината, чиято направена от преплетени пръти портичка се отваряше към малка ограда за коне. Отвъд се виждаха прекрасни ливади и гори. В тази посока наблизко нямаше никакво жилище и изгледът, който се откриваше, беше много просторен.

Една прекрасна привечер, когато първите сенки на здрача застилаха земята, Оливър седеше край този прозорец, погълнат от книгите си. Той бе чел доста и тъй като денят бе необикновено задушен и той бе работил усилено, за авторите на книгите, които и да

са били те, нямаше нищо унижително в това, че Оливър постепенно задряма.

Понякога ни наляга такъв сън, който, макар и да държи тялото ни като в затвор, не освобождава духа от съзнанието за околната среда и му дава възможност да се рее, където си иска. Ако обхващането от непреодолима тежест, упадъкът на силите и пълната невъзможност да направляваме мислите и движенията си може да се нарече сън, то тъкмо такава беше обзелата го дрямка. В такова състояние ние все пак имаме съзнание за всичко, което става наоколо ни, и ако тогава сънуваме, действително казаните в такъв момент думи и наистина съществуващите звуци се вмъкват в сънуването от нас с удивителна лекота, докато действителността и въображението тъй странно се сливат, че сетне е почти невъзможно да ги отделим едно от друго. Но това не е най-очевидното явление на подобно състояние. Несъмнен факт е, макар в подобен момент осезанието и зрението ни да са като мъртви, все пак нашите спящи мисли и виденията, минаващи пред нас, могат да се повлияят даже материално от безмълвното присъствие на някой реален предмет, който може да не се е намирал край нас, когато сме затваряли очите си и за чиято близост не сме подозирали наяве.

Оливър знаеше отлично, че се намира в собствената си малка стаичка, че книгите му лежах на масата пред него, че сладостният ветрец шумолеше между пълзящите растения отвън. И въпреки това той спеше. Изведнъж сцената се промени; въздухът стана-задушен и тежък и Оливър си помисли, обхванат от ужас, че отново се намира в къщата на евреина. Отвратителният старец седеше в обичния си кът, сочейки към него, като шепнеше нещо на друг един човек, с извърнато лице, седнал до него.

— Шт, миличък! — стори му се, че чу евреина да казва. — Той е, положително. Да се махаме.

— Той! — сякаш отвърна другият. — Мислиш ли, че бих могъл да сбъркам? Ако цяла тълпа призраци вземат неговия образ и той застане помежду им, има нещо, което ще ми покаже как да го открия. Ако го закопаеш петдесет фута дълбоко и ме преведеш през гроба му, струва ми се, че ще разбера къде е заровен дори и да няма никакъв знак отгоре.

Човекът изрече тези думи с такава страшна омраза, че Оливър се сепна от ужас и се събуди.

Боже милостиви! Какво беше това, което накара сърцето му да затупа силно, задуши гласа му и скоча движенията му? Там ... там ... на прозореца близо до него тъй близо, че би могъл дори да го докосне, ако не се бе отдръпнал назад. С очи, вперени в стаята, с взор, спрян върху него, там стоеше евреинът! А до него, побледнял от гняв или боязън, или пък от двете, се виждаше злобното лице на човека, който го бе заговорил в двора на хана.

Това беше само миг, само поглед, само проблясък пред очите му. Сетне изчезнаха. Но те го познаха, а и той ги позна. Погледът им така се вряза в паметта му, сякаш беше изсечен върху камък и изправен пред него от самото му раждане. Един миг той стоя вцепенен, после скочи в градината през прозореца — и завика силно за помощ.

ГЛАВА XXXV

БЕЗУСПЕШНИЯТ РЕЗУЛТАТ НА ОЛИВЪРОВОТО ПРИКЛЮЧЕНИЕ; ЕДИН ТВЪРДЕ ВАЖЕН РАЗГОВОР МЕЖДУ ХАРИ МЕЙЛИ И РОЗА

Когато обитателите на къщата, привлечени от Оливъровите викове, затичаха към мястото, откъдето те се разнасяха, завариха момчето бледо и развълнувано, сочещо по посока към ливадите, като едва бе в състояние да изрече със запъване думите:

— Евреинът! Евреинът!

Мистър Джайлс не можеше да разбере какво означава този вик, обаче Хари Мейли, който по-лесно долавяше нещата и който бе научил Оливъровата история от майка си, веднага схвана това.

— В каква посока побягна? — запита го той, като грабна тежката сопа, сложена в един ъгъл.

— Нататък — отвърна Оливър, като сочеше направлението, в което човекът се бе отдалечил. — Изчезнаха само за един миг.

— Тогава трябва да са в канавката! — каза Хари. — Последвайте ме! И вървете колкото може по-близо до мене. — Като каза това, той прескочи оградата от жив плет и се впусна да бяга с такава бързина, че за останалите бе извънредно трудно да го следват отблизо.

Джайлс го последва, доколкото имаше сили, последва го и Оливър. А след една-две минути мистър Лосбърн, който бе излязъл на разходка и току-що се бе върнал, се прекатури през оградата зад тях и като се изправи на крака с по-голяма ловкост, отколкото можеше да се предполага у него, побягна в същата посока с голяма бързина и през всичкото време крещеше с все сила и искаше да узнае какво се бе случило.

Четиримата продължаваха да тичат, като не се спираха нито за миг да си отдъхнат, докато водачът им, който свърна в тази част на

нивата, където му бе посочил Оливър, започна да претърсва усърдно канавката и съседния храсталак. Това даде възможност на останалата част от дружината да го настигне. Оливър разправи на мистър Лосбърн обстоятелствата, които бяха станали причина за това стремително преследване.

Търсенето се оказа напразно. Не се виждаха дори пресни следи от стъпки. Сега те стояха на върха на могилката, откъдето се откриваше изглед към просторните ниви на протежение от три или четири мили. В падинката наляво се виждаше селото, но за да стигнат там, след като поемат пътя, който Оливър бе посочил, двамата мъже трябваше да са направили кръг по откритото пространство, което бе невъзможно да сторят за толкова кратко време. Гъста гора заобикаляше ливадите от другата страна, но и там те не биха могли да се скрият по същата причина.

— Трябва да е било сън, Оливър — каза Хари Мейли.

— О, не, в никакъв случай, сър — отвърна Оливър, потръпвайки дори само при спомена за физиономията на стария негодник. — Видях ги и двамата така ясно, както виждам сега и вас.

— Кой беше другият? — запитаха Хари и докторът едновременно.

— Съвсем същият, за когото ви бях разправял и който така внезапно се бе появил пред мене в хана — каза Оливър. — И двамата бяхме вперили очи един в друг, мога да се закълна, че е той когато и да го видя.

— И те поеха нататък, сигурен ли си? — запита Хари.

— Толкова сигурен, колкото и в това, че двамата мъже бяха на прозореца — отвърна Оливър, като посочи към живия плет, отделящ градината на вилата от ливадата. — Високият мъж го прескочи точно там, а евреинът изтича няколко крачки надясно и пропълзя през онази пролука.

Хари и докторът наблюдаваха напрегнато Оливъровото лице, докато той говореше, и като се поглеждаха един други, види се, останаха доволни от точността на Оливъровия разказ. И все пак никъде не се виждаха следи, които да показват, че двама души бежешком са преминали през това място. Тревата беше висока, но тя никъде не бе изтъпкана освен там, където собствените им нозе я бяха прегазили. По краищата на ямите имаше влажна глина, но никъде не

можеха да се различат отпечатащи от мъжки обувки, нито пък най-малкият белег, който да показва, че по земята наоколо някой е стъпвал от няколко часа насам.

— Много чудно! — каза Хари.

— Чудно! — повтори като ехо докторът. — Дори самите Бледърс и Дъф не биха могли да разберат нищо от тази работа.

Въпреки очевидната безполезнаост на претърсването те не го изоставиха, докато настъпващата нощ не сложи край на всяко понататъшно преследване, а дори и тогава го изоставиха неохотно. Изпратиха Джайлс във всички кръчми на селото, като го снабдиха с възможното най-точно описание на външността и облеклото на непознатите, което Оливър би могъл да даде. От двамата евреинът поне бе достатъчно забележителен, така че лесно биха могли да го запомнят, ако някой го види да пие или да се мотае насам-натам. Но Джайлс се върна без никакво известие, което да разпръсне или изясни мистерията.

На следния ден предприеха ново търсене и подновиха издирванията, обаче без никакъв резултат. На другата сутрин Оливър и мистър Мейли се отправиха на пазар в града с надежда да видят или чуят нещо относно двамата мъже, но и този опит остана безрезултатен. След няколко дни работата взе да се забравя, както се случва с повечето подобни истории, когато удивлението, неполучаващо нова храна, угасва от само себе си.

Междувременно Роза оздравяваше бързо. Тя бе напуснала стаята си и можеше вече да излиза навън. Като се присъедини отново към семейството, тя внесе радост в сърцата на всички.

Но макар и тази щастлива промяна да имаше очебийно влияние върху малкия кръжок, макар весели гласове и бодър смях да се чуваха отново във вилата, понякога у някой от тях се появяваше необичайна напрегнатост, дори и у самата Роза — нещо, което Оливър не можеше да не забележи. Мисис Мейли и синът ѝ често се уединяваха за дълго време и неведнъж Роза се появяваше със следи от сълзи по лицето си. След като мистър Лосбърн определи деня за завръщането си в Чертзи, тези признаци се засилиха и вече беше съвсем ясно, че става нещо, което нарушава спокойствието на младата девойка и на още някой.

Най-после една сутрин, когато Роза седеше сама в стаята за закуска, Хари Мейли влезе и като се подвоуми, поиска позволение да

поговори няколко минути с нея.

— Ще бъда кратък... съвсем кратък, Роза — каза младият човек и притегли стола си към нея. — Това, което ще ти кажа, не е скрито от мислите ти. Най-скъпите надежди на сърцето ми не ти са неизвестни, макар и още да не си ги чула от устата ми.

От момента на влизането му Роза бе пребледняла изведнъж, но това, би могло да се предположи, бе под въздействие на неотдавнашната ѝ болест. Тя само кимна с глава, наведе се над саксии цветя, които стояха наблизко, и мълчаливо зачака Хари да продължи.

— Аз трябваше по-рано да си тръгна оттук — каза той.

— Да... трябваше — отвърна Роза. — Прости ми за тези думи, но бих желала да си бе отишъл.

— Доведе ме тук най-страшното от всички ужасни опасения — каза младият човек, — страхът, че мога да загубя единственото скъпо същество, върху което са съсредоточени всички мои упования и надежди. Ти беше на смъртно легло колебаеше се между земята и небето. Ние знаем, че когато болест порази младите, красивите и добрите, техният чист дух несъзнателно се стреми към лъчистия дом на вечна почивка. Ние знаем, господ да ни е на помощ, че най-хубавите и най-добрите от нас твърде често увяхват в пълния си разцвет.

При тези думи очите на нежната девойка се напълниха със сълзи и когато една капчица падна върху цветето, над което тя се бе навела, и затрептя светло в чашката му, като я правеше още по-красива, сякаш това излияние на младото ѝ сърце заявяваше по право родството си с най-прекрасното творение на природата.

— Същество, така прекрасно и невинно като ангел небесен — продължи развълнувано младият човек, — се колебаеше между живота и смъртта. О, кой би могъл да се надява, че когато родственият ѝ далечен мир се бе разкрил тъй близо до очите ѝ, тя ще се върне към мъките и бедите на нашия свят! Роза, Роза, да зная, че си отиваш като някаква мека сянка, която светлината хвърля отгоре над земята, да нямам никаква надежда, че ще бъдеш пощадена за тези, които се помайват тук, почти да не виждам причина защо да останеш в този свят, да чувствам, че принадлежиш на светлите селения, към които най-хубавите и най-добрите преждевременно отлитат, и все пак да се моля сред тези утешения да останеш при тези, които те обичат — всичко това беше непоносим товар за мене. Той ми тежеше и денем, и

нощем. А наред с него в душата ми нахлуваше такава вълна от страх, опасения и себелюбиви съжаления, че може би ще умреш и нивга няма да узнаеш как предано съм те обичал, че едва не отнесе ума и разсъдъка ми. Ти оздравя. Ден подир ден, дори час подир час някаква капчица здраве се възвръщаше и се вливаше в отслабналия и изтощен поток на живота, който туптеше бавно в тебе, и отново го караше да затече буйно и стремглаво. Виждах как се връщаш едва ли не от смърт към живот, с очи, замъгляващи се от вълнение и дълбока обич. Не ми казвай, че би желала да бях загубил тези мигове, защото те смекчиха сърцето ми към целия свят.

— Не исках да кажа това — каза разплакана Роза. — Бих желала да си бе отишъл оттук, за — да се върнеш отново към преследването на високите си и благородни цели — цели, напълно достойни за тебе.

— Няма цел, по-достойна за мене, по-достойна за благородния характер, отколкото борбата да се спечели сърце като твоето — каза младият човек, вземайки ръката ѝ. — Роза, скъпа моя Роза! Години, години вече как те обичам, изпълнен с надежди да завоювам пътя към славата и да дойда после гордо в къщи и да ти кажа, че съм постигнал това само за да можеш и ти да го споделиш. Колко пъти съм си мислел в мечтите си как ще ти напомня в този щастлив миг за мълчаливите прояви на младежката ми любов и как ще поискам ръката ти, за да се изпълни едно старо и безмълвно съглашение, съществуващо помежду ни! Този миг не е още дошъл, но сега, преди да съм спечелил славата, преди да съм постигнал младежките си идеали, аз ти предлагам сърцето си, което отдавна е твое, и залагам всичко, каквото притежавам, върху думите, с които ще посрещнеш това предложение.

— Държанието ти винаги е било мило и благородно — каза Роза, овладявайки чувствата, които я бяха развълнували. — Тъй като вярваш, че не съм безчувствена или неблагодарна, чуй отговора ми.

— Ще ми отвърнеш, че мога да се надявам да те спечеля, нали, скъпа моя Роза?

— Ще ти отвърна — каза младата девойка, — че трябва да се постарая да ме забравиш, но не като стара и дълбоко привързана към тебе приятелка, тъй като това ще ме нарани дълбоко, а като твоя любима. Погледни към света, помисли си колко много сърца има, които ще бъдеш горд да завоюваш. Довери ми любовта си към някоя

друга, ако желаеш: аз ще ти бъда най-вярната, най-искрената и най-добрата приятелка.

Последва мълчание, през време на което Роза, покрила лице с едната си ръка, даде свободно воля на сълзите си. Хари продължаваше да държи другата ѝ ръка.

— А причините ти, Роза — каза той най-после с нисък глас. — Кои са причините за това твое решение.

— Имаш право да ги узнаеш — отвърна Роза. — Не можеш да кажеш нищо, което да промени решението ми. То е един дълг, който трябва да изпълня. Дълг както към другите, така и към самата мене.

— Към тебе?

— Да, Хари. Момиче без близки, без приятели, с петно върху името си, аз съм длъжна към самата себе си да не давам възможност на приятелите ти да подозират, че съм отстъпила пред първата страст в живота ти и съм се привързала като някакъв тежък камък към всички твои надежди и стремежи. Длъжна съм към тебе и към близките ти да предотвратя противопоставянето ти поради щедростта на благородната ти природа, на тази голяма пречка за напредъка ти в живота.

— Ако чувствата ти съвпадат със съзнанието за дълга ти — започна Хари.

— Не, не съвпадат — каза Роза, силно поруменияла.

— Тогава ти споделяш любовта ми? — довърши мисълта си Хари. — Кажи само това; скъпа Роза, кажи само това и смекчи горчивината на това жестоко разочарование!

— Ако мога да го сторя, без да причиня голяма злина на този, когото обичам — възрази Роза, — тогава бих могла.

— Би могла да приемеш това предложение съвсем иначе, така ли? — каза Хари. — Поне това не скривай от мене, Роза.

— Да, бих могла — каза Роза. — Чакай! — прибави тя и издърпа ръката си. — Защо да продължаваме този болезнен разговор. Той ми причинява такава мъка, и все пак ми носи такова трайно щастие, тъй като за мене действително ще е щастие да зная, че някога съм заемала в сърцето ти мястото, което сега си ми определил там, и всеки успех, който постигнеш в живота, ще ме въоръжава с нова смелост и твърдост. Сбогом, Хари! Така както се срещнахме днес, вече никога няма да се срещаме. Но при по-други отношения от тези, които можах да се установят помежду ни след настоящия разговор, ние бихме могли

да бъдем дълго и щастливо свързани един с друг. И нека всяка добрина, която молитвите на едно вярно и предано сърце могат да измолят от източника на всяка искреност и откровеност, да ти принесе радост и благоденствие!

— Още една дума, Роза — каза Хари. — Кажи ми основанията си. Нека ги чуя от твоите собствени уста!

— Пред тебе се разкрива блестящо бъдеще — отговори му твърдо Роза. — Чакат те всички почести, които големите способности и връзките с влиятелни лица могат да помогнат на човека в обществения живот. Но тези влиятелни близки са горди и аз не мога да общувам с хора, които ще презират майката, която ми е дала живот, нито пък съм в състояние да донеса безчестие и унижение на сина на онази, която с такава добрина зае мястото на тази майка. С една дума — продължи младата девойка и се извърна настрана, тъй като моментната ѝ твърдост я напусна, — върху името ми има петно, което светът ще стовари върху главите на невинните. Аз няма да го оставя да тежи върху други и нека упрекът падне само върху мене.

— Само още една дума, Роза. Скъпа моя Роза, само една думичка! — възкликна Хари и се изправи пред нея. — Ако аз бях... не бях такъв щастливец, както се казва в света, ако ми бе съдено да водя мирен и невзрачен живот — ако бях беден, болен, безпомощен, — ти и тогава ли би ми отказала, или пък скрупулите ти идват само от вероятността да стана богат и уважаван?

— Не настоявай да ти отговарям — отвърна Роза. — Този въпрос не е изниквал и няма никога да изникне. Несправедливо и дори жестоко е да ми го задаваш.

— Ако отговорът ти би бил такъв, за какъвто почти се надявам, то той ще осветява с лъч на щастие самотния ми път. Не ще направиш малко за този, който те обича повече от всичко, ако изречеш няколко кратки думи. О, Роза, в името на горещата ми и трайна обич, в името на всичко, което съм изстрадал за теб, и на всичко, на което ме обричаш, отговори ми само на този въпрос!

— Е добре, ако съдбата ти бе иначе предопределена, ако ме надвишаваше само мъничко, а не толкова много, ако можех да ти бъда помощ и утеха в някое тихо и уединено кътче, а не петно и пречка сред честолюбиви и знатни хора, тогава щях да ти спестя това страдание.

Сега имам основание да бъда много, много щастлива, но тогава, Хари признавам, че бих била още по-щастлива.

Ярки възпоминания на отдавнашни надежди, лелеяни в миналото, когато бе още момиче, възкръснаха в Розиното съзнание, докато правеше това признание. Но те донесоха със себе си и сълзи, както правят това винаги старите надежди, когато се възвърнат увехнали. Плачът я облекчи.

— Не мога да се боря с тази слабост, но тя още повече укрепва решението ми — каза Роза, протягайки ръка. — Сега вече наистина трябва да те оставя.

— Искам едно обещание — каза Хари. — Веднъж, само още веднъж — да кажем след една година, а може и много по-скоро, — нека пак да ти заговоря по този въпрос за последен път.

— Но не и да ме принуждаваш да променя справедливото си решение — отвърна Роза с тъжна усмивка, — то ще бъде безполезно.

— Не за това — каза Хари, — за да те чуя да го повториш, ако желаеш да го повториш за последен път! Ще сложа пред нозете ти, каквото и положение и състояние да имам, а ако ти все още продължаваш да се придържаш към това си намерение, няма да се опитвам нито с думи, нито с действия да го променя.

— Тогава, нека бъде тъй — съгласи се Роза. — То ще е само още една болка повече и може би дотогава ще бъда в състояние да я понеса с по-голяма твърдост.

Тя отново протегна ръка. Но младият човек я привлече в прегръдките си и като сложи целувка на красивото ѝ чело, излезе бързо от стаята.

ГЛАВА XXXVI

**ТАЗИ ГЛАВА Е МНОГО КРАТКА И МОЖЕ
ДА НЕ СЕ СТОРИ МНОГО СЪЩЕСТВЕНА
НА ЧИТАТЕЛЯ, ОБАЧЕ ВЪПРЕКИ ТОВА
ТРЯБВА ДА СЕ ПРОЧЕТЕ КАТО
ПОСЛЕДИЦА НА ПРЕДИДУЩАТА И КАТО
КЛЮЧ НА ДРУГА ЕДНА, КОЯТО ЩЕ
ПОСЛЕДВА, КОГАТО И ДОЙДЕ ВРЕМЕТО**

— Значи, решихте да ми бъдете спътник тази сутрин, така ли? — каза докторът, когато Хари Мейли се присъедини към него и Оливър на масата за закуска. — Решенията и намеренията ви се променят всеки половин час!

— След някой и друг ден ще ми разправяте съвсем други работи — каза Хари, като поруменя, без да има някаква видима причина за това.

— Надявам се, ще имам добра причина за това — отвърна мистър Лосбърн, — макар че, признавам, това не ми се вярва. Вчера вие прибързано решихте да останете тук и като добър син да придружите майка си до морския бряг. Преди да е дошъл обяд обаче, оповестявате, че ще ми направите честта да ме придружите по пътя ми за Лондон. А вечерта настоявате с голяма тайнственост да тръгнем, преди дамите да са се разшетали. И последицата на това е, че младият Оливър е принуден да седи прикован на масата за закуска, вместо да скита из ливадите с най-разнообразни ботанични цели. Това никак не е хубаво, нали, Оливър?

— Бих съжалявал много, ако не съм си в къщи, когато вие и мистър Мейли си тръгнете, сър — отвърна Оливър.

— Това се казва добро момче! — възкликна докторът. — Когато се върнеш, непременно трябва да дойдеш да ме видиш. Но, да говорим сериозно, Хари. Да не би това ваше внезапно тръгване да се дължи на някакво съобщение от страна на важните особи?

— Важните особи — отвърна Хари, — в чието число предполагам, че включвате и моя величествен вуйчо, не са били във връзка с мене откакто съм тук, нито пък по това време на годината има някаква вероятност да стане нужда от моето присъствие при тях.

— Чудноват човек сте вие — каза докторът. — Но, разбира се, те ще ви нагласят в парламента при изборите преди Коледа и тези внезапни промени и отклонения от предишните ви намерения не са лоша подготовка за политическата ви дейност.

Видът на Хари Мейли показваше, че би могъл да продължи този кратък диалог с една-две забележки, които биха смаяли не на шега доктора, но той се задоволи само да каже: „Ще видим“ — и по-нататък не проговори нищо по този въпрос. Скоро след това пощенската кола спря пред вратата. Джайлс дойде за багажа, а добрият доктор излезе бързо навън да се погрижи за товаренето му.

— Оливър — каза Хари Мейли с нисък глас, — ела да ти кажа една дума.

Оливър отиде до нишата на прозореца, откъдето Хари Мейли го повика. Той много се учуди от това, че настроението на младия човек бе едновременно тъжно и решително.

— Сега вече можеш да пишеш добре, нали? — каза Хари и сложи ръка на рамото му.

— Надявам се, сър — отвърна Оливър.

— За известно време няма да си бъда в къщи, затова бих желал да ми пишеш — да кажем веднъж на две седмици — и да пращаш писмата до централната лондонска поща. Ще го направиш, нали?

— О, сър, разбира се, ще бъда горд да го направя — възкликна Оливър, зарадван твърде много от тази поръчка.

— Бих желал да зная как... как са майка ми и мис Мейли — каза младият човек. — И ти можеш да допълниш листа, като ми описваш къде се разхождате, какво приказвате, и дали тя искам да кажа, дали те са щастливи и добре. Разбираш ме, нали?

— О, разбирам много добре, сър — отвърна Оливър.

— Бих предпочел да не им споменаваши нищо за тази работа — каза Хари, като изрече бързо думите си, — тъй като това може би ще накара майка ми да ми пише по-често, а знаей, че то ще е безпокойство за нея. Нека си остане тайна между тебе и мене, а не забравяй да ми пишеш всичко! Разчитам на тебе.

Оливър, възхитен и преизпълнен със съзнанието за собствената си важност, обеща честно да пази тайната и да бъде точен в съобщенията си. Мистър Мейли си взе сбогом с него, като многократно го увери в добрите си чувства и му обеща своето покровителство.

Докторът беше в екипажа. Джайлс (наредиха той да остане) държеше вратата отворена, а женската прислуга беше в градината и гледаше. Хари хвърли бърз поглед към решетъчния прозорец и скочи в екипажа.

— Карай! — провикна се той. — Бързо, живо, в пълен галоп! Днес искам просто да хвърча.

— Леко! — извика докторът, като отвори бързо прозорчето и се обърна към кочияша: — Аз пък съвсем нямам намерение да хвърча. Чуваши ли?

Топуркайки и клатушкайки се, докато далечината поглъщаше тропота му и бързия му ход можеше да долови само окото, екипажът криволичеше по шосето, почти скрит в облак прах, като ту изчезваше, ту отново се появяваше, когато завоите на пътя и препречващите се предмети позволяваха това. Изпращачите се разотидоха едва когато прашният облак не можеше повече да се вижда.

Имаше обаче един зрител, който продължаваше да седи, с очи, вперени там, дето изчезна каретата, дълго след като тя бе отминала много мили напред. Зад бялата завеса, която я затуляше, когато Хари бе вдигнал очи към прозореца, седеше самата Роза.

— Изглежда щастлив и в добро настроение — каза най-после тя. — По едно време се боях, че може да бъде иначе. Сбъркала съм. Сега съм много, много доволна.

Сълзите могат да изразяват и радост, и страдание, но тези, които се стичаха по Розиното лице, докато тя седеше замислена край прозореца, все още заглеждана в същото направление, изглежда говореха по-скоро за мъка, отколкото за радост.

ГЛАВА XXXVII

ЧИТАТЕЛЯТ МОЖЕ ДА ВИДИ ЕДНО НЕСХОДСТВО, КОЕТО ЧЕСТО СЪПРОВОЖДА СЪПРУЖЕСКИЯ ЖИВОТ

Мистър Бъмбл седеше в приемната на бедняшкия дом, с очи, мрачно вперени в тъжната решетка на камината, откъдето не се виждаше никакъв светъл пламък, тъй като бе лято. Студената й блестяща повърхност отразяваше само няколко болезнени слънчеви лъчи. Хартиена мухоловка се люлееше от тавана и от време на време мистър Бъмбл вдигаше към нея мрачен поглед. Когато неподозиращите нищо насекоми се въртяха наоколо, мистър Бъмбл въздъхваше тежко и още по-мрачна сянка обгръщаше физиономията му. Той размишляваше; може би насекомите му напомняха някакво тягостно събитие от собствения му минал живот.

Но не беше само тъгата на мистър Бъмбл, която събуждаше приятна горест в гърдите на зрителя. Имаше и други белези, тясно свързани със собствената му личност, които даваха да се разбере, че животът му бе претърпял голяма промяна. Къде е обшитата с галони ливрея и триъгълната шапка? Той все още носеше бричове и тъмни памучни чорапи, обаче те не бяха бележитите бричове. Сюртукът му имаше широки поли и в това отношение приличаше на знаменития сюртук, но, о, колко много се различаваше от него! Величествената триъгълна шапка бе сменена със скромна кръгла такава. Мистър Бъмбл не беше вече клисар.

В живота се срещат такива служби, които независимо от донесените от тях материални облаги придобиват особена стойност и благородство поради ливреите и жилетките, свързани с тях. Един фелдмаршал има своята униформа, един епископ — своята мантия, един клисар — своята триъгълна шапка. Лишете епископа от мантията му и клисаря от триъгълната шапка и галоните, и тогава какво остава

от тях? Хора, обикновени хора. Благородството и дори светостта понякога са повече въпрос на жакет и жилетка, отколкото предполагат някои хора.

Мистър Бъмбл се бе оженил за мисис Корни и бе станал управител на бедняшкия дом. Друг клисар бе дошъл на власт. Той бе получил и триъгълната шапка, и ливреята със златните галони, и бастуна.

— Утре се навършват два месеца, откакто стана това! — си каза с въздишка мистър Бъмбл. — Изглежда просто цял век.

Може би мистър Бъмбл искаше да каже, че щастието на живота му бе съсредоточено в късия период от осем седмици, обаче въздишката — твърде многозначителна бе тази въздишка.

— Продадох се за шест чаени лъжички — продължи размишленията си мистър Бъмбл, — за чифт щипци за захар, една каничка за мляко, много второразредни мебели и двадесет фунта стерлинги в наличност. Евтино, страшно евтино!

— Евтино! — извика един остър глас в ухото му. — Ти би бил скъп на каквато и да било цена. Да, и аз платих твърде много за тебе, бог ми е свидетел!

Мистър Бъмбл се извърна и срещна лицето на обаятелната си съпруга, която не бе доловила добре малкото дочути от нея думи и затова изрече горната забележка наслуки.

— Мисис Бъмбл, госпожо! — каза мистър Бъмбл със сантиментална строгост.

— Е, какво! — възкликна дамата.

— Имай добрината да ме погледнеш — каза мистър Бъмбл, като отправи очи към нея. („Ако е в състояние да понесе такъв поглед — каза си мистър Бъмбл, — тогава, значи, може всичко да издържи. Не помня никой случай, когато този поглед да не е въздействал на просяците. Ако не й по-действува, това означава, че силата ми е изчезнала“.)

Дали едно твърде свито око е достатъчно да усмири бедняци, недохранени и не особено издръжливи, или пък бившата мисис Корни бе съвършено неподатлива към орлови погледи — това е въпрос на мнение. Но важното е, че приютската домакиня, съвсем не се смути от смръщения взор на мистър Бъмбл, напротив, тя се отнесе към него с пълно презрение, дори избухна в смях, който прозвуча като истински.

Когато мистър Бъмбл чу този съвсем неочакван звук, по лицето му отначало се изписа недоверие, а после изумление. Сетне той изпадна в предишното си състояние и остана така, докато гласът на спътничката му в живота не го стресна отново.

— Цял ден ли ще седиш там и ще ми хъркаш? — запита мисис Бъмбл.

— Ще седя тук толкова, колкото намеря за добре, госпожо — отвърна мистър Бъмбл. — И макар да не хърках, намерението ми е да хъркам, да се прозявам, да кихам, да се смея — според настроението си. Това е мое право.

— Твое право! — възкликна мисис Бъмбл с неизмеримо презрение.

— Да, аз изрекох думата, госпожо — заяви мистър Бъмбл. — Правото на мъжа е да заповядва.

— А какво е правото на жената, за бога? — изписка бившата съпруга на покойния мистър Корни.

— Тя е длъжна да се подчинява, госпожо — изгърмя мистър Бъмбл. — Първият ти нещастен съпруг трябваше да те научи на това. И тогава може би сега щеше да бъде жив. Бих желал той да не бе умирал, клетият човечец!

Като осъзна в миг, че решителният момент е настъпил, и ударът, нанесен от едната или другата страна, трябва окончателно, безпрекословно да утвърди правото на първенство, мисис Бъмбл се отпусна в един стол веднага след като чу да се споменава името на починалия ѝ съпруг и като изкрещя, че мистър Бъмбл е коравосърдечен звяр, избухна в истеричен плач.

Но сълзите не бяха в състояние да проникнат в душата на мистър Бъмбл; сърцето му беше непромокаемо. Подобни на годни за пране боброви шапки, нервите му ставаха по-яки и по-издръжливи от сълзите, които, като израз на слабост, представляваха мълчаливо признание на собствената му мощ и затова го зарадваха и изпълниха с възторг. Той хвърли няколко пълни със задоволство погледи на нежната си половинка и с поощрителен тон я помоли да се наплаче добре, тъй като, според мнението на лекарите, това физическо упражнение е добро за здравето.

— Плачът разтваря дробовете, промива лицето, развива зрението и омекотява нрава — заяви мистър Бъмбл, — така че ти си поплачи.

След като изрече тези приятни думи, мистър Бъмбл взе шапката си от закачалката, накриви я закачливо, подобно на мъж, който достойно е наложил господството си, мушна ръце в джобовете си и се отправи към вратата, душевно удовлетворен, с игриво разположение на духа.

Бившата мисис Корни бе прибегнала към плач, тъй като той е удобен от ръчната разправа, но тя бе напълно готова да изпита и този последен способ на въздействие, нещо, което мистър Бъмбл откри не след дълго.

Първото доказателство за това обстоятелство стигна до съзнанието му посредством един глух звук, последван веднага от изхвъркването на шапката му към отсрещната страна на стаята. След като оголи главата му чрез тази подготвителна работа, опитната дама го сграбчи здраво за гърлото с едната си ръка и му нанесе (с удивителна сила и ловкост) цял поток удари с другата. Като свърши това, тя видоизмени малко начина си на действие и взе да драще лицето му и да скубе косата му. Когато, според нея, той получи достатъчно възмездие за нанесеното й оскърбление, тя го тласна върху един стол, който за щастие бе добре пригоден за тази цел, и заканително му предложи пак да заговори за правата си, ако посмее.

— Стани! — извика му мисис Бъмбл със заповеднически глас. — И се махай отгук, ако не желаш да направя нещо отчаяно.

Мистър Бъмбл се изправи с твърде печална физиономия, като твърде много се чудеше какво би представлявало това отчаяно нещо. Той взе шапката си и погледна към вратата.

— Излизаш ли? — троснато запита мисис Бъмбл.

— Разбира се, миличка, разбира се — отвърна мистър Бъмбл, като направи по-бързо движение към вратата. — Аз съвсем нямах намерение да... излизам, миличка, излизам! Ти си толкова буйна, че аз наистина...

В този момент мисис Бъмбл се втурна бързо напред да оправи килима, разместен през време на схватката. Мистър Бъмбл веднага се стрелна от стаята, без да довърши започнатото изречение, като остави полесражението напълно на разположение на бившата мисис Корни.

Мистър Бъмбл бе не на шега изненадан и не на шега победен. Той притежаваше несъмнената склонност да измъчва другите и изпитваше голямо удоволствие, когато проявяваше дребни жестокости

и следователно (това се разбира от само себе си), беше страхливец. С това съвсем не се хвърля упрек върху характера му, тъй като мнозина обществени дейци, които се ползват с голяма почит и възхищение, са жертва на подобна слабост. Така че ние правим тази забележка по-скоро като комплимент, отколкото обратното, както и с намерението да убедим читателя в неговата годност за обществена служба.

Унижението му обаче не бе пълно. След като обиколи помещението и си помисли за първи път, че законите за бедните са действително сурови и че мъже, които избягват от съпругите си и ги оставят на грижите на енорията, справедливостта изисква не да се наказват, а да бъдат възнаграждавани като достойни хора, които са страдали много.

Мистър Бъмбл дойде до едно помещение, в което обикновено просякините перяха дрехите на енорияшите. Сега оттам се чуваха шумни разговори.

— Хм! — възкликна мистър Бъмбл и призова цялото си вродено достойнство. — Поне тези жени ще продължат да уважават правата ми. Хей! Хей, там! Какъв е тази шум, негодни твари такива?

С тези думи мистър Бъмбл отвори вратата и влезе вътре с разгневен и страшен вид, но който мигновено отстъпи място на най-голямо смирение и уплаха, когато очите му неочаквано съзряха фигурата на благоверната му съпруга.

— Мила моя — каза мистър Бъмбл, — не знаех, че си тука.

— Не знаеше, че съм тука! — повтори мисис Бъмбл. — Ами ти какво правиш тук?

— Стори ми се, че приказват твърде високо и не работят достатъчно, миличка — отвърна мистър Бъмбл, като погледна разсеяно към две стари жени до едно корито, които разменяха впечатленията си относно смирения вид на началника на бедняшкия дом.

— Мислеше си, че приказват твърде много ли? — каза мисис Бъмбл. — А какво ти влиза това в работата?

— Но, миличка — започна смирено мистър Бъмбл.

— Какво ти влиза това в работата? — сопна се отново мисис Бъмбл.

— — Вярно е, че ти си домакинята тук — призна мистър Бъмбл, — но си помислих, че в момента може би не си наблизо.

— Виж какво, мистър Бъмбл — отвърна съпругата му, — на нас съвсем не ни е потрябвало твоето вмешателство. Ти прекалено много обичаш да си пъхаш носа, където не ти е мястото, и караш всички в приюта да се смеят веднага щом си обърнеш гърба, като по този начин играеш ролята на същински глупак. Хайде, махай се!

Дълбоко огорчен, мистър Бъмбл видя с какво удоволствие се кикотеха двете старици и за миг се поколеба. Мисис Бъмбл, чието търпение не понасяше никакво бавене, грабна съд със сапунена пяна и като му посочи вратата, заповяда му веднага да си излезе, заплашвайки го, че иначе ще излее съдържанието на съда върху величествената му фигура.

Какво би могъл да стори мистър Бъмбл? Той се огледа отчаяно и взе да се измъква към изхода. Когато стигна до вратата, кикотенето на просякините се превърна в изблици на неизмеримо удоволствие. Само това липсваше. Бяха го унизили пред очите им, бе загубил славата и престижа си пред самите просяци, бе паднал от височината и мощта на клисарското достойнство до най-ниските дълбини на положението, в което се намират управляваните от жените си съпрузи.

— И това само за два месеца! — каза мистър Бъмбл, обхванат от мрачни мисли. — Два месеца! Едва има два месеца, откакто аз не само бях господар на себе си, а и на всички останали, колкото се отнася до енорийския бедняшки дом, а сега!...

Това вече беше прекалено много. Мистър Бъмбл издърпа ушите на момчето, което му отвори портата, и излезе разсеяно на улицата.

Той тръгна по една улица, после се върна по друга, докато движението поуталожи мъката му, сетне промяната в настроението му го накара да изпита жажда. Той мина покрай много кръчми, но най-сетне се спря пред една, в странична уличка, в която разбра с бърз поглед, имаше само един посетител. В момента заваля ситен дъжд. Това го накара да се реши. Мистър Бъмбл влезе и като си поръча нещо за пиене на минаване край тезгяха, влезе в стаичката, в която бе погледнал от улицата.

Човекът, който седеше там, беше висок и мургав и носеше широко наметало. Той имаше вид на чужденец и изпитото му лице, както и изпрашеното му облекло показваше, че идва от дълъг път. Той изгледа Бъмбл, когато влизаше, но едва благоволи да кимне с глава в отговор на поздрава му.

Мистър Бъмбл имаше достойнство за двамина, дори и ако непознатият се бе оказал по-общителен, така че той мълчаливо пиеше своя джин с вода и четеше вестника си с твърде важен и солиден вид.

Така се случи обаче, както често става, когато двама души се срещнат при такива обстоятелства, че от време на време мистър Бъмбл изпитваше непреодолимо желание, на което му бе невъзможно да устои, да хвърли крадешком поглед към непознатия. И когато вършеше това, той отместваше смутено очи, като виждаше, че в същия момент и чужденецът поглежда крадешком към него. Неловкостта на мистър Бъмбл се увеличаваше от особеното изражение на физиономията на чужденеца, чиито очи, остри и бляскави, бяха засенчени от недоверчивост и подозрителност. Те бяха много отблъскващи и той никога не бе виждал подобни на тях.

Когато погледите им се срещнаха така на няколко пъти, чужденецът наруши мълчанието с дълбок, дрезгав глас.

— Мене ли търсехте, когато надзърнахте през прозореца? — запита той.

— Не, освен ако вие не сте мистър — Тук мистър Бъмбл изведнъж спря, тъй като бе любопитен да узнае името на непознатия, и си помисли, че по този начин той може да му го каже.

— Виждам, че не сте търсили мене — каза чужденецът с леко саркастична усмивка, — иначе щяхте да знаете името ми. Но вие не го знаете. И аз бих ви препоръчал да не ме питате за него.

— Не съм имал намерение да ви обиждам, млади човече — заяви тържествено мистър Бъмбл.

— А и не сте го сторили — каза чужденецът.

Този кратък разговор бе последван от ново мълчание, което бе нарушено пак от чужденеца.

— Струва ми се, че съм ви виждал и по-рано — каза той. — Тогава бяхте облечен по-иначе и аз само минах покрай вас, но бях сигурен, че ще ви позная, ако ви видя втори път. По-рано бяхте клисар, нали?

— Бях — каза мистър Бъмбл, не без известно учудване, — енорийски клисар.

— Точно така — каза другият и кимна с глава. — В тази именно роля ви видях. А какъв сте сега?

— Началник на приюта — отвърна мистър Бъмбл бавно и внушително, за да предотврати всяка излишна фамилиарност, която чужденецът случайно би си позволил. — Началник на приюта, млади човече!

— Безсъмнено и сега гледате добре собствените си интереси, както и по-рано, нали? — подхвана чужденецът, като загледа мистър Бъмбл съсредоточено и право в очите, когато последният ги вдигна учудено при този въпрос. — Не се свенете да отговорите искрено, човече. Вие виждате, че ви познавам доста добре.

— Предполагам, че един женен човек няма нищо против да спечели честно едно пени, също както и един неженен — отвърна мистър Бъмбл, като засенчи очи с едната си ръка и изглежда чужденеца от глава до пети с явна озадаченост. — Енорийските чиновници не са така добре платени, че да си позволят да откажат, когато им се даде възможност да получат нещо добавъчно, стига то да им се предложи почтено и както подобава.

Непознатият се усмихна и отново кимна с глава, сякаш искаше да каже, че не е сбъркал, като се е обърнал именно към този човек. Сетне позвъни на звънеца.

— Напълнете отново тази чаша — каза той, като подаде на кръчмаря празната чаша на мистър Бъмбл, — нека питието бъде силно и горещо! Така го обичате, нали?

— Не много силно — отвърна мистър Бъмбл, като се окашля деликатно.

— Разбираш какво значи това, нали? — обърна се чужденецът към кръчмаря.

Съдържателят се усмихна, изчезна и скоро подир това се върна с издигаща пара чаша, чиято първа глътка докара сълзи в очите на мистър Бъмбл.

— Чуйте ме сега — каза непознатият и затвори вратата и прозореца. — Дойдох днес в този град, за да те открия, и по някаква случайност, която дяволът понякога слага на пътя на приятелите си, ти влезе право в стаята, в която седях тъкмо когато най-много мислех за тебе. Искам да ми дадеш сведения. Няма да ги получа даром, колкото и незначително да е това, което ще ми кажеш. Вземи това на първо време.

И като каза тези думи, той му подаде през масата два софери, но го стори внимателно, сякаш не искаше отвѣн да чуят звънтенето на пари. Когато мистър Бъмбл разгледа грижливо монетите, за да се увери, че са истински, и ги прибра с голямо задоволство в джоба на жилетката си, човекът продължи:

— Пренеси се мислено в миналото — чакай да видя, — преди дванадесет години.

— Доста време има оттогава — забеляза мистър Бъмбл. — Много добре. Пренесох се.

— В приюта.

— Отлично!

— Времето е посред нощ.

— Да.

— А мястото — ужасната дупка, в която жалките нещастници дават живот и здраве, твърде често отказани на самите тях, на деца, които оставят да ги отглежда енорията, а после скриват срама си, да ги вземе дяволът, в гроба!

— За родилната говорите, нали? — каза мистър Бъмбл, като не разбра добре развълнуваното описание на чужденеца.

— Да — каза непознатият, — и тогава там се е родило едно момче.

— Много момчета — забеляза мистър Бъмбл, поклащайки печално глава.

— В дън земя да се провалят, дяволчета такива! — извика чужденецът. — Говоря за едно от тях — със смирен изглед и с бледо лице, което е било дадено тук някъде си на майстор на ковчези — бих желал само да си бе направило собствения ковчег и да се бе затворило вътре, — а после, както предполагат, избягало в Лондон.

— Ха, та вие говорите за Оливър! Малкият Туист! — каза мистър Бъмбл. — Спомням си го, разбира се. Нямаше по-упорит негодник...

— За него не ми говори, за него съм чувал повече, отколкото трябва — каза непознатият, като прекъсна тирадата на мистър Бъмбл относно пороците на момчето. — Думата ми е за една жена, за вещицата, която се е грижила за майка му. Къде е тя?

— Къде е тя? — повтори мистър Бъмбл, когато питието бе направило закачлив. — Мъчно би могло да се каже. Където се намира

сега тя, акушерският занаят не вирее, така че, предполагам, вече не е на служба.

— Какво искаш да кажеш? — запита остро другият.

— Че жената умря миналата зима — каза мистър Бъмбл. Докато изричаше тези думи, чужденецът бе приковал очи в него и макар че в продължение на няколко мига не ги отмахна, погледът му стана разсеян и той стоеше, потънал в мисли. Известно време сякаш се колебаеше дали да се почувствува облекчен, или разочарован от съобщението, обаче най-после задиша по-леко и като отмести очите си, забеляза, че работата не е толкова важна. С тези думи той стана, сякаш с намерение да си върви.

Мистър Бъмбл обаче бе достатъчно хитър и веднага долови, че възниква възможност за доходно разкриване на някаква тайна, известна на добрата му половинка. Той си спомняше много добре вечерта, когато умря старата Сали, тъй като случилото се през деня не без основание се бе запечатало в паметта му — тъкмо това обстоятелство му бе дало възможност да направи предложение на мисис Корни. Макар и тя никога да не бе му доверила тайната, на която бе станала свидетелка, той бе дочул достатъчно, за да долови, че се касае за нещо, което се е случило, когато старата жена е помагала при раждането на Оливър Туист. Като си припомни бързо този факт, той осведоми с тайнствен вид чужденеца, че когато бабичката умираше, при нея имало жена, която, както той има основание да предполага, би могла да хвърли известна светлина върху въпроса, който го интересува.

— Как мога да я намеря? — запита загубилият всяка предпазливост чужденец, като с това показва много ясно, че всичките му страхове (какви то и да бяха те) се събудиха отново от това съобщение.

— Само посредством мене — заяви мистър Бъмбл.

— Кога? — извика бързо чужденецът.

— Утре — отговори Бъмбл.

— В девет вечерта — каза непознатият и извади парче хартия. С почерк, който издаваше вълнението му, той написа адреса на някаква си къща край реката. — Доведи ми я на това място в девет часа вечерта. Няма защо да ти казвам да пазиш всичко в тайна. То е в твой интерес.

С тези думи той го поведе към вратата, като се спря на тезгяха да заплати напитките. Като забеляза, че пътищата им са различни, той си

тръгна без по-нататъшни церемонии, само повтори натъртено часа на срещата на следния ден.

Като хвърли поглед върху адреса, енорийският чиновник забеляза, че той не съдържаше никакво име. Непознатият не бе отишъл далеч, така че той тръгна след него да го попита.

— Какво искаш? — извика човекът и се обърна бързо назад, когато Бъмбл го докосна по ръката. — Следиш ли ме?

— Само да ви попитам нещо — каза другият, като посочи парчето хартия. — За кое име да попитам?

— Мънкс! — отвърна другият и бързо се отдалечи.

ГЛАВА XXXVIII

ОПИСАНИЕ НА ТОВА, КОЕТО СЕ СЛУЧИ МЕЖДУ МИСТЪР И МИСИС БЪМБЛ И МЪНКС ПРИ ТЯХНАТА СРЕДНОЩНА СРЕЩА

Беше облачна, мрачна, задушна лятна нощ. Облаците, които се събираха заплашително цял ден, сега бяха разстлани в гъста и плътна маса, от която прокапваха едри капки дъжд. Навярно щеше да се разрази страшна гръмотевична бури. Мистър и мисис Бъмбл свиха от главната улица на града и се отправиха към група разпръснати порутени къщички, на около миля от нея, построени върху ниско и нездравословно мочурище край реката.

И двамата бяха облечени във веhti, износени връхни дрехи, които може би имаха двойката цел да ги защитят от дъжда и да ги предпазят от хорските погледи. Съпругът носеше фенер, в който нямаше никаква светлина. Той се тътреше няколко крачки напред, сякаш, за да даде възможност на жена си (улицата беше кална) да стъпва в направените от него стъпки. Вървяха в дълбоко мълчание. От време на време мистър Бъмбл забавяше крачките си и извърщаше глава, за да се увери, че спътничката му в живота го следва. Сетне, като откриваше, че тя върви по петите му, той отново тръгваше бързо към определеното за срещата място.

Това място съвсем не притежаваше съмнителна слава, тъй като отдавна бе известно като свърталище на най-долните негодници, които под прикритието на различни фиктивни професии се препитаваха главно посредством грабежи и престъпления. Къщите не бяха нищо друго освен колиби, някои построени набързо от неслепени тухли, други — от корабни дъски, проядени от червеите. Тези колиби бяха сглобени без какъвто и да било ред и порядък и се издигаха в повечето случаи на няколко крачки от речния бряг. Няколко пробити лодки,

изтеглени върху калта и завързани за ниската стена, която я заобикаляше, както и разпръснатите тук-таме весла и въжета, на пръв поглед даваха вид, че обитателите на тези мизерни колиби имат някакъв занаят, свързан с реката. Но когато човек видеше колко разнебитени и безполезни бяха изложените на показ вещи, той разбираше без голямо усилие, че те са наслагани там по-скоро заради външния им вид, отколкото за употреба.

В центъра на тази група къщички, край самата река, над която се надвесваха горните ѝ етажи, се издигаше голяма постройка, служила по-рано за някаква фабрика. На времето си тя трябва да е давала препитание на околните жители, обаче отдавна вече се бе превърнала на развалина. Плъховете, червеите и влагата бяха разклатили и прояли основите ѝ и значителна част от постройката бе потънала във водата, докато останалата, надвесена над мътния поток, изглежда чакаше сгоден случай да последва стария си другар и се присъедини към участта му.

Достойната двойка спря пред това именно здание, когато първата далечна гръмотевица отекна във въздуха и дъждът започна силно да вали.

— Мястото трябва да е някъде насам — каза Бъмбл и погледна парчето хартия, което държеше в ръката си.

— Хей, там! — провикна се глас отгоре.

Като проследи звука, мистър Бъмбл вдигна глава и забеляза един човек, надвесен от една врата на втория етаж.

— Постойте малко — извика гласът. — Веднага ще дойда при вас. — С тези думи той изчезна и вратата се затвори.

— Този ли е човекът? — запита мисис Бъмбл.

Съпругът ѝ кимна утвърдително.

— Тогава внимавай за това, което ти казах, и не забравяй да приказваш колкото може по-малко, защото иначе веднага ще ни издадеш — каза приютската домакиня.

Мистър Бъмбл, който бе изгледал зданието с твърде печален вид, очевидно се готвеше да каже, че не е много уместно да продължават по-нататък, обаче го прекъсна появяването на Мънкс, който отвори малката врата, до която бяха застанали, и им кимна да влязат вътре.

— Влезте! — извика нетърпеливо той, като тропна с крак. — Не ме карайте да стоя навън!

Жената, която отначало се колебаеше, влезе смело, без да чака друга покана. Мистър Бъмбл, който се срамуваше или се страхуваше да остане назад, я последва много смутен, напълно лишен от удивителната си важност, която обикновено се проявяваше като най-очебийната му особеност.

— Кой, по дяволите, ви кара да се помайвате на влагата? — каза Мънкс, погледна назад и се обърна към Бъмбл, след като бе затворил вратата.

— Ние се разхлаждахме — заекна Бъмбл и се заоглежда подозрително наоколо.

— Разхлаждали сте се! — повтори троснато Мънкс. — Всичкият дъжд, който би се излял от небето, не е в състояние да охлади пъкления огън, който човек носи в себе си. Няма ла се разхладите толкова лесно, бъдете уверени в това!

След тези любезни думи Мънкс се обърна към приютската домакиня и впери поглед в нея така, че дори и тя, която не се смущаваше лесно, се принуди да извърне очи и ги сведе към земята.

— Тази е жената, така ли? — запита остро Мънкс.

— Хм! Тази е жената — потвърди мистър Бъмбл, без да забравя предупреждението й.

— Вие мислите, че жените не могат да пазят тайни, така ли? — каза приютската домакиня, като отвърщаше на изпитателния поглед на Мънкс.

— Зная, че има една тайна, която биха пазили, докато някой я открие — каза Мънкс.

— И коя е тя? — запита домакинята.

— Загубването на доброто им име — отвърна Мънкс. — Така че, по силата на същото правило, ако една жена е участничка в някаква тайна, която може да я заведе на бесилката или в затвора, съвсем не се боя, че може да я издаде на когото и да било! Разбирате ли ме, госпожо?

— Не — отвърна приютската домакиня и се изчерви леко.

— То се знае! Как ли пък би могла да го разбереш?

Като хвърли поглед на двамата си посетители с нещо средно между усмивка и смръщване и им кимна отново да го последват, човекът тръгна бързо през къщата, която бе доста обширна, но с нисък таван. Той се готвеше да се качи по стръмната стълба към втория етаж,

когато една бляскава светкавица се стрелна през стълбищния прозорец и бе последвана от гръмотевица, разтърсваща до основи разнебитеното здание.

— Чуйте! — извика той, отдръпвайки се назад. — Чуйте! Гърми и тряска, сякаш отеква от хилядите пещери, в които се крият дяволите. Ненавиждам този звук!

Той остана безмълвен няколко минути, сетне отдръпна внезапно ръце от лицето си и мистър Бъмбл забеляза за голямо свое смущение, че то бе страшно изкривено и преbledняло.

— Понякога ми се случват такива припадъци — каза Мънкс, доловил уплахата му. — Не ми обръщайте внимание, вече ми мина.

Като каза това, той ги поведе по стълбата и като затвори бързо прозоречния капак на стаята, в която тя водеше, сведе надолу фенера, окачен на въже посредством макара, прокарана през една от тежките греди на тавана. Мътната светлина осветяваше стара маса и три стола, сложени под нея.

— А сега — каза Мънкс, когато и тримата бяха седнали, — колкото по-скоро пристъпим към работа, толкова по-добре за всички ни. Жената знае за какво се отнася, нали?

Въпросът бе отправен към Бъмбл, но съпругата му побърза да отговори, като заяви, че това ѝ е добре известно.

— Той е прав относно това, че ти си била при онази вещица през нощта, когато е умряла и че ти е казала нещо.

— Относно майката на момчето, което сте споменали — прекъсна го приятелската домакиня. — Да.

— Първият въпрос се отнася за естеството на нейното съобщение — каза Мънкс.

— Това е вторият въпрос — забеляза жената. — Първият е относно цената на съобщението.

— Кой, по дяволите, би могъл да каже това, без да знае за какво се отнася? — каза Мънкс.

— Никой не го знае по-добре от вас, убедена съм в това — отвърна мисис Бъмбл, на която съвсем не липсваше храброст. С пълно право можеше да засвидетелства това и спътникът ѝ в живота.

— Хм! — възкликна многозначително Мънкс, с изпълнен от любопитство поглед. — Могат да паднат пари от това, а?

— Могат — отвърна спокойно жената.

— Нещо, което е било взето от нея — каза Мънкс. — Нещо, което е държала в себе си. Нещо, което ...

— Спокойно можете да предложите цената — прекъсна го мисис Бъмбл. — Вече чух достатъчно, за да се уверя, че вие сте човекът, на когото трябва да го кажа.

Мистър Бъмбл, комуто благоверната съпруга не бе открила повече от тайната, отколкото и самият той знаеше, заслуша този разговор с протегнат врат и изблещени очи, които отправяше ту към жена си, ту към Мънкс, изпълнен с неописуемо удивление. То се увеличи още повече (ако изобщо това би било възможно), когато последният остро я попита каква сума иска, за да открие тайната.

— На вас колко ще ви струва? — запита жената със същото спокойствие, както и по-рано.

— Може и нищо, а може и двадесет фунта стерлинги — отвърна Мънкс. — Ти говори и предостави на мене да реша.

— Прибавете пет фунта към определената от вас сума, дайте ми двадесет и пет фунта стерлинги в злато и ще ви кажа всичко, каквото знам, но не и преди това — каза жената.

— Двадесет и пет фунта стерлинги! — възкликна Мънкс, отдръпвайки се назад.

— Казах ви го съвсем ясно — отвърна мисис Бъмбл. — Сумата съвсем не е голяма.

— Какво? Не е голяма за някаква си глупава тайна, която може да се окаже, че не представлява нищо, когато я откриеш и която е лежала погребана в продължение на повече от дванадесет години! — извика нетърпеливо Мънкс.

— Времето запазва добре подобни неща и също както доброто вино удвоява цената си, когато поотлежат — отвърна приятелската домакиня, все още запазваща равнодушието, което бе възприела. — А колкото се касае за погребани неща, има такива, които могат да бъдат погребани в продължение на дванадесет хиляди години и после пак да разкрият твърде интересни работи!

— Ами ако заплатя парите напразно? — запита колебливо Мънкс.

— Ще можете много лесно да си ги вземете обратно — отвърна домакинята. — Аз съм само жена, дошла тук самичка и без всякаква защита.

— Не си сама, миличка, нито пък без защита — почтително заяви мистър Бъмбл с разтреперан от страх глас. — Аз съм тук, миличка. И освен това — каза мистър Бъмбл с тракащи от уплаха зъби — мистър Мънкс е истински джентълмен, който не би си позволил да упражни насилие спрямо енорийски чиновници. Мистър Мънкс съзнава, че аз не съм млад човек, миличка, и съм малко поразнебитен. Но, вярвам, той е чувал, не се съмнявам в това, че съм чиновник на място и необикновено силен, когато се разгорещя. Трябва ми само да ме предизвикат, нищо друго.

Докато говореше, мистър Бъмбл се опита жаловито да сграбчи фенерчето си с мъжка решителност и показва много ясно, с изписаната по цялата му физиономия уплаха, че наистина трябва да го предизвикат, и то съвсем немалко, за да се събуди войнствеността му, освен ако трябва да я насочи срещу просяци или други такива личности, специално третиращи за тази цел.

— Глупак — каза в отговор мисис Бъмбл. — По-добре ще е да си държиш устата затворена.

— Най-добре ще е било да ги е запечатал добре, преди да е дошъл, ако не може да говори с по-нисък глас — допълни мрачно Мънкс. — Така значи? Той ти е съпруг, а?

— Той да ми е съпруг? — закиска се домакинята, като отбягваше да отговори на въпроса.

— Помислих си го още щом дойдохте — каза Мънкс, като долови ядосания поглед, с който дамата стрелна съпруга си, докато говореше. — Толкова по-добре. С много по-голяма охота мога да върша работа с двама души, които имат обща воля. Говоря съвсем сериозно. Погледнете тук!

Той мушна ръка в страничния си джоб и като извади една кеневирена торбичка, отброи на масата двадесет и пет лири стерлинги и ги бутна към жената.

— А сега — каза той, — вземи ги и когато тази проклета гръмотевица, която чувствавам, че ще се разрази над къщата, отmine, можеш да почнеш разказа си.

Гръмотевицата, която изтрещя едва ли не над главите им, затихна и Мънкс вдигна лицето си, което бе свел над масата, и се наведе напред, за да чуе какво ще каже жената. Лицата на тримата почти се докоснаха, когато двамата мъже се наведоха любопитно над малката

масичка, изпълнени с нетърпение да чуят думите ѝ, а и тя също протегна напред глава, за да направи шепота си по-ясен. Болнавите лъчи на фенера, падащи право върху тях, увеличаваха бледостта и загрижеността на лицата им, които, заобиколени от дълбок мрак и тъмнина, изглеждаха призрачни и страшни.

— Когато жената, която наричахме старата Сали, умря — започна домакинята, — тя и аз бяхме сами.

— Нямаше ли някой друг наблизо? — запита Мънкс със същия глух глас. — Нямаше ли някой болен нещастник, или някой смахнат в едно от леглата!? Нямаше ли кой да чуе и по възможност да разбере?

— Нямаше жива душа — отвърна жената. — Бяхме самички. Стоях съвсем сама край леглото, когато смъртта я споходи.

— Добре — каза Мънкс, като я гледаше изпитателно. — Продължавай.

— Тя говореше за някакво младо същество — подхвана отново домакинята, — което родило едно момче преди няколко години; не само в същата стая, но дори и в същото легло в което тогава лежеше умиращата старица.

— Така ли? — възкликна Мънкс с разтреперани устни, като хвърли поглед над рамото си. — Дявол да го вземе! Какви случайности стават на този свят!

— Момчето е същото, за което сте му споменали снощи — каза домакинята, като кимна нехайно към съпруга си. — Бабицката ограбила жената.

— Приживе? — запита Мънкс.

— Не когато вече била мъртва — отвърна мисис Бъмбл, като потрепера. — Когато майката едва се била превърнала на труп, тя откраднала нещо, което умрялата жена я била помолила с последното си издихание да запази заради детето ѝ.

— Продала ли го е? — извика Мънкс силно развълнуван. — Продала ли го е? Къде? Кога? На кого? Отдавна ли?

— Когато ми каза това с много голяма мъчнотия, тя падна назад и умря — довърши разказа си приютската домакиня.

— Без да каже нещо повече? — извика Мънкс с глас, който тъкмо поради начина, по който го бе потиснал, изглеждаше още по-ядосан. — Това е лъжа! Няма да се оставя да си играете с мене. Казаха е повече. Душичките ви ще изтръгна и на двамата, но ще го науча.

— Тя не промълви нито дума повече — каза жената, видимо, без да се трогва (тъкмо обратното на мистър Бъмбл) от яростта на Мънкс, — а само държеше здраво роклята ми с едната си ръка, която беше полузатворена. Когато разбрах, че вече бе умряла, отмахнах насила ръката ѝ и видях, че в нея имаше парче нечиста хартия.

— Която съдържаеше... — прекъсна я Мънкс и се протегна напред.

— Нищо — отвърна жената. — Беше само разписка от някаква заложна къща.

— За какво? — запита Мънкс.

— Когато му дойде времето, ще ви кажа. Предполагам, че е пазила украшението известно време с надеждата да го използва по-добре, а сетне го заложила и съумяла да спестява достатъчно пари, за да може да плаща лихвата година подир година. Така че, ако излезе нещо от него, тя се е надявала да може да го освободи. Обаче нищо не станало и, както ви казвам, тя умря с парчето хартия в ръка, цялото изпомачкано и изцапано. Срокът му беше след два дни. Помислих си, че някога може да изскочи нещо от него и затова го освободих от залога.

— Къде е то сега? — запита бързо Мънкс.

— Там — отвърна жената. И сякаш доволна, че се отървава от него, тя захвърли на масата малка кожена кесийка, върху която Мънкс веднага се нахвърли и я разтвори. Тя съдържаеше малко златно медалионче, в което имаше две къдрици коса и обикновен, златен, венчален пръстен.

— На вътрешната му страна е изгравирано името „Агнеса“ — каза жената. — За презимето е оставено празно място. Сетне следва датата — една година преди раждането на детето. Открих това после.

— Това ли е всичко? — запита Мънкс, след като разгледа подробно и внимателно съдържанието на малкото пакетче.

— Всичко — отвърна жената.

Мистър Бъмбл въздъхна изтежко, сякаш доволен, че разказът се бе свършил и не стана дума да се връщат двадесетте и пет лири стерлинги. Сега той се осмели да избърше капките пот, които неспирно се стичаха по носа му, докато траеше горният разговор.

— Не зная нищо относно тази история освен това, което сама мога да предположа — каза жена му, като се обърна към Мънкс след

кратко мълчание. — Пък и не искам нищо да зная, тъй като така е по-безопасно. Обаче бих могла да ви задам два въпроса, нали?

— Можеш — отвърна Мънкс, като показва известно учудване, — но дали ще ти отговоря — това е вече друг въпрос.

— Тогава значи стават три — забеляза мистър Бъмбл, опитвайки се да бъде шеговит.

— Това ли очаквахте да чуете от мене? — запита домакинята.

— Това — отвърна Мънкс. — Другият въпрос?

— Какво възнамерявате да сторите с него? Може ли то да бъде употребено против мене?

— Никога — отговори Мънкс. — Нито против мене. Погледни. Но не мърдай нито стъпка напред, защото иначе животът ти няма да струва и пукнат грош.

С тези думи той дръпна внезапно масата настрани и като хвана желязната халка, която се намираше на подовите дъски, вдигна един капак, който се отвори точно до нозете на мистър Бъмбл и накара този джентълмен да се отдръпне бързо няколко крачки назад.

— Погледнете долу — каза Мънкс, като свали фенера в бездната. — Не се плашете от мене. Можех спокойно да ви бутна долу, когато седяхте на дупката, ако това е било намерението ми.

Окуражена по този начин, приютската домакиня пристъпи до ръба на отвора, и дори самият мистър Бъмбл, подтикван от любопитство, се осмели да стори същото. Буйната вода, придошла от силния дъжд, влачеше долу струите си. Всички други звукове се заглушаваха от шума, причинен от плискането и шуртенето върху хлъзгавите зелени плочи. Някога си там е имало воденица. Потокът се пенеше и кипеше около няколко изгнили стълбове и изостанали части от машини и сякаш се втурваше напред с нов тласък, когато се освобождаваше от препятствията, които напразно се опитваха да спрат буйния му устрем напред.

— Ако хвърлиш там някое човешко тяло, къде ще бъде то утре сутринта? — каза Мънкс, като разлюля фенера напред-назад в тъмния кладенец.

— Дванадесет мили надолу по течението, и при това, надробено на парчета — отвърна мистър Бъмбл, потрепервайки при тази мисъл.

Мънкс извади малкото пакетче от пазвата си, където набързо го бе мушнал, и като го завърза за едно оловно топче, търкалящо се на

пода, той го спусна в реката. То падна право надолу, подобно на зар, плясна едва чуто във водата и изчезна.

Тримата се изгледаха един друг и като че ли задишаха по-леко.

— Свърши се! — каза Мънкс и затвори вратата, която падна тежко в старото си положение. — Ако морето изхвърля трупове, както се казва в книгите, то ще запази златото и среброто за себе си, и този боклук ще остане между него. Няма какво друго да си казваме, така че можем да прекратим това приятно свиждане.

— Напълно вярно — забеляза мистър Бъмбл живо.

— Ще си държиш добре езика, нали? — каза Мънкс със заплашителен поглед. — Не се боя от жена ти.

— Можете да разчитате на мене, млади човече — крайно учтиво отвърна мистър Бъмбл, като с няколко поклона се придвижи постепенно към стълбата. — Заради всички нас, млади човече, и заради самия мене, мистър Мънкс.

— Радвам се за тебе, като чувам това — забеляза Мънкс. — Запали фенера си! И се измъквайте оттук колкото можете по-скоро.

Добре беше, че разговорът свърши точно тук, защото иначе мистър Бъмбл, който бе продължил да се покланя, докато бе стигнал на шест инча от стълбата, щеше неминуемо да се прекатури в долната стая. Той запали фенера си от този, който Мънкс бе откачил от въжето и сега носеше в ръка, и като не направи никакво усилие да продължи разговора, слезе тихо долу, последван от съпругата си. Мънкс вървеше най-отзад след като се бе спрял на стъпалата, за да се увери, че не се чуваха никакви други звуци освен чукането на дъжда отвън и шумоленето на реката.

Те прекосиха долната стая бавно и предпазливо, тъй като Мънкс се стряскаше при всяка сянка. Мистър Бъмбл държеше фенера на един фут от земята и не само, че вървеше с удивителна предпазливост, но и със стъпка, която беше чудно лека за човек с неговия ръст. На всяка крачка той се оглеждаше за някой скрит в пода капак. Мънкс отключи и отвори полекичка портата, през която бяха влезли, и като размениха само по едно кимване с тайнствения си познайник, двамата съпрузи се намериха отново сред влагата и мрака вън.

Едва бяха излезли, когато Мънкс, който изглежда се изпълваше с непреодолимо отвращение, когато трябваше да остане самичък, повика едно момче, което бе скрито някъде долу. Като му поръча да върви

напред и носи светлината, той се върна в стаята, която току-що бе напуснал.

ГЛАВА XXXIX

В НЕЯ СЕ РАЗПРАВЯ ЗА НЯКОЛКО ПОЧТЕНИ ЛИЧНОСТИ, С КОИТО ЧИТАТЕЛЯТ Е ВЕЧЕ ЗАПОЗНАТ, И КАК МЪНКС И ЕВРЕИНЪТ СЕ СЪВЕЩАВАТ

На другия ден, след като трите достойни личности, споменати в предишната глава, завършиха своята малка сделка, мистър Сайкс се събуди от дрямка и със сънливо изревяване запита колко е часът.

Стаята, в която мистър Сайкс зададе този въпрос, не беше една от тези, които той обитаваше преди експедицията в Чертзи, макар да се намираше в същия квартал на града и да не беше далеч от предишната му квартира. На вид тя не бе така привлекателна като първата, тъй като беше жалка, зле мебелирана и с твърде малки размери. Осветяваше се от тясно прозорче в сведения надолу таван и гледаше към забутана и нечиста уличка. Не липсваха и други указания за това, че на добрия джентълмен напоследък нещо не му бе провървяло. Оскъдната мебелировка и абсолютната липса на всякакви удобства заедно с пълното изчезване на такива дребни вещи, като дрехи и бельо, говореха за състояние на крайна бедност. Изтощената и отслабнала персона на самия мистър Сайкс напълно би потвърдила тези признаци, ако те имаха нужда от това.

Разбойникът лежеше в леглото, загънат с бялата си връхна дреха, изпълняваща роля на халат. Чертите му съвсем не се разкрасяваха от мъртвешкия цвят на лицето му, причинен от болестта, както и от прибавената към облеклото му нечиста нощна шапка и небръснатата от седмици черна брада. Кучето лежеше край леглото, като ту поглеждаше жаловито господаря си, ту наостряше уши и изръмжаваше изниско, когато някой шум на улицата или в долната част на къщата привличаше вниманието му. Виждаше се и една жена, седнала край прозореца, усърдно заета с изкърпването на стара жилетка,

съставляваща част от обикновеното облекло на крадеца. Тя бе толкова бледа и отслабнала от лишения и грижи около болния, че ако не беше гласът ѝ, с който отговори на въпроса му, човек доста трудно би познал в нейното лице същата Нанси, която вече сме срещали в този разказ.

— Седем и нещо — каза девойката. — Как се чувстваш тази вечер, Бил?

— Слаб като чиста водица — отвърна мистър Сайкс, като ругатните му се изписваха по очите, ръцете и нозете му. — Подай ми ръка и ми помогни по някакъв начин да стана и се измъкна от това проклето легло.

Болестта не бе подобрила нрава на мистър Сайкс, защото, когато девойката го повдигна и заведе до един стол, той на няколко пъти я изруга за несръчността ѝ и я удари.

— Хленчиш ми, а? — сопна се Сайкс. — Ела тук! Не стой там да ми подсмърчаш. Ако и за това не си способна, по-добре ще е да се пръждосаш. Чуваш ли ме?

— Чувам те — отвърна девойката, като си извърна лицето и се насили да се изсмее. — Какви бръмбари са ти влезли сега в главата, а?

— Аха, решила си да станеш по-разумна, така ли? — изръмжа Сайкс, като забеляза сълзата, която трептеше в окото ѝ. — Толкова по-добре за тебе.

— — Да не би да искаш да кажеш, че тази вечер ще бъдеш жесток към мене, Бил? — каза девойката и сложи ръка на рамото му.

— Защо пък не? — възкликна Сайкс.

— Толкова ноци — каза девойката с женствена нежност, придаваща благост дори на нейния глас, — толкова ноци съм била търпелива към тебе, гледала съм те и съм се грижила за тебе като за дете, а сега, когато за първи път те виждам по-добре, ти няма да се отнесеш към мене, както преди малко, ако си помислиш малко за това, нали?

— Е, добре, няма — отвърна мистър Сайкс. — Бре, дявол да го вземе, това момиче пак се разрева!

— Няма нищо — каза девойката, като се отпусна в един стол. — Не ми обръщай внимание. Скоро ще ми мине.

— Какво ще ти мине? — запита мистър Сайкс с груб глас. — Какви глупости са ти хрумнали пак? Стани и се залови за някаква работа и не ме занимавай с разни женски глупости.

Във всяко друго време този упрек и тонът, с който той бе изречен, биха оказали желаното въздействие, но тъй като девойката бе наистина отслабнала и изтощена, тя склони глава над облегалката на стола и припадна, преди мистър Сайкс да бе имал време да произнесе необходимите проклетия, с които при подобни случаи имаше обичай да украсява заплахите си. Като не знаеше много добре какво да стори при тази необичайна злополука — тъй като истерията на мис Нанси имаше обикновено този буен характер, при който пациентът сам се бори и справя с нея без чужда помощ, — мистър Сайкс опита малко богохулстване, но понеже този лечебен способ се оказа напълно незадоволителен, той повика за помощ.

— Какво се е случило, миличък? — запита Феджин, като влизаше в стаята.

— Я помогни на момичето — нетърпеливо извика Сайкс. — Не стой там да бърбриш и да ми се хилиш!

С възклицание, изразяващо учудване, Феджин забърза да помогне на девойката, докато мистър Джон Докинс (по прякор Хитреца), който бе последвал почитаемия си приятел в стаята, остави бързо на пода вързопа, с който бе натоварен, и като дръпна една бутилка от ръцете на мастър Чарли Бейтс — той вървеше по петите му, — ловко извади в миг тапата ѝ със зъбите си и изля част от съдържанието в гърлото на припадналата, като предварително отпи една глътка, за да предотврати всякаква грешка.

— Подухай ѝ малко с меха, Чарли — даде нареждане мистър Докинс, — а ти, Феджин, я плесни няколко пъти по ръцете, докато Бил ѝ разкопчае блузата.

Тези задружни усилия, положени с голяма енергичност, особено възложените на мастър Бейтс, който, изглежда, счете своя дял в работата за някаква особено сполучлива шега, не след дълго оказаха желаното въздействие. Девойката дойде постепенно на себе си и като отиде със залитане до един стол край леглото, скри лице във възглавницата и остави мистър Сайкс самичък да се справи с новодошлите, изненадан от неочакваното им появяване.

— Какъв лош вятър ви е довялякъл тук? — запита той Феджин.

— Никакъв лош вятър, миличък, тъй като лошите ветрове не носят никому добро, а пък аз нося със себе си нещо хубаво, което ти с

удоволствие би зърнал. Хитрецо, миличък, развържи вързоп и дай на Бил дреболиите, за които тази сутрин изхарчихме всичките си пари.

Изпълнявайки нареждането на мистър Феджин, Хитреца развърза вързоп си, който беше доста големичък, и подаде на Чарли Бейтс намиращите с в него вещи една по една. Той ги поставяше на масата с най-различни коментарии относно тяхната изключителност и превъзходство.

— Такъв хубав задушен заек, Бил — възкликна младият джентълмен и изложи на показ едно огромно блюдо, — такова нежно животинче, с такова крехко месце, Бил, че костите му просто ще ти се стопят в устата и няма да има нужда да ги изплюваш. Полови фунт зелен чай, за седем шилинга и шест пенса, толкова силен, че ако го сложиш в кипяща вода, ще накара капакът на чайника да отхвърчи. Фунт и половина захар, върху която негрите доста са се потрудили, преди да я доведат до това съвършенство. Две хлебчета от най-хубавото брашно, едно двойно парче глостерско сирене, и всичко това от най-хубавото качество, което някога си виждал!

Като изрече тези хвалебствия, мастър Бейтс извади из един от бездънните си джобове винена бутилка, грижливо запушена, а в същия миг мистър Докинс напълни чаша с ракия от бутилката, която държеше. Болният я изгълта, без да се двоуми нито минута.

— Ех! — възкликна Феджин, триейки ръце с голямо доволство. — Няма да пропаднеш, Бил, сега вече няма да пропаднеш.

— Да пропадна! — възкликна мастър Сайкс. — Можех сто пъти досега да пукна, преди вие да се сетите да направите нещо за мене. Кажи ми, лицемерна гадино, защо ме остави на произвола на съдбата в продължение на три седмици и повече в такова състояние?

— Чуйте го, момчета, само го чуйте! — каза Феджин и вдигна рамене. — След като дойдохме да му донесем тези прелестни неща.

— Нещата сами по себе си са прелестни — забеляза мистър Сайкс, малко поомекнал, след като хвърли поглед към масата, — но можеш ли да ми кажеш, защо ме изостави тук болен, без пари, без нищо, и през всичкото това време не ми обърна никакво внимание, също като че ли съм ей това куче? Изпъди го настрана, Чарли!

— Никога не съм виждал такова прекрасно куче — провикна се мастър Бейтс, след като направи каквото му поръчаха. — Души

манджата като някоя стара дама, тръгнала на пазар! То ще направи истинска кариера на сцената и освен това, ще съживи драмата.

— Я си дръж устата — сопна се Сайкс, докато кучето се оттегляше под леглото и продължаваше да ръмжи ядосано. — Как ще се оправдаеш, а, набръчкана мутро?

— Отсъствувах от Лондон в продължение на една седмица и повече, миличък — отвърна евреинът.

— А какво ще кажеш за другите две седмици? — запита Сайкс. — Какво ще кажеш за другите две седмици, когато ме изостави да лежа тук като болен плъх в дупката си?

— Невъзможно ми бе да сторя каквото и да било, Бил. Сега не мога да ти обяснявам пред други хора, но ми бе невъзможно, кълна ти се в честта си.

— В какво се кълнеш? — изръмжа Сайкс с безкрайно отвращение. — Хей, момчета, я някой от вас да ми отреже парче от задушеното, та да ми премахне този вкус от устата, иначе ще се задавя.

— Не се нервирай, миличък — замоли го Феджин. — Никога не съм те забравял, Бил, никога.

— А, не, бас държа, че не си — отвърна Сайкс с горчива усмивка. — Докато аз лежах тук и се потих, и треперех, ти си измислял и нареждал какви ли не планове: Бил ще направи това и Бил ще направи онова, и Бил ще направи всичко, след като оздравее, при туй, на съвсем ниска цена. Ако не беше момичето, спокойно можех да пукна.

— Недей така, Бил, недей така — запротестира Феджин, като ревностно се залови за думата. — Ако не е било момичето! Нали не друг, а клетият Феджин стана причина да имаш край себе си такава похватно момиче?

— Тук той е напълно прав! — каза Нанси, като излезе бързо напред. — Остави го, остави го.

Нансиното появяване даде нова насока на разговора, тъй като момчетата, на които евреинът лукаво намигна, започнаха да я черпят с ракия, от която тя пи много малко. Феджин, обхванат от несвойствена за него веселост, малко по малко накара Сайкс да изпадне в по-добро настроение, като даде вид, че гледа на заплахите му като на шега, и се разсмя крайно сърдечно на няколкото груби смешки, които

разбойникът благоволи да направи, след като добре си послужи с ракиената бутилка.

— Всичко това е много хубаво — заяви мистър Сайкс, — обаче тази вечер трябва да получа от тебе известна парична наличност.

— Нямам пукнат петак у себе си — отвърна евреинът.

— Тогава значи, че в къщи имаш твърде много — възрази Сайкс, — и трябва да ми дадеш от тях.

— Ами, имам! — извика евреинът и вдигна ръце. — Имам само, колкото...

— Хич не знам колко имаш, пък сигурно и ти самият не знаеш, тъй като би ти отнело много време да ги броиш — каза Сайкс, — обаче работата е там, че трябва тази вечер да ми дадеш малко пари и толкова.

— Ех, добре, добре — въздъхна Феджин. — Ще изпратя Хитреца да ти донесе.

— Нищо подобно — възрази Сайкс. — Хитреца е твърде хитър, така че ще забрави да се върне тук или ще загуби пътя, или нещо ще му попречи да дойде, или пък друго ще му се случи, така че, за да сме сигурни, ще отиде Нанси, а докато се върне, аз ще си подремна.

След дълги препирни и пререкания Феджин намали количеството на исканата сума от пет фунта на три фунта четири шилинга и шест пенса, като заявяваше най-тържествено, че така ще му останат само осемнадесет пенса за всекидневни разходи. Мистър Сайкс сърдито забеляза, че ако не може да получи повече, ще трябва да се задоволи и с толкова. Нанси се приготви да придружи евреина до дома му, а Хитреца и мастър Бейтс сложиха нещата за ядене в долапа. Тогава евреинът си взе сбогом с обичния си приятел и се отправи към къщи, придружен от Нанси и момчетата, а междувременно мистър Сайкс се тръшна на леглото и се приготви да поспи до завръщането на младата дама.

Без излишно бавене те пристигнаха в жилището на евреина, където завариха Тоби Кракит и мистър Чилтинг, погълнати от петнадесетата си игра на карти. Едва ли е необходимо да се отбелязва, че последният джентълмен я загуби, а заедно с нея и петнадесетата си последна шестпенсова монета за голямо удоволствие на младите си приятели. Мистър Кракит очевидно малко позасрамен, че го намират в общество на един джентълмен, стоящ доста по-ниско от него в

социално и умствено отношение, запита за Сайкс, прозина се и си взе шапката да си върви.

— Никой ли не е идвал, Тоби? — запита Феджин.

— Никаква жива душа — отговори мистър Кракит, вдигайки яката си. — Можех да вкисна от скука като старо пиво. Трябва добре да ме почерпиш, Феджин, за награда, дето толкова дълго стоях да ти пазя къщата. Дявол да го вземе, отъпях като съдебен заседател и щях да заспя като пън, ако не бях достатъчно благороден да забавлявам този младеж. Дяволска скука, едвам я изтърпях!

С тези и други подобни възклицания мистър Тоби Кракит събра печалбата си и я сложи в джоба на жилетката с надменен вид, сякаш такива дребни монети бяха напълно недостойни за вниманието на особа, подобна на неговата. Като направи това, той си излезе с такава елегантна и благородна походка, че мистър Чилтинг, който хвърли към краката и обувките му множество изпълнени с възхищение погледи, увери компанията, че да платиш петнадесет пъти по шест пенса за подобно познанство, е твърде евтина цена и че той не дава пет пари за загубата си.

— Какъв чудак си ти, Том! — каза мастър Бейтс, на когото тези думи се видяха крайно забавни.

— Нищо подобно — отвърна мистър Чилтинг. — Такъв ли съм, Феджин?

— Умен момък си ми ти, миличък — каза Феджин, като го потупа по рамото и намигна на другите си възпитаници.

— А мистър Кракит е същински франт, нали, Феджин?

— В това не може да има никакво съмнение, миличък.

— И да се поддържа познанство с него, е нещо, което прави чест на човека, нали, Феджин? — продължи Том.

— Наистина така е, миличък. Те просто завиждат, че той не другарува с тях.

— Аха! — възкликна ликуващо Том. — Такава значи била работата! Той добре ме обра, но аз мога да си спечеля други пари, когато поискам, нали, Феджин?

— Разбира се, че можеш, миличък, и колкото по-скоро го направиш, толкова по-добре. Така че, върви веднага да си наваксаш загубата, Том, и не си пилей времето. Хитрецо! Чарли! Време е да

тръгвате на работа! Хайде! Часът е почти десет, а още нищо не сте свършили.

Като си взеха бележка от неговите думи, момчетата кимнаха на Нанси, грабнаха шапките си и напуснаха стаята. Хитреца и жизнерадостният му приятел изсипаха цял куп шеги, отправени срещу мистър Чилтинг, в чието поведение, справедливо е да се отбележи, нямаше нищо чудно, тъй като из града има твърде много младежи, които са готови да платят доста по-голяма цена от неговата, за да бъдат срещани в добро общество. Също така съществуват достатъчно много господа (съставляващи гореспоменатото добро общество), които градят репутацията си върху същата основа, както и лъскавият Тоби Кракит.

— А сега — каза Феджин, когато другите напуснаха стаята — ще отида да ти дам онези пари, Нанси. Това е само ключът на едно малко шкафче, където пазя някои и други вещи, които момчетата донасят, миличка. Аз никога не заключвам парите си, тъй като нямам какво да заключвам, миличка — ха! ха; ха! — нямам какво да заключвам. Неблагодарна работа е нашата, но аз обичам да гледам край себе си млади хора и затова всичко търпя, всичко. Шт! — възкликна той, като скри бързо ключа в пазвата си. — Кой е там? Чуй!

Момичето, което седеше до масата със скръстени ръце, не прояви никакво любопитство, нито пък, изглежда, я беше грижа дали някой идва, или си отива. Но щом един мъжки глас стигна до слуха ѝ, тя свали бързо шапката и шала си и светкавично ги захвърли под масата. Евреинът се извърна веднага след това и тя му се заоплакваше от горещината с такъв ленив глас, който бе в удивителна противоположност с бързината и буйността на предишните ѝ действия. Евреинът обаче не забеляза това, тъй като тогава бе обърнат с гръб към нея.

— Ба! — прошепна той, като, види си, се раздразни от прекъсването на работата им. — Това е човекът, когото очаквах порано; ето го, че слиза по стълбата. Нито думица за парите пред него, Нанси. Той няма да стои дълго. Не повече от десет минути, миличка.

Като сложи костеливия си пръст на устните, евреинът отиде със свещ до вратата, когато отвън се чува мъжки стъпки. Той стигна там едновременно с гостенина, който влезе бързо в стаята и се озова до девойката, преди да я бе забелязал.

Човекът беше Мънкс.

— Това е само една от младите ми познайнички — каза Феджин, като забеляза, че Мънкс се отдръпна при вида на непознатото лице. — Не си отивай, Нанси.

Девојката се приближи до масата и като погледна равнодушно към Мънкс, отмести погледа си. Но когато той насочи своя към Феджин, тя му хвърли крадешком нов поглед — толкова остър, проницателен и многозначителен, че ако отстрани стоеше друг човек и видеше промяната, той едва би повярвал, че едно и също лице бе отправило и двата погледа.

— Някакви новини? — запита Феджин.

— Големи.

— И, и добри, нали? — запита Феджин, като се двоумеше, сякаш се боеше да не разсърди посетителя си, ако се покаже прекалено самоуверен.

— Най-малкото не са лоши — отвърна с усмивка Мънкс. — Този път не се помайвах. Трябва да поговоря с тебе.

Девојката се приближи към масата и не изрази никакво намерение да напуска стаята, макар и да бе видяла ясно как Мънкс показва към нея. Евреинът, изглежда, се боеше да не би тя да каже нещо относно парите, ако той се опита да се отърве от нея, затова посочи нагоре и изведе Мънкс от стаята.

— Не в онази проклета дупка, в която бяхме по-рано — чу тя човека да казва, докато двамата мъже се качваха по стълбата. Феджин се изсмя и като отговори нещо, което не може да стигне до ушите ѝ, заведе гостенина си на втория етаж, както личеше от скърцането на стъпалата.

Преди звукът от стъпките им да бе престанал да отеква, девојката събу обувките си и като зави ръце в роклята си, която вдигна до главата си, застана до вратата и заслуша, задъхана от любопитство. В момента когато шумът престана, тя се измъкна от стаята, качи се удивително тихо по стълбата и се загуби в мрака на горния етаж.

Стаята остана пуста в продължение на около четвърт час или повече. Сетне девојката се върна със същите неимоверно тихи стъпки и веднага след това се чу как мъжете слизат долу. Мънкс веднага излезе на улицата, а евреинът се качи пълзешком горе за парите.

Когато се върна, девойката си слагаше шала и шапката, сякаш се готвеше да си отива.

— Я, гледай, Нанси — възкликна евреинът, като се сепна и постави долу свещта, — колко си бледа!

— Бледа! — повтори девойката и засенчи очи с ръка, сякаш, за да го изгледа по-добре.

— Просто страшно. Какво си правила?

— Нищо особено, само седях в тази задушна дупка не знам колко време — отвърна небрежно тя. — Хайде, пусни ме, трябва да си вървя.

Като въздишаше при всяко петаче, Феджин отброи уговорената сума в ръката ѝ. Те се разделиха, без повече да разговарят, като само си размениха по едно „лека нощ“.

Когато девойката излезе на улицата, тя седна на един праг и в продължение на няколко минути изглеждаше напълно смаяна и в невъзможност да продължи пътя си. Изведнъж тя се изправи и като забърза по една посока, съвсем различна от тази, в която се намираше жилището на Сайкс, ускори крачките си, докато най-после започна бясно да тича. Напълно изтощена, тя спря да си поеме дъх и сякаш изведнъж се опомни. Като заоплаква невъзможността си да направи това, което бе намислила, тя закърши ръце и се обля в сълзи.

Навярно плачът я облекчи или може би тя почувствува пълната безнадеждност на положението си, но, както и да е, девойката се върна назад и закрачи почти така бързо, както по-рано, отчасти, за да навакса изгубеното време, и отчасти да върви в крак с буйния поток на собствените си мисли. Тя скоро достигна жилището, където бе оставила разбойника.

Ако Нанси издаде някакво вълнение, когато се яви пред мистър Сайкс, той не го забеляза. Крадецът само запита дали е донесла парите и като получи положителен отговор, изръмжа със задоволство. После сложи отново глава на възглавницата и потъна в дрямката, която идването на момичето бе прекъснало.

Щастие беше за нея, че на следния ден парите го накараха да яде и пие с много голямо удоволствие и оказаха твърде благотворно въздействие върху грубия му нрав, така че той нямаше нито време, нито настроение да бъде много критичен относно поведението и държанието ѝ. Че тя беше разсеяна и нервна като човек, който се готви

да предприеме смела и решителна стъпка, за която е било необходимо да води усилена борба със себе си — това би било съвсем ясно за острите очи на Феджин. Лишен от дарбата да прозира в нещата, неспособен да се тревожи от опасения, освен от тези, които го караха да изпада в дива ярост спрямо всички, и освен това, бидейки в необикновено добро разположение, мистър Сайкс не ѝ обръщаше никакво внимание, така че дори ако вълнението ѝ бе още по-явно, то пак не би събудило подозренията му.

Надвечер възбудата ѝ се увеличи и когато нощта настъпи, тя седна да чака разбойника да заспи след напиване. Бузите ѝ бяха необикновено бледи, а в очите ѝ блестеше такъв пламък, който дори Сайкс забеляза с учудване.

Отслабнал от треската, разбойникът лежеше в кревата и смесваше джина си с вода, за да го направи по-слаб. Той бутна чашата си към Нанси, за да му я напълни за трети или четвърти път, когато тези признаци за пръв път му направиха впечатление.

— Дявол да го вземе! — каза той, като се попривдигна на ръце и впери поглед в лицето ѝ. — Приличаш ми на оживял труп. Какво става с тебе?

— Какво става ли! — възкликна девойката. — Нищо. Какво си ме загледал така?

— Какви са тези глупости? — запита Сайкс, като я сграбчи за ръката и я разтърси грубо. — Какво има? Какво си наумила? За какво мислиш?

— За много неща, Бил — отвърна девойката, като потрепера и притисна с длани очите си. — Но, боже мой! Какво чудно има в това?

Принудено веселият тон, с който изрече тези думи, изглежда, направи на Сайкс по-дълбоко впечатление, отколкото острият и див поглед, който му бе отправила преди това.

— Ще ти кажа какво ти е — рече Сайкс. — Ако не си прихванала треската и ако сега тя не те разтресе вече, това значи, че е задухал някакъв особен вятър, че има нещо опасно. Да не би ти не, дявол да го вземе! Ти не би сторила това!

— Не бих сторила какво? — запита девойката.

— В света не съществува по-вярна девойка — каза Сайкс с вперени в нея очи, като говореше сам на себе си, — иначе щях да ѝ

прережа гърлото преди три месеца. Сигурно треската я е пипнала, това е то.

Като се успокои с тези доводи, Сайкс пресуши чашата до дъното и сетне с много проклетия поиска лекарството си. Девойката скочи бързо, наля му го без всякакво бавене, но с гръб към него, и държа чашата пред устата му, докато той пиеше съдържанието ѝ.

— А сега — каза разбойникът, — ела да поседиш до мене и ми покажеш истинското си лице, иначе така ще го променя, че сама няма да го познаеш после.

Девойката послуша. Сайкс стисна ръката ѝ в своята и падна върху възглавницата, като отправяше поглед към лицето ѝ. Очите му се затвориха, отново се отвориха, още веднъж се затвориха, и пак се отвориха. Той промени неспокойно положението си, на няколко пъти позадрямва за една-две минути и също така често се стряскаше с уплашен вид и се оглеждаше тъпо наоколо. Изведнъж, в самия момент, когато се изправяше, той потъна в дълбок и тежък сън. Пръстите му се отпуснаха, вдигнатата му ръка падна тежко и той продължи да лежи като в някакъв тежък транс.

— Лауданумът оказа най-после своето въздействие — промърмори девойката, ставайки от мястото си до леглото му. — Твърде е възможно да съм закъсняла.

Тя си сложи бързо шапката и шала, като се оглеждаше от време на време боязливо, сякаш въпреки приспивателното средство очакваше всеки миг да почувствува натиска на тежката ръка на Сайкс върху рамото си. Сетне пристъпи полекичка до леглото, целуна крадеца по устните, отвори и затвори след себе си безшумно вратата и излезе бързо от къщата.

Като преминаваше през някаква тъмна уличка, която трябваше да я заведе на главния път, нощният пазач се провикна, че часът е девет и половина.

— Отдавна ли мина девет и половина? — запита девойката.

— След четвърт час ще удари десет — каза човекът и вдигна фенера до лицето ѝ.

— А аз не мога да стигна там за по-малко от един час и дори повече — промърмори на себе си Нанси, като се стрелна бързо край него и тръгна с ускорени крачки надолу по улицата.

Много от дюкяните в задните улички, през които водеше пътят ѝ от Спиталфийлдз към западния край на Лондон, вече се затваряха. Часът удари десет и усили нетърпението ѝ. Тя затича по тесния плочник, като блъскаше с лакти минувачите и едва не се удряше в главите на конете, когато пресичаше изпълнените с хора улици, където цели групи минувачи с нетърпение чакаха да сторят и те същото.

— Тази жена е луда! — казваха те и се извъръщаха да я изгледат, докато тя профучаваше край тях.

Когато стигна до по-заможната част на града, улиците бяха сравнително пуси. Тук бързите ѝ крачки събудиха още по-голямо любопитство у минувачите, край които тичаше. Някои забързаха зад нея, сякаш за да видят къде така стремглаво се е запътила. Малцина успяваха да я задминат и удивени извъръщаха поглед назад. Но те изоставаха един по един и достигнала целта на пътешествието си, тя беше вече съвсем сама.

Мястото представляваше семеен хотел в тиха, но хубава улица близо до Хайд Парк. Когато светлината на запаления пред нея фенер я доведе там, часовникът удари единадесет. Нанси направи няколко — крачки нагоре-надолу, сякаш се двоумеше и размишляваше дали да предприеме намисленото, обаче ударите на часовника я накараха да се реши и тя пристъпи в хола. Портиерското място беше празно. Тя се огледа нерешително и тръгна към стълбата.

— Хей, госпожице! — каза добре облечена женска особа, като надникна от една врата зад нея. — Какво търсиш тук?

— Една дама, която е отседнала в този хотел — отвърна девойката.

— Дама! — възкликна другата и придружи възклицанието с презрителен поглед. — Коя дама?

— Мис Мейли — каза Нанси.

Младата жена, която по това време вече бе забелязала външния ѝ вид, отвърна само с поглед, пропит с добродетелно презрение, и повика един прислужник да ѝ отговори. Нанси му повтори молбата си.

— Кое име да кажа? — запита прислужникът.

— Няма смисъл да казвате никакво име — отвърна Нанси.

— Нито работата? — попита човекът.

— Не, нито нея — каза девойката. — Трябва да се видя с госпожицата.

— Хайде! — каза човекът, като я буташе към вратата. — Да ги нямаме такива. Махай се оттук.

— Само насила ще ме изнесете от това място! — каза буйно девойката. — А мога и така да се държа, че даже двамина няма да сте в състояние да се справите с мене. Няма ли тук някой — каза тя, оглеждайки се, наоколо който да предаде едно простичко съобщение от такава клетница като мене?

Молбата ѝ оказа своето въздействие върху добродушния на вид готвач, който заедно с други няколко слуги беше наблюдавал тази сцена, и сега пристъпи напред, за да се намеси.

— Доложи за нея, Джо, хайде — каза той.

— Има ли смисъл? — отвърна прислужникът. — Нима мислиш, че младата госпожица ще се съгласи да се срещне с такава като нея?

Този намек за съмнителната репутация на Нанси събуди целомъдрено възмущение в гърдите на четирите камериерки, които забелязаха твърде троснато, че такова същество е срам за техния пол, и енергично препоръчаха да я изхвърлят в канавката без всякакво съжаление.

— Правете с мене, каквото желаете — каза Нанси, обръщайки се отново към мъжете, — обаче най-напред сторете това, което искам от вас, а аз искам да ѝ предадете нещо, за бога.

Добродушният готвач прибави и своето ходатайство, в резултат, на което прислужникът се зае за предаде съобщението.

— Какво да ѝ кажа? — запита той с единия крак на стълбата.

— Една млада жена много желае да говори с мис Мейли насаме — каза Нанси — и когато госпожицата чуе само първата дума, която ще ѝ кажа, тя веднага ще разбере дали трябва да ме изслуша, или да ме изпъди като натрапница.

— Я гледай — каза човекът, — много си се засилила!

— Ти по-добре предай това съобщение и ми донеси отговора ѝ — каза настойчиво девойката.

Прислужникът изтича нагоре по стълбата. Нанси остана долу, бледа и задъхана, като слушаше с разтреперани устни изпълнените с презрение думи, които целомъдрените камериерки си разменяха твърде високо. Възмущението им се усили още повече, когато прислужникът се завърна и съобщи на девойката да се качи горе.

— В този свят няма смисъл да бъдеш честен — каза първата камериерка.

— Безочието печели повече от добродетелта — заяви втората.

Третата само се задоволи да прибави в недоумение: „На какво са способни жените!“. Четвъртата се присъедини към първата и каза: „Срам!“ — с това репликите на четирите диани се приключиха.

Не обръщайки внимание на всичко това, тъй като съзнанието ѝ бе изпълнено с по-важни неща, Нанси последва прислужника с разтреперани крайници и влезе в една малка чакалня, осветена от една лампа на тавана. Тук той я остави и се оттегли.

ГЛАВА XL

ЕДИН СТРАНЕН РАЗГОВОР, КОЙТО СЕ ЯВЯВА КАТО ПОСЛЕДИЦА НА ПРЕДИШНАТА ГЛАВА

Девојката бе пропиляла живота си из улиците и в най-шумните вертепи и дупки на Лондон, обаче в нея все още бе останало нещо от присъщата на женската природа порядъчност. Когато чу леките стъпки, приближаващи до вратата, намираща се срещу тази, от която бе влязла, и си помисли за резкия контраст, който би представлявало спрямо нея след малко съществото, което щеше да влезе в стаята, тя почувствува болезнено собствения си дълбок срам и така се сви, сякаш едва можеше да понесе присъствието на тази, с която бе поискала да се срещне...

С тези нейни чувства се бореше гордостта ѝ — порок, присъщ както на най-низките и пропаднали същества, така и на най-високопоставените и самоуверените. Клетата сподвижничка на крадци и грубияни, унизената обитателка на мръсни свърталища, приятелката на измета от затворите и каторгите, която живее под сянката на бесилката — дори това пропаднало същество се почувствува твърде гордо, за да издаде слабия лъч женствено чувство, което считаше за слабост, но което единствено я свързваше с тази човешка природа, от чиито следи тежкия ѝ живот бе затрил толкова много още през нейното детство.

Тя вдигна очи дотолкова, доколкото това ѝ позволи да види, че изправената пред нея фигура бе дребничка и прелестна девојка. Сетне ги сведе към земята, тръсна глава с престорено нехайство и каза:

— Много е трудно да се опита човек да ви види, госпожице. Ако се бях обидила и си бях отишла, както мнозина бяха сторили, един ден щяхте да съжалявате, а и щяхте да имате добро основание за това.

— Много съжалявам, ако някой се е държал грубо с вас — отвърна Роза. — Не мислете за това. Кажете ми защо сте искали да ме видите. Аз съм лицето, което търсите.

Любезният тон на този отговор, сладостният глас, учтивото държане, пълната липса на всякаква надменност и неудоволствие напълно изненадаха девойката и тя се обля в сълзи.

— О, госпожице, госпожице — възкликна тя, като притискаше развълнувано ръце към лицето си, — ако имаше повече като вас, щеше да има и по-малко като мене — да, по-малко!

— Седнете — настойчиво каза Роза. — Ако се намирате в нищета или пък ви е сполетяло някакво нещастие, аз ще бъда доволна да ви помогна, стига да мога — ще го сторя, действително. Седнете.

— Нека стоя права, госпожице — каза девойката, като продължаваше да плаче, — и не ми говорете така любезно, преди да сте ме опознали по-добре. Късно е вече. Тази — тази врата затворена ли е?

— Да — отвърна Роза, отдръпвайки се няколко стъпки, сякаш за да могат по-лесно да ѝ се притекат на помощ, ако стане нужда. — Защо?

— Защото — каза девойката — сега ще сложа живота си и този на други хора във вашите ръце. Аз съм жената, която отвлече малкия Оливър при стария Феджин вечерта, когато той излезе от онази къща в Пентонвил.

— Вие! — възкликна Роза Мейли.

— Аз, госпожице! — отвърна девойката. — Аз съм безчестното същество, за което сте чували, че живее между крадци. Откакто си спомням лондонските улици, не съм познала по-добър живот, нито по-любезни думи от тези, които съм чула от тях, така че господ да ми е на помощ. Не се страхувайте открито да се отдръпнете от мене, госпожице. Аз съм по-млада, отколкото мислите, като ме гледате, но съм свикнала с това! И най-бедните жени се извързват настрани, когато се движа по многолюдните улици.

— Какви страшни неща разправяте! — каза Роза и неволно се отдръпна от непознатата си събеседничка.

— Коленичете и благодарете на бога, скъпа госпожице — извика девойката, — че сте имали приятели, които да ви пазят и се грижат за вас през време на детството ви, че никога не сте живели сред студ и

глад, сред крамоли и пиянство и — и нещо по-лошо от всичко, — както съм живяла аз още от малка. Улицата и канавката са били люлката ми, както ще бъдат и смъртното ми легло.

— Така ми е жал за вас! — каза Роза със съкрушен глас. — Сърцето ме боли, като ви слушам!

— Господ да ви благослови за добрината ви! — възкликна девойката. — Ако знаете какво представлявам понякога, вие наистина ще ме съжалите. Но аз избягах от тези, които положително биха ме убили, ако се научат, че съм идвала тук, за да ви кажа това, което дочух. Познавате ли някой човек на име Мънкс.

— Не — каза Роза.

— Той ви познава — каза девойката — и знае, че се намирате тук, тъй като от него чух името на този хотел и разбрах, че сте отседнали в него.

— Никога не съм чувала това име — каза Роза.

— Тогава значи между нас минава под друго име — отвърна девойката, — което и по-рано ми бе идвало наум. Преди известно време и скоро след като пропъгнах Оливър във вашата къща, през нощта на обира, подозирайки този човек, аз подслушах един разговор между него и Феджин в тъмното. От това, което чух, разбрах, че Мънкс — човека, за когото ви попитах, знаете...

— Да — каза Роза, — разбирам.

— ... че Мънкс — продължи девойката — видял случайно Оливър с две от нашите момчета в същия ден, когато го загубихме първия път, и веднага разбрал, че той е момчето, което търсел, макар и да не ми стана ясно защо. Уговориха с Феджин, че ако Оливър се върне, евреинът ще получи известна сума, а после Мънкс ще му даде и повече, ако той направи от него крадец — нещо, което Мънкс желаше заради постигането на някаква своя цел.

— За каква цел? — попита Роза.

— Той забеляза сянката ми на стената, като подслушвах, с надежда да доловя разговора им — каза девойката — и малцина освен мене биха могли да избягат навреме, преди да са ги хванали. Но аз го сторих и след това, до снощи не го видях нито веднъж.

— И тогава какво се случи?

— Ще ви кажа, госпожице. Снощи той отново дойде. Отново се качиха горе и като се загънах така, че сянката ми да не може да ме

издаде, отново подслушвах на вратата. Първите думи, които чух Мънкс да казва, бяха: „Значи едничките доказателства за идентичността на момчето лежат на дъното на реката, а вещицата, която ги получила от майката, гние в гроба си“. Сетне той и Мънкс се разсмяха и запrikaзваха за успеха му в тази работа, а Мънкс продължи да говори за момчето, разбеснял се страшно, и каза, че макар и сега парите на малкия дявол да са благополучно негови, той би желал да ги придобие по друг начин. Такова удоволствие би било, каза той, да опровергае хвалбите в завещанието на баща му, като го разкара из всички затвори на града, а сетне стане така, че да го обесят за някое тежко престъпление, което Феджин лесно би могъл да нареди, след като преди това извлече добра печалба от тази работа.

— Какво представлява всичко това! — възкликна Роза.

— Истината, госпожице — макар и да излиза от моите уста — отговори девойката. — Сетне, като изрече такива проклетия, каквито за мене са съвсем обикновено нещо, но които за вас биха били напълно непознати, той заяви, че ако би могъл да задоволи омразата си към момчето, като вземе живота му, без да застраши с това собствения си, той би го сторил. Но понеже това не е възможно-, той ще бъде нащрек, ще следи превратностите в живота му и ако момчето се възползува по някакъв начин от произтичащите от произхождението си преимущества, той може би пак ще съумее да му навреди. „С една дума, Феджин — каза той, — макар и да си евреин, ти никога не си поставял такива примки, каквито аз ще измисля за малкия си брат Оливър.“

— Неговият брат! — възкликна Роза.

— Това бяха думите му — каза Нанси, като се оглеждаше неспокойно наоколо, което не бе спряла да върши, след като бе заговорила, тъй като образът на Сайкс не преставаше да я преследва. — Има и нещо друго. Когато заговори за вас и за другата дама и каза, че сякаш небето или дяволът са се обърнали против него, като са пратили Оливър във вашите ръце, той се изсмя и заяви, че и в това има известна утеха, тъй като вие бихте дали хиляди лири стерлинги, стига да ги имате само за да узнаете кое е двукракото ви кученце.

— Да не би да искате да кажете, че всичко това е било казано сериозно? — запита Роза, пребледнявайки страшно.

— Той говореше така злобно и твърдо, както изобщо би могло тъй да се говори — отвърна девойката и поклати глава. — Този човек не се шегува, когато ненавистта му се събуди. Познавам мнозина, които вършат по-лоши неща, обаче сто пъти бих предпочела да слушам какво говорят те, отколкото Мънкс. Късно е и трябва да стигна в къщи, без да ме подозрат, че съм предприела тази стъпка. Трябва веднага да си тръгвам.

— Но какво мога да сторя? — каза Роза. — Каква полза бих могла да извлека от това съобщение без ваша помощ? Да се върнете! Защо желаете да се върнете при вашите другари, които ми обрисовахте с такива страшни краски? Ако повторите думите си пред господина, когото за миг мога да извикам от съседната стая, вие ще можете да бъдете настанена в някое безопасно място, без да се губи дори и половин час!

— Аз искам да се върна — каза девойката. — Трябва да се върна, защото, как ли бих могла да говоря за подобни неща на една такава невинна госпожица като вас? Защото между хората, за които ви разправих, има един, най-отчаяният от всички тях, когото не мога да оставя, не, нито дори за да се спася от живота, който водя сега.

— Предишното ви застъпничество за това мило момче — каза Роза, — идването ви тук, въпреки застрашаващата ви голяма опасност, за да ми кажете какво сте чули; държането ви, което ме убеждава в истинността на думите ви, явното ви разкаяние и чувство за срам — всичко това ме кара да вярвам, че вие все още можете да бъдете спасена. О! — възкликна развълнуваната девойка, свивайки ръце, докато сълзите се стичаха по лицето ѝ. — Не оставайте глуха към молбите на едно същество от вашия пол, първата — първата, уверена съм в това, която ви говори с жал и състрадание. Вслушайте се в думите ми и ме оставете да ви спася за по-добър живот.

— Госпожице! — извика жената, падайки на колене. — Мила, добра като ангел, госпожице, вие наистина сте първата, която ме ощастливява с такива думи, които, ако бях чула преди години, може би щяха да ме отвърнат от греховния ми и печален живот. Но сега е твърде късно.

— Никога не е късно — каза Роза — за разкаяние и изкупление.

— Късно е — извика девойката, гърчейки се от обзелата я нравствена мъка. — Сега аз не мога да го оставя! Не мога да стана

причина за смъртта му.

— А защо ще бъдете причина за смъртта му? — попита Роза.

— Нищо не може да го спаси! — извика девойката. — Ако кажа на други това, което казах на вас, и ако го заловят, той в никакъв случай няма да избегне смъртта. Той е най-дръзкия и най-жестокият!

— Възможно ли е — извика Роза — за такъв човек да сте готова да отблъснете всяка надежда за бъдещето, както и увереността в непосредственото ви спасение? Това е лудост.

— Не зная какво е — отвърна девойката. — Зная само, че е така, и не само с мене, а и със стотици други пропаднали негодници като мене. Трябва да се върна. Божия мъст ли е това за стореното от мене зло, не зная, но самите страдания и побоища сякаш ме свързват с него. И аз съм уверена, че в края на краищата ще умра от неговата ръка.

— Какво трябва да сторя? — каза Роза. — Не бива да ви пусна да си вървите така.

— Не, госпожице, вие трябва да ме пуснете и зная, че ще го сторите — каза девойката, като стана. — Вие няма да ми попречите да си отида, тъй като се доверих на добротата ви и не ви принудих нищо да ми обещавате, както бих могла да сторя.

— Тогава каква полза от вашето съобщение? — каза Роза. — Тази тайна трябва да се разследва, иначе как би се помогнало на Оливър, за когото така много сте загрижена?

— Между вашите познати навярно има някой добър господин, на когото бихте могли да кажете всичко това под тайна и той ще ви посъветва какво да правите — каза девойката.

— Но къде бих могла отново да ви намеря, когато стане нужда? — попита Роза. — Не искам да зная къде живеят тези ужасни хора, а само къде бих могла да ви срещна в някой определен ден.

— Ще ми обещаете ли да пазите добре тайната ми и да дойдете сама или с едничкия друг човек, на когото ще я доверите; ще ми обещаете ли, че няма да бъда проследявана и наблюдавана? — запита девойката.

— Обещавам ви най-тържествено — отвърна Роза.

— Всяка неделя вечер, от единадесет часа, докато часовникът удари дванадесет — започна девойката, без да се колебае, — аз ще се разхождам по Лондонския мост, ако съм жива.

— Постоите още един миг — помоли я Роза, когато девойката се запъти бързо към вратата. — Помислете си още веднъж за положението, в което се намирате, и за възможността, която се явява да избягате от него. Аз съм ви длъжна — не само за това, че доброволно ми донесохте тези сведения, но и заради обстоятелството, че сте жена, почти безвъзвратно погинала. Ще се върнете ли при тази сган от разбойници и при онзи човек, когато само една дума може да ви спаси? Какво толкова ви привлича и ви кара да се държите така здраво за порока и злото! О, няма ли някоя струна в сърцето ви, която да мога да докосна! Нищо ли не е останало, към което да се позова срещу това ужасно заслепление?

— Когато такива млади и красиви госпожици като вас дадат някому сърцето си — твърдо отговори девойката, — любовта може да ги завлече, където ѝ е угодно — дори и такива като вас, които имате дом, приятели, други обожатели, всичко. Но когато жени като мене, които нямаме никакъв сигурен покрив освен капака на ковчега и никакъв приятел при болест и смърт освен болничната сестра, отдадат развратените си сърца на някой мъж и го оставят да запълни мястото, което е стояло празно през целия им клет живот, кой може да се надява да се изцери? Жалете ни, госпожице, жалете ни за това, че ни е останало само едно женско чувство, което по зла участ ни носи не гордост и утеха, а само нови грубости и страдания.

— Нали ще приемете от мене малко пари — каза Роза след кратко мълчание, — които ще ви дадат възможност да преживеете честно — поне докато пак се срещнем?

— Нито стотинка — заяви девойката и махна с ръка.

— Не затваряйте сърцето си срещу всичките ми усилия да ви помогна — каза Роза, пристъпвайки ласкаво напред. — Аз наистина искам да ви услужа.

— Вие най-добре ще ми услужите, госпожице — каза девойката, кършейки ръце, — ако бихте могли веднага да вземете живота ми, защото мисълта какво представлявам никога не ми е докарвала толкова болка, колкото тази вечер, и за мене ще бъде така добре да не умра в ада, сред който съм живяла. Да ви благослови бог, добра госпожице и нека той ви изпрати толкова щастие, колкото позор аз съм си навлякла!

С тези думи и със силни ридания нещастното същество си тръгна, а Роза Мейли, угнетена от това странно свиждане, прилично

по-скоро на шеметен сън, отколкото на истинска случка, се отпусна на един стол и се опита да събере блуждаещите си мисли.

ГЛАВА XLІ

НОВИ ОТКРИТИЯ. ИЗНЕНАДИТЕ, ПОДОБНО НА НЕЩАСТИЯТА, РЯДКО ИДВАТ САМИ

Положението ѝ наистина беше необикновено тежко и трудно. От една страна, изгаряше от желание да проникне в мистерията, с която бе обвита Оливъровата история, а от друга — не можеше да не пази свято тайната, разкрита ѝ от клетата жена, с която току-що бе разговаряла и която ѝ се бе доверила като на младо и невинно момиче. Думите и държанието ѝ бяха трогнали сърцето на Роза Мейли. Към любовта ѝ към малкия ѝ възпитаник се прибавяше и горещото ѝ желание, също тъй силно и искрено, да върне низвергнатата девойка към разкаяние и надежда.

Възнамеряваха да останат в Лондон само три дни, преди да отидат за няколко седмици в едно отдалечено място на морския бряг. Сега беше полунощ на първия ден от престоя им в столицата. Какво действие трябваше да се реши да предприеме, което би могло да се осъществи за четиридесет и осем часа? Или как би могла да отложи заминаването, без да събуди подозрение?

Мистър Лосбърн ги придружаваше и щеше да остане с тях и следните два дни. Роза обаче добре познаваше привързаността на този превъзходен джентълмен и предугаждаше твърде ясно гнева, който щеше да го връхлети в припадък на негодувание срещу оръдието на Оливъровото повторно отвличане, за да му довери тайната, когато доводите ѝ в защита на девойката не можеха да бъдат подкрепени от някой по-опитен човек.

Поради тези основания се налагаше и най-голяма предпазливост и въздържаност спрямо мисис Мейли, чиято първа — подбуда неминуемо би била да се посъветва по въпроса с достойния доктор. А да се отнесе до някой юридически съветник, дори и ако би знаела как

да стори това, едва ли би било подходящо поради същите съображения. Хрумна ѝ мисълта да потърси помощ от Хари, но това събуди спомена ѝ за последната им раздяла, и тя реши, че би било недостойно от нейна страна да го вика обратно, когато — очите ѝ се напълниха със сълзи при тази мисъл — може би той бе започнал да я забравя и да се чувства по-щастлив далеч от нея.

Развълнувана от тези разнообразни мисли, склонна да предприеме ту една стъпка, ту друга, готова да изостави всички, когато отделните доводи се представяха един по един пред съзнанието ѝ, Роза Мейли прекара безсънна и тревожна нощ. След като на следния ден поразмисли още малко, тя стигна до отчаяното решение да се посъветва с Хари.

„Ако би било болезнено за него — мислеше си тя — да се върне тук, колко по-болезнено ще бъде за мене! Но може би той няма да дойде. Може да пише, и дори наистина да пристигне, като обаче най-старателно избегне да се срещне с мене — както постъпи, когато си заминаваше. Не можех да си представя, че ще го стори, но така стана по-добре и за двамата ни.“ — Тук Роза изпусна писалката и се извърна настрана, сякаш дори и хартията, която щеше да бъде неин пратеник, не трябваше да я види как плаче.

Тя взе същото перо, остави го двадесет пъти и дълго размишлява върху първото изречение на писмото си, без да напише началната дума, когато Оливър, който бе излязъл на разходка с мистър Джайлс за телохранител, влезе в стаята така задъхан и възбуден, сякаш беше възникнал — нов повод за тревога.

— Какво те е развълнувало толкова? — запита Роза, като се запъти да го посрещне.

— Сам не зная. Чувствувам, че просто ще се задуша — отвърна момчето. — Боже мой! Само като си помисля, че най-послед го видях и че всички ще се уверите, че не съм ви лъгал!

— Никога не съм помисляла, че ни лъжеш — каза Роза, успокоявайки го. — Но какво е това? За кого говориш?

— Видях господина — отвърна Оливър, като едва можеше да изрече думите си, — господина, който бе така добър към мене — мистър Браунлоу, за когото тъй често сме разговаряли.

— Къде? — попита Роза.

— Слезе от един екипаж — отвърна Оливър, ронейки сълзи от радост — и влезе в една къща. Аз не му се обадох — не можах да му се обадя, тъй като той не ме видя, а аз така се разтреперах, че просто не можах да отида при него. Но Джайлс запита вместо мене дали живее в същата къща и му отговориха утвърдително. Погледнете — каза Оливър и разгъна едно парче хартия, — ето адреса — ето къде живее — веднага ще отида там! Божичко! Божичко! Какво ли ще направя, като отново го видя и го чуя да заговори!

С внимание, нарушавано от тези и много подобни несвързани радостни възклицания, Роза прочете адреса, който беше на Крейвън Стрийт, Странд. Тя веднага реши да се възползува от това откритие.

— Бързо! — каза тя. — Кажи да повикат файтон и се пригответи да дойдеш с мене. Ще те заведа веднага там, без да губим нито минута. На леля ще кажа само, че излизаме за един час, и ще бъда готова заедно с тебе.

Оливър не се нуждаеше от повторна покана и след по-малко от пет минути те вече бяха на път за Крейвън Стрийт. Когато пристигнаха там, Роза остави Оливър във файтона, под предлог, че иска да подготви стария господин да го приеме, и като изпрати картичката си по слугата, помоли да се види с мистър Браунлоу по много важна работа. Слугата скоро се завърна и я покани да се качи по стълбата. Мис Мейли го последва в една от горните стаи. Представи ѝ се един възрастен господин с благодушен вид, облечен в тъмнозелен фрак. Недалеч от него седеше друг възрастен господин с памучни бричове и гетри, който не изглеждаше особено благодушен, седнал с ръце, скръстени върху дебел бастун, и с брада, опряна на ръцете.

— Ах, боже мой — каза господинът с тъмнозеления фрак, ставайки бързо, с голяма любезност, — извинете ме, млада госпожице помислих, че е някоя досадна личност, която моля ви, да ме извините. Седнете, моля.

— Нали вие сте мистър Браунлоу — каза Роза, поглеждайки от другия господин към този, който бе заговорил.

— Да, така се наричам — каза старият джентълмен. — Това е моят приятел, мистър Гримуиг. Гримуиг, бъдете така добър да ни оставите за няколко минути.

— Смятам — намеси се мис Мейли, — че засега няма защо да безпокоя господина да си отива. Ако не се лъжа, той е запознат с

работата, за която искам да говоря с вас.

Мистър Браунлоу наклони напред глава. Мистър Гримуиг, който се бе поклонил важно и бе станал от стола си, сега се поклони още по-важно и отново седна на мястото си.

— Не се съмнявам, че много ще ви изненадам — каза Роза, обладана от напълно понятно смущение, — но вие веднъж сте се отнесли много великодушно и благородно към един скъп мой приятел и аз съм уверена, че ще се заинтересувате отново да чуете нещо за него.

— Наистина ли! — възкликна мистър Браунлоу.

— Вие сте го познавали под името Оливър Туист — каза Роза.

Тя току-що бе изрекла тези думи, когато мистър Гримуиг, преструвайки се, че се е зачел в една голяма книга на масата до него, прекатури шумно последната и като падна назад в стола си, той изпъди от лицето си всички други изражения освен едно на безгранично изумление и отправи напред продължителен и безсмислен поглед. Сетне като че ли засрамен, че е проявил толкова много чувство, той изведнъж прие предишната си поза и като се загледа право пред себе си, подсвирна дълго и дълбоко и най-сетне завърши свиркането по такъв начин, сякаш то отзвуча не във въздуха, а в най-вътрешната част на стомаха му.

Мистър Браунлоу бе удивен не по-малко, макар и да не изрази учудването си по същия ексцентричен начин. Той притегли стола си по-близо до този на мис Мейли и каза:

— Драга млада госпожице, бъдете така добра да не говорите за това великодушие и благородство, които споменахте и за които никой друг нищо не знае. Ако имате възможност да представите някое доказателство, годно да промени неблагоприятното мнение, което по-рано бях принуден да си съставя за това клето дете, в името на бога, споделете го с мене.

— Лошо момче! Ще си изям главата, ако не е лошо момче — изръмжа мистър Гримуиг, произнасяйки думите си по някакъв особен начин през стомаха си, без да помръдне нито един мускул на лицето си.

— Това момче притежава благороден характер и добро сърце — каза Роза и порумения, — и онази сила, която е счела за необходимо да му отреди изпитания не за годините му, е внедрила в гърдите му

такива чувства и такава преданост, които биха направили чест на мнозина, шест пъти по-възрастни от него:

— Аз съм само на шестдесет и една година — каза мистър Гримуиг със същото сковано лице. — И стига дяволът да не е объркал работата, ако Оливър не е най-малко на дванадесет години, не разбирам кого можете да имате предвид с тази забележка.

— Не обръщайте внимание на приятеля ми — каза мистър Браунлоу, — той всъщност не иска да каже това, което говори.

— Ами, нищо подобно, иска — изръмжа мистър Гримуиг.

— Разбира се, че не иска — каза мистър Браунлоу, който явно бе взел да се сърди при тези думи.

— Ще си изям главата, ако не иска — изръмжа мистър Гримуиг.

— Тогава, ако е така, той заслужава да му я отсекаат — каза мистър Браунлоу.

— Много бих желал да видя кой би се наел с това — отвърна мистър Гримуиг, като потропваше с бастуна си на пода.

Като стигнаха дотук, двамата стари господа смръкнаха енфие на няколко пъти и сетне си подадоха ръка според неизменния си обичай.

— А сега, мис Мейли — подхвана мистър Браунлоу. — нека се върнем към въпроса, който така вълнува доброто ви сърце. Ще ми съобщите ли, моля, новините, които имате, за това клето дете? Позволете ми предварително да ви кажа, че съм изчерпал всички начини, които са по силите ми, за да го открия. След като напуснах страната, първото ми впечатление, че той се бе отнесъл натрапнически с мене и е бил убеден от бившите си другари да ме ограби, се разколеба твърде много.

Роза, която бе имала време да събере мислите си, веднага разправи с няколко простички думи всичко, което бе сполетяло Оливър, след като бе напуснал къщата на мистър Браунлоу. Тя обаче скри казаното ѝ от Нанси с намерение да го съобщи на мистър Браунлоу насаме. В заключение тя ги увери, че в последните няколко месеца едничката му мъка е била тази, че не е могъл да види своя бивш благодетел и приятел.

— Слава богу! — възкликна старият джентълмен. — За мене това е голямо щастие, много голямо щастие. Но вие не ми казахте къде е той сега, мис Мейли. Простете ми, че се осмелявам да ви упрекна, но ... защо не го доведохте със себе си?

— Той чака във файтона при вратата — отвърна Роза.

— При тази врата! — извика старият джентълмен. С тези думи той изскочи бързо от стаята, слезе надолу по стълбата и се втурна към файтона, без да каже нещо друго.

Когато вратата на стаята се затвори зад него, мистър Гримуиг вдигна глава и като приспособи единия заден крак на стола си на ос, описа три окръжности с помощта на бастуна си и на масата, като през всичкото време продължаваше да седи на него. След като свърши това упражнение, той стана и започна да се разхожда из стаята, накуцвайки, като я преброди надлъж и нашир най-малко дванадесет пъти. Сетне спря изведнъж пред Роза и я целуна без никакво предупреждение.

— Шт! — каза той, когато младата жена се изправи по-уплашена от това необикновено действие. — Не се бойте. Аз съм достатъчно стар да ви бъда дядо. Вие сте чудесно момиче. Харесвам ви. Ето ги!

И наистина, когато с едно ловко движение той се хвърли на предишното си място, мистър Браунлоу се завърна, придружен от Оливър, когото мистър Гримуиг посрещна много радушно. И ако тази щастлива минута бе едничката отплата за всичките ѝ грижи и безпокойства, Роза Мейли пак би била добре възнаградена.

— Има и друг някой, когото не трябва да забравяме — каза мистър Браунлоу, дръпвайки звънеца. — Пратете тук мисис Бедуин, моля.

Старата икономка тозчас се озова на повикването и като направи реверанс на прага, зачака да ѝ поръчат нещо.

— Та вие ставате все по-късогледа всеки ден, Бедуин — каза мистър Браунлоу, леко раздразнен.

— Ех, да, така си е, сър — отвърна старата жена. — Очите на хората на моята възраст не стават по-остри с течение на времето, сър.

— И аз бих могъл да ви кажа същото — съгласи се мистър Браунлоу. — А сега, сложете си очилата и вижте дали можете да откриете защо съм ви повикал.

Старата жена взе да бърка из джобовете си, за да търси очилата. Но Оливъровото търпение не можеше да устои на това ново изпитание. Отстъпвайки пред първия си порив, той се хвърли в обятията ѝ.

— Господи помилуй! — възкликна старата жена. — Та това е моето невинно момченце!

— Милата ми стара бавачка! — извика Оливър.

— Аз знаех, че той ще се върне, знаех си го — каза старата жена, като не го изпускаше от ръцете си. — Колко добре изглежда и как отново е облечен като благородник! Къде беше през тези дълги, дълги месеци? Божичко, същото сладко личице, но не така бледо; същите мили очи, но не така тъжни. Аз не ги бях забравила, нито пък кротката му усмивка. Виждах ги всеки ден наред с тези на собствените ми скъпи дечица, умрели още докато бях весело, младо създание. — Като нареждаше така, тя ту се отдръпваше настрани от Оливър, за да види колко е пораснал, ту отново го прегръщаше и с обич прекарваше пръсти през косата му. Едновременно с това добрата душица плачеше и се смееше на шията му.

Като ги остави двама с Оливър да си споделят преживяното, мистър Браунлоу покани младата девойка в друга стая и там тя му разправи подробно за срещата си с Нанси, което събуди у него немалко изумление и недоумение. Роза му съобщи така по какви съображения не се е доверила веднага на приятеля си мистър Лосбърн. Старият джентълмен намери, че е действала разумно, и с готовност се нае да разговаря сериозно със самия доктор. За да има възможност да изпълни по-скоро това свое намерение, наредиша той да отиде в хотела в осем часа същата вечер, а междувременно Роза да съобщи предпазливо на мисис Мейли за случилото се. Като обсъдиха тези предварителни мерки, Роза и Оливър се върнаха в къщи.

Роза съвсем не бе надценила степента на гнева на добрия доктор. Тя едва му бе разправила Нансината история, когато той изригна цял поток от заплахи и проклетия, заплаши, че ще я направи първата жертва на хитростта на господата Бледърс и Дъф, и дори си сложи шапката, с намерение да тръгне да търси помощта на тези достойни особи. И безсъмнено при първия изблик на гнева си той би изпълнил това свое намерение, без нито за миг да размисли върху последиците, ако не бе възпрян отчасти от съответната на неговата буйност от страна на мистър Браунлоу, който също притежаваше горещ нрав, и отчасти от представените пред него доводи и съображения, годни да отклонят от тази прибързана постъпка.

— Тогава какво, по дяволите, да се прави? — запита нетърпеливият доктор, когато двамата господа се присъединиха към дамите. — Благодарност ли трябва да гласуваме на тези вагабонти от мъжки и женски пол и не трябва ли да ги помолим да приемат по сто

лири всеки, като малък израз на нашето уважение и като скромна отплата за добрината им към Оливър?

— Не точно това — възрази мистър Браунлоу, като се смееше, — но трябва да действувате внимателно и много предпазливо.

— Внимателно и предпазливо! — възкликна докторът. — Всички до един ще ги изпратя в...

— Няма значение къде — прекъсна го мистър Браунлоу. — Но размислете дали ако ги пратим където и да било, ние ще постигнем поставената си цел.

— Каква цел? — запита докторът.

— Просто да открием Оливъровия произход и му възвърнем наследството, от което, ако тази история е вярна, той е бил измамнически лишен.

— Ах! — въздъхна мистър Лосбърн, като си вееше с носната си кърпичка. — Почти бях забравил това.

— Виждате ли — продължи мистър Браунлоу, — даже и да оставим настрана тази клета девойка и да предположим, че можем да изправим тези нехранимайковци на подсъдимата скамейка, без да ѝ навредим нещо, какво ще спечелим с това?

— По всяка вероятност най-малкото ще обесим неколцина от тях — каза докторът, — а останалите ще тикнем в затвора.

— Много добре — отвърна мистър Браунлоу, като се усмихваше, — не се съмнявам, че рано или късно, те сами ще си докарат това до главата и ако сега се намесим да го направим преждевременно, струва ми се, че по този начин ще извършим истинска Дочкихотовщина напълно в противовес с нашия интерес — или най-малко с Оливъровия, което е едно и също.

— Как? — запита докторът.

— Ето как: съвършено ясно е, че ще бъде крайно трудно да стигнем до дъното на тази мистерия, освен, ако успеем да поставим онзи човек, Мънкс, на колене. Това може да бъде сторено само с хитрост и когато не е заобиколен от онези хора. Ако той бъде заловен, ние нямаме никакви доказателства срещу него. Доколкото знаем или поне доколкото обстоятелствата сочат това, той не е намесен в нито един от обирите на тази шайка. Ако не бъде освободен от отговорност, няма никаква вероятност той да получи някакво друго наказание,

освен да го затворят за мошеничество и скитничество и, разбира се, оттам нататък за нашата работа той ще бъде глух, нем, сляп и идиот.

— Тогава — каза с жар докторът — аз отново ви питам: смятате ли за разумно да считаме това обещание към девойката задължително, макар и то да е направено с най-добри и най-благородни намерения, обаче...

— Нека не разискваме този въпрос, скъпа госпожице — каза мистър Браунлоу, като прекъсна Роза, която се готвеше да заговори. — Обещанието ще бъде спазено. Не мисля, че то ще попречи по някакъв начин на работата ни. Но преди да решим каква точно да бъде насоката на действията ни, ще се наложи да се видим с девойката. Трябва да установим от нея дали ще ни покаже този Мънкс, като ѝ обясним, че ние ще се занимаем с него, а не съдът; или пък, ако не иска да стори това, или не може да го стори, да ни опише свърталищата му и външния му вид, така че да сме в състояние да го разпознаем. Не можем да я видим до следната неделя вечер; сега е вторник. Бих предложил междувременно да не предприемаме нищо и да пазим всичко в тайна, дори и от самия Оливър.

Макар и мистър Лосбърн да прие с немалко кисели гримаси предложението да се забави работата с цели пет дни, той бе принуден да признае, че в момента не му идва наум никакво по-сполучливо разрешение на въпроса. И понеже както мисис Мейли, така и Роза решително взеха страната на мистър Браунлоу, предложението му бе прието с единодушие.

— Бих желал — каза той — да се обърна за съдействие към моя приятел Гримуиг. Той е малко особен, но има проникателен ум и може да ни окаже съществена помощ. Трябва да ви кажа, че той има юридическо образование, обаче се отказва от юридическата си дейност с отвращение, тъй като в продължение на двадесет години му бе възложено само едно дело, а дали това може да му служи за препоръка, или не, вие сами трябва да решите.

— Нямам нищо против да се обърнете към вашия приятел, при условие че и аз ще се обърна към моя — каза докторът.

— Трябва да поставим това на гласуване — отвърна мистър Браунлоу. — Кой е приятелят ви?

— Той е син на тази дама и много стар приятел на младата госпожица — каза докторът, като посочи към мисис Мейли и хвърли

изразителен поглед към племенницата ѝ.

Роза порумения силно, но не направи никакво гласно възражение на това предложение (може би чувствуваше, че представлява безнадеждно малцинство); така че Хари Мейли и мистър Гримуиг бяха надлежно причислени към образувалия се комитет.

— Ще останем в града, разбира се, докато съществува и най-малката надежда да проведем устно това размишление — заяви мисис Мейли. — Не ще пожалея нито усилия, нито средства за постигането на тази цел, която всички взехме така присърце. Ще бъда доволна да остана тук даже и дванадесет месеца, стига само да ме уверите, че все още има някаква надежда.

— Прекрасно! — възкликна мистър Браунлоу. — И тъй, като съдя по лицата ви, че сте наклонни да ме запитате как е станало това, че не съм в състояние да проверя Оливъровия разказ, и защо напуснах страната тъй внезапно, нека се условим да не ми задавате никакви въпроси, докато реша, че е дошло време да предотвратя всякакви въпроси, като сам ви разправам историята си. Вярвайте ми, имам основание да ви моля за това, тъй като иначе бих могъл да събудя надежди, които може никога да не се осъществят, а само да увеличат трудностите и разочарованията, които и без това досега не са малко. Хайде! Съобщиха, че вечерята е готова, и малкият Оливър, който е самичък в съседната стая, сигурно вече е взел да си мисли, че компанията му ни е омръзнала и устройваме някакъв заговор как да се отървем от него.

С тези думи старият джентълмен предложи ръка на мисис Мейли и я поведе към столовата. Мистър Лосбърн, взел подръка Роза, ги последва, така че заседанието са закри.

ГЛАВА XLII

ЕДИН СТАР ОЛИВЪРОВ ПОЗНАЙНИК, ПРОЯВЯВАЩ ЯВНИ ПРОБЛЯСЪЦИ НА ГЕНИАЛНОСТ, СТАВА ОБЩЕСТВЕН ДЕЕЦ В СТОЛИЦАТА

Същата вечер, когато Нанси приспа Сайкс и забърза към хотела на Роза Мейли, за да изпълни мисията, която сама си бе възложила, по големия северен път към Лондон се приближаваха двама души, на които е уместно да се отдели малко внимание в този разказ.

Те бяха мъж и жена, или по-добре би било да ги опишем като същества от мъжки и женски пол, понеже първият ое един от тези дългоръки, кривоноги, тътрещи се костеливи хора, чиято възраст е трудно да се определи — тъй като, когато са момчета, те изглеждат като недорасли мъже, а когато са почти мъже, приличат на престарели момчета. Жената беше млада, но едра и яка, каквато наистина би трябвало да бъде, за да може да носи тежкия вързоп, привързан на гърба ѝ. Спътникът ѝ не бе натоварен с много багаж. От бастуна, който бе нарамил, се люлееше завързан с канап пакет, обвит в обикновена носна кърпа, който очевидно беше твърде лек. Това обстоятелство, прибавено към дължината на нозете му, които имаха необикновени размери, му даваше възможност спокойно да върви на около половин дузина крачки пред спътницата си, да ѝ кима от време на време нетърпеливо с глава, сякаш я укоряваше за мудността ѝ, и да я подканва да прояви по-голямо усърдие.

Те се тътреха така по прашния път, като обръщаха малко внимание на околната среда, освен когато трябваше да отстъпят настрана, за да дадат път на пощенските коли, излитащи от града. Когато минаха през Хайгейтската арка, вървящият напред пътник се спря и извика нетърпеливо спътничката си:

— Хайде, не можеш ли да побързаш? Каква мързеливка си ти, Шарлота.

— Товарът е доста тежичък, уверявам те — каза женското същество, настигайки го почти задъхана от умора.

— Тежък! Какви ми ги разправяш? А за какво си създадена? — възрази мъжкото същество, като преместваше, докато говореше, своя собствен товар върху другото си рамо. — Я виж, пак ли ще почиаш! Изкарваш човека от всякакво търпение!

— Още много ли е далеч? — попита жената, като се облегна на един насип и вдигна глава, докато потта се струеше по лицето ѝ.

— Доста! Я погледни! — каза дългоногият пътник, като сочеше пред себе си. — Онова там са светлините на Лондон.

— Дотам има най-малко две мили — каза отчаяно жената.

— Няма значение дали са две, или двадесет — каза Ной Клейпоул, тъй като пътникът беше той, — я ставай и тръгвай, защото иначе ще те ритна. Да знаеш, че съм те предупредил.

Понеже червеният му нос се зачерви още повече от обзелия го яд и той пресече шосето, докато говореше, сякаш напълно готов да приведе заплахата си в изпълнение, жената стана, без да каже друго, и се затътра редом с него.

— Къде възнамеряваш да отседнем за през нощта, Ной? — запита тя, след като бяха извървели няколкостотин ярда.

— Откъде ли пък бих могъл да зная? — отвърна Ной, чието настроение се бе влошило доста от вървенето.

— Надявам се, че ще е някъде наблизо — каза Шарлота.

— Не, няма да е близо — заяви мистър Клейпоул. — Да! Няма да е близо, така че не мисли по този въпрос.

— Защо не?

— Когато ти кажа, че не възнамерявам да направя нещо, това е достатъчно, така че без „защо“ и „за какво“ — отвърна мистър Клейпоул с достойнство.

— Е, добре де, няма защо да се гневиш така — каза спътничката му.

— Чудесно ще бъде да отседнем в най-близкия Хан въвн от града, та ако Саурбъри е тръгнал след нас, да може да завре там дългия си нос и ни върне обратно в каруца и с белезници на ръцете, така ли? — каза с подигравателен глас мистър Клейпоул. — Не! Ще се запиля из

най-тесните улички, които мога да намеря, и няма да се спра, докато не стигнем до най-забутаната кръчма, която ми се мерне пред очите. Трябва да благодариш на щастливата си звезда, че имам глава на плещите си, защото, ако най-напред не бяхме тръгнали нарочно по погрешна посока и не бяхме дошли насам през полето, ти щеше да бъдеш в затвора още преди една седмица, госпожице. И напълно заслужено, глупачке такава.

— Зная, че не съм толкова умна, колкото тебе — отвърна Шарлота, — обаче няма защо да хвърляш цялата вина само върху мене и да казваш, че аз съм щяла да бъда затворена, тъй като, ако това станеше с мене, и ти нямаше да го избегнеш.

— Ти взе парите от касетката, знаеш го много добре — каза мистър Клейпоул.

— Но аз ги взех заради тебе, Ной, миличък — възрази Шарлота.

— Е, и аз задържах ли ги? — запита мистър Клейпоул.

— Не, ти ми се довери и ми позволи да ги нося, защото си мил и славен момък — заяви дамата, като го щипна под брадичката и мушна ръката си под мишницата му.

Това беше наистина така, но тъй като мистър Клейпоул нямаше обичай да се доверява сляпо и глупаво на когото и да било, за да бъдем справедливи към него, трябва да забележим, че се бе доверил дотолкова на Шарлота само защото предпочиташе, ако ги хванат, да намерят парите у нея. Това би му дало възможност да се освободи от отговорност за кражбата и би го улеснило много, ако се наложи да бяга. Разбира се, в настоящия момент той не се впусна да ѝ обяснява мотивите си и те продължиха да вървят, хванати нежно за ръце.

Следвайки този благоразумен план, мистър Клейпоул крачеше, без да се спира, докато стигна до „Ангела“ на Йлингтън, където той мъдро заключи, съдейки по множеството пътници, и превозни средства, че вече наистина са навлезли в Лондон. Като спря само за да види кои улици са най-шумни, за да знае да ги избягва, той свърна по Сент Джонс Роуд и скоро нагази в заплетените и мръсни улички, които се намират между Грейс Ин Лейн и Смитфийлд и правят тази част на града едно от най-жалките и отвратителни места, пренебрегвани от всички благоустройствени начинания сред самия Лондон.

Ной Клейпоул вървеше през тези улички и влачеше след себе си Шарлота. Той ту се поспирваше в канавката, за да обгърне с поглед

външния вид на някоя малка странноприемница, ту отново тръгваше, клатушкайки се напред, когато нещо във вида на съответното ханче го караше да го смята неподходящо за случая. Най-после той се спря пред една кръчма, по-жалка на вид и по-нечиста от всички, пред които се бе спирал досега. Пресече улицата и я разгледа от отсрещната ѝ страна, след което благоволи да изрази намерението си да отседнат в нея за през нощта.

— Тогава дай ми вързопа — каза Ной, като го свали от раменете на жената и го надяна на своите — и ще приказваш само когато те заговорят. Как е името на тази кръчма — т-р-и-трима какво?

— „Тримата сакати“ — каза Шарлота.

— „Тримата сакати“ — повтори Ной, — чудесна фирма. Хайде! Върви по петите ми и влизай — като изрече тези наставления, той блъсна с рамо скърцащата врата и влезе вътре, последван от спътницата си.

В общата зала нямаше никой друг освен един млад евреин, опрял лакти на тезгяха и вдълбочен в нечист вестник. Той изгледа Ной проницателно и Ной му отвърна със същото.

Ако Ной би бил облечен в сиропиталищната си униформа, тогава евреинът би имал известно основание да отвори толкова широко очи, но той бе хвърлил блузата и приютската значка и носеше къса куртка върху кожените си бричове, така че не съществуваше никаква по-особена причина да прави такова впечатление в една кръчма.

— Това ли е „Тримата сакати“? — запита Ной.

— Да, това е името на заведението — отвърна евреинът.

— Един джентълмен, когото срещнахме по пътя от провинцията, ни препоръча да дойдем тук — каза Ной и смушка Шарлота, може би, за да привлече вниманието ѝ върху този остроумен способ да събуди уважение или може би да я предупреди да не изразява учудване. — Желаем да пренощуваме тук.

— Не съм сигурен дали това е възможно — каза Барни, който играеше роля на помощник-съдържател, — но ще отида да попитам.

— Покажете ни другата стая и ни донесете малко студено месо и бира, докато отидете да се осведомите — каза Ной.

Барни изпълни желанието му, като го заведе в малка задна стаичка, и им поднесе поръчаната храна. Като направи това, той

съобщи на двамата пътници, че тази вечер ще могат да пренощуват и остави симпатичната двойка да се подкрепи.

Тази стаичка се намираше непосредствено зад общата зала, няколко стъпала по-ниско, така че всеки, който беше свързан по някакъв начин с кръчмата, би могъл не само да вижда намиращите се там посетители, без да се бои много, че ще го забележат, но също така би имал възможността да дочуе доста ясно и предмета на разговора им, като сложи ухо на преградката между двете помещения. Това можеше лесно да стане, като се дръпнеше малкото перде, закриващо стъклото на прозорчето, вметено в най-тъмния ъгъл на общата стена. Съдържателят на кръчмата не бе отдръпнал окото си от този наблюдателен пункт пет минути, и Барни тъкмо-що се беше завърнал, след като им бе направил горното съобщение, когато Феджин, тръгнал да върши вечерната си работа, влезе в кръчмата да пита за някои от младите си възпитаници.

— Шт! — каза Барин. — В съседната стая има чужди хора.

— Чужди хора! — повтори шепнешком старецът.

— Да, и при това твърде чудновата двойка — прибави Барни. — Идат от провинцията, но, ако не се лъжа, тъкмо са по твой вкус.

Феджин посрещна това съобщение с видим интерес. Той се качи на стол и предпазливо долепи очи до стъклото. От тази тайна наблюдателница той можеше да види как Ной Клейпоул взимаше от чинията студено говеждо и пиеше вино от шишето, като даваше твърде минимални дози и от двете на седналата търпеливо край него Шарлота, която ядеше и пиеше в зависимост от желанието му.

— Аха! — пошепна той, като се извърна и погледна към Барни. — Видът на този момък ми харесва. Ще ни бъде полезен: вече знае как да дресира девойката. Стой тихо като мишка, миличък, нека чуя какво говорят — нека ги чуя.

Той отново се долепи до стъклото и като насочи ухо към преградката, заслуша внимателно. По лицето му бяха изписани такова лукавство и любопитство, че бе заприличал на същински стар таласъм.

— Така; значи аз решавам да стана джентълмен — заяви мистър Клейпоул, като проточи напред нозе и продължи разговора, чието начало Феджин-не бе успял да чуе. — Вече няма да се занимавам с разни щурави ковчези, а ще водя джентълменски живот. А ако искаш, и ти ще ми станеш дама, Шарлота.

— Много бих желала това, миличък — отвърна Шарлота, — но човек не може всеки ден да изпразва касетки и след това благополучно да се измъква.

— По дяволите касетките! — каза мистър Клейпоул. — Съществуват много други неща, годни за изпразване, освен касетки.

— Какво искаш да кажеш? — запита събеседничката му.

— Джобове, дамски, чанти, къщи, пощенски коли, банки! — каза мистър Клейпоул.

— Но ти не можеш да направиш всичко това, миличък — каза Шарлота.

— Ще се постарая да вляза във връзка с такива, които могат — отвърна Ной. — Те ще съумеят да се възползват от нас по един или друг начин. Ха, та и ти самата струваш колкото петдесет жени. Никога не съм виждал такова хитро и коварно създание, каквото можеш да станеш ти, когато ти разреши това.

— Божке, колко е хубаво, когато те слушам да говориш такива неща! — възкликна Шарлота и залепи целувка върху грозното му лице.

— Хайде, стига, не се глези такава, да не се разсърдя — каза Ной, като се освободи важно от прегръдката ѝ. — Бих желал да стана главатар на някоя банда, да я шпионирам и направлявам действията ѝ, но без хората да ме знаят кой съм. Това добре би ми подходило, стига печалбата да е добра. Ако можем да се сближим с някой подобен джентълмен, бих казал, че двадесетфунтовата банкнота, която е у тебе, няма да представлява скъпо възнаграждение — особено като се има предвид, че сами не знаем как да се отървем от нея.

След като изрази това мнение, мистър Клейпоул погледна в каната с безкрайно мъдър вид, после разклати добре съдържанието ѝ, кимна снизходително на Шарлота и изпи няколко глътки, които, изглежда, го подкрепиха много. Той размишляваше дали да пийне още, когато бе прекъснат от внезапното отваряне на вратата и влизането на един непознат.

Непознатият беше мистър Феджин. И колко любезен вид имаше той, и какъв нисък поклон направи, когато пристъпи напред, седна на най-близката маса и си поръча нещо за пиене на ухиления Барни.

— Твърде приятна вечер, сър, обаче хладна за това време на годината — каза Феджин, триейки ръце. — Както виждам, вие идвате от провинцията, нали, сър?

— Откъде виждате това? — запита Ной Клейпоул.

— Тук в Лондон нямаме толкова прах — каза Феджин и показа обувките му и тези на Шарлота, а сетне и двата вързопа.

— Прозорлив човек си ми ти — каза Ной. — Ха, ха! Шарлота, я чуй!

— Ех, миличък, в този град човек трябва наистина да бъде прозорлив — отвърна евреинът, като сниши гласа си и зашепна поверително, — така си е.

Феджин подкрепи тази забележка, като тупна отстрани носа си с десния си показалец — едно движение, което Бой се опита да имитира, обаче без голям успех, тъй като носът му не бе достатъчно дълъг за целта.

Както и да е, мистър Феджин, изглежда, прецени този опит като израз на пълна еднаквост в мненията и твърде приятелски го почерпи с питието, с което Барни отново се появи.

— Бива си го — забеляза мистър Клейпоул, като мляскаше с устни.

— Обаче е скъпо! — каза Феджин. — Човек трябва непрестанно да изпразва касетки, джобове, дамски чанти, къщи, пощенски коли или банки, ако иска редовно да пие от него.

Мистър Клейпоул едва чу този цитат от собствената си реч, и падна назад в стола си, като загледа ту Шарлота, ту евреина с пепеляво бледа физиономия, по която бе изписан безкраен ужас.

— Не ми обръщай внимание, миличък — каза Феджин, като приближи стола си. — Ха! Ха! Имаш късмет, че не друг, а само аз те чух съвсем случайно. Имаш голям късмет, че бях само аз.

— Не ги взех аз — запелтечи Ной, който вече не протягаше напред нозе подобно на някой независим джентълмен, а ги свиваше под стола си, доколкото му бе възложно. — Тя направи всичко. Те са сега у тебе, Шарлота, знаеш, че са у тебе.

— Няма значение кой е взел парите и у кого са те сега, миличък! — отвърна Феджин, като въпреки това хвърли ястребов поглед към девойката и двата вързопа. — И аз се занимавам с подобна работа, и затова ти ми харесваш.

— С каква подобна работа? — запита мистър Клейпоул, посъвзел се малко.

— Работа, подобна на твоята — поясни Феджин. — Същото вършат и хората от това заведение. Попаднал си тъкмо където трябва, така че се намиращ в пълна безопасност. В целия град не се намира по-безопасно място от „Сакатите“ — искам да кажа, когато аз пожелаая да го направя такова. А ти и тази млада жена ми се нравите, така че вече се разпоредих и вие можете да бъдете спокойни.

Може би след това уверение душата на Ной Клейпоул се успокои, обаче за тялото му положително не можеше да се каже същото: той току се въртеше и се местеше в разни неудобни положения, като през всичкото време поглеждаше новия си познайник със смесица от боязън и подозрение.

— Ще ти кажа и нещо повече — заяви Феджин, след като успокои девойката с дружелюбни кимания и ѝ измърмори няколко одобрителни думи. — Имам един приятел, който може да задоволи съкровено си желание и те насочи в правилния път, където би могъл да се заловиш с този отдел на занаята, който смяташ, че най-добре ще ти подхожда в началото, и едновременно с това ще научиш всички останали.

— По думите ти може да се сметне, че говориш сериозно — каза Ной.

— Каква полза бих имал да се шегувам? — запита Феджин и сви рамене. — Виж какво! Я ела да си поговорим отвън.

— Няма смисъл да се безпокоим да излизаме — каза Ной, като измъкна постепенно пак напред нозете си. — В това време тя ще качи горе багажа. Шарлота, погрижи се за вързопите!

Тази заповед, изречена твърде величествено, беше изпълнена без никакво възражение, и Шарлота се затътра навън с вързопите, докато Ной държаше вратата отворена и я чакаше да излезе.

— Доста добре е тренирана, нали? — запита той, като отново зае мястото си. Тези думи бяха изречени с такъв тон, сякаш той беше някакъв звероукротител, който е дресирал диво животно.

— Просто чудесно — съгласи се Феджин, като го потупваше по рамото. — Ти си същински гений, миличък.

— Ха, та ако не бях такъв, нямаше да съм тук — отвърна Ной. — Но я слушай, тя ще се върне, ако се помайваш.

— Е, какво ще кажеш? — запита Феджин. — Ако харесаш приятеля ми, няма ли да е добре за тебе да се присъединиш към него?

— Върви ли му в работата? Това е важното! — отвърна Ной, намигайки с малкото си око.

— За чудо и приказ; държи на служба много хора, има на разположение най-доброто общество на професията.

— И все граждани? — запита мистър Клейпоул.

— Няма нито един селянин между тях и съвсем не мисля, че би те взел, дори и с моята препоръка, ако тъкмо сега не му липсваха помощници — отвърна Феджин.

— Трябва ли да му се пусне нещо? — запита Ной, като се тупна по джоба на бричовите си.

— Нищо не би могло да стане без това — отвърна Феджин с твърде решителен глас.

— Все пак двадесет фунта стерлинги не са малко пари!

— Но не и когато се касае за банкнота, от която не можеш да се отървеш — отвърна Феджин. — Номерът и датата са взети, нали? И платежът в банката е спрял? Няма да му послужи много. Трябва да се изпрати зад граница, а не би могъл да я продаде скъпо на пазара.

— Кога ще мога да го видя? — запита неуверено Ной.

— Утре сутринта.

— Къде?

— Тук.

— Хм! — възкликна Ной. — Каква ще е заплата?

— Ще живееш като джентълмен — храна и квартира, тютюн и спиртни напитки гратис — половината от това, което изкарваш, и половината от спечеленото от девойката — отвърна мистър Феджин.

Дали Клейпоул, чиято алчност съвсем не беше малка, би се съгласил дори и при тези изкусителни условия, ако беше независим, е твърде съмнително. Но когато си спомни, че ако откажеше, новият му познайник спокойно би могъл веднага да го предаде на правосъдието, той склони и заяви, че работата му допада.

— Но, виж какво — забеляза Ной, — тъй като тя ще може да се справи с доста трудни неща, мене ми се иска да взема нещо лекичко.

— Нещо мъничко и интересничко, така ли? — предложи Феджин.

— Да, такова — отвърна Ной. — Какво, мислиш, би било подходящо за мене? Нещо, което не изисква много сила и да не е много опасно, знаеш!

— Дочух да казваш нещо относно шпиониране, миличък — каза Феджин. — Моят приятел доста се нуждае от някой, който да умее да върши това.

— Вярно, аз наистина споменах такова нещо и не бих имал нищо против да се опитам някога в тази насока — каза бавно мистър Клейпоул, — но знаеш, то самото не плаща.

— Право! — забеляза евреинът, като размишляваше или се правеше, че размишлява. — Право, не се отплаща трудът.

— Тогава какво смяташ? — запита Ной, като го загледа с безпокойство... — Нещо, което да не се върши открито, да има сигурни изгледи за успех и да не изисква много по-голям риск, отколкото, ако човек си седи у дома.

— Какво ще кажеш за старите жени? — запита Феджин. — Доста пари могат да паднат, ако човек отмъква чантите и пакетите им и сетне изтичва зад някой ъгъл.

— Не пискат ли много и понякога не дращят ли? — запита Ной, клатейки глава. — Струва ми се, че това не отговаря на целта ми. Няма ли друг някой бранш?

— Чакай! — възкликна Феджин и сложи ръка на коляното му. — Детеобирачеството.

— Какво е то? — запита мистър Клейпоул.

— Ето що, миличък — каза Феджин, — когато майките пращат децата си за покупки с шилинги и пенсове, работата на обирача е просто да им отмъкне парите — които те винаги държат готови в ръцете си, — сетне да ги събори в канавката и да си тръгне бавно, сякаш нищо не се е случило, а само някое дете е паднало и се е ударило. Ха! Ха! Ха!

— Ха! Ха! — зарева мистър Клейпоул, като риташе с крака от възторг. — Боже господи, точно това ми трябва!

— Разбира се — отвърна Феджин, — ще ти бъдат определени някои чудесни места към Кемдън Таун, Бетл Бридж и други подобни квартали, където винаги пращат децата за едно, за друго, така че ще можеш да събаряш колкото деца си искаш и когато си искаш. Ха! Ха! Ха!

С тези думи Феджин мушна мистър Клейпоул в ребрата и двамата избухнаха в продължителен и висок смях.

— Добре, значи решено е! — каза Ной, когато дойде на себе си и Шарлота се завърна. — В колко часа утре сутринта?

— В десет добре ли ще е? — запита Феджин и прибави, когато мистър Клейпоул кимна утвърдително: — Какво име да кажа на моя добър приятел?

— Мистър Болтър — отвърна Ной, — който се бе подготвил за подобно произшествие. — Мистър Морис Болтър. Това е мисис Болтър.

— Ваш покорен слуга — каза Феджин, като се поклони на Шарлота с гротескна учтивост.

— Чуваш ли този джентълмен, Шарлота? — загърмя мистър Клейпоул.

— Да, миличък Ной! — отвърна мисис Болтър, като протегна ръка.

— Тя ме нарича Ной на галено — заяви мистър Морис Болтър, бивш Клейпоул, и се върна към Феджин: — Нали разбирате?

— О, да, разбирам отлично — отвърна Феджин, като този път по изключение каза истината. — Лека нощ! Лека нощ!

След дълго прощаване и безброй благопожелания мистър Феджин си излезе. Ной Клейпоул, привличайки вниманието на любезната си дама, захвана да я посвещава в подробностите на сключеното от него съглашение, като вършеше това с цялото високомерие и чувство за превъзходство, подходящи не само за един от представителите на силния пол, но и на джентълмен, който напълно оценява бъдещата си длъжност на детеобирач в Лондон и околностите му.

ГЛАВА XLIII

КАК ХИТРЕЦА СИ НАВЛЕЧЕ БЕЛЯ

— Значи ти си собственият си добър приятел, така ли? — запита мистър Клейпоул, иначе Болтър, когато, според постигнатото помежду им съглашение, той се премести във Феджиновото жилище. — Ей, богу, снощи ми мина това през ума!

— Всеки човек е собственият си най-добър приятел, миличък — отвърна Феджин с най-хитрата си усмивка. — По-добър не може никъде да се намери.

— Има и изключения — отвърна мистър Морис Болтър с вид на светски човек. — Има хора, които не са ничии врагове освен на самите себе си, знаеш.

— Не вярвай на това — каза Феджин, — когато човек е свой собствен враг, това значи, че е прекалено добър приятел на себе си, а не че се грижи повече за другите, отколкото за себе си. Ами! Ами! В природата няма такова нещо.

— А ако го има, то не трябва да съществува — отвърна мистър Болтър.

— То се разбира от само себе си. Някои фокусници казват, че три е магическото число, а други казват седем. Нито едното, нито другото, приятелю. Магическото число е едно.

— Ха! Ха! — възкликна мистър Болтър. — Да живее числото едно.

— В едно малко общество като нашето, миличък — каза Феджин, който почувствува, че е необходимо да поясни разсъждението си. — Ние имаме едно общо число едно. С други думи, ти не можеш да считаш себе си за числото едно, без да считаш и мен за същото, както и останалите млади хора.

— Брей, дявол! — възкликна мистър Болтър.

— Виждаш ли — продължи Феджин, давайки си вид, че не е забелязал това прекъсване, — ние сме така сплотени един с друг и имаме такава общност в интересите си, че това, което ти казвам,

наистина трябва да бъде така. Например — целта ти е да се грижиш за номер едно — с други думи, за себе си.

— Разбира се — отвърна мистър Болтър. — В това си напълно прав.

— Е добре, ти не би могъл да се грижиш за себе си, за номер едно, без да се грижиш и за мене, номер едно.

— Искаш да кажеш номер две — каза мистър Болтър, който беше щедро надарен със себелюбие.

— Нищо подобно! — възрази Феджин. — За тебе аз имам същото значение, каквото имаш и ти за себе си.

— Слушай — прекъсна го мистър Болтър, — ти си прекрасен човек и много ми се нравиш, обаче в края на краищата не сме толкова здраво свързани един с друг, колкото го изкарваш.

— Помисли си само — каза Феджин, като сви рамене и протегна ръце напред, — поразмисли само. Ти си направил нещо, което е твърде хубаво и за което се възхищавам от тебе, но което едновременно с това би увило около шията ти тази връзка, която много лесно се слага, но твърде трудно се сваля — с други думи, въжето!

Мистър Болтър попипа околоратната си кърпа, сякаш я чувствуваше необикновено стегната, и измърмори някакво потвърждение, което бе такова по тон, но не и по съдържание.

— Бесилката — продължи Феджин, — бесилката, миличък, е много грозен показалец, който посочва твърде остър и къс завой, пресякъл кариерата на мнозина смелчаци насред широкия друм. Да вървиш по лесния път и да се държиш настрана от нея е за тебе задача номер едно.

— Разбира се — съгласи се мистър Болтър. — Има ли нужда да ми го казваш?

— Правя го само за да илюстрирам по-добре мисълта си — каза евреинът, вдигайки вежди. — И за да можеш да вършиш това, ти разчиташ на мене. А за да ми върви занаятът, аз разчитам на тебе. Едното е твоят номер първи, а другото — моят номер първи. Колкото повече цениш твоя номер първи, толкова повече трябва да се грижиш за моя. Така че в края на краищата идваме до това, което ти казах най-напред — че задължението ни относно номер първи ни свързва здраво един с друг, и това наистина трябва да върви така, ако не искаме да се разпаднем като дружина.

— Вярно е — съгласи се мистър Болтър замислено. — Ех, ама какъв дърт хитрец си ми ти!

Мистър Феджин видя с удоволствие, че тази похвала на способностите му не беше само едно ласкателство, но че той действително бе убедил новия си последовател в своето голямо хитроумие. А да го стори още в самото начало на връзката им, за него беше твърде важно. За да засили това желано и необходимо впечатление, той запозна твърде подробно Ной с обсега и размера на операциите си, като смесваше истината с измислицата по такъв начин, че да постигне най-добре целта си. Всичко това направи тъй изкусно, че уважението на мистър Болтър явно се увеличи и едновременно с това се подсили с доста голяма доза благотворен страх, който бе така необходим.

— И тъкмо това взаимно доверие, което трябва да храним един към друг, ме утешава при тежките загуби — каза Феджин. — Моят най-добър помощник ми бе отнет вчера сутринта.

— Да не би да искаш да кажеш, че е умрял? — извика мистър Болтър.

— Не, не — отвърна Феджин, — работата не е толкова лоша. Не е чак толкова лоша.

— Ха, да не би да...

— Пипнаха го — прекъсна го Феджин. — Да, пипнаха го.

— За нещо особено ли? — попита мистър Болтър.

— Не — отвърна Феджин. — Нищо особено. Обвиняват го в опит да обере един джоб и освен това у него намерили една сребърна енфиена кутийка — неговата собствена, миличък, неговата собствена, тъй като самият той има обичай да смърка енфие и твърде много го обича. Държаха го под арест до днес, понеже смятаха, че знаят кой е собственикът. Ах! Той струва колкото петдесет кутийки и аз бих дал цената на петдесет такива, стига само да си го върна обратно. Ти би трябвало да се запознаеш с Хитреца, миличък, би трябвало да се запознаеш с Хитреца.

— Но аз се надявам, че ще се запозная, не мислите ли? — запитва мистър Болтър.

— Съмнявам се — отвърна Феджин с въздишка. — Ако не открият нови улики, ще го затворят за малко и той ще се върне при нас след около шест седмици, но ако открият, работата много ще се

проточи. Те го знаят какъв е способен момък и сигурно ще го осъдят на доживотен затвор. Да, ще го осъдят на доживотен затвор.

Тук разговорът им бе прекъснат от мастър Бейтс, който влезе с ръце в джобовете на брича си и с лице, изкривено от полуколична печал.

— Спукана е работата, Феджин — заяви Чарли, когато го представиха на новия им познайник.

— Какво искаш да кажеш с това?

— Намерили са господина, на когото принадлежи кутийката. Двама или трима други ще дойдат да го идентифицират. Значи Хитреца трябва да се приготви за дълго пътешествие — отвърна мастър Бейтс. — Необходимо е да имам пълен траурен костюм, Феджин, и траурна лента на шапката, когато отида да го посетя, преди да се е отправил на път. Като си помисля само, че Джек Докинс — Джек тарикатът, Хитреца, отива на доживотен заради някаква си обикновена енфиена кутийка за две пари и половина! Никога не съм си представял, че това ще му се случи за нещо по-малко от златен часовник с верижка и печати. Да му се не види, защо не е ограбил някой богат стар джентълмен, та и той да отиде там като джентълмен, а не като някой прост джебчия, без почести и слава!

Като изрази по този начин своето съчувствие към нещастния си приятел, мастър Бейтс седна на най-близкия стол, обладан от мъка и отчаяние.

— Какви ми ги брътвиш, че нямал почести и слава! — възкликна Феджин, хвърляйки гневен поглед на възпитаника си. — Не е ли бил винаги най-силният от всички ви! Има ли някой от вас, който да се сравни с него! Кажи де?

— Нито един — отвърна мастър Бейтс с пресекнал от мъка глас, — нито един.

— Тогава какви са тези приказки? — отвърна ядосано Феджин. — Защо плешиш такива нелепости?

— Защото всичко това няма да е вписано в протокола — каза Чарли, предизвикан от изпълнените със съжаление думи на почтения си приятел, — защото няма да го има черно на бяло в документите, защото никой няма да узнае и половината на това, което той представлява. Какво ли място ще заеме в справочника на Нюгейтския

затвор? Може дори и да не го сложат там! Божичко, божичко, какъв удар е това!

— Ха! Ха! — разкикоти се Феджин, като протегна напред дясната си ръка, обърна се към мистър Болтър и така се затресе, сякаш го беше обхванала парализа. — Виж колко се гордеят с професията си, миличък. Не е ли прекрасно това?

Мистър Болтър кимна утвърдително. След като в продължение на няколко минути наблюдаваше тъгата на Чарли Бейтс с видимо удоволствие, Феджин пристъпи към този млад джентълмен и го потупа по рамото.

— Не се тревожи, Чарли — утеша го той, — то непременно ще излезе наяве, непременно. Всички там знаят какъв ловък момък е той. Хитреца сам ще го покаже и няма да засрами старите си приятели и учители. Пък и помисли си колко е млад още! Какво отличие е това, Чарли, да бъдеш затворен до живот още на тази ранна възраст!

— Право, голяма чест е! — каза Чарли, малко поутешен.

— Той ще има всичко, от което се нуждае — продължи евреинът. — Ще лежи в Стоун Джъг като джентълмен, Чарли! Като джентълмен! Всеки ден ще има бира и пари в джоба, да си ги подрънква, ако няма да може да ги харчи.

— Ей, така ли? — провикна се Чарли Бейтс.

— Разбира се — отвърна Феджин, — и ще наемем адвокат, Чарли. Някой, който добре умее да си върти езика — да поеме защитата му. Пък и той сам ще вземе думата да се защити, ако пожелае. И ние всички ще четем във вестниците: „Хитреца силен смях цялата съдебна зала се проваля“ — е, Чарли, какво ще речеш?

— Ха! Ха! — разсмя се мастър Бейтс. — Ех, че смешка би било това, нали, Феджин?

— Би било! — провикна се Феджин. — Ще бъде — положително ще бъде!

— То се знае, че ще бъде — повтори и Чарли, потривайки ръце.

— Просто си го представям цял-целеничък — извика евреинът и сведе очи към възпитаника си.

— Също и аз — провикна се и Чарли Бейтс. — Ха! Ха! Ха! Също и аз. Виждам всичко съвсем ясно, бога ми, Феджин. Смешка и половина! Същинска смешка! Съдиите се мъчат да изглеждат важни, а Джек Докинс се обръща към тях така интимно и спокойно, сякаш е

собственият син на председателя на съда, изправил се да държи на здравица. Ха! Ха! Ха!

Наистина мистър Феджин така добре бе успял да поправи необичайно тъжното настроение на младия си приятел, че последният, който отначало бе склонен да счита затворения Хитрец за жертва, сега взе да гледа на него като на главно действащо лице в някаква необикновено забавна и смешна сцена и започна да изпитва нетърпение по-скоро да дойде часът, когато старият му приятел ще получи такава прекрасна възможност да покаже дарбите си.

— Трябва по някакъв начин да разузнаем как се чувства той днес — каза Феджин. — Я чакай да помисля.

— Дали да отида? — запита Чарли.

— За нищо на света — отвърна Феджин. — Луд ли си, миличък, съвсем ли си полудял, та самичък да отидеш там, където... Не, Чарли, не. Засега ни стига да изгубим един.

— Ха, да не би пък да възнамеряваш ти да отидеш? — подигра го Чарли.

— Подобно нещо не би било много подходящо — отвърна Феджин, като поклати глава.

— Тогава защо да не изпратиш тази нова птица? — попита мастър Бейтс и сложи ръка върху рамото на Ной. — Никой не го познава.

— Защо не, ако няма нищо против — забеляза Феджин.

— Да има против ли! — намеси се Чарли. — Какво ли пък той би имал против?

— Абсолютно нищо, миличък — каза Феджин, обръщайки се към мистър Болтър, — абсолютно нищо.

— Ами, ами, нищо подобно — забеляза Ной, измъквайки се с гръб към вратата и клатейки глава с известна тъжна тържественост. — Не, не — нищо подобно. Това съвсем не попада в моите задължения, съвсем не.

— Какви са неговите задължения, Феджин? — запита мастър Бейтс, като изгледа мършавата снага на Ной с много голямо презрение. — Да бяга, когато има някаква опасност, и да излапва всичко, когато работата върви наред, това ли е неговият бранш?

— Все едно — възрази мистър Болтър. — Я не си позволявай дързости с по-високостоящите от тебе, малчуган такъв, защото иначе

добре ще си изпатиш.

Мастър Бейтс се разсмя така буйно на тази внушителна закана, че трябваше да мине известно време, преди Феджин да се намеси и обясни на мистър Болтър, че няма да си навлече никаква опасност, ако отиде в участъка. Доколкото в столицата още не е изпратено никакво сведение относно малката работа, която е свършил, нито пък е получено описание на външността му, твърде вероятно е, че дори не подозират, каза Феджин, че е дошъл да се укрие в Лондон. А ако е добре дегизиран, участъкът ще е за него най-безопасното място от всички, последното, където ще предположат, че е дошъл по своя собствена воля.

Убеден отчасти от тези доводи, но в значително по-голяма степен изплашен от Феджин, мистър Болтър най-после се съгласи твърде нелюбезно да предприеме експедицията. По нареждане на Феджин той веднага замени собствените си дрехи с каруцарска блуза, бархетни бричове и кожени гетри, всичко, което, евреинът имаше подръка. Също така снабдиха го и с филцова шапка, добре украсена с билети, които се дават за минаване през градските порти, както и с каруцарски камшик. Така екипиран, той трябваше да влезе в съдебната зала, както би направил някой провинциалист, дошъл за пазара и отишъл там от любопитство. И понеже той беше тромав, неугледен и несръчен колкото желаете, мистър Феджин беше уверен, че ще си изиграе прекрасно ролята. Като свършиха с тези приготовления, те му обясниха по какви знаци и белези да разпознае Хитреца, а подир това мастър Бейтс го заведе през разни тъмни и заплетени улички на твърде близко разстояние от съда. Той му даде точни указания относно местонахождението на това учреждение, като ги придружи с подробни наставления как да мине право през алеята, като влезе в двора, да се отправи към вратата вдясно, а при влизане да си свали шапката. Сетне го подкани да продължи бързо самичък и му обеща да го чака на връщане на същото място, където се разделиха.

Ной Клейпоул или Морис Болтър, ако е по-угодно на читателя, следваше дословно указанията, които бе получил, които — мастър Бейтс бе отлично запознат с местността — бяха толкова точни, че той успя да достигне съда, без да зададе нито един въпрос и без да срещне каквато и да било пречка. Той се намери умесен в навалищата, състояща се главно от жени, събрани накуп в една нечиста, задушна

стая, на чийто горен край се намираше издигнат подиум, ограден с дървена решетка, с ложа за подсъдимите вляво до стената, отделение за свидетелите в средата и писалище за съдиите вдясно. Последното събуждащо страх място бе прикрито посредством преградка, скриваща съда от взора на простосмъртните, като ги оставяше да си представят (ако могат) пълното величие на правосъдието.

В определеното за подсъдимите място се виждаха само две жени, които кимаха на изпълнените с възхищение техни близки, докато секретарят четеше някакви наставления на двамина полицаи и един човек в цивилни дрехи, надвесени над масата. Един тъмничар се облягаше на дървената решетка и почукваше разсеяно носа си с голям ключ. Той прекъсваше тези си движения само когато трябваше да потисне неуместната си склонност да разговаря със зяпачите наоколо, като им подвикваше да пазят тишина, или пък, когато се налагаше да се обърне строго към някоя от жените с думите: „Изведете това бебе вън“ — когато тържествеността на правораздаването биваше накърнявана от някакви слаби викове, полузадушени от майчиния шал и издавани от някое хилаво пеленаче. Залата миришеше на спарен и нездравословен въздух, стените бяха изцапани, а таванът потъмнял. Над камината се виждаше един стар, опушен бюст, а над определеното за затворниците място бе окачен пращен часовник — едничкото нещо в залата, което, изглежда, вършеше работата си, както е редно, тъй като покварата и бедността или близкото общуване с тях бе оставило следа по всички одушевени предмети, което беше едва ли по-малко неприятно от нечистотията, покриваща неодушевените такива.

Ной се огледа нетърпеливо за Хитреца, но макар и да се виждаха няколко жени, които прекрасно можеха да се вземат за сестра или майка на тази бележита личност, както и повече от един мъж, който твърде много би приличал на баща му, никой от присъстващите не отговаряше на даденото му описание. Той зачака с голямо безпокойство и неувереност, докато отпратиха жените към съда и ги отведоха навън, а сетне си отдъхна при появяването на нов подсъдим, който, както той веднага почувствува, непременно трябва да беше не друг, а самият обект на посещението му.

Действително подсъдимият беше мистър Докинс. Той затътра нозе в залата с лявата си ръка в джоба и с шапка в дясната, а ръкавите на големия за ръста му жакет бяха намотани нагоре, както обикновено.

Той крачеше пред тъмничаря със свойствения си неописуем тътрещ се вървеж и като зае мястото си в ложата за подсъдимите, поиска да узнае с гръмък глас защо са го поставили в подобно унизително положение.

— Я си дръж езика — сопна му се тъмничарят.

— Аз съм англичанин, нали? — отвърна му Хитреца. — Къде са привилегиите ми?

— Скоричко ще си получиш привилегиите — отговори му тъмничарят, — и хубавичко ще бъдат посолени.

— А ако не ги получа, ще видим какво ще каже на тези човки министърът на вътрешните работи — отвърна мистър Докинс. — Е, и каква е работата? Ще помоля господа съдиите да свършат по-скоричко с тези дреболии и да не ме карат да чакам, докато четат вестник, тъй като имам среща с един джентълмен в Сити, и понеже съм човек, който държи на думата си, и съм много точен в служебните си задължения, той ще си отиде, ако не бъде там в определеното време, и да видим тогава дали няма да заведе против тях иск за вреди и загуби поради това, че ме бавят!

Тук Хитреца, давайки си вид, че е крайно заинтересуван от процеса, помоли тъмничаря да му съобщи имената на „онези двамина, седнали на съдийското кресло“. Това така развесели публиката, че всички се разсмяха почти така свободно, както би сторил това мастър Бейтс, ако бе чул молбата.

— Тихо там! — извика тъмничарят.

— За какво се отнася работата? — запита един от съдиите.

— Дело за кражба, ваше благородие.

— Момчето явявало ли се е тук друг път?

— Би трябвало да се е явявало, и то много пъти — отвърна тъмничарят. — Явявало се е всякъде другаде. Аз много добре го познавам, ваше благородие.

— Аха! Значи ме знаеш, така ли? — провикна се Хитреца, вземайки си бележка. — Много добре. Така или иначе, това е опит да се очерни доброто ми име.

Последва нов смях и ново подканване към тишина.

— Е, и къде са свидетелите? — запита секретарят.

— Да, точно това — прибави Хитреца. — Къде са те? Бих желал да ги видя.

Това негово желание бе веднага изпълнено, тъй като напред пристъпи един полицаи, който бил видял подсъдимият да бърка в джоба на един непознат джентълмен сред тълпата на улицата, да изважда оттам носна кърпичка и понеже била вехта, отново да я мушва в джоба, след като си послужил с нея. Поради тази причина той заловил Хитреца веднага след като успял да се приближи до него. При претърсването намерил у него сребърна енфиена кутийка с името на притежателя ѝ, гравирано на капака. Този джентълмен бил открит с помощта на полицейския справочник и тъй като в момента присъстваше в съдебната зала, той се закле, че енфиената кутийка е негова собственост и че я е изгубил предишния ден в момента, когато се отдръпнал от навалищата, за която преди малко споменали. Също така той забелязал в тълпата млад джентълмен усърдно да си пробива път и този млад джентълмен бил подсъдимият.

— Имаш ли да запиташ нещо свидетеля, момко? — каза съдията.

— Няма да се унижа дотолкова, че да благоволя да водя разговор с него — отвърна Хитреца.

— Имаш ли да кажеш нещо каквото и да било то?

— Чуваш ли, че съдията те пита дали имаш да казваш нещо? — запита тъмничарят, като смушка с лакът мълчаливия Хитрец.

— Моля да ме извините — каза Хитреца и вдигна разсеян поглед. — Към мен ли се обърна, мой човек?

— Никога не съм виждал такъв дързък хлапак, ваше благородие — забеляза чиновникът ухилен. — Изобщо имаш ли намерение да кажеш нещо, младежо?

— Не — отвърна Хитреца. — Нямам намерение нищо да казвам, тъй като не тук е мястото, където се раздава правосъдие. Освен това моят адвокат тази сутрин е на закуска с подпредседателя на Камарата на общините. Ще имам обаче какво да кажа другаде, същото ще стори и той, а ще го сторят и цял кръг отбрани мои приятели, така че тези човки ще пожелаят никога да не са се били раждали, или ще съжаляват, че тази сутрин лакеите им не са ги обесили на собствените им закачалки, преди да дойдат тук да ме съдят.

— Достатъчно! Готов е вече да бъде предаден на наказателния съд — прекъсна го секретарят. — Изведете го.

— Тръгвай — каза тъмничарят.

— Идвам, идвам — отвърна Хитреца, като чистеше с длан шапката си. — Ах — обърна се той към съдиите, — няма да ви помогне вашият изплашен вид, няма да покажа към вас никаква милост, абсолютно никаква. Добре ще ми платите за това, приятелчета. Хич не бих желал да съм на ваше място! Сега вече не бих излязъл на свобода дори и ако на колене ме помолите за това. Хей, отведете ме в затвора! Махнете ме оттук!

С тези заключителни думи Хитреца се остави да бъде отведен за яката, като заплашваше, докато вървеше към изхода, че ще отнесе работата до парламента, след което се ухили, изпълнен с веселост и самодоволство в самото лице на секретаря.

След като видя, че го затвориша самичък в малка килия, Ной се върна колкото можеше по-скоро на мястото, където бе оставил мастър Бейтс. Той го почака известно време, подир което се появи и споменатият млад джентълмен, който благоразумно стоеше настрани, докато не се увери от едно удобно скривалище, че новият му приятел не е следван от някаква нахална личност.

Двамината се върнаха бързешком, за да занесат на Феджин радостната вест, че Хитреца е отдал нужната дан на възпитанието си и си е извоювал блестяща репутация.

ГЛАВА XLIV

НАНСИ НЕ УСПЯВА ДА ИЗПЪЛНИ ОБЕЩАНИЕТО СИ КЪМ РОЗА МЕЙЛИ

Колкото и да бе хитра и макар да умееше да се преструва, Нанси не можеше напълно да скрие въздействието, което ѝ оказа съзнанието за предприетата от нея постъпка. Тя си спомняше, че както лукавият евреин, така и бруталният Сайкс са ѝ доверявали планове, скрити от всички останали, и винаги са били напълно уверени, че могат най-спокойно да разчитат на верността ѝ. Колкото и пъклени да бяха тези планове, колкото и дръзки да бяха съставителите им, и колкото горчиви да бяха чувствата ѝ към Феджин, който я бе отвел стъпка по стъпка все по-дълбоко в бездната на престъпността и мизерията, откъдето нямаше никакво избавление, все пак съществуваха моменти, когато тя се смекчаваше дори и спрямо него и се боеше да не би стореното от нея да го приближи към железния юмрук, от който той така дълго бе успял да отбегне, и да не би да погине благодарение на нея, макар и напълно да заслужаваше такава участ.

Но това бяха само слаби колебания на духа, който не е в състояние изцяло да се откъсне от старите си другари, макар и да е способен да се съсредоточи в една само цел и да е твърде решен да не се разколебава от никакви съображения. Опасенията ѝ за Сайкс биха могли да послужат за по-сериозни мотиви за отстъпление, докато все още имаше време за това, но тя се бе условила, че тайната ѝ ще бъде свято запазена, не бе оставила никаква улика, чрез която биха могли да го открият, а също така заради него бе отказала да се откъсне от престъпността и мизерията, които я окръжаваха — и какво повече би могла да стори! Тя бе твърдо решена.

Макар и душевната ѝ борба да свършваше до това заключение, тя ѝ се налагаше отново и отново и оставяше върху ѝ своя отпечатък. Нанси побледня и отслабна дори в продължение на няколко само дни. В някои моменти тя не обръщаше никакво внимание на онова, което

ставаше наоколо ѝ, нито пък вземаше участие в разговорите, в които някога гласът ѝ бе звучал най-високо. Друг път се смееше, без да ѝ е весело, и се държеше шумно, без да има причина или основание. Понякога — често само миг след това — тя седеше мълчалива и унила, отпуснала глава върху ръцете си, като самото ѝ усилие да дойде на себе си говореше по-красноречиво и от тези признаци, че бе неспокойна и че мислите ѝ са заети с неща твърде различни и далечни от тези, за които разискваха приятелите ѝ.

Беше вечер и часовникът на най-близката черква отброи часа. Сайкс и евреинът, които разговаряха, спряха за миг да се ослушат. Девойката вдигна глава от ниското столче, на което се бе свила, и също се ослуша. Единадесет.

— Остава един час до полунощ — каза Сайкс, като вдигна транспаранта да погледне навън, и се върна на мястото си. — Времето е тъмно и мрачно. Хубава нощ за работа.

— Ах! — въздъхна Феджин. — Колко е жалко, Бил, миличък, че не сме подготвили нищо за свършване.

— Този път по изключение си прав — отвърна Сайкс грубо. — Жалко наистина, тъй като и аз съм в настроение да поработя.

Феджин въздъхна и поклати отчаяно глава.

— Трябва да наваксаме изгубеното време, когато наредим работите, както подобава. Това е, което зная — заяви Сайкс.

— Точно тъй трябва да се приказва, миличък — отвърна Феджин, като се осмели да го потупа по рамото. — Радвам се да чуя това от теб.

— Аха, радваш се, така ли! — провикна се Сайкс. — Тъй да бъде.

— Ха-ха-ха! — разсмя се Феджин, сякаш дори тази отстъпка го бе успокоила. — Тази вечер приличаш на себе си, Бил! Напълно приличаш на себе си.

— Аз пък никак не се чувствавам на себе си, когато сложиш костеливата си ръка на рамото ми, така че махни я оттам — каза Сайкс, като отхвърли настрани Феджиновата ръка.

— Тя те кара да трепереш, Бил, кара те да си представяш, че те пипват, нали? — каза евреинът, взел решение да не се обижда.

— Кара ме да си представям, че ме е пипнал дяволът — отвърна му Сайкс. — Положително не съществува друг човек с лице като

твоего, освен навярно баща ти, и предполагам, че сега той пърли посивялата си червена брада. Пък може и да произхождаш направо от дявола, без изобщо да има някакъв баща помежду ви, на което никак не бих се учудил.

Феджин не отвърна нищо на този комплимент. Той само дръпна Сайкс за ръкава и посочи с пръст към Нанси, която се бе възползувала от разговора им, за да си сложи шапката, и сега се готвеше да излезе от стаята.

— Хей! — провикна се Сайкс. — Нанси, къде отива девойката по това време на нощта?

— Не далече.

— Що за отговор е това? — отвърна Сайкс. — Къде отиваш?

— Казах ти, не далече.

— А аз казвам, къде? — отвърна Сайкс. — Чуваш ли ме?

— Не зная къде — отвърна девойката.

— Тогава аз зная — каза Сайкс, по-скоро от упоритост, отколкото защото имаше нещо против нейното отиване където и да е. — Няма да ходиш никъде. Сядай си на мястото.

— Не съм добре. Казах ти го и по-рано — възрази девойката. — Нуждая се от малко чист въздух.

— Покажи си главата през прозореца — посъветва я Сайкс.

— Няма да е достатъчно — каза девойката. — Имам нужда от въздуха, който е на улицата.

— Тогава няма да го имаш — тросна се Сайкс. С тези думи той стана, заключи вратата, прибра ключа и като дръпна шапката ѝ, захвърли я върху един стар скрин. — Ха така — каза разбойникът. — А сега си стой тихичко на мястото.

— Не съм в състояние да се спра заради някаква си шапка — заяви девойката, силно пребледняла. — Какво искаш да кажеш с това, Бил? Съзнаваш ли какво правиш?

— Дали съзнавам какво ... Ех! — възкликна Сайкс, като се обърна към Феджин. — Знаеш, че не е с ума си, иначе не би посмяла да ми говори по този начин.

— Ще ме принудиш да направя нещо отчаяно — измърмори девойката, като сложи двете ръце на гърдите си, сякаш, за да потисне някакво силно избухване. — Пусни ме да изляза, хайде... веднага... още тази минута.

— Не! — възпротиви се Сайкс.

— Кажи му да ме остави да изляза, Феджин. По-добре ще е да го направи, да, за него ще е по-добре. Чуваш ли ме? — извика Нанси, тропайки с крак по земята.

— Да те чуя ли? — повтори Сайкс, като се извърна от стола си и я погледна. — И ако продължавам да те слушам още половин минута, кучето така ще те хване за гърлото, че добре ще заглуши този креслив твой глас. Какво става с тебе, кавгаджийко такава. Какво има?

— Пусни ме — каза девойката настойчиво. Сетне тя седна на пода пред вратата и каза: — Бил, пусни ме да изляза. Ти не знаеш какво правиш. Не знаеш, наистина. Само за един час ... пусни ме пусни ме!

— Нарезете тялото ми парче по парче — извика Сайкс, като я дръпна грубо за ръката, — ако тази девойка не е просто полудяла. Ставай!

— Няма да стана, преди да ме пуснеш ... не преди да ме пуснеш никога... никога! — разписка се девойката. Сайкс я наблюдаваше в продължение на една минута, чакайки сгоден случай, и като я сграбчи внезапно за ръцете, повлече я към малката съседна стаичка. Тя се бореше и се дърпаше, но той седна на една скамейка и като я блъсна в един стол, задържа я там насила. Тя ту се противеше, ту го молеше, докато часът удари дванадесет, след което, изморена и изтощена, девойката престана да настоява на своето. Като я предупреди да не прави никакви по-нататъшни опити да излиза и подкрепи думите си с множество проклетия, Сайкс я остави да дойде на себе си и отиде при Феджин.

— Тю бре! — възкликна разбойникът, бършейки потта от лицето си. — Каква чудновата девойка!

— Имаш право да казваш това, Бил — отвърна му Феджин замислено. — Имаш право.

— Защо мислиш ѝ беше хрумнало да излиза тази вечер, а? — запита Сайкс. — Казвай. Ти би трябвало да я познаваш по-добре от мене. Какво означава всичко това?

— Упоритост, предполагам, че е женска упоритост, миличък.

— Хм, да, и аз мисля същото — изръмжа Сайкс. — Мислех си, че съм я дресирал, но изглежда, че е все такава, каквато си е била винаги.

— Станала е по-лоша — забеляза замислено Феджин. — Никога не съм я виждал такава за подобна дреболия.

— Нито пък аз — каза Сайкс. — Струва ми се, че в кръвта ѝ все още има нещо от онази треска.

— Твърде вероятно.

— Ще ѝ пусна малко кръв, без да безпокоя доктора, ако отново я прихване — заяви Сайкс.

Феджин кимна изразително, като одобряваше този лечителен способ.

— Тя се въртеше край мене цял ден и цяла нощ, когато бях принуден да лежа по гръб. А ти, какъвто си ми коравосърдечен вълк, стоя настрана — каза Сайкс. — Пък нямахме и пари тогава и смятам, че всичко това много я притесни и изнерви. И като седи тук затворена от толкова време, станала е още по-неспокойна, нали?

— Така е, миличък — отвърна шепнешком евреинът. — Тихо!

Докато той изговаряше тези думи, девойката се появи и зае предишното си място. Очите ѝ бяха подути и зачервени и тя се полюляваше напред-назад. Сетне тръсна глава и след малко избухна в смях.

— Ето пък че сега друго я е прихванало! — възкликна Сайкс, хвърляйки крайно учуден поглед на събеседника си.

Феджин му направи знак да не ѝ обръща повече внимание точно тогава и след няколко минути девойката взе да се държи както обикновено. Като пошепна на Сайкс, че няма опасност тя отново да избухне, Феджин си взе шапката и им пожела лека нощ. Той се поспря, когато стигна вратата на стаята, и като се огледа наоколо, помоли да му светнат, докато слиза по тъмната стълба.

— Занеси му светлина — каза Сайкс, който пълнеше лулата си. — Ще бъде жалко, ако сам си счупи врата и разочарова зрителите. Дай му свещ.

Нанси последва стареца по стълбата със свещ в ръка. Когато стигнаха коридора, той сложи пръст на устните си и като дръпна поблизо девойката, каза ѝ шепнешком:

— Какво има, Нанси, миличка?

— За какво говориш? — отвърна девойката със същия тон.

— Искам да зная причината на всичко това. Ако той — тук евреинът посочи нагоре с костеливия си показалец — е толкова жесток

към тебе (той е звяр, Нанси, същински звяр), защо ти не.

— Е? — каза девойката, когато Феджин замълча с уста, почти докосваща ухото ѝ, и с очи, отправени в нейните.

— Сега това не е важно. Пак ще си поприказваме по тази работа. В мое, лице ти имаш истински приятел, Нанси, верен приятел. Аз имам подръка средства, надеждни и безопасни. И ако искаш да отмъстиш на тези, които се държат с тебе като с куче... като с куче! А даже по-зле, отколкото с кучето си, тъй като понякога той го гали — тогава се обърни към мене. Казвам ти, обърни се към мене. Познаваш този негодяй отскоро, а мене ме знаеш от години, Нанси.

— Познавам те много добре — отвърна девойката, без да изразява никакви чувства. — Лека нощ.

Девойката се отдръпна, когато Феджин понечи да сложи ръката си върху нейната, но отново му пожела лека нощ със спокоен глас и като отвърна на прощалния му поглед с многозначително кимване, тя затвори вратата.

Феджин се отправи към дома си, вдаден в мислите, които се рояха в мозъка му. У него се бе породило подозрение — не от това, което току-що се бе случило, макар и то да бе затвърдило впечатлението му, — бавно и постепенно, че у Нанси, изморена от бруталността на разбойника, се бе зародила привързаност към някой нов приятел. Промяната в държането ѝ, постоянните ѝ излизания сама от къщи, безразличието ѝ към работите на бандата, които едно време вземаше тъй присърце, и прибавено към всичко това отчаяното ѝ нетърпение да излезе тази вечер в точно определен час, всичко подкрепяше предположението му и го правеше поне за него, почти сигурно. Обектът на тези нови нейни предпочитания не беше измежду сподвижниците му. Той би представлявал ценна придобивка при наличността на такава помощничка като Нанси и той трябва (така си разсъждаваше Феджин) да бъде спечелен незабавно.

Необходимо беше да се постигне друга, по-тъмна цел. Сайкс знаеше прекалено много неща и грубите му издевателства дразнеха немалко Феджин. Девойката трябва добре да знае, че ако го отблъсне, никога няма да бъде защитена от яростта му, която ще се излее върху обекта на сегашните ѝ чувства, а това може да се изрази в нараняване и дори в убийство.

С известно настояване от моя страна, мислеше си Феджин, не е невероятно тя да се съгласи да го отрови. Жените правят подобни неща, а даже и по-лоши, за да постигнат такава цел. По този начин опасният злодей, човекът, когото мразя, ще бъде премахнат, на негово място ще бъде спечелен друг, а влиянието ми върху девойката, подкрепяно от обстоятелството, че престъплението ѝ ми е известно, ще бъде безгранично.

Тези съображения занимаваха ума на Феджин през краткото време, когато стоеше в стаята на разбойника. Пак те бяха в мисълта му, когато се бе възползувал от отдалия му се след това случай да изпита девойката с недоизречените загатвания, които ѝ подхвърли на търгване. Тя не изрази никакво учудване, не се престори, че смисълът им ѝ е непонятен. Девойката го бе разбрала ясно. Погледът ѝ на раздяла показва тъкмо това.

Но възможно е тя да не се съгласи със заговора за отнемане живота на Сайкс, а това беше една от главните цели, които трябваше да се постигнат. Как бих могъл, мислеше си Феджин, да засиля влиянието си над нея? Каква нова власт бих могъл да придобия?

Глави като неговата умеят да изнамират начини. Ако, без да изтръгне от нея някакво признание, той се залови да я следи и открие обекта на променените ѝ чувства, а после я заплаши, че ще разкрие цялата история на Сайкс (от когото тя немалко се боеше) в случай че не склони да вземе участие в изпълнение на намерението му, няма ли да спечели съучастничеството ѝ?

— Ще мога — каза си Феджин почти гласно. — Тогава тя не ще посмее да ми откаже. — За нищо на света, за нищо на света! Всичко съм обмислил. Средствата са подръка и остава да бъдат приведени в действие. Ще успея да те пипна!

Той хвърли назад заплашителен поглед и направи с ръка заканадно движение към мястото, където бе оставил дръзкия злодей. Сетне продължи пътя си, пхнал костеливите си ръце в гънките на парцаливата си дреха, която яростно мачкаше, сякаш с движенията на пръстите си премазваше някакъв омразен неприятел.

ГЛАВА XLV

ФЕДЖИН ИЗПРАЩА НОЙ КЛЕЙПОУЛ НА ТАЙНА МИСИЯ

На следното утро старецът стана рано и зачака нетърпеливо появяването на новия си съдружник, който, след като се забави, както му се стори, безкрайно дълго, най-сетне му се представи и жадно нападна закуската.

— Болтър — — каза Феджин, като притегли стол и седна срещу Морис Болтър.

— Добре де, ето ме — отвърна Ной. — Какво има? Не ме занимавай с нищо, преди да съм свършил яденето. Това е лошото тук у вас — никога нямате време спокойно да се нахраните.

— Би могъл да говориш, докато ядеш, нали? — каза Феджин, проклинайки лакомията на скъпия си млад приятел от дъното на душата си.

— О, да, мога да говоря. Когато разговарям, мога по-добре да върша работата си — каза Болтър, като отрязваше огромна филия хляб. — Къде е Шарлота?

— Излезе — каза Феджин. — Пратих я навън с другата млада жена, понеже исках да сме сами.

— Аха! — възкликна Ной. — Бих желал най-напред да й бе заповядал да приготви малко препечен хляб с масло. Хайде. Приказвай. Няма да ме прекъснеш.

Както изглеждаше, евреинът нямаше защо да се безпокои, че нещо би могло да се прекъсне, тъй като очевидно Ной бе седнал с намерение да свърши хубава работа.

— Вчера ти работи както трябваше, миличък — захвана Феджин. — Чудесно! Шест шилинга и девет и половина пенса още от първия ден! С детеобирачеството ще натрупаш цяло богатство.

— Не забравяй да прибавиш три съда за бира и една кана за мляко — каза мистър Болтър.

— Не, не, миличък. Съдовете за бира са истинска проява на гениалност, а каната за мляко е просто шедевър.

— Смятам, че постижението е твърде добро за един начинаещ — забеляза с доволство мистър Болтър. — Бирените съдове взех от летвите на една ограда, а каната за мляко се мъдреше самичка пред една кръчма. Помислих си, че може да ръждяса от дъжда или да хване настинка, знаеш! Ха-ха-ха!

Феджин се престори, че се смее от сърце. След като се насмя, мистър Болтър погълна няколко големи хапки, с които завърши първото си парче хляб с масло, и посегна към второ.

— Виж какво, Болтър — каза Феджин, навеждайки се над масата, — искам от тебе да свършиш една работа, миличък, която се нуждае от много внимание и предпазливост.

— Слушай — възрази Болтър, — да не си взел да ме вкарваш в беля или да ме пращаш по участъци. Това никак не ми е по угодата, никак. Казвам ти го.

— Този път няма никаква опасност, абсолютно никаква — каза евреинът. — Трябва само да следим една жена.

— Възрастна ли? — запита мистър Болтър.

— Млада — отвърна Феджин.

— Зная, че мога да свърша добре подобно нещо — заяви Болтър. — Когато ходех на училище, редовно се занимавах с шпиониране. Какво трябва да правя? Да не би ...

— Няма нищо да правиш, само ще ми долагаш къде ходи, с кого се среща и ако е възможно, какво приказва; да запомниш улицата, ако е улица, или къщата, ако е къща, и да ми носиш всички сведения, които можеш.

— И какво ще ми дадеш? — запита Ной и сложи чашата на масата, с поглед, жадно впит в лицето на работодателя си.

— Ако я свършиш добре, ще ти дам една лира, миличък. Една лира — повтори Феджин, който желаше да го заинтересува с разследването колкото може повече. — И никога досега не съм давал толкова за работа, от която няма да се спечели нещо ценно.

— Коя е тя? — запита Ной.

— Наш човек.

— Ох, боже! — възкликна Ной, бърчейки нос. — Нещо се съмняваш в нея, а?

— Намерила си е нови приятели, миличък, и аз трябва да зная кои са — отвърна Феджин.

— Разбирам — каза Ной. — Просто, защото искаш да имаш удоволствието да знаеш дали са почтени хора, а? Ха-ха-ха! Точно аз съм човек за тази работа.

— Знаех си, че ще бъдеш — извика Феджин, въодушевен от успеха на предложението си.

— Разбира се, разбира се — отвърна Ной. — Къде е тя? Къде трябва да я чакам? Къде трябва да отида?

— Всичко ще ти кажа, миличък. Ще ти я покажа, когато му дойде времето — каза Феджин. — Ти само бъди готов и остави другото на мене.

Тази нощ и следващата, и по следващата шпионинът прекара с ботушите и каруцарското си облекло, готов да тръгне при една дума от страна на Феджин. Изминаха шест нощи — шест дълги, досадни нощи — и през всяка една от тях Феджин се връщаше в къщи с разочаровано лице и накратко загатваше, че още не е дошло времето. На седмата той се върна по-рано, изпълнен с възторг, който не можеше да скрие. Беше неделя.

— Тя ще излезе тази вечер — съобщи Феджин — и точно по онази работа, уверен съм, тъй като през целия ден е била сама, и човекът, от когото се бои, няма да се върне, преди да пукне зората. Ела с мене, бързо!

Ной скочи, без да продума нищо, тъй като евреинът бе толкова възбуден, че състоянието му зарази и него. Те напуснаха крадешком къщата и като забързаха през цял лабиринт от улички, пристигнаха най-сетне пред една кръчма, в която Ной разпозна кръчмата, където бе преспал през нощта на пристигането си в Лондон.

Единадесет часът беше минал и вратата бе заключена. Тя се отвори бавно на резетата си, когато Феджин изсвири ниско. Влязоха безшумно, вратата се затвори зад тях.

Без да посмеят дори да шепнат, замествайки думите с движения, Феджин и младият евреин, който им бе отворил, посочиха на Ной малкото прозорче и му дадоха знак да се качи и погледне лицето в съседната стая.

— Това ли е жената? — запита той с едва чут шепот.

Феджин кимна утвърдително.

— Не мога да видя добре лицето ѝ — пошепна Ной. — Погледнала е надолу и свещта е зад нея.

— Стой там — пошепна Феджин. Той направи знак на Барни, който се оттегли. В миг момъкът влезе в съседната стая и под предлог, че подрязва фитила на свещта, той я премести в исканото положение и като заговори девойката, накара я да вдигне лице.

— Сега я виждам — каза шпионинът.

— Ясно?

— Бих я разпознал между хиляда други.

Той слезе бързо, когато вратата се отвори и девойката излезе. Феджин го дръпна зад една малка преградка, отделена със завеса, и те затаиха дъх, докато тя мина на няколко крачки от прикритието им, сетне излезе от вратата, през която бяха влезли.

— Шт — каза момъкът, който държеше вратата, — хайде. Ной размени поглед с евреина и се стрелна навън.

— Вляво — пошепна момъкът, стъпвай вляво и дръж противоположната страна на улицата.

Той стори това и под светлината на лампите видя отдалечаващата се фигура на девойката, отминала вече на известно разстояние пред него. Той се приближи толкова, колкото сметна, че е разумно, вървейки на отсрещната страна на улицата, за да наблюдава по-добре движенията ѝ. Тя се огледа неспокойно назад и изведнъж се спря, за да остави двамината мъже, които вървяха наблизо зад нея, да отминат напред. Изглежда, че колкото по-далеч отиваше, толкова по се окуражаваше и толкова по-спокойни и сигурни ставаха стъпките ѝ. Шпионинът запазваше същото разстояние помежду и я следваше с очи, вперени в нея.

ГЛАВА XLVI

СВИЖДАНЕТО СЕ СЪСТОЯ

Черковните часовници удариха единадесет и три четвърти, когато двете фигури се появиха на Лондонския мост. Едната, която напредваше с бързи стъпки, беше жена, оглеждаща се наоколо по такъв начин, сякаш търсеше някакъв очакван от нея обект. Другата фигура беше тази на мъж, който се прокрадваше напред през най-черната сянка, която можеше да намери, на известно разстояние от жената, като нагаждаше стъпките си съобразно с нейните, спираше се, когато и тя спираше, и тръгваше когато тя тръгваше, но нито за миг не си позволяваше, макар и обхванат от трепета на преследването, да я настигне. Така те пресякоха моста от Мидлсекския към Сърейския бряг, когато жената, очевидно разочарована, след като неспокойно бе разглеждала минувачите, се върна назад. Движението бе внезапно, но този, който я следеше, не се сепна от това. Като се сви в една от вдлъбнатините, намиращи се отстрани на подпорните стълбове, той я остави да мине на срещуположната страна, надвесен над парапета, за да скрие по-добре фигурата си. Когато разстоянието помежду им стана толкова, колкото и по-рано, той се смъкна полекичка и отново я последва. Близко до средата на моста тя се спря. Мъжът също се спря.

Нощта беше много тъмна. Изминалият ден бе лош и по този час и на това място се движеха много малко хора. Тези, които се виждаха там, вървяха бързо, твърде вероятно без да виждат и положително без да забелязват нито жената, нито мъжа, който я следеше. Видът им не бе такъв, че да привлече настойчивите погледи на тези от бедните лондонски жители, които тази вечер случайно минаваха по моста, за да търсят някой студен свод или останала без врата колиба, където да подслонят глава, като нито заговаряха, нито биваха заговаряни от минувачите.

Над реката се стелеше мъгла, която потъмняваше червените отблясъци на огньовете, запалени върху малките плавателни съдове, завързани за кейовете, и правеше мрачните постройки по брега да

изглеждат още по-тъмни и неясни. Старите опушени складове по двата бряга се издигаха тежки и неугледни над гъстата маса от покриви и стрехи и се мръщеа строго над водата, твърде черна да отразява дори техните тромави фигури. Кулата на старата черква на Спасителя и острият връх на Св. Магнус, отдавнашни пазители на древния мост се виждаха в мрачината, но гората от плавателни съдове под моста, както и върховете на множество черкви отгоре не се забелязваха почти никак.

Девојката направи няколко неспокойни крачки напред-назад — зорко наблюдавана от скрития шпионин, — когато тежкият звън на катедралата „Св. Павел“ оповести смъртта на още един ден. Полунощ се бе спуснала над многолюдния град. Над двореца, над затвора и лудницата, над местата за раждане и смърт, за здраве и болест, над скованото лице на трупа и над спокойния сън на детето — полунощ се бе надвесила над всички тях.

Не бяха изминали и две минути след извъняването на часа, когато една млада дама заедно със сивокос джентълмен слязоха от един файтон близо до моста и като освободиха превозното средство, се упътиха право към моста. Те едва бяха стъпили на плочника, когато девојката се сепна и незабавно се запъти към тях.

Те вървяха напред, като се оглеждаха, с вид на хора, които са уверени, че очакванията им едва ли ще се осъществят. Но това ново лице изведнъж се присъедини към тях. Те се спряха, като издаваха възклицание на изненада, което веднага потиснаха, тъй като точно в този миг един човек, облечен като селянин, ги наближи и даже се блъсна в тях.

— Не тук — каза Нанси забързано, — страхувам се да разговарям с вас тук. Да се махнем — настрани от това място, — надолу по стълбата.

Когато тя изрече тези думи и посочи с ръка направлението, по което искаше да тръгнат, селянинът се огледа наоколо и грубо ги запита защо заемат целия плочник, след което отмина.

Стълбата, която бе посочила девојката, беше тази на Сърейския бряг, на същата страна на моста, където се намираше черквата на Спасителя. Тя водеше долу към реката. Човекът, който имаше вид на селянин, забърза незабелязано към това място и след като се огледа за миг, заслиза надолу.

Тези стъпала представляват част от моста и се състоят от три етажа. Точно под края на втория каменната стена вляво завършва с орнаментален четириъгълен стълб с лице към Темза. Точно тук подолните стъпала се разширяват, така че, ако човек свие зад този ъгъл на стената, не може да бъде забелязан от хората на стълбата, които могат да бъдат макар и само едно стъпало над него. Селянинът се озърна бързо, когато стигна това място, тъй като нямаше по-удобен ъгъл, където да се скрие, пък и приливът бе отминал, така че имаше достатъчно място. Той се промъкна с гръб към четириъгълния стълб и зачака, уверен, че те няма да слязат по-долу, и че макар и да не чуе какво разговарят, поне ще може отново да ги последва, без да бъде забелязан.

Тъй бавно течеше времето на това самотно място и толкова любопитен бе шпионинът да проникне в целта на свиждането, тъй различно от онова, което му бяха внушили да очаква, че той неведнъж реши, че работата е загубена, и убеждаваше сам себе си, че те или се бяха спрели доста по-нагоре, или са отишли на някое съвсем друго място, където водят тайнствения си разговор. Той тъкмо се готвеше да излезе от скривалището си и се качи на горния път, когато чу звука на стъпки и веднага след това няколко гласа почти до самото си ухо.

Той се прилепи до стената и едва дишайки, заслуша внимателно.

— Тук е достатъчно далеч — обади се един глас, принадлежащ очевидно на господина. — Няма да позволя госпожицата да отиде по-надолу. Мнозина биха били толкова недоверчиви към вас, че нямаше да дойдат и дотук, но както виждате, аз съм готов да ви угодя.

— Да ми угодите! — провикна се гласът на девойката, която бе проследил. — Вие, сър, сте действително любезен човек. Да ми угодите! Както и да е, това няма значение.

— Тогава с какво намерение ни доведохте в това непознато място! — запита господинът с по-благ тон. — Защо не ме оставихте да ви говоря горе, където е светло и все има някакъв живот наоколо, вместо да ни водите в тази тъмна и мрачна дупка?

— Казах ви и по-рано — отговори Нанси, — че се страхувам да приказвам с вас там! Не зная защо — продължи разтреперана тя, — но тази вечер ме е обхванал такъв страх, че едва мога да се държа на нозете си.

— Страх от що? — запита господинът, който очевидно я съжаляваше.

— И аз сама не зная — отвърна девойката. — Бих искала да зная. Страшни мисли за смърт и мъртворешки савани, зацапани с кръв, както и непонятен страх тегнат над мене през целия ден. Четях книга тази вечер, за да убия времето, и същите неща бяха отпечатани там.

— Въображение — каза господинът, успокоявайки я.

— Не е въображение — отвърна девойката с пресипнал глас. — Кълна се, че видях думата „ковчег“ написана на всяка страница на книгата с големи черни букви — да, и едни хора носеха такъв съвсем близо до мене на улицата тази вечер.

— В това няма нищо необикновено — каза господинът, — и покрай мене често са минавали ковчези.

— Да, но истински — възрази девойката. — Това не беше такъв.

В държанието ѝ имаше нещо толкова необикновено, че кожата на скрития подслушвач настръхна, когато я чу да изрича тези думи, а кръвта се смръзна във вените му. Той никога не бе чувствал по-голямо облекчение, отколкото когато чу сладостния глас на младото момиче, което я молеше да се успокои и да не се оставя да стане жертва на такива ужасни фантазии.

— Говорете ѝ любезно — каза младата дама на спътника си. — Горкото същество, изглежда то се нуждае от това!

— Вашите високомерни религиозни познати ще вдигнат презрително глава, ако ме видят такава, каквата съм тази вечер, и ще проповядват за пламъци и мъст — извика жената. — О, скъпа госпожице, защо тези, които претендират, че са божии хора, не са така мили и добри към нас, клетите нещастници, както сте вие, която притежава младост и красота и всичко онова, което те са загубили, така че можете да сте по-горделива вместо толкова смирена?

— Ах! — възкликна господинът. — Турчинът извърща лице към изток, за да се помоли само след като се е измил добре. А тези добри хора, след като така свирепо са гледали на света, че са изтрили всички усмивки, извърщат лицето си с не по-малка точност към най-мрачната страна на небето. Ако трябва да избирам между мюсюлманина и фарисея, без друго ще се обърна към първия!

Тези думи бяха отправени, изглежда, към младата дама и може би бяха изречени с цел да дадат възможност на Нанси да дойде на себе

си. Скоро след това господинът се обърна към нея.

— Вие не бяхте тук миналата неделя вечер — каза той.

— Не можах да дойда — отвърна Нанси. — Задържаха ме насила.

— Кой?

— Този, за когото разправих по-рано на младата дама.

— Надявам се, не са ви заподозрели, че сте влезли във връзка с някого по повод въпроса, който ни е довел тук тази вечер? — запита старият джентълмен.

— Не — отговори девойката и поклати глава. — За мене не е много лесно да изляза от дома му, освен ако той знае защо върша това. Нямах да успея да видя младата дама тогава, ако не бях му дала преди това лауданум.

— Беше ли се събудил той, когато се завърнахте? — запита господинът.

— Не, и нито той, нито пък друг някой от тях ме подозира.

— Много добре — каза господинът. — Сега слушайте какво ще ви кажа.

— Готова съм — отговори девойката, когато той спря за миг.

— Тази млада дама — започна господинът — съобщи на мен, както и на неколцина други приятели, в които можем да имаме пълно доверие, онова, което сте й разправили преди около две седмици. Признавам, че отначало се съмнявах дали можем напълно да разчитаме на вас, но сега съм твърдо уверен в това.

— Вие наистина трябва да ми вярвате — разчувствано каза девойката.

— Повтарям, че напълно ви вярвам. И за да ви докажа, че съм наклонен да ви се доверя, ще ви съобщя без всякакви недомлъвки, че ние възнамеряваме да изтръгнем тайната на онзи човек, Мънкс каквато и да е тя. Но ако... не можем да се доберем до него или ако, след като го пипнем, не ни се удаде да му въздействаме, както желаем, вие трябва да ни предадете евреина.

— Феджин! — извика девойката и се отдръпна назад.

— Вие трябва да ми предадете този човек — настоя господинът.

— Няма да го направя! Никога не ще го направя! — отговори девойката. — Макар и да е същински дявол, а към мене да е бил дори от дявола по-лош, никога не ще направя това.

— Наистина ли? — каза господинът, който изглеждаше напълно подготвен за този отговор.

— Никога! — повтори девойката.

— Кажете защо?

— Поради причина — възрази девойката твърдо, — поради причина, която е добре известна на дамата, а аз знам, че тя ще ме поддържа в това. Зная, че ще го стори, защото имам обещанието ѝ. А имам и друго основание, и то е, че макар евреинът да е водил лош живот, аз също съм водила такъв. Между нас има мнозина, които са вървели по същия път, и аз няма да се обърна срещу тях. И те са могли — всеки един от тях — да се обърнат срещу мене, но не са го сторили, колкото и лоши да са.

— Тогава — каза господинът бързо, сякаш това беше целта, до която искаше да стигне — предайте Мънкс в ръцете ми и оставете аз да се справя с него.

— Ами ако той се обяви против другите?

— Обещавам ви, че в такъв случай, ако изтръгна истината от него, работата ще спре там. Трябва да има някои обстоятелства в Оливъровата история, които ще бъде мъчително да се разнищват пред хорските очи, а ако истината се открие веднъж завинаги, те ще си останат на свобода.

— А ако не се открие?

— В такъв случай — продължи господинът — този Феджин няма да бъде предаден на правосъдието без ваше знание. Тогава ще мога да ви представя доводи, които смятам да ви убедят да отстъпите.

— Имам ли думата на младата дама за всичко това?

— Имате — отвърна Роза. — Давам ви честната си и ненарушима дума.

— И нали Мънкс никога не ще узнае как сте се добрали до това, което знаете? — каза девойката след кратко мълчание.

— Никога — отвърна господинът. — Всичко ще му бъде съобщено по такъв начин, че той няма да предположи дори как стои работата.

— Била съм лъжкиня и съм живяла между лъжци още от малка — каза девойката след ново мълчание, — но сега ще повярвам на думите ви.

След като получи уверение и от двамата, че може напълно да разчита на запазване на тайната ѝ, тя продължи да говори с толкова нисък глас, че твърде често подслушвачът не можеше да долови даже смисъла на това, което им разправяше — името и мястото на кръчмата, от която я бе проследил тази вечер. От начина, по който тя се поспирваше от време на време, изглеждаше, че господинът си вземаше набързо бележка относно нещата, които тя му разправяше. Когато му описа подробно местонахождението на кръчмата, най-удобното място, от което тя може да бъде наблюдавана, без да събуди подозрение, както и вечерта и часа, когато Мънкс има обичай да я посещава, тя поразмисли няколко минути, за да си спомни по-ясно чертите и външния му вид.

— Той е висок — каза девойката, — и е добре сложен, но не е пълен. Върви дебнешком и постоянно се озърта над рамото си, първо на едната страна, после на другата. Не забравяйте, че очите му са толкова дълбоко вкопани в лицето, както на никой друг, та бихте могли да го разпознаете само по това. Лицето му е тъмно като косата и очите му. И макар да няма повече от двадесет и шест или двадесет и осем години, той е набръчкан и посърнал. Устните му са бледи и по тях често се виждат следи от зъби, тъй като страда от ужасни припадъци, а понякога хапе дори ръцете си, покривайки ги с рани. Защо се стреснахте? — каза девойката ѝ спря внезапно.

Господинът отговори бързо, че не е съзнал да е сторил подобно нещо, и я помоли да продължи.

— Част от това — каза девойката — съм подразбрала от другите хора в къщата, която ви описах, тъй като съм го виждала само два пъти, и тогава той бе загърнат в широка връхна дреха. Мисля, че това е всичко, което мога да ви кажа за външността му. Впрочем чакайте — прибави тя. — На шията му, толкова високо, че може да се забележи изпод околоратната му кърпа, когато извърне лице, има...

— Един широк червен белег, като от изгорено или попарено? — извика господинът.

— Какво? — запита девойката. — Вие го познавате!

Младата госпожица възкликна от изненада и няколко минути те стояха тъй тихо, че подслушвачът ясно можеше да долови дишането им.

— Предполагам, че го познавам — каза господинът, като наруши мълчанието. — И лесно бих го познал по описанието ви. Ще видим. Много хора има, които си приличат. Може и да не е същият.

Като изрече това с престорено нехайство, той направи една-две крачки към скрития шпионин, което последният можа да разбере от яснотата, с която го чу да промърморва:

— Трябва да е той!

— Сега — каза господинът и се върна (така личеше от звука) към мястото, където бе застанал по-рано — вие ни оказахте твърде ценна помощ и аз бих желал да ви възнаградя за това. С какво бих могъл да ви услужа?

— С нищо — отвърна Нанси.

— Не настоявайте на това ваше решение — възрази господинът с глас, в който се четеше такава доброта, която би могла да трогне и позакоравяло сърце. — Помислете си и ми кажете.

— Нищо не искам, сър — отвърна разплакана девойката. — Не бихте могли да сторите нищо, с което да ми помогнете. Положението ми действително е съвсем безнадеждно.

— Вие сама преграждате пътя на надеждата — каза господинът. — Миналото ви е мрачна пустош, младежката ви енергия е зле изразходвана и безценните ви богатства, които създателят дарява само веднъж, са прахосани, но надеждата ви трябва да е в бъдещето. Аз не казвам, че ние имаме власт да ви дадем душевен и сърдечен мир, тъй като той идва, когато сама го потърсите. Посредством нас можете да намерите някое тихо убежище, било в Англия, било в чужбина, ако се боите да останете тук. Ние не само сме в състояние да ви го дадем, но то е и нашето най-съкровено желание относно вас. Преди още да се е зазорило, преди тази река да се е събудила за първите проблясъци на дневната светлина, всяка връзка с предишните ви приятели ще бъде прекъсната и от вас няма да има никаква следа тук, също както, ако този още миг изчезнете от лицето на земята. Хайде! Аз не бих желал да се върнете и да размените, макар и една дума, с който и да било от старите ви познати, нито да хвърлите, макар и един поглед, към старите ви свърталища, нито пък да дишате въздуха, който ви носи гибел и смърт. Напуснете всичко това, докато все още има време и възможност!

— Сега ще се съгласи! — възкликна младата госпожица. — Сигурна съм, че се колебае.

— Боя се, че не, моя мила — каза господинът.

— Не, сър, не се колебая — отвърна девойката след кратка вътрешна борба. — Аз съм прикована към миналия си живот. Сега го презирам и мразя, но не мога да го напусна. Навярно съм отишла твърде далеч, за да се върна назад. И все пак, не зная, но, струва ми се, че ако ми бяхте говорили така преди известно време, сигурно бих се изсмяла. Но — продължи тя и се огледа бързо наоколо — страхът отново ме обхваща. Трябва да си ида у дома.

— У дома! — повтори младата госпожица, силно натъртвайки на думата.

— Да, у дома, госпожице — повтори девойката. — В този мой дом, който съм си създала с труда на целия си живот. Нека се разделим. Сигурно съм следена и наблюдавана. Вървете си! Вървете си! Ако съм ви направила някаква услуга, едничкото нещо, което искам, е да ме оставите да вървя сама из пътя си.

— Безполезно е — каза господинът с въздишка. — Може би й навреждаме, като стоим тук. Твърде е възможно да сме я задържали повече, отколкото е очаквала.

— Да, да — настоя девойката, — много ме задържахте.

— Какъв ли ще бъде краят на това клето създание! — възкликна младата госпожица.

— Какъв ли! — повтори девойката. — Погледнете пред вас, госпожице. Погледнете онази черна река. Колко пъти четете за такива като мене, които скачат в мътните ѝ вълни и не оставят никого, никакво живо същество, което да ги оплаква и жали. Това може да стане след години или само след няколко месеца, но то е, което най-накрая ме очаква.

— Не говорете така, моля ви — отвърна младата госпожица, разхълцана.

— То никога не ще достигне до ушите ви, скъпа госпожице, и дано бог ви пази от подобни ужаси! — каза девойката. — Лека нощ, лека нощ!

Господинът си тръгна.

— Ето тази кесия — извика младата госпожица. — Вземете я заради мене, за да имате нещо скътано в случай на нужда и беда.

— Не! — възрази девойката. — Аз не направих това за пари. Нека поне то ми остане за спомен. И все пак — дайте ми нещо, което вие сте носили, бих желала да имам нещо от вас — не, не пръстен — ръкавиците ви или носната ви кърпичка, — нещо, което да мога да запазя като вещ, която ви е принадлежала, добра госпожице. Да, ето. Господ да ви благослови! Лека нощ, лека нощ!

Силното вълнение на девойката и предчувствието, че ще я открият и подложат на мъчения и тормоз, изглежда, принудиха господина да я остави, както го беше помолила. Чу се шум от отдалечаващи се стъпки и гласовете стихнаха.

Фигурите на младата госпожица и нейния спътник се появиха на моста скоро подир това. Те се спряха на върха на стълбата.

— Чуйте! — възкликна младата девойка, заслушана. — Извика ли тя? Стори ми се, че чух гласа ѝ.

— Не, мила — отвърна мистър Браунлоу, като погледна тъжно назад. — Не се е помръднала и няма да го стори, докато не се махнем.

Роза Мейли се помая, обаче старият джентълмен я хвана подръка и я поведе внимателно напред. Когато двамата изчезнаха, девойката се свлече върху едно от каменните стъпала и изля мъката на сърцето си в горчиви сълзи.

След време тя се изправи и с несигурни и залитащи стъпки се качи на улицата. Удивеният подслушвач остана неподвижен на мястото си няколко минути подир това и след като се увери с много предпазливи погледи, че отново е самичък, пропълзя бавно от скривалището си и се върна крадешком, подслоняван от сянката на стената, по същия начин, по който бе слязъл.

Надзъртайки не един път, когато се качи горе, за да се увери, че не е наблюдаван, Ной Клейпоул се стрелна напред с най-голяма възможна бързина и се запъти към дома на евреина толкова бързо, колкото можеха да го носят нозете му.

ГЛАВА XLVII

ФАТАЛНИ ПОСЛЕДИЦИ

Останаха почти два часа до пукването на зората — това време, когато есен може да се каже, че е настъпила мъртвата точка на нощта. Тогава улиците са тихи и пусти и дори звуците изглеждат сънливи, а разпуснатостта и разгулността са се прибрали, клатушкайки се, у дома си да спят. В този тих и безмълвен час Феджин бодърствуваше в старата си дупка, с лице тъй изкривено и бледо, с толкова червени и кръвясали очи, че приличаше по-малко на човек, а повече на някакъв отвратителен призрак, още влажен от гроба и измъчван от зъл дух.

Той седеше, сгушен край студеното огнище, загънат с вехта, изпокъсана завивка, с лице, обърнато към топящата се свещ, сложена на масата край него. Дясната му ръка бе вдигната до устните. Потънал в мисли, той гризеше дългите си черни нокти и между беззъбите му челюсти се виждаха няколко шипове, които биха могли да принадлежат на вълк или на плъх.

Прострян върху дюшек на пода, лежеше Ной Клейпоул, дълбоко заспал. От време на време старецът отправяше поглед към него и веднага след това очите му се връщаха към свещта, която с дългия си изгорял фитил, превил се почти на две, и с горещия восък, падащ на капки върху масата, ясно показваше, че мислите му бяха заети другаде.

И наистина бе така. Огорчение от провалянето на знаменития му план, омраза към девойката, която бе дръзнала да се сдружи с чужди хора, пълно недоверие към искреността на отказа ѝ да го предаде; горчиво разочарование от невъзможността да отмъсти на Сайкс, страх от залавяне, гибел и смърт, както и смъртоносна и пронизваща ярост — всичко това се носеше като вихър във Феджиновия мозък, а зли намерения и черни помисли дълбаеха сърцето му.

Той седеше така, без ни най-малко да измени положението и без да обръща внимание на времето, докато острият му слух, изглежда, бе привлечен от някакви стъпки по улицата.

— Най-последно — промълви той, като изтриваше сухата си и трескава уста. — Най-последно.

Докато говореше това, звънецът издрънка. Той пропълзя нагоре по стълбата към вратата, след което се завърна, придружен от един човек, загънат до брадата, взел под едната си мишница някакъв вързоп. Човекът седна и отхвърли назад върхната си дреха и тогава се откри грубата физиономия на Бил Сайкс.

— Ето! — рече той и сложи вързоп на масата. — Погрижи се за това и се постарай да го използваш колкото можеш по-добре. Доста трудно беше да го пипна. Мислех си, че ще бъде тук още преди три часа.

Феджин сложи ръка върху вързоп и като го заключи в шкафа, отново седна, без да проговори. Но той не отмахна очи от разбойника нито за миг, докато вършеше това. Сега, когато двамата седяха един срещу друг, той го загледа вторачено, а устните му трепереха тъй силно и лицето му бе толкова променено от обзелите го чувства, че разбойникът несъзнателно се отдръпна назад в стола си и му отправи наистина изплашен поглед.

— Е, сега пък какво има? — извика Сайкс. — Защо ме гледаш такъв?

Феджин вдигна дясната си ръка и поклати разтреперания си показалец във въздуха. Но вълнението му беше толкова силно, че за миг способността му да говори бе парализирана.

— По дяволите! — възкликна Сайкс, като опипваше изплашено пазвата си. — Той е полудял. Трябва да се пазя.

— Не, не — проговори Феджин, намерил отново гласа си. — Не е това... не си ти човекът, Бил. Против тебе нямам нищо.

— Аха, нямаш, така ли? — каза Сайкс и го погледна строго, като нарочно премести револвера си в по-удобен джоб. — Това е добре — за един от нас. А кой е той, няма значение.

— Бил, трябва да ти кажа нещо — започна Феджин и приближи стола си, — и то ще те накара да се почувствуваш по-зле от мене.

— Е? — отвърна разбойникът недоверчиво. — Казвай! Внимавай, иначе Нанси ще си помисли, че съм пропаднал.

— Пропаднал! — извика Феджин. — Тя вече е разрешила този въпрос, поне в ума си.

Сайкс погледна евреина с много голямо недоумение и като не откри никакво задоволително обяснение на загадката, сграбчи яката на дрехата му с огромната си ръка и го разтърси силно.

— Хайде, говори! — подкани го той. — Защото, ако не заговориш, то ще е поради това, че няма да ти достигне въздух. Отвори си устата и изречи каквото имаш да казваш просто и ясно. Хайде, проклето дърто куче, говори!

— Да допуснем, че онзи момък, който е легнал там... — захвана Феджин.

Сайкс се извърна към мястото, където лежеше Ной, сякаш не беше го забелязал преди това.

— Е! — каза той, като зае предишното си положение.

— Да допуснем, че този момък — продължи Феджин — е решил да прави доноси... да предаде всички ни... като най-напред намери подходящите за целта лица, а сетне, след като се срещне с тях на улицата, направи подробно описание на всички белези, по които могат да ни разпознаят, както и на мястото, където има най-голяма вероятност да ни хванат. Да предположим, че той направи всичко това и каже, че сме замесени в нещо си, съществуващо повече или по-малко само във въображението му, че се прокрадва нощем, за да намери тези, които имат най-голям интерес против нас, и им долага. Чуваш ли ме? — извика евреинът с гневни проблясъци в очите. — Да допуснем, че той е сторил всичко това, тогава какво?

— Тогава какво! — повтори Сайкс с ужасно проклятие. — Ако е останал жив до моето идване, аз ще смажа черепа му с железния ток на ботуша си и ще го надробя на толкова парчета, колкото косми има на главата си.

— Ами ако аз съм го извършил! — почти изкрещя Феджин. — Аз, който зная толкова неща и бих могъл да обеса мнозина освен себе си!

— Не зная! — отговори Сайкс, който пребледня и скръцна със зъби само при мисълта за подобно нещо. — Ще направя такова нещо, че в затвора ще се принудят да ме оковат в желязо. И ако ме изправят пред съд заедно с тебе, ще се нахвърля върху ти и ще ти пръсна черепа пред всички. Тогава ще бъда обладан от такава сила — изръмжа разбойникът, протягайки напред мускулестата си ръка — и ще смажа главата ти по такъв начин, сякаш натоварена каруца е минала през нея.

— Ще го сториш ли?

— Ох, дали няма! — възкликна крадецът. — Опитай само.

— Ами ако е Чарли или Хитреца, или. Бетси, или...

— Пет пари не давам кой е — отвърна нетърпеливо Сайкс. — Който и да е, ще му отплатя по същия начин.

Феджин погледна втренчено разбойника и като му направи знак да мирува, наведе се над леглото на пода и разтърси заспалия, за да го събуди. Сайкс се наклони напред в стола и с ръце върху колене наблюдаваше, сякаш се чудеше как ще свършат тези приготовления и това разпитване.

— Болтър, Болтър! Клетият момък! — каза Феджин, вдигайки поглед, в чието дяволско изражение се четеше с какво удоволствие предвкуша развръзката. Той говореше бавно и с подчертано натъртване. — Той е изморен изморен да я следи тъй дълго... да следи нея, Бил.

— Какво искаш да кажеш? — запита Сайкс и се отдръпна назад.

Феджин не отговори, само се наведе отново над спящия и го повдигна в седящо положение. Когато повториха фалшивото му име няколко пъти, Ной си потърка очите и като се прозина широко, огледа се сънливо наоколо.

— Разправи ми всичко отново — само веднъж, за да може той да го чуе — каза евреинът, посочвайки Сайкс.

— Какво да ти разправа? — запита сънливо Ной, като се разсънваше с неудоволствие.

— Онова за... Нанси — каза Феджин и хвана Сайкс за китката, сякаш да го задържи, за да не си излезе, преди да е чул всичко. — Ти я проследи, нали?

— Да.

— По Лондонския мост?

— Да.

— Където тя се срещна с двама души?

— Да, това направи.

— Един господин и една дама, при която тя е ходила и преди това по своя воля. Те поискали от нея да издаде приятелите си и най-напред Мънкс — което тя сторила... и да го опише, което също направила и после я запитали за къщата, където се събираме — тя и него направила и откъде можем най-добре да бъдем наблюдавани... и

по кое време отиваме там. Да, тя направила всичко това. Разправила им всичко, дума по дума, без да я заплашват, без да се възпротиви — тя стори всичко това, нали? — извика Феджин, полуполудял от ярост.

— Добре де — отвърна Ной, почесвайки се по главата си. — Точно така беше!

— А какво казаха за миналата неделя?

— За миналата неделя! — повтори Ной и се мъчеше да си спомни. — Е, та нали ти го казах и по-рано.

— Отново. Кажи го отново! — изкряска Феджин, стискайки още по-здраво Сайкс и размахвайки нагоре другата си ръка, докато от устата му хвърчеше пяна.

— Те я запитаха — продължи Ной, който се бе разсънил и, изглежда, се догаждаше кой трябва да е Сайкс, — запитвах я защо не е дошла предишната неделя, както обещала. А тя отговори, че не могла.

— Защо, защо? Това му разправи.

— Защото насила била задържана от Бил, човека, за когото и по-рано им била разказвала — отвърна Ной.

— И какво още каза за него? — извика Феджин. — Какво още каза за човека, за когото и по-рано им била говорила? Това му кажи, това му кажи.

— Ами че не можела лесно да излиза от къщи, освен ако той знае къде отива — каза Ной. — И затова първия път, когато отишла при дамата, тя... Ха! Ха! Ха! — тъй ме досмеша, когато го каза дала му да пие лауданум.

— Гръм и мълния! — извика Сайкс, дърпайки се яростно от евреина. — Пусни ме!

Като блъсна настрани стареца, той напусна тичешком стаята и се стрелна диво и яростно нагоре по стълбата.

— Бил, Бил — развика се Феджин и го проследи бързо Една дума. Само една дума.

Тази дума нямаше да бъде изречена, ако разбойникът бе в състояние да отвори вратата. Той сипеше върху й безполезни клетви, обладан от гняв, когато евреинът го настигна задъхан.

— Отвори ми — каза Сайкс. — Не ми приказвай, опасно е. Отвори ми, казвам ти!

— Чуй да ти кажа само една думичка — възрази Феджин, като сложи ръка върху ключалката. — Ти няма да ...

— Добре, хайде — отвърна другият.

— Няма да бъдеш... прекалено жесток, нали, Бил? Денят настъпваше и вън бе достатъчно светло, за да могат двамата мъже да видят лицата си. Те си размениха кратък поглед. В очите и на двамата имаше пламък, който не можеше да буди никакво съмнение.

— Искам да кажа — продължи Феджин, като даваше да се разбере, че всякакво прикриване е излишно, — жестокостта ти да не попречи на безопасността ни. Бъди ловък, Бил, и не прекалено дързък.

Сайкс не отговори, само дръпна вратата, която Феджин бе отключил, и се завтече по пустите улици.

Без да се спре, без да размисли, без нито веднъж да извърне глава било надясно, било наляво, без да вдигне очи към небето или да ги свали към земята, като гледаше само напред, обладан от безпощадна решителност, с толкова стиснати зъби, че напиралата челюст сякаш искаше да изскочи от кожата му, разбойникът продължаваше да тича напред. И нито продума, нито отпусна мускул, докато не стигна собствената си врата. Той я отключи полекичка, промъкна се тихо по стълбите, влезе в стаята си, завъртя два пъти ключа на вратата и като премести до нея една тежка маса, отдръпна завесата на леглото.

Девојката лежеше на него, наполовина облечена. Той я бе разбудил, тъй като тя се привдигна с бърз и изплашен поглед.

— Ставай! — каза мъжът.

— Това си ти, Бил — продума девојката с израз, който издаваше радостта ѝ, че го вижда да се завръща.

— Да, аз съм — беше отговорът. — Ставай!

В стаята гореше свещ, обаче мъжът я издърпа бързо от светилника и я захвърли в огнището. Като видя бледата светлина на ранното утро навън, девојката стана да вдигне пердето.

— Остави го така — заповяда Сайкс и препречи ръка пред нея. Достатъчно е светло за това, което имам да върша.

— Бил — каза девојката с нисък, тревожен глас, — защо ме гледаш тъй?

Разбойникът продължи да я гледа няколко секунди с разширени ноздри и запъхтени гърди. Сетне, като я сграбчи за ръката и гърлото,

той я повлече към средата на стаята и поглеждайки още веднъж към вратата, сложи тежката си ръка върху устата ѝ.

— Бил, Бил — със задъхване промълви девойката, като се бореше с обладалия я смъртен страх, — аз няма ... нито да пищя... нито да извикам... нито веднъж... Само ме чуй кажи ми нещо ... кажи какво съм направила!

— Ти го знаеш, дявол такъв! — отвърна разбойникът и потисна дъха си. — Тази вечер са те следили, чули са всяка твоя дума.

— Тогава пощади ми живота, в името на бога, както и аз пощадох твоя — отвърна девойката, притискайки се до него. — Бил, скъпи Бил, ти едва ли би имал сърце да ме убиеш. О, помисли си само за всичко, от което се отказах тази вечер заради тебе. Дай си време да си помислиш и се спасиш от това престъпление. Аз няма да отдръпна ръката си, ти не ще ме отблъснеш. Бил, Бил, в името на бога, заради тебе, заради самата мене, спри, преди да пролееш кръвта ми! Аз ти бях вярна, кълна се в порочната си душа, вярна ти бях!

Мъжът се бореше отчаяно да освободи ръцете си, но тези на девойката бяха сграбчили неговите и колкото да се мъчеше, той не можеше да се откопчи от нея.

— Бил — провикна се девойката, мъчейки се да сложи глава на гърдите му, — господинът и онази мила госпожица ми казаха тази вечер, че могат да ми създадат дом в някоя чужда страна, където ще завърша дните си в усамотение и мир. Нека да се видя отново с тях и да ги помоля на колене да покажат същото милосърдие и добрина и към тебе. Нека двамата да напуснем това ужасно място и далеч един от друг да започнем нов живот, да забравим всичко, което е било досега, освен в молитвите си, и нивга вече да не се видим. Никога не е късно за разкаяние. Те ми го казаха ... и сега аз чувствавам, че е така... но трябва да имаме време... малко, малко време!

Разбойникът освободи едната си ръка и сграбчи пистолета си. Дори и в яростта му през ума му проблесна мисълта, че веднага ще го хванат, ако стреля. Тогава той удари с него с всичка сила извърнатото нагоре лице, което почти докосваше неговото.

Тя залитна и падна, почти заслепена от кръвта, която шуртеше от дълбоката рана на челото ѝ. Но като се привдигна на колене, с голяма трудност тя издърпа от пазвата си бяла носна кърпичка — дадената от Роза Мейли — и вдигайки я в скръстените си ръце, толкова високо към

небето, колкото ѝ позволяваха отслабналите ѝ сили, тя прошепна със сетния си дъх молитва за милосърдие към създателя си.

Картината беше ужасна. Убиецът залитна назад към стената и като отпъди с ръка дневната светлина от себе си, грабна една тежка цепеница и събори жертвата си на земята.

ГЛАВА XLVIII

БЯГСТВОТО НА САЙКС

От всички злодеяния, извършени под прикритието на тъмнината в широките предели на Лондон, след спускането на нощта, това беше най-лошото. От всички ужасни престъпления, които отравяха със зловонието си утринния въздух, това беше най-гнусното и най-жестокото.

Слънцето — светлото слънце, което носи на хората не само светлина, но и нов живот, надежда и свежест — изгря сияещо и лъчезарно над многолюдния град. През скъпи цветни стъкла и облепени с хартия прозорци, през катедрални сводове и гниеци стрехи то изпращаше еднакво лъчите си. То озари и стаята, в която лежеше убитата жена. Да, озари я. Той се опита да прегради пътя му, но то продължаваше да струи светлината си. Ако зрелището бе страшно в мрачната предутринна дрезгавина, какво беше то сега, сред всичкия този блясък!

Той не се бе помръднал; страхът не му бе позволил да шавне. Бе се чул стон и ръката се бе помръднала, и с ужас, прибавен към яростта, той бе ударил отново и отново. По едно време той хвърли отгоре ѝ черга, но още по-страшно бе да си представя как очите се движат към него и да ги вижда широко отворени нагоре, наблюдаващи сякаш отражението на локвата кръв, което трептеше и танцуваше в светлината върху тавана. Той отмахна чергата. И ето там лежеше тялото — просто плът и кръв, нищо повече, — но такава плът и толкова много кръв!

Той драсна клечка кибрит, запали огън и пхна в него цепеницата. На единия ѝ край имаше косми, които пламнаха и се свиха в лека пепел, а сетне, подхванати от въздуха, литнаха нагоре в комина. Дори и това го изплаши, колкото и да бе закоравял. Но той продължаваше да държи оръдието, докато то се счупи, а сетне го сложи над въглищата, за да изгори и се превърне в пепел. Той се изми и изчетка дрехите си. Имаше петна, които не можеха да се премахнат,

но той изрязва парчетата и ги изгори. Колко от тези петна се виждаха из стаята! Дори нозете на кучето бяха кървави.

През всичкото това време той нито веднъж не се бе извърнал с гръб към трупа; не, нито за миг. Като привърши приготовленията си, той се придвижи заднишком към вратата, като влачеше кучето със себе си, за да не би то отново да изцапа лапите си и отнесе и вън, на улиците, Нови улики за престъплението. Той затвори тихичко вратата, заключи я, взе ключа и напусна къщата.

После прекоси улицата към отсрещната страна и хвърли бърз поглед към прозореца, за да се увери, че отвън нищо не се вижда. Пердето, което тя искаше да вдигне, за да пропусне светлината, която никога не видя, продължаваше да стои спуснато. Тялото лежеше почти под прозореца. Той знаеше това. Боже, как струеха слънчевите лъчи върху самото място.

Погледът бе само мигновен. Какво облекчение бе да излезе от стаята. Той подсвирна на кучето и бързо се отдалечи.

После премина през Илингтън, закрачи нагоре по Хайгейтския хълм, на който се издига паметникът в чест на Уитингтън, сви надолу по Хайгейт Хил, без да има определена цел и без да е сигурен къде отива; сетне отново свърна надясно и като пое пътеката през нивите, заобиколи Кайенската гора и излезе на Хамстед Хийт. Пресичайки падинката при Хелт, той се изкачи по отсрещния склон, прекоси пътя, който съединява селата Хамстед и Хайгейт, влезе в една от нивите на Норт Енд, легна под един храсталак и заспа.

Скоро той стана и отново тръгна — не към околността, но назад към Лондон по шосето, — после отново се върна, сетне обиколи из друга част на същата местност, през която вече бе преминал, подир това се заскита нагоре-надолу из нивите, като лягаше край ямите да си почине и пак ставаше да продължи да върши същото и отново да скита.

Къде можеше да отиде наблизо и все пак в някое не много посещавано място, да си вземе нещо за ядене и пиене? Хендън. Там ще е добре — не е много далеч и е настрани от пътя. Той насочи стъпките си натам като ту тичаше, ту със странно своенравие се влачеше с бързината на охлюв, или пък съвсем спираше и лениво разчистваше храсталака с бастуна си. Но когато стигна там, всички хора, които среща — даже децата по праговете — като че ли го изглеждаха с

подозрение. Отново се върна назад, без да има смелостта да си купи една хапка или една глътка за пиене, макар и в продължение на много часове да не бе вкусил ни залък.

Несигурен къде трябва да отиде, той измина много мили и все се връщаше на старото място. Утринта и пладне минаха, денят вече преваляше, а той продължаваше да скита насам-натам, нагоре-надолу, наоколо и все наоколо, като се въртеше все към една точка. Най-после се отдалечи и се запъти към Хетфийлд.

Беше девет часът вечерта, когато, много изморен, придружен от накуцващото куче, несвикнало на толкова ходене, той сви надолу по хълма край черквата на тихото село и като се тътреше по малката уличка, препълзя в малка кръчма, чиято слаба светлина го бе довела до това място. Вътре имаше неколцина полски работници, които пиеха пред него. Те направиха място на чужденеца, но той седна в най-отдалечения ъгъл, като ядеше ѝ пиеше самичък, или по-право с кучето си, на което хвърляше от време на време по някой и друг залък.

Събраните там мъже поведоха разговор за съседните ниви и чифликчии, а когато тази тема се изчерпа, разговорът премина върху възрастта на някакъв стар човек, погребан предишната неделя. Присъстващите младежи го считаха много стар, а възрастните заявяваха, че е твърде млад.

В това нямаше нещо, което да привлече вниманието или да събуди тревога. След като плати сметката си, разбойникът продължи да седи мълчалив и незабелязан в ъгъла си и почти бе задрямал, когато го разбуди шумното влизане на един новодошъл.

Това беше един дяволит човечец, наполовина пътуващ търговец, наполовина шарлатанин, който обикаляше пеш из околността и продаваше точиларски камъни, ремъци, бръсначи, сапун, лекарство за кучета и коне, евтини парфюми, козметика и други подобни, които носеше в една раница, превързана на гърба. Влизането му даде повод за най-разнообразни шеги със селяните, които не престанаха, преди да свърши с вечерята си и да отвори кутията със съкровищата си, когато той ловко съумя да съедини работата с удоволствието.

— А това там какво е? Бива ли го за ядене, а, Хари? — запита ухилен селянин и посочи наредените в един ъгъл калъпчета.

— Това — каза търговецът, изваждайки един, — това е безценно средство за премахване на всички видове петна, ръжда, мазнини,

чернилка от коприна, сатен, памук, лен, коноп, вълна. Винени петна, плодови петна, бирени петна, петна от вода, от боя, от катран, от каквото и да е, всички петна излизат само от едно натъркване с това безценно средство. Ако някоя дама опетни достойнството си, достатъчно е да погълне едно калъпче и веднага ще се изцери — тъй като е отровно. Едно калъпче — едно пени. С всички тези качества едно калъпче, само едно пени!

Веднага се появиха двама купувачи, а голяма част от слушателите явно се колебаеха. Продавачът забеляза това и засили словоохотливостта си.

— Всичко се изпродава веднага след като се произведе — каза човекът. — За произвеждането му работят четиринадесет воденици, шест парни машини и една галванична батерия и работниците никога не насмогват, макар и да се трудят толкова, че просто измират, а вдовиците им веднага получават пенсия — двадесет лири стерлинги годишно за всяко едно от децата и премия от петдесет лири за близнаци. Едно калъпче, едно пени! Едно калъпче, едно пени! Винени петна, плодови петна, бирени петна, петна от вода, от боя, от катран, петна от кал и от кръв! Ето едно петно върху шапката на този джентълмен, което ще извадя, преди той да има време да ми поръча канче бира.

— Ха! — извика Сайкс, сепвайки се. — Дай ми това веднага.

— Ще ви я изчистя, сър — отвърна човекът, като намигаше на компанията, — преди да прекосите стаята да си я вземете. Господа, вижте това тъмно петно върху шапката на господина, не по-широко от шилинг, но по-дебело и от жълтица. Дали е винено петно, плодово петно, бирено петно, петно от вода, от боя, от катран, от кал или от кръв.

Човекът не можа да продължи, тъй като Сайкс прекатури масата с ужасно проклятие и като дръпна от него шапката си, изскочи от кръчмата.

Със същата необуздана нерешителност, която го бе обзела през целия изминат ден въпреки усилията му, убиецът откри, че не го преследват и че навярно са го счели за някакъв пиян сърдитко, и като се отправи за града, той се отдръпна от блясъка на лампите на пощенската кола, спряла на улицата. Тъкмо я отминаваше, когато забеляза, че това е пощата от Лондон, и видя, че колата бе застанала

пред малкото здание на местната поща. Той бе почти уверен какво ще последва, но при все това прекоси улицата и заслуша!

Пощаджията стоеше до вратата и чакаше торбата с пощата. Един човек, облечен като пазач на дивеч, се приближи в този миг и той му подаде кошницата, която стоеше готова на плочника.

— Това е за твоите хора — каза пощаджията.

— Има ли нещо ново в града, Бен? — запита пазачът на дивеча, идвайки по-близо, за да вижда по-добре конете, от които явно се възхищаваше.

— Ами нищо особено — отвърна човекът, нахлузвайки ръкавиците си. — Царевицата малко се е покачила. Чух да се говори за някакво убийство, нататък към Спиталфийлдз, но не зная подробности.

— Да, да, има такова нещо — каза един господин отвътре, който гледаше от прозореца. — Да, и при това ужасно убийство.

— О, сър, така ли? — запита пощаджията, докосвайки с ръка шапката си. — Жена или мъж, сър?

— Жена — отвърна господинът. — Предполага се, че ...

— Стига, Бен, стига — нетърпеливо се намеси кочияшът.

— По дяволите тази торба — каза пощаджията. — Хей, вие там вътре, заспахте ли?

— Идвам! — провикна се дежурният чиновник, като изтича навън.

— Идваш — изръмжа пощаджията, — тя и моята богата невеста идва, само че не я знам кога ще пристигне. Хайде, готово!

Рогът изсвири няколко весели нотки и колата отмина.

Сайкс остана прав на улицата, очевидно, без да се развълнува от току-що чутото и обладан само от недоумение къде да отиде. Найсетне се върна отново назад и пое пътя, който води от Хетфийлд закъм св. Албанс.

Той вървеше упорито напред, но когато остави града зад себе си и се потопи в самотата и тъмнината на шосето, обхвана го такъв страх и ужас, който го разтърси и прониза цял. Всеки предмет отпреде му, бил той веществен, или само сянка, неподвижен или движещ се, вземаше формата на нещо ужасно. Но тези страхове бяха нищо в сравнение с преследващото го чувство, че ужасната фигура го преследва по петите. Той забелязваше сянката ѝ в мрака, долавяше и

най-малката подробност и виждаше колко тържествено и вцепенено се движи. В звука на триещите се едно в друго листа той чуваше шумоленето на дрехите ѝ и всеки полъх на вятъра му донасяше последния ѝ нисък стон. Ако той спираше, спираше и тя. Ако тичаше, тя го следваше — без да тича (това за него би било облекчение), но подобно на труп, надарен със способността да се движи като жив, понесен от бавния, меланхоличен вятър, който нито се засилваше, нито отслабваше.

Понякога се извръщаше, обладан от отчаяно решение да се отърве от този призрак, макар и да го умъртви с погледа си. Но косата му се изправяше на главата и кръвта му се смразяваше, тъй като и тя се извръщаше заедно с него и пак заставаше зад гърба му. Сутринта той я бе държал пред себе си, но сега тя бе зад него — през всичкото време. Опря гръб на един склон и почувствува, че тя застана над него, ясно очертана на фона на студеното нощно небе. Тя стоеше над главата му, мълчалива, изправена и неподвижна — жив надгробен камък, чийто епитаф бе написан с кръв.

Нека никой не казва, че убийците остават ненаказани и нека не загатва, че провидението спи. Тази дълга минута, изпълнена с леден страх, бе по-ужасна и от най-жестоката смърт.

В една от нивите, край които мина, се издигаше навес, който предлагаше подслон за през нощта. Пред вратата имаше три високи тополи, които правеха мрака вътре още по-гъст. Вятърът стенеше жаловито през тях. Невъзможно му бе да върви, преди да съмне, и той се просна до стената — за да изпита нови мъки.

Сега пък пред него се появи видение, застанало все тъй неотклонно и по-страшно от онова, от което бе избягал. Тези широко разтворени очи, без блясък, като стъклени, които бе по-добре да вижда, отколкото да мисли за тях, се появиха сред мрачината. Самите те бяха светли, но не осветяваха нищо наоколо. Бяха само две, но се намираха навсякъде. Ако не виждаше тях, виждаше стаята с всеки добре познат предмет в нея — дори някои, които навярно би забравил, ако трябваше да ги изброява по памет. — всеки на обикновеното му място. И тялото беше на своето място, и очите му бяха такива, каквито ги бе виждал, когато се измъкна оттам. Той стана и затича към нивата. Фигурата беше зад него. Той отново влезе под навеса и още веднъж се сви. Очите бяха там, преди още да бе успял да легне.

И той остана на това място, обладан от такъв ужас, какъвто само той бе в състояние да изпита, целият разтреперан и потънал в студена пот, когато нощният вятър донесе внезапно звука на далечни викове и грохота на гласове, в които звучеше уплаха и смайване. Какъвто и да било човешки глас, прозвучал сред това самотно място, дори и когато носеше основание за тревога, беше добре дошъл за него. Той възобнови силата и енергията си при съзнанието за някаква лична опасност и като скочи на крака, изтича на открито.

Обширното небе бе сякаш пламнало. Огнени езици, издигащи се във въздуха сред рой искри, се извисяваха един след друг. Те осветяваха местността няколко мили наоколо и гонеха облаци дим по посока на мястото, където бе застанал. Виковете станаха по-високи, когато нови гласове се прибавиха към общата глъч, и той чу да викат: „Огън! Огън!“ Письците се смесиха с биене на тревожни сигнали, с падане на тежки тела и прашене на други пламъци, започнали да се вият около някакъв нов предмет, стрелнали се нагоре, сякаш подхранвани от нещо. Докато наблюдаваше всичко това, шумът се засили. Там имаше хора — мъже и жени, — имаше светлина, глъчка. Всичко туй бе като някакъв нов живот за него. Той хукна напред — презглава, като тичаше през храсти и шубраци и прескачаше порти и огради тъй лудо, както вършеше това и кучето му, което се носеше пред него със силен, проглушителен вой.

Той пристигна на мястото. Виждаха се полуоблечени фигури, защурали се напред-назад. Едни се мъчеха да извлекат изплашените коне от яхърите, други изкарваха говедата от двора и външните пристройки, а трети идваха, натоварени от горящия куп, сред потоци падащи искри и сгромолясване на нажежени греди. Зеешите дупки, дето преди един час е имало врати и прозорци, разкриваха маса от разбушували се пламъци; стени се разлюляваха и сриваха в горящия кладенец; стопеното олово и желязо се изливаше нажежено до бяло върху земята. Жени и деца пицяха, мъжете си даваха един другиму кураж с подвижвания и ободрителни думи. Тракането на помпите и свистенето и съскането на водата, изливаща се върху горящото дърво, прибавиха шума си към страхотната олелия. И той взе да крещи, докато прегракна; и за да избяга от спомена и от себе си, впусна се сред най-гъстата тълпа.

Тази нощ той се луташе навсякъде: ту работеше на помпите, ту прекосяваше бързо през дима и пламъците и нито за миг не се спираше, нито се отдалечаваше от мястото, дето тълпата беше най-гъста и шумът най-силен. Нагоре и надолу по дървени стълби, върху покриви на постройки, на подове, които се клатеха и скърцаха под тежестта му, под падащи тухли и камъни — той се движеше навред из големия пожар. И като че ли над живота му имаше никаква магия, тъй като не получи никаква драскотина, никакво нараняване, нито умора, ни мисли го налегнаха, докато утрото отново настъпи и останаха само пушекът и очернените развалини.

След затихването на бясната възбуда ужасното съзнание за престъплението му се върна с удесеторена сила. Той се огледа подозрително наоколо, тъй като мъжете разговаряха на групи, и той се боеше да не би самият той да е предмет на разговора им. Кучето послуша изразителното движение на пръста му и те си тръгнаха крадешком заедно. Минаха край една помпа, където седяха неколцина мъже, които го извикаха да раздели с тях закуската им. Той взе малко хляб и месо и докато пиеше от едно канче бира, чу дошлите от Лондон пожарникари да приказват за убийството. „Говори се, че е отишъл към Бирмингам — каза един от тях, — но положително ще го пипнат, тъй като потерята вече е тръгнала и до утре вечер навред ще бъде съобщено за него.“

Той тръгна бързо и вървя почти докато падна на земята; после полегна в една долчинка и заспа дълъг, но прекъсван и неспокоен сън. Подир това отново се заскита в нерешителност и недоумение, подтискан от страха за нова самотна нощ.

Изведнъж той взе отчаяното решение да се върне в Лондон.

„Там поне ще има с кого да поговоря — помисли си той. — А и ще имам хубаво място за криене. След тези слухове никога няма да очакват, че ще могат да ме заловят там. Защо пък да не се скрия около седмица, а сетне да принудя Феджин да ми помогне да се прехвърля във Франция. Дявол да го вземе, ще рискувам.“

Той последва веднага тази подбуда и като избра най-изоставените пътища, тръгна обратно назад, решен да се крие из околностите на столицата до мръкване, и като се промъкне там на свечеряване по един криволичещ път, да се отправи право към мястото, което си бе избрал. Да, ами кучето? Ако са изпратили описанието му, в

никакъв случай не биха забравили, че и кучето липсва и навярно е отишло с него. Това би могло да докара залавянето му. Той реши да го удави и като продължи да върви, заоглежда се за някой ручей. На пътя си той намери тежък камък и го уви в кърпата си.

Кучето погледна господаря си в лицето, докато последният правеше тези приготовления. Може би долови с инстинкта си тяхното значение или пък се стресна от хвърления му крадешком поглед, по-свиреп от обикновено, но както и да е, то завървя по-назад, отколкото имаше обичай. Когато господарят му застана край брега на един вир и го повика, животното изведнъж спря.

— Не чуваш ли, че те викам? Ела при мене! — извика Сайкс.

Кучето се приближи само по силата на навика. Но когато Сайкс се наведе, за да завърже кърпата около врата му, то изръмжа ниско и се обърна назад.

— Върни се! — заповяда разбойникът.

Кучето поклати глава, но не се помръдна. Сайкс направи ласо и отново го повика.

То направи няколко крачки напред, върна се, спря за миг, извърна се и тръгна да бяга с най-голямата възможна бързина.

Човекът му подсвирна на няколко пъти, а сетне седна да го чака, като предполагаше, че то ще се върне. Кучето обаче не се появи никакво и най-после той отново продължи пътя си.

ГЛАВА XLIX

МЪНКС И МИСТЪР БРАУНЛОУ НАЙ-ПОСЛЕ СЕ СРЕЩАТ. РАЗГОВОРЪТ ИМ И СЪОБЩЕНИЕТО, КОЕТО ГО ПРЕКЪСВА

Здрачът беше започнал да се спуска, когато мистър Браунлоу слезе от един файтон пред собствената си врата и почука леко. След като му отвориха, един як човек излезе от файтона и се изправи отстрани на стъпалата, а в това време друг човек, който бе седнал на капрата, застана от другата страна. По дадения им от мистър Браунлоу знак те измъкнаха от файтона трети човек и като го хванаха помежду си, вкараха го бързо в къщата. Този човек беше Мънкс.

По същия начин те се качиха по стъпалата, без да проговорят, и мистър Браунлоу ги поведе към една задна стая. При вратата Мънкс, който се качваше с явно неудоволствие, спря. Двамата мъже погледнаха към стария джентълмен, като очакваха нарежданията му.

— Той знае какво го чака — каза мистър Браунлоу. — Ако се колебае или пък, ако помръдне пръст без ваше позволение, завлечете го на улицата, повикайте на помощ полицията и от мое име им го предайте като престъпник.

— Как се осмелявате да говорите така за мене? — запита Мънкс.

— Как се осмелявате да ме принуждавате да го казвам, млади човече? — отвърна мистър Браунлоу и го погледна строго. — Полудял ли сте, че искате да напуснете тази къща? Пуснете го. Е, добре, сър. Свободен сте да си вървите. Ние ще ви последваме. Но ви предупреждавам, в името на всичко най-свято, че в момента, когато стъпите с крак на улицата, ще наредя да ви заловят като фалшификатор и крадец. Решението ми е твърдо и непоколебимо. Ако и вие сте такъв, то, нека кръвта ви падне на собствената ви глава!

— На какво основание ме отвличате от улицата и ме водите тук с помощта на тези кучета? — запита Мънкс, като хвърли поглед първо

на единия, а после на другия от двамата мъже, които го бяха заобиколили.

— По силата на собственото ми основание — отвърна мистър Браунлоу. — Тези хора действуват по мое нареждане. Ако се оплаквате, че са ви лишили от свободата — вие имахте както възможност, така и случай да избягате, докато идвахте насам, обаче сметнахте, че е по-благоразумно да не вдигате шум, — тогава пак ви подканям, обърнете се за защита към закона. Аз също ще се отнеса до правосъдието. Но когато отидете толкова напред, че ви бъде невъзможно да се върнете, не ме молете за снизхождение, защото тогава властта ще е преминала в други ръце. И недейте казва, че съм ви бутнал в пропастта, към която самичък сте се запътили.

Явно беше, че Мънкс бе разтревожен и уплашен. Той се колебаеше.

— Трябва да решите бързо — каза мистър Браунлоу твърдо и спокойно. — Ако предпочитате да изложи обвинението си публично и ви обрека на наказание, чийто размер с потръпване мога да предвидя, но без да съм в състояние да го изменя, тогава още веднъж ви напомням, пътят ви е известен. Но ако се обърнете към мене за снизхождение и попросите милостта на тези, на които така много сте навредили, седнете на този стол без нито думица повече. Той ви очаква вече два дни.

Мънкс промърмори няколко неразбрани думи, но продължи да се колебае.

— Трябва да побързате — каза мистър Браунлоу. — Само една дума от моя страна и вие губите право на избор завинаги.

Човекът все още се двоумеше.

— Нямам намерение да водя преговори — каза мистър Браунлоу — и тъй като защитавам интересите на други лица, нямам и правото да го сторя.

— Няма ли — запита Мънкс със заекване, — няма ли някой среден път?

— Никакъв.

Мънкс погледна стария джентълмен загрижено, но като не прочете в лицето му нищо друго освен строгост и решителност, влезе в стаята и свил рамене, седна на посочения му стол.

— Заклучете вратата отвън — каза мистър Браунлоу на двамата мъже — и влезте, когато позвъня.

Те го послушаха, а той и Мънкс останаха сами.

— Хубаво отношение, сър — каза Мънкс, като хвърли шапката и наметалото си, — при това от страна на най-стария приятел на баща ми.

— Тъкмо защото бях най-старият приятел на баща ви, млади човече — отвърна мистър Браунлоу — тъкмо защото надеждите и възжеленията на младите ми и щастливи години бяха свързани с него и с онова прекрасно създание, неговата сестра, която умря още на младини и ме остави тук, печален и самотен; тъкмо защото той бе коленичил заедно с мене пред смъртния ѝ одър, когато бе още момче, в самото утро, когато — ако това не бе против желанието на небето — тя щеше да бъде моята млада невеста; тъкмо защото нараненото ми сърце се привърза към него от този ден нататък, през всичките му изпитания и прегрешения, докато умря; тъкмо защото старите възпоминания са изпълнили сърцето ми и дори видът ви ми напомня за него; тъкмо поради всичко това сега съм развълнуван и готов да се отнеса благородно с вас в настоящия момент — да, Едуард Лифърд, дори в настоящия момент — и се червя за това, че сте недостоеен да носите туй име.

— Какво общо може да има всичко това с името? — запита другият, като наблюдаваше известно време полумълчаливо, полусмаяно вълнението на събеседника си. — Какво значи за мене това име?

— Нищо — отвърна мистър Браунлоу, — за вас то не значи абсолютно нищо. Но то беше нейното име и дори след толкова години то носи на мене, стария вече човек, онзи трепет и онова вълнение, което изпитвах тогава, когато го чуех изречено от някой чужд човек. Много съм доволен, че сте го променили — много, много.

— Всичко това е прекрасно — каза Мънкс (на когото запазваме това название) след дълга пауза, през време, на която той упорито и сърдито мълчеше и се клатушкаше на-сам-натам, а мистър Браунлоу седеше с ръка на очите си. — Но какво изобщо искате от мене?

— Вие имате брат — каза мистър Браунлоу, като се сепна, — брат, чието име, прошепнато в ухото ви, когато се приближих до вас на

улицата, беше само по себе си почти достатъчно да ви накара да ме придружите дотук, смаян и изплашен.

— Нямам никакъв брат — отвърна Мънкс. — Вие знаете много добре, че бях единствено дете. Защо ми говорите за някакъв си брат? Знаете това тъй добре, както и аз.

— Внимавайте в това, което действително зная, тъй като то може би ще ви интересува — каза мистър Браунлоу. — Зная, че от нещастния брак, който клетият ви баща, подтикван от семейна гордост и груби амбиции, бе принуден да сключи още като съвсем млад момък, вие бяхте единственият наследник.

— Не обръщам никакво внимание на резките ви думи — прекъсна го Мънкс с подигравателен смях. — Вие знаете обстоятелствата и за мене това е достатъчно.

— Но мене ми са известни също така — продължи старият джентълмен — и страданието, бавните мъки и дългите терзания на тази злополучна връзка. Известно ми е как бездушно и морно влачеха тези нещастници тежките си вериги сред света, отровен и за двамата. Известно ми е как студената учтивост бе последвана от открити крамоли; как безразличието отстъпи мястото си на неприязън, неприязънта на омраза, а омразата на отвращение, докато най-сетне те скъсаха мъчителната връзка и се разделиха, като всеки от тях понесе по един парещ къс от веригата, чиито звена само смъртта можеше да строши, за да се скрият между нови хора и потулят мъката си под весели маски. Майка ви успя: тя скоро забрави веригата. Но в сърцето на баща ви тя дрънчеше и ръждясваше в продължение на дълги години.

— Е добре, те се разделиха — каза Мънкс, — и какво от това?

— След като известно време живяха разделени — отвърна мистър Браунлоу — и майка ви отиде на континента и се отдаде напълно на лекомислие, като съвсем забрави съпруга си, цели десет години по-млад от нея, той остана в родината си с разбито бъдеще и попадна между нови приятели. Това обстоятелство поне ви е известно вече.

— Нищо не ми е известно — каза Мънкс, като извърна настрана очи и заудря с крак по пода, подобно на човек, който е решил да отрича, — нищо подобно не ми е известно вече.

— Държането ви, не по-малко от деянията ви, ме уверява, че не сте го забравили, нито пък сте престанали да мислите за него без горчивина — отвърна мистър Браунлоу. — Думата ми е за преди петнадесет години, когато сте били не повече от единадесетгодишен, а баща ви бе само на тридесет и една година — защото, повтарям, той беше момче, когато неговият баща му наложи да се ожени. Трябва ли да се връщам към обстоятелствата, които хвърлят сянка върху паметта на баща ви, или вие ще го пощадите от това и ще ми откриете истината?

— Няма какво да ви откривам — възрази Мънкс. — Вие говорете, ако желаете ...

— Добре, тези нови приятели — продължи мистър Браунлоу — бяха един оттеглил се от служба морски офицер, чиято жена бе умряла преди около половин година и го бе оставила с две деца — по-рано имали повече, но от всичките им останали само две. И двете бяха момичета, едната, красиво създание на деветнадесет години, а другото — дете на около две-три години.

— Какво значение може да има всичко това за мене? — запита Мънкс.

— Те живееха — продължи мистър Браунлоу, сякаш не бе чул прекъсването — в тази част на страната, където се бе оттеглил в своите скитания и баща ви и където си бе намерил прибежище. Познанство, близост, приятелство следваха едно подир друго. Баща ви бе надарен, както малцина други хора. Той притежаваше душата и качествата на сестра си. Колкото повече го опознаваше старият офицер, толкова повече го обикваше. Бих желал всичко да бе свършило дотук. Същото стори и дъщеря му.

Старият джентълмен спря. Мънкс хапеше устните си, с очи, вперени в пода. Като видя това, Браунлоу веднага продължи:

— Краят на годината го свари свързан, тържествено свързан с тази девойка — обекта на първата, истинска, гореща, единствена страст на едно невинно момиче.

— Разказът ви е прекалено дълъг — забеляза Мънкс и се движеше неспокойно в стола си.

— Това е истински разказ за мъки и изпитания, млади човече — отвърна мистър Браунлоу, — а такива разкази са обикновено дълги. Ако в него се разправяше само за доволство и щастие, той би бил

много кратък. Когато умря един от тези богати роднини, за чиито интереси и подкрепа на властта му вашият баща бе жертвуван, за да изправи злото, на което бе станал оръдие, той му остави своята панацея на всички беди — парите си. Наложил се баща ви веднага да замине за Рим, където този човек бе отишъл да се лекува и където бе умрял, оставяйки работите си съвсем объркани. И той отиде. Там се разболя много тежко и в момента, когато вестта стигна в Париж, той бе последван от майка ви, която взе и вас със себе си. Той се поминал един ден след пристигането ви, като не остави никакво завещание — никакво завещание, — така че цялото му имущество остана на нея и на вас.

При тази част от разказа Мънкс притаи дъх и заслуша съсковано от любопитство лице, макар и очите му да не бяха отправени към говорителя. Когато мистър Браунлоу се спря, той промени положението си подобно на човек, който изпитва внезапно облекчение, и изтри влажното си лице и ръце.

— Преди да отиде в странство и минавайки през Лондон — каза мистър Браунлоу бавно, с очи, вперени в лицето на другия, — той дойде при мене.

— Никога не съм чул за това — прекъсна го Мънкс с глас, който целеше да изрази недоверие, но, в който звучеше повече неприятна изненада.

— Дойде при мене и ми остави, заедно с някои други неща, една картина — портрет, рисуван от самия него, — образа на онази клета девойка, която той не искаше да изостави, а не можеше да вземе със себе си при бързото си отпътуване. Грижите и угризенията го бяха изтощили и направили да прилича почти на сянка; говореше отчаяно и несвързано за провал и безчестие, причинени от него; довери ми намерението си да обърне цялото си имущество в пари, макар и това да му донесе загуба, и като даде вам и на жена си част от полученото напоследък наследство, да напусне страната — догадих се, че не ще го стори самичък — и никога вече да не се върне. Дори и на мене, стария му и отдавнашен приятел, чиято дълбока привързаност криеше корените си в пръстта, покрила онази, която бе скъпа и за двама ни, — дори и на мене той не довери нищо повече, като обеща да ми пише и ми разкрие всичко, а след това да ме види още веднъж, за последен път

тук, на земята. Уви! Тази именно среща бе всъщност последната за нас. Аз не получих никакво писмо и никога вече не го видях.

— Отидох — продължи мистър Браунлоу след кратко мълчание, — отидох, когато всичко бе свършено, на мястото на — ще употребя наименованието, което хората свободно употребяват, тъй като сега човешката грубост и благоволение му са съвсем безразлични, — отидох на мястото на греховната му любов, решен, че ако опасенията ми се сбъднат, онова нещастно момиче ще има едно сърце и един дом, които да я закрилят и съчувстват. Семейството бе напуснало околността седмица преди това, след като заплатили някои дребни дългове, и си тръгнали нощем. Защо сторили това и къде отишли, никой не можа да ни каже.

Мънкс задиша още по-спокойно и се огледа с тържествуваща усмивка.

— Когато вашият брат — каза мистър Браунлоу, приближавайки стола си до този на събеседника си, — когато вашият брат, слабо, парцаливо, изоставено дете, бе хвърлено на пътя ми от една ръка, помощна от случая и когато го спасих от престъпния живот.

— Какво? — възкликна Мънкс.

— Да, аз го прибрах и спасих — повтори мистър Браунлоу, — нали ви казах, че не след дълго разказът ми ще ви заинтересува — аз го прибрах и спасих. Виждам, че хитрият ви съучастник не ви е съобщил името ми. Когато го прибрах и той лежеше след болестта си в къщата ми, силната му прилика с картината, за която споменах, ме порази твърде много. Даже и когато го видях още първия път, мръсен и жалък, в лицето му имаше някакъв бегъл израз, който за мене бе подобно на мигновен поглед от страна на някой стар приятел, мярнал ми се насън. Няма защо да ви разправам, че го отвлякоха от дома ми, преди да бях узнал историята му ...

— Как така? — запита бързо Мънкс.

— Това ви е много добре известно.

— На мене!

— Излишно е да отричате — отвърна мистър Браунлоу. — Ще ви докажа, че зная повече от това.

— Вие не... не можете да докажете нищо срещу мене — заекна Мънкс. — Опитайте се да го направите.

— Ще видим — отвърна старият джентълмен с изпитателен поглед. — Загубих момчето и всичките ми усилия да го открия останаха напразни. Майка ви бе умряла и знаех, че ако някой бе в състояние да открие загадката, това можехте да бъдете само вие, и тъй като последния път, когато чух за вас, вие бяхте в имението си в Западноиндийските острови, където бяхте отишли след смъртта на майка си, за да избегнете последиците на безпътния си живот тук, аз се запътих затам. Вие бяхте напуснали мястото няколко месеца преди това и се смяташе, че сте заминали за Лондон, но никой не можа да ми каже къде точно сте отишли. Аз се завърнах. Адвокатите ви не знаеха къде сте се установили на местожителство. Те ми казаха, че се появявате и изчезвате тъй тайнствено, както изобщо винаги вършите това, понякога за дни, а понякога в продължение на месеци, като очевидно посещавате същите тъмни свърталища и дружите със същите долни хора, които са ви били близки още, когато сте били непокорен и необуздан юноша. Омръзнах им непрестанно да ги разпитвам за вас. Скитах из улиците денем и нощем, но до преди два часа всичките ми усилия бяха безплодни и нито за миг не бях успял да ви зърна.

— Е, добре, и сега, като ме виждате, какво от това? — запита Мънкс, като се изправи дръзко. — Измама и фалшификация са високопарни думи — потвърдени, както ви се струва, от въображаемата прилика между някакво си хлапе и любителските драскулки на един умрял. Брат! Та вие дори не знаете дали наистина от тази завяна девойка се е родил син. Дори това не ви е известно.

— Да, не ми бе известно — отвърна мистър Браунлоу, като също така се изправи, — но през последните две седмици научих всичко. Вие имате брат. Знаете това, а познавате и самия него. Съществувало е завещание, унищожено от майка ви, което при смъртта ѝ ви е открило тайната, както и свързаните с нея облаги. В това завещание се е загатвало за някакво си дете, което се е предполагало, че ще се роди като плод на тази нещастна връзка. Това дете наистина се родило и вие дори сте го срещнали случайно, когато подозренията ви са били събудени за първи път поради приликата му с баща ви. Тогава сте се отправили за месторождението му. А там са съществували доказателства — доказателства, скривани от дълго време — за неговия произход. Вие сте унищожили тези доказателства и сега, според думите ви, отправени към вашия съучастник, евреина, „едничкото

доказателство за идентичността на момчето лежи на дъното на реката и старицата, която го е взела от майката, гние в гроба си“. Недостоеен син, страхливец, лъжец, ти, който се съвещавах нощем с крадци и убийци в тъмни стаи, ти, чиито заговори и машинации довякоха насилствената смърт на тази, която струваше колкото милиони като тебе, ти, който още от люлка тровеше бащиното си сърце и у когото още оттогава покълнаха всички зли страсти, пороци и разврат, докато най-после ти докараха отвратителната болест, която прави от лицето ти огледало на душата ти, ти, Едуард Лифърд, ще продължаваш ли да ми се опълчваш?

— Не, не, не! — промълви страхливецът, сломен от всички тези обвинения.

— Всяка дума — извика старият джентълмен, — всяка дума, разменена между тебе и онзи презрян злодей, ми е добре известна. Сенки по стените са улавяли шепота ви и са го носили до ушите ми; при вида на онова преследвано дете дори порокът придоби силата и едва ли не качествата на добродетелта. Извършено е убийство, в което и ти си морален, ако не и физически съучастник.

— Не, не — възрази Мънкс. — Аз, аз не зная нищо за това. Аз тъкмо се готвех да разпитам как стои работата, когато вие ме заловихте. Поводът не ми бе известен. Мислех, че се касае за обикновено скарване.

— Убийството е било извършено поради това, че част от тайните ти са били разкрити — отвърна мистър Браунлоу. — Няма ли да разкриеш и останалата част?

— Да, ще го сторя.

— Ще подпишеш ли достоверното изложение на фактите и ще го потвърдиш ли пред свидетели?

— И това обещавам.

— Обещавах ли, че ще стоиш тук, без да се помръднеш, докато се състави надлежният документ, и ще дойдеш ли после с мене там, където сметна, че ще е най-добре за неговото засвидетелстване?

— Ако настоявате, и това ще направя.

— Трябва да направиш и нещо повече от това — каза мистър Браунлоу. — Наложително е да върнеш отнетото от тебе имущество на едно невинно и безобидно дете, защото то е тъкмо такова, макар и да е рожба на греховна и нещастна любов. Ти не си забравил

постановленията на завещанието. Приведи ги в изпълнение, доколкото те засягат брат ти, и тогава върви, където желаш. В този свят няма защо да се срещаш вече с него.

Мънкс крачеше напред-назад, като размишляваше с мрачно и зло лице върху това предложение и възможностите да откаже да го изпълни, разкъсван от страховете си, от една страна, и от омразата си — от друга. В това време някой отключи бързо вратата и един джентълмен (мистър Лосбърн) влезе в стаята, обзет от силно вълнение.

— Човекът ще бъде заловен — провикна се той. — Ще бъде заловен довчера!

— Убиецът? — запита мистър Браунлоу.

— Да, да — отвърна другият. — Видели са кучето му да обикаля край едно старо негово свърталище и се предполага, че господарят му или вече е пристигнал, или скоро ще се озове там под прикритието на тъмнината. Навред наоколо сноват преследвачи. Говорих с хората, които са натоварени със залавянето му, и те ми казаха, че е невъзможно да се изплъзне. Тази вечер властта ще оповести, че дава награда от сто лири.

— Аз ще дам още петдесет и ще го известя със собствената си уста на самото място, само да мога да се добера дотам. Къде е мистър Мейли?

— Хари? Щом се увери, че приятелят ви е тръгнал благополучно за тук във файтона с вас, веднага избърза за мястото, където научи тази новина — отвърна докторът, — и като се качи на коня си, се втурна да се присъедини към първия отред на уреченото между тях място, някъде си в околностите на града.

— А Феджин — каза мистър Браунлоу, — нещо за него?

— Последният път, когато чух за него, още не го бяха хванали, но положително ще го заловят, дори може вече да са го заловили. Уверени са, че ще го пипнат.

— Взе ли вече решение? — обърна се мистър Браунлоу с нисък глас към Мънкс.

— Да — отвърна той. — Вие ще запазите тайната ми, нали?

— Ще я запазя. Остани тук, докато се завърна. Само така ще бъдеш в безопасност.

Те напуснаха стаята и вратата отново се заключи.

— Какво направихте? — запита шепнешком докторът.

— Всичко, за което можех да се надявам — дори повече. Като взех предвид съобщеното ми от онази клета девойка и това, което сам аз знаех, заедно с разследванията на нашия добър приятел, извършени на самото място, аз не му оставих никаква пролука, откъдето да се измъкне, и изложих цялото му злодейство, което всички тези факти безспорно доказаха. Пишете и определете срещата, за други ден вечерта, в седем часа. Ние ще пристигнем там няколко часа преди това, но ще имаме нужда от почивка, особено младата госпожица, която твърде е възможно, ще се нуждае от повече твърдост, отколкото бихме могли сега да предположим. Но кръвта ми кипи от желание да отмъстя за онова клето убито създание. По кой път поеха?

— Карайте право към участъка и ще стигнете навреме — отвърна мистър Лосбърн. — Аз ще остана тук.

Двамата господа бързо се разделиха, всеки обхванат от трескаво вълнение, което им бе невъзможно да овладеят.

ГЛАВА I

ПРЕСЛЕДВАНЕ И БЯГСТВО

Недалеч от Темза, до онази нейна част, където се намираха черквата на Родърхайд, където постройките по брега са най-нечисти, а плавателните съдове по реката, почернели от праха на въглищата, пренасяни с ладии, и пушека на ниските къщички, се намира най-мръсният, най-чудноват и най-особен от всички квартали, спотайващи се в Лондон, напълно непознат дори и по име на по-голямата част от населението му.

За да се стигне това място, посетителят трябва да проникне през мрежа тесни, задушни и кални улички, изпълнена с най-грубите и най-бедни жители на крайбрежието. В дюкяните тук се намират най-евтините и най-недоброкачествени стоки; най-грубите и най-прости облекла се люшкат по вратите на магазините и се развяват от къщните въжета и прозорци. Блъскащ се с останали без работа работници от най-долните слоеве, метачи, преносвачи на въглища, пропаднали жени, парцаливи деца и измета на реката, дошлият тук си проправя пътя с трудност, окръжен от отвратителни гледки и миризми от тесните пътечки които се отклоняват наляво и надясно, и бива оглушаван от тропота на големите каруци, които носят цели купища стока от складовете, издигнати на всеки ъгъл. Когато най-сетне стигне до по-отдалечените и по-пусти улици, той тръгва из места, където над плочниците се надвисват разкъртени фасади на постройки, а стените сякаш рухват при самото му минаване. Комините като че ли се двоумят дали да се съборят, прозорците са защитени от ръждясали железни пречки, почти проядени от времето и нечистотията, и изобщо навсякъде тук цари пълна разруха и занемареност.

В съседство с това място, зад Докхед, се намира Якобовият остров, заобиколен от ров, изпълнен с тиня, шест или осем фута дълбок и петнадесет или двадесет широк във време на прилив, наречен едно време Мил Понд, обаче по времето на настоящия разказ минаващ под името Фоли Дич. Това е един ръкав на Темза, който може винаги

да се напълни с по-голямо количество вода, когато се отпускат язовете на Лид Милс, откъдето е взел старото си име. В такива моменти чужденецът, надвесил се от един от дървените мостове на Мил Лейн, би могъл да види обитателите на къщите от двата бряга да спускат от задните си входи или от прозорците си кофи, ведре и всякакви домакински съдове, с които си гребат вода. А когато извърне око към самите къщи, откритото се пред погледа му зрелище ще събуди удивлението му: невъзможни дървени галерии, общи за задната страна на около половин дузина къщи, с дупки, от които да се гледа към тинята отдолу; счупени и лепени прозорци, с повесени от тях дълги пръти за сушене на бельо, но такова никога не се намира там; помещения толкова малки, тъй мръсни, тъй сдушени, че въздухът сякаш винаги е замърсен от сметта и гнусотията, които те приютяват; дървени стаички, издадени напред и надвиснали над калта и заплашващи да паднат в нея — нещо, което действително се е случвало; покрити с нечистотия стени и рушащи се основи; всеки възможен белег на отблъскваща беднотия, всяка отвратителна следа на мръсотия, разруха и смет; всичко това украсява бреговете на Фоли Дич.

На Якобовия остров складовете са празни и без покриви, стените се рушат, прозорците не могат вече да служат за прозорци, вратите падат на улиците, комините са опушени, но не димят. Преди тридесет или четиридесет години, когато загубите и съдебните дела не бяха опропастили това място, то процъфтяваше; сега обаче действително представлява само пуст остров.

Къщите нямат собственици, всеки, който посмее, може да изкърти вратата и да влезе, да живее там и там да умре. Хората, които търсят прибежище на Якобовия остров, трябва или много да се нуждаят от скривалище, или пък да са изпаднали в твърде голяма нищета.

В една горна стая на една от тези къщи — отдалечена постройка, сравнително голяма, разнебитена, но със здрави врати и прозорци и със задна страна, която се сношава с реката по описания вече начин — се бяха събрали трима мъже, които седяха, обхванати от дълбоко и мрачно мълчание, и от време на време си хвърляха погледи, изпълнени със смайване и очакване. Единият от тези хора беше Тоби Кракит, другият Том Чилтинг а третият — един разбойник на около петдесет

години, чийто нос бе почти напълно смазан при някакво отдавнашно сбиване и на чието лице се виждаше ужасен белег, получен навярно при същите обстоятелства. Този човек беше наскоро избягал от заточение затворник, наречен Кагс.

— Бих желал — каза Тоби, като се обърна към мистър Чилтинг — да бе намерил някоя друга бърлога, когато в двете стари е започнало да ти става прекалено топло, скъпи ми приятелю.

— Да, наистина, защо не го стори, тъпак такъв! — обади се Кагс.

— Ех, мислех си, че ще ви е по-драго да ме видите — отвърна тъжно мистър Чилтинг.

— Слушай какво, млади господинчо — започна Тоби, — когато човек обича да си живее уединено като мене и си има уютен покрив над главата, без някой да се навърта и души наоколо, за него е малко неудобно, че има честта да приеме на гости млад джентълмен (колкото и почтен и приятен за игра на карти да е той), намиращ се в твоето положение.

— Особено пък, когато този човек, който обича уединението, е дал подслон и на свой приятел, завърнал се от път по-рано, отколкото са го очаквали, и е твърде скромен, та не желае да се представи пред съдиите при пристигането си — прибави мистър Кагс.

Последва кратко мълчание, след което Тоби Кракит, изоставил обичайното си нехайно отношение към нещата като безнадеждно, се обърна към Чилтинг и каза:

— Кога пипнаха Феджин?

— Точно по обяд — днес в два часа. Чарли и аз имяхме късмет, че можахме да офейкаме през комина, а Болтър се вмъкна с главата надолу в празната каца за вода. Но краката му са тъй дълги, че щръкнаха навън, така че и него уловиха.

— Ами Бетси?

— Клетата Бетси! Тя отишла да види тялото — отвърна Чилтинг с печално лице — и полудяла, започнала да пищи, да се мята — и да удря глава в дъските, така че й сложили усмирителна риза и я завели в болница — и сега тя е там.

— А с младия Бейтс какво стана? — запита Кагс.

— Тръгна да се помайва нанякъде, за да не пристигне тук по светло, но скоро ще се появи — отвърна Чилтинг. — Сега няма къде

другаде да отиде, защото всички от „Сакатите“ са заловени и кръчмата е пълна с фантета — отидох там да се уверя със собствените си очи.

— Това е наистина поражение — забеляза Тоби Кракит и ухапа устни. — Доста хора ще пострадат.

— Тъкмо сега е съдебната сесия — обади се Кагс — и ако приключат следствието и Болтър се яви като свидетел в полза на прокурора — нещо, което положително ще стори, ако се съди по думите му, веднага ще се докаже, че Феджин е съучастник при извършване на престъплението, а ако назначат процеса за петък, ще го окачат на бесилката след шест дни, дявол да го вземе!

— Ех, трябваше да чуете как ревяха хората — каза Чилтинг, — полицаите се биеха като дяволи, иначе тълпата щеше да го разкъса. По едно време го събориха, но полицията направи кръг около него и стана необходимо с борба да си пробиват път напред. Трябваше да го видите как се оглеждаше, целият окървавен и изкалян, и се държеше за тях, сякаш бяха най-добрите му приятели. И сега ги виждам как им бе невъзможно да се държат прави поради натиска на тълпата и как го влачеха напред; и сега виждам как хората скачаха един зад друг и крещяха, и му се заканваха; и сега виждам кръвта по косата и брадата му и чувам жените да пищят от центъра на тълпата на уличния ъгъл и да се провикват, че ще му изтръгнат сърцето!

Обладаният от ужас свидетел на тази сцена затули с ръце, ушите си и като стана, заразхожда се напред-назад със затворени очи, също като обезумял.

Докато той вършеше това, другите двама седяха мълчаливи, с очи, втренчени в пода. В този миг отвън се чуха леки стъпки и кучето на Сайкс се вмъкна в стаята. Те изтичаха към прозореца, надолу по стълбите и навън на улицата. Кучето бе скочило вътре през един отворен прозорец, то не направи опит да ги последва, а и господарят му никакъв не се виждаше.

— Какво означава всичко това? — запита Тоби, когато се завърнаха. — Невъзможно е да се е запътил за насам. Дано... дано не го е направил.

— Ако е тръгнал за тук, щеше да пристигне заедно с кучето — каза Кагс и се наведе да разгледа животното, легнало запъхтяно на пода. — Хей! Дайте малко вода да го свестим, припаднало е от тичане.

— Изпи я всичката, до капка — каза Чилтинг, след като наблюдаваше известно време мълчаливо кучето. — Покрито е с кал — хромо, полусляпо, — сигурно идва отдалеч.

— Откъде ли ще да е дошло! — възкликна Тоби. — Разбира се, най-напред е ходило в старите дупки и като ги е намерило пълни с чужди хора, запътило се е за тук, където е идвало често. Но откъде ли е тръгнало и как е дошло тук само, без другия!

— Не е възможно той (никой не назоваваше убиеца с името му) да е свършил със себе си. Какво мислите? — запита Чилтинг.

Тоби поклати глава.

— Ако го е направил — каза Кагс, — кучето щеше да иска да ни заведе на самото място. Не. Аз мисля, че е отишъл зад граница и е оставил кучето тук.

Това разрешение изглеждаше най-вероятно и бе възприето като най-правилно. Кучето пропълзя под един стол и се сви да спи, несмуцавано повече от никого.

Мракът беше се спуснал вече, затова затвориха прозоречните капаци и запалиха свещ, която сложиха на масата. Ужасните случки, станали през последните два дни, бяха направили дълбоко впечатление и на тримата и бяха засилили опасността и несигурността на собственото им положение. Те приближиха столовете си по-близо един до друг, стряскайки се при всеки шум. Приказваха малко, при това шепнешком, и бяха тъй наплашени и мълчаливи, сякаш тленните останки на убитата жена лежаха в съседната стая.

Те седяха така известно време, когато изведнъж се дочу почукване на вратата долу.

— Младият Бейтс — обади се Кагс, като се огледа ядосано наоколо, за да възпре страха, който сам чувствуваше.

Чукането се повтори. Не, не беше той. Той никога не чукаше по този начин.

Краkit отиде до прозореца и цял разтреперан, провря навън главата си. Нямаше нужда да им казва кой беше долу; бледото му лице бе достатъчно изразително. Кучето също в миг наостри уши и затича с вой към вратата.

— Трябва да го пуснем да влезе — каза той и взе свещта.

— Нищо друго ли не може да се направи? — запита другият с прегракнал шепот.

— Абсолютно нищо. Наложително е да влезе.

— Не ни оставяй в тъмното — каза Кагс, като взе една свещ от камината и я запали с толкова разтреперана ръка, че чукането се повтори още два пъти, преди да бе свършил ...

Кракит слезе долу и се завърна, последван от един човек, чиято долна част на лицето бе скрита под носна кърпа, докато друга бе превързана около челото му под шапката. Той бавно ги махна. Пребледняло лице, хлътнали бузи, вкопани навътре очи, небръсната от три дни брада, измършавяла снага, тежък дъх — това беше самият призрак на Сайкс.

Той сложи ръка на един стол, поставен в средата на стаята, но когато се готвеше да седне на него, разтрепера се и като хвърли поглед над рамото си, довлече го до стената — колкото бе възможно по-близо — и седна.

Не се размени нито една дума. Той гледаше ту единия, ту другия, ту третия в пълно мълчание. Ако някое око се вдигнеше крадешком и срещнеше неговото, веднага пак се спущаше надолу. Когато дрезгавият му глас наруши мълчанието, и тримата се стреснаха. Сякаш никога по-рано не бяха го чували.

— Как дойде тук кучето? — запита той.

— Самичко. Преди три часа.

— Тазвечершният вестник съобщава, че Феджин е заловен. Истина ли е, или е лъжа?

— Истина е. Отново замълчаха.

— Дявол да ви вземе всичките! — възкликна Сайкс и прокара длан по челото си. — Нищо ли нямате да ми кажете?

Всички се размърдаха смутено, но никой не проговори.

— Ти, който държиш тази къща — каза Сайкс, обръщайки лице към Кракит, — възнамеряваш ли да ме предадеш, или ще ме оставиш да се крия тук, докато свърши преследването?

— Можеш да останеш, ако смяташ, че е безопасно — отговори Тоби след известно колебание.

Сайкс прокара бавно очи по стената зад гърба си като че ли по-скоро се опитваше да извърне глава, отколкото го вършеше, и запита:

— То... тялото... погребано ли е?

Те поклатиха отрицателно глави.

— Защо не е? — отвърна той със същия поглед зад себе си. — Защо държат такива ужасни неща над земята? Кой чука там?

С едно движение на ръката Кракит даде да се разбере, че няма от що да се страхуват, и напусна стаята. После веднага се върна с Чарли Бейтс зад себе си. Сайкс седеше срещу вратата, така че в момента, когато влезе момчето, то съзря фигурата му.

— Тоби — каза Чарли, отдръпвайки се назад, щом Сайкс обърна очи към него, — защо не ми каза това, когато бяхме долу?

Имаше нещо толкова потресаващо в уплахата на тримата мъже, че злочестият човек бе готов да се опита да умилостиви дори момчето. Той кимна и направи движение, сякаш искаше да се ръкува с него.

— Нека отида в някоя друга стая — каза Чарли, като се отдръпна още по-назад.

— Чарли! — каза Сайкс и пристъпи напред. — Ти н... не ме ли познаваш?

— Не се приближавай до мене — отвърна момчето, като отстъпваше все по-назад с изпълнени от ужас очи, отправени към убиеца. — Чудовище!

Човекът спря наред път и те се изгледаха един друг, обаче очите на Сайкс се плъзнаха постепенно надолу.

— Бъдете свидетели и тримата — извика момчето, като разтърси свития си юмрук, обхванат от ярост, която се засилваше при всяка негова дума. — Бъдете свидетели и тримата... аз не се боя от него... ако го подирят тук, ще го предам, да, ще го сторя. Казвам ви го направо. Може да ме убие за това, ако желае, или ако посмее, но ако съм тук, ще го предам. Ще го предам, дори и жив да го изгорят. Убийство! Помощ! Ако има решителност у вас тримата, вие ще ми помогнете! Убийство! Помощ!

Като издаваше тези викове, придружавайки ги с буйни движения, момчето се нахвърли с голи ръце върху силния мъж и благодарение на удвоената си енергия и внезапността на нападението му го повали тежко на земята.

Тримата наблюдатели изглеждаха съвсем смаяни. Те не се намесиха и момчето и мъжът се търкулнаха заедно на пода. Момчето не обръщаше никакво внимание на стоварващите се отгоре му удари и впиваше ръцете си все по-здраво и по-здраво в гърдите му под дрехите, като не преставаше да вика за помощ с всички сили.

Но борбата беше твърде неравна, за да трае дълго, Сайкс го бе повалил и коляното му лежеше върху неговото гърло, когато Кракит го дръпна назад с изплашен поглед и посочи към прозореца. Долу блещукаха светлини, чуваше се висок и оживен разговор, а бързи стъпки — колко много на брой изглеждаха те — прекосяваха най-близкия дървен мост. Между тълпата, изглежда, се намираше човек на кон, тъй като по неравния паваж се чуваше тропотът на копита. Блясъкът на лампите се увеличи, стъпките зачестиха, станаха по-шумни и се приближаваха напред. Тогава на вратата се чу силно почукване, както и прегракналите гласове на множество ядосани хора, които биха накарали и най-дръзкият да затрепере.

— Помощ! — изкрещя момчето с глас, който разцепи въздуха. — Той е тук! Счупете вратата!

— В името на краля! — извикаха гласовете отвън; и дрезгавите викове отново прозвучаха, само че сега те бяха още по-силни.

— Счупете вратата! — крещеше момчето. — Казвам ви, че никога няма да я отворят. Изтичайте право в стаята, където има светлина. Счупете вратата!

Удари, чести и тежки, заваляха по вратата и по долните прозоречни капаци, когато то престана да говори, и воят на тълпата отново се надигна, като за първи път даде ясна представа на служителя за действителната си мощ.

— Отворете някоя врата, където бих могъл да заключа това дяволско момче — извика свирепо Сайкс, като тичаше напред-назад и влачеше момчето с такава лекота, сякаш то беше някакъв празен чувал. — Онази врата! Бързо! — Той го захвърли вътре, зарези вратата и обърна ключа. — Долната врата здраво ли е заключена?

— Заключена е два пъти, а има и верига — отвърна Кракит, който продължаваше да стои съвсем смаян и безпомощен.

— А рамките — здрави ли са?

— Обковани са с желязо.

— Ами прозорците?

— Да, също и прозорците.

— Дявол да ви вземе! — извика отчаяният злодей, вдигнал заплашително ръка по посока на тълпата. — Правете каквото щете! Все пак ще ви измамя.

От всички страхотни крясъци, които някога са пронизвали ушите, никой не могат да надвишат крясъка на ожесточената тълпа. Някои подвикваха на тези, които бяха най-близо, подканваха ги да запалят къщата, други ревяха на полицаите да го застрелят на място. Между всички тях никой не показва толкова ярост, колкото човекът на кон, който, като се подхвърли от седлото и впускайки се сред тълпата, сякаш разделяше водни талази, викаше под прозореца, с глас, който се извисяваше над всички други.

— Двадесет гвинеи на човека, който донесе стълба! Най-близките гласове подеха вика и стотици го отекнаха.

Някои викаха за стълби, други за тесли, някои тичаха с факли напред-назад, сякаш, за да ги търсят, като пак се връщаха и отново крещяха. Някои оставаха без дъх да проклинат безсилно, други се натискаха напред, обхванати сякаш от бяс, и така спираха напредването на останалите по-назад, някои измежду най-смелите се опитваха да се изкачат по водосточните тръби и по пукнатините по стената, и всички се люшкаха напред-назад, в мрака долу, подобно на житна нива, разлюлявана от разбушувалия се вятър, като от време на време сливаха виковете си в общ, яростен рев.

— Отливът — извика убиецът, като залитна назад в стаята и скри от погледа си лицата на тълпата, — отливът бе настъпил, когато стигнах тук. Дайте ми въже, дълго въже. Всички са от предната страна. Бих могъл да скоча във Фоли Дич и да офейкам по този начин. Дайте ми въже, иначе ще извърша още три убийства и ще се пребия.

Обхванатите от уплаха мъже му посочиха къде държаха подобни вещи, убиецът избра бързо най-дългото и най-здрово въже и се втурна към покрива.

Всички прозорци в задната част на къщата от дълго време стояха зазидани с тухли, освен едно малко отворстие в стаичката, където бе заключено момчето, но то бе твърде малко дори за неговото тяло. Момчето не бе престанало да вика от този отвор към хората отвън, като ги предупреждаваше да пазят и задната част на постройката. Така че, когато убиецът изскочи най-после на покрива през намиращата се там вратичка, силен вик извести това на тези отпред, които веднага заобиколиха онази страна на къщата и се притискаха един друг, подобно на някакъв поток.

Той закрепил за вратата взетата за тази цел дъска, като я опрял така здраво, че отвътре би могло да се отвори само с много голяма трудност. После пропълзя по керемидите и погледнал над ниския парапет.

Водата се бе оттеглила и ровът представляваше легло от кал.

През тези къси мигове тълпата се бе притаила и наблюдаваше движенията му, без да долавя целта му, но щом разбра намерението му и видя, че то е неизпълнимо, наведе такъв силен вик, в сравнение, с който предишните крясъци бяха като шепот. Той се повтори отново и отново. Тези, които бяха твърде далеч, та не можеха да разберат значението му, подеха звука, той отекна пак и пак. Сякаш целият град бе излял тук населението си, за да го кълне.

Напред напирала хората, напред, напред, напред, поток от движещи се ядосани лица, като тук-там се виждаше по някоя запалена факла, която ги осветяваше и ги разкриваше с цялата им ярост и ожесточеност. Тълпата бе проникнала в къщите на отсрещния бряг на рова; прозорците се отваряха или биваха просто откъртвани. На всеки прозорец се виждаха по няколко етажа лица, на всеки покрив имаше по цели гроздове хора. Всяко малко мостче (наоколо имаше три) се огъваше под тежестта на тълпата отгоре му. Потокът обаче продължаваше да напират, за да намери ново ъгълче или дупчица, откъдето да излива виковете си и само за миг макар да зърне злодея.

— Сега вече е хванат — извика един човек от най-близкото мостче. — Ура!

Голите глави на тълпата лъснаха, виковете отново прозвучаха.

— Ще дам двадесет фунта стерлинги — извика един стар джентълмен наблизо — на човека, който го залови жив. Ще остана тук, докато дойде да си ги поиска.

Чу се нов рев. В този миг между тълпата взе да се говори, че вратата най-после е изкъртена и че човекът, който пръв е извикал за стълба, се е качил в стаята. Когато това съобщение премина от уста на уста, потокът изведнъж извърна направиението си и хората на прозорците, като виждаха как тълпата се оттича от мостовете, напускаха наблюдателниците си и като се спускаха на улицата, присъединяваха се към останалите, втурнали се през глава към мястото, което бяха напуснали, като всеки се блъскаше и бореше със съседа си, и всички се задъхваха от нетърпение да се приближат до вратата и погледнат престъпника, когато полицаите го изведат.

Викове и крясъците на тези, които биваха притискани почти до задушаване или пък поваляни и стъпквани в бъркотията, бяха ужасни. Тесните улички бяха напълно задръстени и през това време, когато някои се спущаха да заемат отново места пред къщата, а други правеха безполезни усилия да се откъснат от масата, вниманието бе отвлечено от убиеца, макар и общото нетърпение за залавянето му, ако изобщо това бе възможно, да се бе засилило.

Човекът се бе свил, съвсем изумен от яростта на тълпата и невъзможността да избяга. Но като забеляза тази промяна със същата бързина, с която тя бе настъпила, той скочи на нозе, решил да направи последно усилие да спаси живота си, като се спусне в рова, и с риск да се задуши, да се опита да се измъкне в тъмнината и бъркотията.

Придобил нова сила и енергия, подтикван от шума в къщата, който даваше да се разбере, че са успели да влязат вътре, той опря крак на комина, завърза здраво единия край на въжето около него, а с другия направи яка примка почти в една секунда с помощта на ръцете и зъбите си. Той би могъл да се спусне надолу посредством въжето и като стигне на разстояние, по-малко от височината си, да го отреже с приготвения в ръката си нож и да скочи.

В самия миг, когато сложи примката на врата си, преди да я нахлузи под мишницата си, и когато старият джентълмен, за когото бяхме споменали преди и който така здраво се бе хванал за оградата на моста, че задържаше напора на тълпата, сега разтревожено предупреждаваше хората наоколо, че човекът възнамерява да се спусне на земята — точно в този миг убиецът погледна зад себе си към покрива, разпери ръце над главата си и нададе вик на ужас.

— Пак прочете! — изкрещя той с нечовешки писък.

Залитащ като ударен от мълния, той загуби равновесие и политна над парапета. Примката бе на шията му. Тя се изпъна от тежестта му и го стисна здраво, опъната като лък и бърза като стрела. Височината, от която падна, бе тридесет и пет фута. Въжето внезапно се разлюля, тялото потръпна страхотно и той провисна надолу, стиснал с вкочаняващата си ръка разтворения нож.

Старият комин се разклати, но устоя смело. Убиецът се люлееше безжизнен до стената. А момчето, като блъсна настрана люлеещото се тяло, което закриваше гледката му, завика на хората да дойдат и го приберат в името на бога.

Едно куче, което досега бе лежало скрито, затича напред-назад по парапета с жален вой и като се засили, скочи към раменете на умрелия човек. Но то не улучи целта си и падна в рова. При падането си направи цял кръг и като удари главата си о един камък, то разби черепа си.

ГЛАВА LI

ТУК СЕ ОБЯСНЯВАТ ПОВЕЧЕ ОТ ЕДНА ЗАГАДКА И СЕ ПРАВИ ПРЕДЛОЖЕНИЕ ЗА ЖЕНИТБА, ПРИ КОЕТО НЕ СЕ СПОМЕНАВА НИЩО ЗА ЗЕСТРА

Бяха изминали само два дни след случките, описани в последната глава, когато Оливър се намери в три часа следобед в един пътнически дилижанс, носещ се бързо към родното му градче. Мисис Мейли, Роза, мисис Бедуин и добрият доктор бяха също с него, а мистър Браунлоу ги следваше с един: екипаж, придружен от друг човек, чието име ще е по-добре да не се споменава.

През време на пътуването не приказваха много, тъй като Оливър бе въвн от себе си от възбуда и недоумение, които не му позволяваха да събере мислите си, като дори едва ли не го бяха лишили от способността да говори. Явно бе, че това правеше немалко впечатление на спътниците му, които почти напълно споделяха тези негови чувства. Мистър Браунлоу бе запознал него и двете дами с естеството на признанията на Мънкс, като бе сторил това с голяма деликатност; и макар те да знаеха, че целта на настоящото пътуване е да завършат така добре започнатата работа, все пак цялата история продължаваше да бъде обвита в съмнение и тайнственост, така че те бяха обзети от силно чувство на неизвестност.

Същият добър приятел, с помощта на мистър Лосбърн, предпазливо бе успял да запуши всички възможни канали, посредством които те биха могли да научат нещо във връзка с ужасните събития, разиграли се недавно. „Вярно е — бе казал той, — че не след дълго те трябва да узнаят всичко, но може би тогава моментът ще е по-подходящ от настоящия и положително няма да е по-неподходящ“. Така те пътуваха в мълчание, всеки зает с

размишления върху целта, която ги бе събрала заедно, като никой не бе склонен да изрече мислите, които се тълпяха в главите на всички.

Но ако под влияние на всичко това Оливър мълчеше, докато пътуваха към родното му място по един път, който никога не бе виждал, как устремно се връщаше потокът на спомените му към миналите дни и какъв изблик на чувства се събуди в гърдите му, когато свърнаха по този път, който той бе преминал пешком: бедно, бездомно скитащо се момче, без приятел да му помогне, без покрив да подслони главата му.

— Вижте там, там! — извика Оливър, хващайки развълнувано Розината ръка, като посочи от прозореца на дилижанса. — Ето мястото, през което се измъкнах, ето храсталаците, зад които пропълзях, изплашен, че някой ще ме настигне и върне насила назад! По-долу е пътеката през нивите, която води към старата къща, където прекарах ранните си години! О, Дик, Дик, скъпи стари приятелю, ако само можех да те видя сега!

— Ти скоро ще го видиш — отвърна Роза, като ласкаво взе вкопчаните му една в друга ръце между своите. — Ще му разправиш колко си щастлив и колко богат си станал; ще му кажеш, че сред всичкото това щастие най-голямата ти радост произтича от това, че се връщаш да направиш и него щастлив.

— Да, да — каза Оливър, — и ние ще го вземем оттам, ще го облечем и изучим и ще го изпратим в някое тихо място вън от града, където той ще оздравее и закрепне, нали?

Роза кимна утвърдително, без да продума, тъй като момчето се смееше през такива сълзи на щастие, че й бе невъзможно да проговори.

— Вие ще бъдете добра и мила към него, защото сте такава към всички — каза Оливър. — Положителен съм, че разказът му ще ви накара да се разплачете; но това няма значение, няма никакво значение, защото лошото ще мине и вие отново ще се усмихнете (уверен съм в това), като си помислите каква промяна ще настъпи с него; същото сторихте и с мене. Когато избягах, той ми каза: „Господ да те благослови“ — с умиление възкликна момчето, — а сега и аз ще му кажа: тебе да благослови, и ще му покажа колко го обичам за тези му думи!

Когато приближиха града и най-сетне минаха през тесните му улички, оказа се, че е твърде трудно да удържат момчето в границите

на благоразумието. Ето дюкяна на погребалния деятел Саурбъри, същия, какъвто бе едно време, само сега той изглеждаше по-малък и не тъй внушителен на вид, както тогава; ето всички добре познати къщи и дюкяни, с почти всички, от които той свързваше по някоя случка. Ето каручката на Гемфийлд, съвсем същата каручка, която той притежаваше и по-рано, спряла до вратата на старата кръчма; ето приюта за скитници и бездомни, печалния затвор на детските му години, с мрачните си прозорци, отправили смръщен поглед към улицата. Ето все същия мършав вратар, застанал до портата, при чийто вид Оливър несъзнателно се сви назад и после се изсмя сам на себе си, че е толкова глупав; сетне заплака и пак се разсмя. Ето десетки лица на вратите, които той добре познаваше — почти всичко беше така, сякаш вчера го бе оставил и като че ли целият му настоящ живот бе само някакъв хубав сън.

Не, това беше самата чиста, истинска, щастлива действителност. Те спряха право пред вратата на най-големия хотел, който Оливър бе имал обичай да зяпа със страхопочитание, но който сега изглеждаше някак смален и не тъй величествен. Там намериха мистър Гримуиг, готов да ги посрещне. Той разцелува младата госпожица, а също и старата дама, когато слязоха от дилижанса, сякаш бе дядото на цялата компания, целият излъчващ любезност и усмивки, без да се заканва, че ще изяде главата си — да, без нито една подобна закана дори и когато поспори с един много стар пощенски раздавач относно най-близкия път за Лондон, като поддържаше, че той го познава най-добре, макар и да бе минал по него само веднъж, и то в сънено състояние. Обедът бе готов и стаите бяха приготвени, и всичко наредено като по чудо.

Въпреки всичко това, когато възбудата на първия половин час се уталожи, възцари се същото мълчание и натегнатост, които ги бяха обхванали и през време на пътуването.

Мистър Браунлоу не остана при тях за вечеря, а се отдели в друга стая. Другите двама господа влизаха и излизаха бързешком със загрижени лица и през кратките интервали, когато биваха в стаята, разговаряха отделно от останалите. По едно време извикаха мисис Мейли от стаята и след като се побави около половин час, тя се завърна с подути от плач очи. Всички тези неща караха Роза и Оливър, които не знаеха новите тайни, да се чувстват неспокойни и възбудени. Те седяха мълчаливи и в недоумение; или ако си разменяха по някоя и

друга дума, вършеха това шепнешком, сякаш се страхуваха да чуят звука на собствените си гласове.

Най-после, когато стана девет часът и те започнаха да си мислят, че тази вечер няма да чуят нищо повече, мистър Лосбърн и мистър Гримуиг влязоха в стаята, последвани от мистър Браунлоу и от един друг човек, при чието появяване Оливър почти изпищя от изненада; бяха му казали, че той е брат му, и той беше същият, когото бе срещнал в пазарния град и когото бе видял да поглежда заедно с Феджин през прозореца на малката му стаичка. Мънкс хвърли на изуменото момче поглед, изпълнен с омраза, която дори и тогава му бе невъзможно да превъзмогне, и седна близо до вратата. Мистър Браунлоу, който държеше в ръка някакви книжа, отиде до масата, край която бяха седнали Роза и Оливър.

— Имам да изпълня един тежък и болезнен дълг — каза той, — но тези твърдения, подписани в Лондон пред неколцина свидетели, трябва да бъдат повторени подробно и тук. Бих ви пощадил от това унижение, но ние трябва да ги чуем от собствените ви уста, преди да се разделим, и вие знаете защо.

— Продължавайте — каза човекът, към когото се бе обърнал мистър Браунлоу, извърнал настрани лицето си. — По-бързо. Смятам, че съм направил почти всичко. Не ме задържайте тук повече.

— Това дете — каза мистър Браунлоу, привличайки към себе си Оливър, като сложи ръка на главата му — е вашият полубрат; незаконният син на баща ви, моят скъп приятел Едуин Лифърд, и на клетата млада Агнеса Флеминг, която е умряла при раждането му.

— Да — каза Мънкс и се смръщи срещу разтрепераното момче, ударите, на чието сърце той би могъл да чуе. — Това е детето на безсрамната им любов.

— Думите, с които си служите — каза строго мистър Лосбърн, — са укор за тези, които отдавна са отишли отвъд безсилните хорски упреци. Те са срам само за вас, който ги употребява. Но да оставим това настрана. Той е роден в този град.

— В бедняшкия приют на този град — бе сърдитият отговор. — Историята се намира там — и той посочи нетърпеливо към книжата.

— Да, но тя трябва да се разкаже и — тук — каза мистър Браунлоу, като обиколи с поглед слушателите.

— Хей, вие! Слушайте тогава! — отговори Мънкс. — Когато баща ми се разболя в Рим, неговата съпруга, майка ми, с която той бе отдавна разделен и която пристигна там от Париж, отиде при него заедно с мене, за да се погрижи за имуществото му, доколкото зная, тъй като тя нямаше чувства към него, нито пък той към нея. Той не ни позна, тъй като бе в безсъзнание и прекара в тежък сън до следния ден, когато се помина. Между книжата на писалището му се намираха два документа с датата на деня, когато се разболял — обърна се той към мистър Браунлоу, — с няколко кратки думи до вас и със забележка на обвинката на пакета в смисъл, че той трябва да бъде изпратен само в случай, че умре. Един от тези документи беше писмо до Агнеса, другият представляваше завещание.

— Какво ще кажете за писмото? — запита мистър Браунлоу.

— Писмото? Парче хартия, задрасквано пак и пак, съдържащо изпълнени с разкажение признания и молитви към господ да ѝ помогне. Той хвърлил прах в очите на девойката, като ѝ разправил, че имало някаква си тайна, която някой ден щял да ѝ разкрие и която му пречела да се ожени за нея в него момент. Тя му се доверила търпеливо, като стигнала дотам, че му се доверила повече, отколкото трябвало, и загубила това, което никой вече не би могъл да ѝ върне. В момента на заболяването му оставали няколко месеца до освобождаването ѝ от бременност. В писмото той ѝ пишеше какво възнамерявал да направи, за да скрие срама ѝ, ако остане жив, и я умоляваше, в случай че той умре, да не проклина паметта му, нито пък да мисли, че грехът им ще донесе възмездие на нея или на детето им, тъй като цялата вина била само негова. Напомняше ѝ за деня, когато ѝ бил дал малкото медалионче и пръстена с кръщелното ѝ име, изгравирано върху него, и с празно място, оставено за името, което някой ден се е надявал да ѝ даде. Умоляваше я да ги пази до сърцето си, както правила това порано. После следваше все същото нещо, повтаряше отново и пак отново, подобно на думите на някой обезумял. Предполагам, че наистина е бил такъв.

— Ами завещанието? — каза мистър Браунлоу, докато Оливъровите сълзи капеха.

Мънкс мълчеше.

— Завещанието — подхвана мистър Браунлоу — бе написано в същия дух, както писмото. Той говореше за страданията, които му

причинила неговата съпруга, за опърничавия ѝ характер, за злобата и порочността ѝ и за преждевременно развитите лоши заложби на едничкия си син, възпитаван да мрази баща си. Той ви оставяше рента от осемстотин фунта стерлинги годишно за всеки поотделно. Цялото си останало имущество разделяше на две равни части — едната за Агнеса Флеминг, а другата за детето, ако се роди живо и доживее до пълнолетие. Ако е момиче, то би трябвало да наследи парите безусловно; но ако е момче, той постановяваше, че то ще стори това само в случай че докато навърши пълнолетие, не ще опетни името си с някое безчестно дело, с подлост, страхливост или измама. Той казваше, че направил това, за да подчертае доверието си в майката, както и убеждението си — подсилено от приближаващата се смърт, — че детето ще наследи нейното нежно сърце и благороден характер. Ако очакванията му не се сбъднат, тогава парите да бъдат предоставени само на вас, тъй като тогава, когато двете деца се окажат, че са еднакви, той щял да признае претенциите ви на по-старши по отношение на парите му, тъй като по отношение на чувствата му никога не сте имали такива, а още от детинство сте го отблъсквали със студенина и ненавист.

— Майка ми — каза Мънкс с по-силен глас — направи това, което всяка жена би трябвало да направи. Тя изгори завещанието. Писмото никога не пристигна на предназначението си, но него, както и другите доказателства, тя запази, в случай че тези хора някога се опитат да скрият петното на позора. Бащата на девойката научи истината от майка ми заедно с всички преувеличения, които буйната ѝ ненавист — как я обичам сега заради нея — е могла да прибави. Под гнета на срама и безчестието той избяга с дъщерите си в един отдалечен кът на Уелс, като промени дори името си, та приятелите му да не могат никога да намерят прибежището му. Тук наскоро след това той бил намерен мъртъв в леглото си. Девойката напуснала дома си тайно още преди няколко седмици. Той я търсил пешком във всеки град и село от околността. И точно през нощта, когато се завърнал в къщи, уверен, че тя е посегнала на живота си, старото му сърце не издържало.

Тук настъпи кратко мълчание, докато мистър Браунлоу отново подхвана нишката на разказа.

— Години след това — каза той — майката на този човек — Едуард Лифърд, дойде при мене. Той я напуснал още седемнадесетгодишен, обрал парите и скъпоценностите ѝ, играел на карти, разпилявал, подправял чекове и забягнал в Лондон, където в продължение на две години другарувал с най-голямата измет на обществото. Тя чезнеше от тежка и неизлечима болест и искаше да го открие, преди да умре. Пратиха се хора да го търсят, правиха се разследвания и в продължение на дълго време те останаха безплодни, но в края на краищата успяха. Тогава тя се завърна с него във Франция.

— Там тя умря — каза Мънкс — след продължително боледуване. И на смъртния си одър ми разкри тези тайни, като ми завеща неутолимата си и смъртна омраза спрямо всички, свързани с тях — макар и да нямаше защо да го върши, тъй като бях наследил омразата още много отдавна. Тя не вярваше, че девойката е свършила със себе си и с детето, и хранеше твърдото убеждение, че се е родило момче, което е останало да живее. Аз ѝ се заклех, че ако някога то се появи на пътя ми, няма да му дам нито миг покой: ще го преследвам с неукротима жестокост, ще изсипя върху му всичката ненавист, която изпитвам дълбоко, и ще плюя върху празните хвалебствия на онова оскърбително завещание, като го довлека, ако мога, дори до бесилката. Тя излезе права. То се появи най-после на пътя ми. Аз започнах добре, и ако онази пачавра не се бе разбъбрала, щях да свърша тъй, както бях започнал!

Когато негодникът скръсти ръце и с безсилна злоба се запроклина, мистър Браунлоу се обърна към ужасените слушатели до него и им обясни, че еврейният, стар негов съучастник и доверител, бил получил голяма награда, за да държи при себе си Оливър, като, в случай че на момчето се удаде да се спаси от него, част от това възнаграждение е трябвало да бъде върнато. Също така, разправи им той, един спор тъкмо върху това обстоятелство докарал посещението им във вилата с цел да бъде идентифицирано момчето.

— А медалиончето и пръстенът? — каза мистър Браунлоу, обръщайки се към Мънкс.

— Купих ги от мъжа и жената, за които ви разправих и които ги били откраднали от бабичката, която пък, от своя страна, ги откраднала от трупа — отвърна Мънкс, без да вдига глава. — Вие знаете какво е станало след това с тях.

Мистър Браунлоу само кимна на мистър Гримуиг, който бързо изчезна и се върна скоро подир това, като буташе напреде си мисис Бъмбл и теглеше след нея дърпация се съпруг.

— Очите ли ме мамят — провикна се мистър Бъмбл със зле престорен възторг, — или това наистина е малкият Оливър? О, Оливър, ако знаеш само как съм се тревожил за тебе...

— Дръж си езика, глупако — промърмори мисис Бъмбл.

— Та това е много естествено, мисис Бъмбл, много е естествено — възрази приютският управител. — Не може ли да се очаква от мене, че ще се развълнувам, когато го видя да седи тук между такива благородни дами и господа — аз, който съм го отгледал по приютски. Винаги съм обичал това момче, също като че ли ми е било... е било... собственият дядо — заяви мистър Бъмбл, като се спря да намери подходящо сравнение. — Мистър Оливър, миличкият ми, спомняш ли си за онзи прекрасен джентълмен с бялата жилетка? Ах, той отиде в рая миналата седмица, в дъбов ковчег с метални дръжки Оливър.

— Хайде, сър — обърна се към него остро мистър Гримуиг, — потиснете чувствата си.

— Ще положа всички усилия, сър — отвърна мистър Бъмбл. — Как сте вие, сър? Надявам се, че сте много добре.

Този поздрав бе отправен към мистър Браунлоу, който пристъпи към почтената двойка. Като посочи към Мънкс, той запита:

— Познавате ли този човек?

— Не — отвърна решително мисис Бъмбл.

— Навярно и вие не го познавате? — обърна се мистър Браунлоу към съпруга й.

— Никога през живота си не съм го виждал — заяви мистър Бъмбл.

— Нито някога сте му продавали нещо?

— Не — отвърна мисис Бъмбл.

— Ами никога ли не сте имали у себе си едно златно медалионче и пръстен?

— Разбира се, че не — отговори домакинята на приюта. — Защо сте ни повикали тук да ни задавате такива глупави въпроси?

Мистър Браунлоу отново кимна на мистър Гримуиг и този джентълмен отново излезе, накуцвайки, с удивителна готовност. Но

сега той не се завърна с някаква съпружеска двойка, а с две съсухрени жени, които трепереха и залитаха, като вървяха.

— Вие затворихте вратата през нощта, когато старата Сали умря — каза първата и вдигна костелива ръка, — обаче не успяхте да попречите да се чуят думите, нито пък да се гледа през цепките.

— Така, така — потвърди и другата, като се оглеждаше наоколо и клатеше беззъбите си челюсти, — така, така.

— Ние я чухме как се опитваше да ви разправи какво е направила, и ви видяхме, да вземате едно парче хартия от ръката ѝ, а на другия ден ви проследихме, когато отидохте в заложената къща — каза първата бабичка.

— Да — прибави втората, — видяхме как ви дадоха медалиончето и златния пръстен, защото бяхме наблизо, да, наблизо.

— А сега ние знаем повече от това — продължи първата, — защото тя ни беше разправяла много, много отдавна как младата майка ѝ казала, че винаги предчувствала смъртта си и когато се разболяла, тя се запътила да умре близо до гроба на бащата на детето.

— Бихте ли желали да видите самия съдържател на заложената къща? — запита мистър Гримуиг, като се запъти към вратата.

— Не — отвърна жената, — ако той — и тя посочи към Мънкс — се е показал такъв страхливец и е признал, както виждам, че е сторил, и ако вие сте разпитвали всички вещици, за да се доберете до тези тук, аз нямам какво повече да ви казвам. Аз наистина продадох скъпоценностите и те се намират там, откъдето никога не ще можете да ги вземете. И тогава какво?

— Нищо — отвърна мистър Браунлоу, — само това, че сега на нас се пада да се погрижим нито единият, нито другият от вас да не бъде назначаван на длъжност, за която се изисква честност и почтеност. Можете да напуснете стаята.

— Надявам се — каза мистър Бъмбл, оглеждайки се твърде печално, наоколо когато мистър Гримуиг излезе с двете стари жени, — надявам се, че това дребно злополучно обстоятелство няма да ме лиши от енорийската ми длъжност.

— Разбира се, че ще ви лиши — отвърна мистър Браунлоу. — Подгответе се за това и се благодарете, че се отървявате само с толкова.

— За всичко е виновна мисис Бъмбл. Тя настояваше да го направим — оправдаваше се мистър Бъмбл, като най-напред се огледа,

да се увери, че съпругата му бе напуснала стаята.

— Това не е извинение — каза мистър Браунлоу. — Вие сте присъствали, когато двете скъпоценности са били унищожени, и в очите на закона сте дори по-виновният от двамата, тъй като законът предполага, че жена ви е действала по ваше нареждане.

— Ако законът предполага това — заяви мистър Бъмбл, като мачкаше изразително шапката си с две ръце, — в такъв случай законът е магаре — идиот. Ако това е гледището на закона, значи, че законът е ерген; и най-лошото, което мога да му пожелаая, е да му се отворят очите чрез опит ... да, чрез опит.

Като повтори натъртено последните две думи, мистър Бъмбл си наложи здраво шапката и като мушна ръце в джобовете, последва благоверната си съпруга надолу по стълбата.

— Млада госпожице — обърна се мистър Браунлоу към Роза, — дайте ми ръката си. Не треперете. Няма защо да се боите от последните няколко думи, които ще чуете.

— Ако те... не зная как би могло да е така..., но ако те се отнасят до мене — каза Роза, — моля ви се, нека да ги чуя други път. Сега нямам достатъчно сили.

— Не — отвърна старият джентълмен, мушвайки ръка под мишницата ѝ, — положителен съм, че притежавате повече сили. Познавате ли тази млада дама, господине?

— Да — отвърна Мънкс.

— Никога по-рано не съм ви виждала — каза Роза със слаб глас.

— Аз обаче често съм ви виждал — каза Мънкс.

— Бащата на нещастната Агнеса е имал две дъщери — каза мистър Браунлоу. — Каква е съдбата на другата — на детето?

— Детето — отвърна Мънкс, — когато бащата умря на чуждо място, под чуждо име, без никакво писмо, книга или дори парче хартия, които да посочат и най-малката улика, по която биха могли да се издирят роднините му, детето бе прибрано от някакви си бедни селяни, които го отгледаха като тяхно собствено.

— Продължавайте — каза мистър Браунлоу, като правеше знак на мисис Мейли да се приближи. — Продължавайте!

— Вие не можахте да откриете мястото, където бяха се оттеглили тези хора — каза Мънкс, — но където приятелството не успява,

омразата често сполучва да си пробие път. Майка ми го откри след цяла година ловко търсене — да, и намери детето.

— И тя го взе, така ли?

— Не. Хората бяха бедни и тяхното човеколюбие бе започнало да им омръзва — поне на мъжа, така че тя им го остави, като им даде малка сума пари, които нямаше да траят дълго, и им обеща повече, които никога не възнамеряваше да изпрати. Тя обаче не разчиташе напълно на недоволството и бедността им, за да бъде детето нещастно, и затова им разправи за срама на сестра му, като изкриви така истината, както ѝ понасяше. Посъветва ги да бъдат много бдителни, тъй като момичето има лошо наследство, и им каза, че е незаконно и че положително някой ден ще тръгне по лош път. Обстоятелствата правеха това да изглежда вероятно; хората го повярваха, и детето продължи да влачи едно съществуване, толкова мизерно, че дори насatisfyingваше, докато една дама, вдовица, която тогава живееше в Честър, видя случайно момичето, съжали се над него и го взе със себе си. Просто ми се струва, че срещу нас имаше някакво проклятие, тъй като въпреки всичките ни усилия тя остана там и бе щастлива. Загубих я от погледа си преди две или три години и вече не я видях допреди няколко месеца.

— А сега виждате ли я?

— Да. Облегната на ръката ви.

— Но въпреки всичко тя си остава моя племенница — извика мисис Мейли, взимайки в обятията си почти загубилото съзнание момиче. — Въпреки всичко тя е моето скъпо дете. Сега не бих я загубила и за всички съкровища на света. Милото ми момиче, скъпото ми дете!

— Единствената приятелка, която някога съм имала — възкликна Роза, като се притискаше до нея. — Най-милата, най-добрата приятелка! Сърцето ми ще се пръсне. Не съм в състояние да понеса всичко това.

— Ти си понесла повече и през всичките си изпитания си била най-доброто и най-благородното създание което е раздавало щастие на всички наоколо си — каза мисис Мейли, като я прегърна нежно. — Успокой се, успокой се, любов моя, спомни си кой е този, който чака да те прегърне, клетото момче! Виж тук — погледни, погледни, мила!

— Не леля — извика Оливър и обви ръце около шията ѝ. — Никога не ще я назова леля, а сестра — моята мила, скъпа сестрица, която нещо караше сърцето ми да обикна тъй много още от самото начало! Роза, миличка, обична моя Роза!

Нека бъдат благословени сълзите, които се пророниха, както и недовършените думи, които си размениха двете сирачета в тази дълга прегръдка. Баща, сестра и майка бяха спечелени и загубени в този едничък миг. Радост и скръб бяха смесени в чашата, но там нямаше горчиви сълзи, тъй като дори горестта се смекчи и се обви в такива сладки и нежни възпоминания, че се превърна в тъжно удоволствие и загуби цялата си болка.

Те останаха дълго, дълго време сами. Леко почукване на вратата най-сетне извести, че някой чака вън. Оливър отвори, измъкна се и отстъпи място на Хари Мейли.

— Аз зная всичко — каза той и седна до прелестната девойка. — Скъпа Роза, аз зная всичко.

— Не съм тук случайно — прибави той след продължително мълчание, — нито пък чух този разказ за първи път тази вечер, тъй като го научих вчера — едва вчера. Отгатваш ли, че съм дошъл да ти напомня за едно обещание?

— Почакай — каза Роза. — Ти наистина знаеш всичко.

— Всичко. Ти ми позволи в продължение на една година да подновя последния ни разговор.

— Да, направих го.

— Не да те принуждавам да промениш решението си — продължи младият човек, — но да те чуя, че го повтаряш, ако е такава волята ти. Уговорихме да сложа пред нозете ти, каквото и имущество и положение да притежавам и ако ти продължаваш да се придържаш към предишното си решение, аз се заклех нито с дума, нито с дело да не се опитвам да го изменя.

— Същите основания, под чието влияние бях тогава, остават в сила и сега — каза Роза твърдо. — Ако някога съм чувствала строгите повеления на дълга спрямо тази, чиято добрина ме спаси от един живот на унижения и страдания, кога друг път трябва да го почувствувам по-повелително, ако не тази вечер? За мене това е борба — каза Роза, — но борба, която вода с гордост; тя ми носи мъка, но мъка, на която сърцето ми ще изтрае.

— Това, което се разкри тази вечер ... — започна Хари.

— Това, което се разкри тази вечер — повтори Роза, — ме оставя в същото положение по отношение на тебе, както онова, в което се намирах и по-рано.

— Ти ожесточаваш сърцето си срещу мене, Роза — възрази любимият И.

— О, Хари, Хари — каза младата девойка и избухна в сълзи, — бих желала да го бях сторила и да си пощадя тази мъка.

— Тогава защо сама си я причиняваш? — каза Хари, като я хвана за ръка. — Помисли си, скъпа Роза, помисли си за онова, което чу тази вечер.

— Да, какво именно чух! Какво именно чух! — извика Роза. — Че чувството за големия му позор тъй измъчило баща ми, че избягал от всички. Стига, Хари, казахме си достатъчно, съвсем достатъчно.

— Не още, не още — каза младият човек, задържайки я, когато тя стана. — Надеждите ми, желанията ми, чувствата и възжеленията ми, всяка мисъл в живота ми освен любовта ми към тебе — всичко претърпя промяна. Сега аз ти предлагам не блестящо положение между гъмжащата тълпа, не живот сред света на злоба и — клевети, където честният човек е принуден да се черви пред всичко освен пред истинския позор и срам, но дом — сърце и дом, — да, скъпа моя Роза, това и само това е едничкото, което мога да ти предложа.

— Какво искаш да кажеш? — със заекване запита тя.

— Искам да кажа само това, че когато те напуснах последния път, аз го сторих с твърдото намерение да премахна всички въображаеми пречки между двама ни; реших, че ако моят свят не може да бъде твой, аз ще направя твоя — мой; реших, че няма да оставя никои устни да се вдигат презрително поради по-долния ти произход, тъй като аз ще се отвърна от тях. И точно това е, което сторих. Тези, които ме отбягваха поради това, отбягваха и тебе и доказаха, че си права. Тази власт и покровителство, тези влиятелни и властни роднини, които ми се усмихваха тогава, сега ме поглеждат студено; но в най-богатата местност на Англия има усмихнати ливади и кимаци дървета; и край една селска черква — моята, Роза, моята собствена! — се намира един селски дом, с който ти ще ме направиш да се гордея хиляди пъти повече, отколкото, ако се сбъднеха всички надежди, от

които съм се отказал. Това е моето положение и състояние сега и аз го слагам при нозете ти!

— Отегчително нещо е, когато вечерята се бави заради двама влюбени — каза мистър Гримуиг, като се стряскаше от сън и дърпаше носната кърпа от главата си.

Да си кажем правото, вечерята наистина се бе забавила неразумно дълго време. Нито мисис Мейли, нито Хари, нито Роза (които влязоха заедно) можеха да кажат нещо, което да смекчи вината им.

— Имах сериозни намерения да изям тази вечер главата си — каза мистър Гримуиг, — тъй като взех да си мисля, че не ще ми се сервира нищо друго. Ще си позволя свободата, ако ми разрешите, да поздравя бъдещата булка.

Мистър Гримуиг не се забави да приведе в изпълнение това свое намерение и разцелува поруменялата девойка; примерът му като заразителен бе последван от доктора и от мистър Браунлоу. Някои твърдят, че началото му бил сложил Хари в една тъмна съседна стая, обаче авторитетите по въпроса считат, това за явна клевета — та нали той е млад, и при това свещеник.

— Оливър, дете мое — каза мисис Мейли, — къде беше и защо изглеждаш тъй тъжен? В този миг сълзи се стичат по лицето ти. Какво се е случило?

Този свят е свят на разочарования — често пъти за най-съкровениите ни надежди и за надеждите, които ни правят най-голяма чест.

Клетият Дик бе умрял!

ГЛАВА LII

ПОСЛЕДНАТА НОЩ НА ФЕДЖИН

Съдебната зала бе препълнена от пода до тавана с човешки лица. Любопитни и нетърпеливи очи надничаха от всеки инч в пространство. От перилата пред подсъдимата скамейка до най-малкото и най-остро ъгълче на галериите всички погледи бяха отправени към един човек — Феджин. Пред него и отзад, отгоре, отдолу, отдясно и отляво той сякаш бе ограден от бляскащи очи.

Той стоеше изправен сред целия този пламък жива светлина, с едната си ръка поставена на дъсчената пречка отпред, другата до ухото му, а главата му бе издадена напред, за да долавя с по-голяма яснота всяка думичка, която се отронваше от устата на председателя на съда, който произнасяше речта си пред съдебните заседатели. От време на време той извърещаше остро очи към тях, за да долови въздействието и на най-дребното обстоятелство, което би могло да се изтълкува в негова полза. А когато доводите против него биваха изказвани с ужасна отчетливост, той поглеждаше към защитника си с няма молба да каже дори тогава нещо, което би било в негова полза. Вън от тези прояви на тревога той не помръдваше ни крак, ни ръка. Почти не бе шавнал от самото започване на процеса и сега, когато съдията престана да говори, той продължаваше да стои в същото състояние на напрегнато внимание, с очи, втренчени в него, сякаш все още го слушаше.

Леко прошумяване в залата го накара да дойде на себе си. Като се огледа наоколо, той видя, че съдебните заседатели се бяха събрали, за да обсъдят присъдата. Когато очите му зашариха по галерията, той видя как хората се изправят един зад друг, за да видят лицето му, като някои бързо си слагаха очилата, а други шепнеха на съседите си с погледи, изпълнени с отвращение. Намираха се и малцина, които, изглежда, не му обръщаха никакво внимание, а гледаха само към съдебните заседатели, като се чудеха как могат да се бавят толкова. Но в ничие лице — нито дори между жените, каквито имаше много — той

не можеше да прочете и най-слабото съчувствие или друго някое чувство освен жадно очакване да чуят как ще го осъдят.

Когато долови всичко това с блуждаещия си поглед, отново настъпи мъртво мълчание и като се извърна, той видя, че съдебните заседатели се бяха обърнали към съдията. Тихо!

Те само поискаха позволение да се оттеглят.

Той погледна плахо лицата им, едно по едно, сякаш искаше да види кои от тях съставляват болшинството, обаче това се оказа безплодно. Тъмничарят го бутна по рамото. Той го последва механично до края на определеното за подсъдимите място и седна на един стол. Човекът му го посочи, иначе той нямаше да го забележи.

После отново погледна към галерията. Някои от хората ядяха, някои си вееха с носни кърпички, тъй като в препълнената с хора зала бе много горещо. Имаше един млад човек, който скицираше лицето му в малка тетрадка. Той се чудеше дали има сходство и подобно на всеки празен наблюдател, гледаше как художникът счупи графита на молива и после го наостри.

По същия начин, когато извърна очи към съдията, мисълта му взе да се върти около неговото облекло, около цената му и начина, по който той го носеше. На една от скамейките седеше дебел стар джентълмен, който бе излязъл преди половин час и сега се завърна. Размишляваше си дали човекът е ходил да обядва, какво е ял и къде може да е поръчал обяда си. Той продължаваше хода на тези празни мисли, докато някой нов предмет хващаше окото му и събуждаше други.

Не че през всичкото това време съзнанието му бе дори за миг свободно от подтискащата, покоряваща всичко мисъл за гроба, отворил се пред нозете му. Тя непрестанно тегнеше над него, но някак си смътно и неясно и той не можеше да се съсредоточи в нея. Така, дори и докато трепереше, и цял изтръпнал, си мислеше за приближаващата се смърт, той се залови да брои железните пречки пред себе си и любопитстваше да узнае как главичката на едната се бе счупила и дали ще я поправят, или пък ще я оставят, както си беше. Тогава мисълта му отиде към всичките ужаси на бесилката и ешафода — и той взе да наблюдава как един човек пръскаше пода, за да се разхлади, — след което отново се върна към мисълта си.

Най-после се чу призив за тишина и всички се загледаха задъхани към вратата. Съдебните заседатели се върнаха по местата си, като минаваха близо край него. Той не можа да научи нищо от лицата им; все едно, че бяха издялани от камък. После пълна тишина... никакво про шумяване... никакъв дъх ... Викове.

Зданието се разтресе от страшни викове, които се повториха отново и отново. Проча силен рев, който нарастваше все повече и повече и се разнесе като свирепа гръмотевица. Това бяха радостните викове на тълпата отвън, която поздравяваше новината, че той ще умре в понеделник.

Шумът утихна и тогава го запитаха дали има да каже нещо против произнесената смъртна присъда. Той стоеше в предишното напрегнато състояние и гледаше втренчено питащия го, докато последният му задаваше въпроса, но трябваше два пъти да му го повторят, за да го чуе, и тогава той само промърмори, че е стар човек... стар човек... стар човек и като преминаха в шепот, думите му затихнаха.

Съдията си наложи черната шапчица, а престъпникът продължаваше да стои с все същия вид и във все същата поза. Една жена в галерията издаде някакво възклицание, предизвикано от този страшен и тържествен миг; той погледна бързо, сякаш се ядоса от прекъсването, и се наклони напред с още по-голямо внимание. Отправената към него реч бе тържествена и внушителна; присъдата — страшна за слушане. Но той стоеше като някаква мраморна фигура, без да помръдне дори един нерв. Посърналото му лице бе все още издадено напред, долната му челюст увиснала, а очите му гледаха вторачено напред, когато тъмничарят сложи ръка на рамото му и му кимна да тръгне. Той се огледа тъпо за миг и се подчини.

Отведоха го през една стая с каменен под, намираща се под съдебната зала, където някои затворници чакаха реда си, а други разговаряха с дошлите да ги видят техни приятели, които се тълпяха край една решетка, обърната към двора. Там нямаше никой да говори с него и когато той мина, затворниците отстъпиха настрани, за да могат хората, които напиряха към решетките, да го видят по-добре. Те го обсипаха с ругатни, крещяха и освиркваха. Той се заклани с юмрук и би ги заплюл, обаче пазачите му го задърпаха бързо напред през мрачен

коридор, осветен от няколко слаби лампи, и го въведеха във вътрешната част на затвора.

Там го претърсиха, да не би да има в себе си нещо, с помощта, на което да изпревари постановеното от присъдата. Сред привършването на тази церемония го поведоха към една от килиите за осъдените на смърт и го оставиха там — самичък.

Той седна на каменната пейка срещу вратата, която служеше за седалище и одър, и като отправи кръвясалите си очи към пода, опита се да събере мислите си. След малко взе да си спомня отделни несвързани фрази от речта на съдията, макар и тогава да му се бе сторило, че не може да чуе ни дума. Постепенно те заеха надлежните си места и малко по малко му подсказаха и още, така че не след дълго той възстанови почти цялата реч, едва ли не тъй, както бе произнесена. Да виси обесен, докато умре — това беше краят. Да виси обесен, докато умре.

Когато се стъмни, той се замисли за всички негови познати, които бяха умрели на бесилката; някои бяха стигнали дотам заради него. Те минаваха пред него тъй бързо, че той едва можеше да ги преброи. Бе видял някои от тях да умират — и им се бе присмивал, тъй като умираха с молитва на уста. Как здраво ги стягаше въжето и как изведнъж се променяха от яки и жизнерадостни мъже на люлеещи се купища дрехи!

Някои от тях може би са минали през същата тази килия — може би са седели на самото това място. Бе много тъмно; защо не му донесат светлина? Килията е построена преди много години. Десетки мъже трябва да са прекарвали тук последните си часове. Също като че ли седиш в някоя гробница, постлана с мъртви тела — шапката, примката, закованите ръце, познатите му лица, които можеше да разпознае, дори под тази отвратителна обвивка. — Светлина, светлина!

Най-после, когато ръцете му се разкървавиха да удрят по тежката врата и по стените, в килията влязоха двама мъже: единият носеше свещ, която мушна в закрепения на стената железен светилник, а другият влачеше дюшек, на който да прекара нощта, тъй като затворникът нямаше повече да бъде оставен сам.

Сетне настъпи нощта — тъмна, печална, мълчалива нощ. Други бодърстващи с радост се вслушват в ударите на черковния часовник, защото звукът им говори за живота и за идващия ден. Нему те носеха

отчаяние. Ударът на всяка желязна камбана идеше натоварен с този единствен глух, дълбок звук — смърт. Какво значение можеха да имат за него шумът и веселата глъч на утрото, проникващи дори тук, при него? Те бяха сякаш само друг вид погребален звън, прозвучаваш подигравателно заедно с предупреждението.

Денят измина. Ден? Нямаше никакъв ден; той си отиде веднага, щом дойде — и нощта отново настъпи; нощ тъй дълга и все пак тъй къса; дълга с ужасната си тишина и къса с хвърчащите си часове. По едно време той буйстваше и богохулстваше; след това пък стенеше и късаше косата си. Почтени мъже от неговата вяра дойдоха да се молят край него, но той ги изпъди с проклетия. Те подновиха благочестивите си усилия, но той се нахвърли да ги бие.

Събота вечер. Оставаше му да преживее само една нощ. И докато си мислеше това, зората се пукна — неделя.

Едва когато настъпи нощта на този последен съдбоносен ден, угнетяващото съзнание за безпомощността му и отчаяното му положение обхвана с всичката си мощ порочната му душа — не че бе хранил някаква определена надежда за милост, но досега той бе допускал само мъглява възможност за близка смърт. Той бе приказвал твърде малко с двамината мъже, които се сменяха да дежурят при него, и те, от своя страна, не правеха никакви усилия да привлекат вниманието му. Той седеше така, буден, но сънуващ. Сега той се стряскаше всяка минута и със задъхана уста и пламнала кожа крачеше напред-назад в такъв пристъп на страх и ожесточение, че дори и те — привикнали на такива зрелища — се отдръпваха с ужас от него. Най-после той стана толкова страшен, измъчван от злата си съвест, че един човек не можеше да понесе да седи там и го наблюдава самичък, така че и двамата дежуреха заедно.

Той се сви на каменния си одър и се замисли за миналото. В деня на залавянето му тълпата го бе ранила с нещо остро и главата му бе превързана с парче плат. Червената му коса висеше върху безкръвното му лице; брадата му бе раздърпана и сплъстена; очите му светеха с ужасен блясък; немитата му плът се пукаше от изгарящата го треска. Осем... девет... десет. Ако това не бе някаква игра, за да го плашат, и тези бяха истинските часове, следвайки се по петите си, къде щеше да бъде той, когато отново щяха да настъпят! Единадесет! Нов час удари, преди звукът на предишния да бе престанал да трепти. В осем той

щеше да бъде едничкият оплаквач на собственото си погребение; в единадесет...

Тези ужасни стени на Нюгейт, скрили толкова мизерия и такава неизказана горест не само от очите, но твърде често и твърде дълго от мислите на хората, никога не бяха затваряли такава ужасна гледка като настоящата. Малцината, които се помайваха на минаване и се чудеха какво може да прави човекът, който щеше да бъде обесен на следния ден, щяха да спят твърде зле, ако биха могли да го видят.

От рано вечерта до късна полунощ малки групи хора от по двама или трима се появяваха пред вратарската къщичка и запитваха със загрижени лица да не би да се е получила заповед за помилване. Отговаряха им отрицателно и те съобщаваха добрата вест на цели групи хора на улицата, които си посочваха един на друг вратата, от която той трябваше да излезе, и показваха къде ще бъде построена бесилката, а като си тръгваха с бавни крачки, извъръщаха се да си представят зрелището. Постепенно всички се разотидоха един по един и в продължение на един час, посред нощ, улицата бе предоставена на самотата и тъмнината.

Мястото бе разчистена и няколко яки прегради, боядисани с черно, бяха вече препречени през пътя, за да спрат натиска на тълпата, когато мистър Браунлоу и Оливър се явиха пред портата и представиха позволително за влизане при затворника, подписано от един от шерифите. Те бяха пуснати веднага вътре.

— И младият джентълмен ли ще влезе, сър? — запита човекът, чиято длъжност бе да ги води. — Зрелището не е за деца, сър.

— Наистина, че не е, приятелю — съгласи се мистър Браунлоу, — обаче работата ми с този човек е непосредствено свързана с него и тъй като това дете го е видяло в разцвета на успеха и злодействата му, смятам, че би било добре — дори с риск да му се причини болка и страх — да го види и сега.

Тези няколко думи бяха разменени настрани, за да не ги чуе Оливър. Човекът докосна шапката си и като погледна Оливър с известно любопитство, отвори друга порта срещу тази, през която бяха влезли, и ги поведе през тъмни и криви коридори към килиите.

— Това — каза човекът, спирайки се в един мрачен коридор, където двамина работници правеха някакви приготовления сред

дълбоко мълчание, — това е мястото, през което той ще мине. Ако дойдете насам, ще видите вратата, през която ще излезе.

Той ги поведе в една каменна кухня, снабдена с медни казани. Над нея имаше отворена решетка, през която преминаваше звукът на мъжки гласове, смесени със звук от зачукване на нещо и хвърляне на дъски. Издигаха бесилката.

От това място минаха през няколко яки порти, отваряни от други ключари от вътрешната страна, и след като влязоха в един двор, изкачиха се по няколко тесни стъпала, след което влязоха в коридор с редица здрави врати от лявата страна. Като им направи знак да останат, където бяха, ключарят почука на едно от тях със своя сноп ключове. Двамата пазачи, след като си размениха шепнешком няколко думи, излязоха на коридора, протегнаха се сякаш доволни от това временно облекчение и кимнаха на посетителите да последват тъмничаря в килията. Те сториха това.

Осъденият престъпник бе седнал на леглото си, като се люшкаше ту на едната страна, ту на другата, с лице по-прилично на това на някой заловен звяр, отколкото на човешко. Умът му, изглежда, се връщаше към миналия му живот, тъй като продължаваше да си мърмори, гледайки на присъствието им само като на част от своите видения.

— Славно момче си ти, Чарли... добре си го извърши... — мълвеше той. — Пък и Оливър, ха-ха-ха! Пък и Оливър — сега е същински джентълмен... същински... заведете това момче да спи!

Тъмничарят хвана свободната ръка на Оливър и като му прошепна да не се плаши, загледа напреде си, без да говори.

— Закарайте го да спи! — извика Феджин. — Чувате ли ме, хей, вие? Той... по някакъв начин той стана причина за всичко това. Струва си да се изхарчат толкова пари, за да го доведем дотук... гърлото на Болтър, Бил няма какво да обръщаш внимание на девойката... гърлото на Болтър... мушни ножа колкото можеш по-дълбоко. Отсечи му главата!

— Феджин — каза тъмничарят.

— Ето ме! — извика евреинът, като в миг изпадна в напрегнатото състояние, в което беше, когато слушаше речта на съдията. — Стар човек, ваше благородие, един много, много стар човек!

— Ето — каза тъмничарят, слагайки ръка на гърдите му, за да му попречи да стане. — Ето едно лице, което иска да те види и ти зададе няколко въпроса, Предполагам Феджин, ти човек ли си?

— Скоро не ще бъда такъв — отвърна той, като вдигна глава, с лице, по което не се четеше друго човешко изражение освен ярост и ужас. — Повалете ги всички мъртви! Какво право имат да ме колят?

Докато говореше, той съзря Оливър и мистър Браунлоу. Свивайки се в най-отдалечения ъгъл на одъра си, той поиска да узнае какво искат от него.

— Спокойно — каза тъмничарят, като продължаваше да го натиска надолу. — Хайде, сър, кажете му, каквото имате. Побързайте, моля ви се, тъй като с напредване на времето той става все по-зле.

— У тебе има някои книжа — каза мистър Браунлоу, като пристъпи няколко крачки напред, — които са ти били поверени за по-голяма сигурност от един човек, наречен Мънкс.

— Всичко това е лъжа — отвърна Феджин. — Нямам нищо подобно, абсолютно нищо.

— В името на бога — каза тържествена мистър Браунлоу, — не казвай това сега, когато си на самия край на живота си, а ми съобщи къде се намират те. Знаеш, че Сайкс е мъртъв, че Мънкс направи признания, че няма никаква надежда за по-нататъшна печалба. Къде са книжата?

— Оливър — извика Феджин и му направи знак да се приближи. — Тук, тук! Нека ти пришепна.

— Не се боя — каза Оливър с нисък глас, като пусна ръката на мистър Браунлоу.

— Книжата — каза Феджин, като дърпаше Оливър към себе си — са в кеневирена торбичка, в една дупка малко нагоре в комина на предната стая горе. Искам да поговоря с тебе, миличък. Искам да поговоря с тебе.

— Да, да — отвърна Оливър. — Нека кажа една молитва. Хайде! Нека ти прочета молитва. Само една, на колене с мене, и ще говорим до сутринта.

— Навън, навън — отвърна Феджин, бутайки момчето пред себе си към вратата и хвърляйки празен поглед над главата си. — Кажи че съм заспал — на тебе ще повярват. Така ще можеш да ме изведеш навън. Ха така, ха така!

— О, боже, прости на този клетник! — извика момчето, обляно в сълзи.

— Точно тъй, точно тъй — каза Феджин. — Това ще ни помогне да излезем. Най-напред тази врата. Ако се разтреса и потрепера, когато минем край бесилката, не обръщай внимание, а бързай напред. Хайде, хайде, хайде!

— Нямате ли какво друго да го питате, сър? — запита тъмничарят.

— Никакъв друг въпрос — отвърна — мистър Браунлоу. — Ако можех да се надявам, че ще успеем да го накараме да осъзнае положението си ...

— Нищо не би могло да го стори, сър — отговори човекът и поклати глава. — По-добре ще е да го оставите.

Вратата на килията се отвори и пазачите се върнаха.

— Бързай напред, бързай напред — извика Феджин. — Тихо, но не тъй бавно. По-бързо, по-бързо.

Хората сложиха ръце върху му и като освободиха Оливър от пръстите му, дръпнаха го назад. В продължение на една минута той се бореше със силата на отчаянието; после взе да надава викове, които проникваха дори през тези масивни стени и звучаха в ушите им, докато стигнаха открития двор.

Мина доста време, преди да напуснат затвора. След тази ужасна сцена Оливър почти припадна и в продължение на около един час и повече бе толкова слаб, че нямаше сила да върви.

Зазоряваше се, когато излязоха навън. Беше се насъбрала вече голяма тълпа; прозорците бяха изпълнени с хора, които пушеха и играеха на карти да убият времето. Тълпата се блъскаше, караше се, шегуваше се. Всичко говореше за кипящ живот освен тъмната купчина в средата — черният подиум, горната греда, въжето и цялото отвратително оръдие на смъртта.

ГЛАВА LIII

ПОСЛЕДНА

Разказът за съдбата на тези, които движиха тази повест, е вече почти завършен. Малкото, което остава да се допълни от техния повествовател, е разказано с малко и простишки думи.

Преди да бяха изминали три месеца, Роза Флеминг и Хари Мейли се венчаха в селската черква, която оттогава нататък щеше да служи за поприще на младия свещеник; в същия ден те влязоха във владение на техния нов и щастлив дом.

Мисис Мейли отиде да живее при своя син и снаха, за да изпита през остатъка на дните си най-голямото щастие, което старостта би могла да познае — да се радва на щастieto на тези, които непрекъснато са били дарявани с най-горещата любов и най-нежните грижи на достойно прекаран живот.

След обстояни и щателни разследвания стана явно, че ако остатъкът от разпиляното имущество, намиращо се у Мънкс (което никога не бе процъфтявало ни в неговите, ни в майчините му ръце), се разделеше поравно между него и Оливър, на всеки от тях щеше да се падне малко повече от три хиляди лири стерлинги. Според постановленията на бащиното му завещание, Оливър трябваше да получи цялото, но мистър Браунлоу не желаше да лиши старшия син от възможността да скъса със старите си пороци и се залови за някоя честна професия и затова предложи да разделят парите по този начин, на което малкият му питомец с радост се съгласи.

Мънкс продължи да носи това измислено име и се оттегли със своята част от наследството в един отдалечен кът на Новия свят; там, след като бързо го пропиля, той отново тръгна по стария си път, а след като пролежа доста дълго в затвора за някакво ново мошеничество и измама, най-после бе поразен от един пристъп на старата си болест и умря в затвора. Също тъй далече от родината си умряха и главните останали членове на шайката на приятеля му Феджин.

Мистър Браунлоу осинови Оливър. Той се засели с него и със старата икономка на около една миля от пасторската къща, където живееха скъпите му приятели, и така задоволи единственото останало желание на горещото и благородно Оливърово сърце, като по този начин се създаде едно малко общество, чийто живот беше дотолкова изпълнен с непомрачено щастие, доколкото това е възможно в този променлив живот.

Скоро след сватбата на младата двойка достойният доктор се върна в Чертзи, където, лишен от присъствието на старите си приятели, той би бил много недоволен, ако нравът му позволяваше да изпита подобно чувство и би се превърнал в сърдит мърморко, ако знаеше как да го стори. В продължение на два-три месеца той се задоволи да загатва, че въздухът там е започнал да не му понася. А сетне, като се увери, че старото място не беше вече за него това, което е било по-рано, той предаде практиката си на своя помощник, на ергенска вила вън от селото, където младият му приятел беше пастор, и изведнъж се почувствува добре. Тук той се заложи за градинарство, риболов, дърводелство и други подобни занимания, на които се отдаде с характерната си вътрешна жизненост. Във всяко едно от тях той се прочу в цялата околност като най-голям авторитет.

Още преди да се пресели там, между него и ексцентричния мистър Гримуиг възникна най-сърдечно приятелство. Така че мистър Гримуиг го посещава по няколко пъти през годината. В такива случаи мистър Гримуиг седи цветя, лови риба и се занимава с дърводелие с голяма жар, като върши всичко това по необикновени и невиджани дотогава способности, обаче упорито повтаря любимия си израз, че тъкмо тези способности, са най-правилните. В неделен ден той не пропуска никога да разкритикува проповедта на младия свещеник пред самия него, като винаги след това съобщава на мистър Лосбърн, под най-строга тайна, че намира проповедта за превъзходна, но че не счита за разумно да казва това. Постоянната и любима шега на мистър Браунлоу е да го дразни със старото му пророкуване относно Оливър и да му напомня за вечерта, когато те седяха с часовника помежду им и чакаха завръщането му. Но мистър Гримуиг възразява, че, общо взето, е бил прав, и за доказателство отбелязва, че Оливър наистина не се завърнал, което винаги го кара да се смее и засилва доброто му настроение.

Мистър Ной Клейпоул получи помилване от съда благодарение на показанията си срещу Феджин. Той взе да счита професията си за не толкова сигурна, колкото би желал, и известно време остана без средства за препитание, като не се претоварваше с прекалено много труд. След като поразмисли, той се залови за работа в качеството си на доносчик, което звание му носи приличен доход. Неговият метод на действие се заключава в това, че веднъж седмично, през време на богослужение, той излиза на разходка с Шарлота, облечена в скромни дрехи. Дамата припада пред вратите на някой милосърдно настроен кръчмар, а кавалерът ѝ, получил известно количество бренди за три пенса, за да я свести, на следния ден прави донос, че съответният кръчмар продава алкохол, когато това е забранено, и получава за награда половината от глобата. Понякога припадаше и самият мистър Клейпоул, но резултатът бе същият.

Мистър и мисис Бъмбл, лишени от службата си, постепенно стигнаха до голяма нищета и бедност и най-после се настаняха като просяци в самия приют, където едно време се разпореждаха като господари на други хора. Чували са мистър Бъмбл да казва, че тези унижения и превратности на съдбата не му оставят сили дори да се радва, че е разделен от жена си.

Колкото се отнася до мистър Джайлс и Бритлс, те все още заемат старите си длъжности, макар първият да е оплешивял, а вторият млад момък да е вече с посивели коси. Те спят в пасторския дом, но разделят вниманието си по равно между обитателите му: Оливър, мистър Браунлоу и мистър Лосбърн, така че до ден днешен селяните не са в състояние да открият към кое домакинство в действителност се числят.

Мастър Чарлз Бейтс, отвратен от престъплението на Сайкс, се замисли дълбоко относно това, дали в края на краищата честният живот не е най-добрият. Като стигна до заключение, че положението е така, той обърна гръб на миналото си, решен да се поправи, като се залови с някое ново поле на дейност. Известно време той се бори усилено и страда много, но като притежаваше благодушен нрав и преследваше благородна цел, в края на краищата сполучи и от прост чифликчийски работник и каруцарски чирак сега той е най-веселият млад скотовъдец в целия Нортантъмпшир.

И сега ръката, пишеща тези думи, затреперва, когато наближава краят на работата ѝ, и охотно би продължила да преде нишката на тези приключения.

С радост бих се помаял още малко между тези, сред които тъй дълго се движех, и бих споделил щастието им в старанието си да го опиша. Бих показал Роза Мейли в пълния разцвет и грация на ранната женственост, ронеща върху уединената пътека на живота си меката и нежна светлина, която пада върху всички, които пристъпват заедно с нея, и грее в сърцата им. Бих я изобразил като възплъщение на живота и радостта на домашното огнище зиме и на веселите компании лете. Бих я проследил през знойните поля на пладне и бих се вслушал в ниските тонове на сладостния ѝ глас при разходките по луна; бих наблюдавал колко е добра и милосърдна въвн от къщи и как неуморимо и усмихнато изпълнява задълженията си у дома. Бих описал колко са щастливи с детето на скъпата си умряла сестра, в тяхната предана любов един към друг, и как прекарват заедно цели часове и тя му разказва за приятелите, които така печално са загубили. Бих призовал пред себе си още веднъж тези радостни малки личица, които се сгушваха край нейните колене, и бих се вслушал във веселата им глъчка. Бих си припомнил звука на тези звънки гласове и отново бих видял съчувствените сълзи, блеснали в меките сини очи. Всичко това, и хиляди погледи и усмивки, множество мисли и думи — всичко бих искал да възкреса.

Бих искал да разправам как мистър Браунлоу всеки ден обогатяваше ума на осиновеното си дете с познания, как се привързваше към него все повече и повече, когато характерът му се развиваше и той виждаше да покълват онези семена, които желаше да види у него — как проследяваше да се развиват у момчето чертите на приятеля му от младини, събуждащи в гърдите му стари възпоминания, тъжни и все пак сладостни и успокоителни. Как двете сирачета, изпитали толкова превратности, научили урока на страданието — да бъдат милостиви към другите, да се обичат взаимно и горещо да благодарят на този, който ги бе защищавал и пазил, — за всичко това не е нужно да се говори. Казах вече, те бяха истински щастливи, а без дълбока любов и страдание, без признателност към онзи, чийто закон е милосърдие и чието най-важно качество е

благоволение към всички, които дишат — без всичко това щастие никога не може да се постигне.

В олтара на старата селска черквица се намира бяла мраморна плоча, на която има написана само една дума — „Агнеса“. Тази гробница не притежава ковчег и нека минат дълги, дълги години, преди над нея да се сложи друго име! Но ако духовете на умрелите понякога се връщат към земята, за да посетят местата, осветени от любовта — любовта отвъд гроба, — на тези, които са познавали приживе, вярвам, че сянката на Агнеса понякога витае край това тъжно кътче. Вярвам го не по-малко поради това, че това кътче се намира в черква, а тя бе слаба и бе прегрешила.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.